

m. sebastian

424

m. sebastian
orașul cu salcâmi

„Sebastian era de o sensibilitate aproape feminină. Frumoasa lui privire reflecta, adeseori, o anxietate acută...”

Dar mai presus de toate, Mihail Sebastian alcătuia un fenomen în sine, de inteligență, sensibilitate și talent. Gentilețea lui au resimțit-o toți acei care l-au cunoscut. Viitorul i se deschidea. Era tânăr, plin de sănătate și inspira simpatia. A trebuit ca forța oarbă a destinului să stingă această flăcără dintre noi. Opera, pe care nimeni nu o va putea relua, zace întreruptă pentru vecie.”

AL. ROSETTI (1945)

m. sebastian

Ilustrația copertei . *Harry Guttman*

mihail sebastian

oraşul cu salcîmi

ROMAN

**PREFAȚĂ DE
SIMION MIOC**

1968

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

Textul acestei ediții este reprodus după : Mihail
Sebastian — *Orașul cu salcâmi*, Editura librăriei
„Universala“ Alcalay & Co., București, [1935]

MIHAIL SEBASTIAN, PROZATOR

Cînd, în deceniul al IV-lea, apare M. Sebastian ca roman-
cier, „genul proteic“, cum este numit romanul, se impusese în
literatura română prin realizări de seamă, reținute cu satisfacții
estetice și de marele public și de critica literară. Primesc girul
artei romanele lui Liviu Rebreanu, Hortensia Papadat-Bengescu,
Camil Petrescu, Cezar Petrescu, Gib. I. Mihăescu. Proza evo-
catoare și lirică a lui M. Sadoveanu devenise o valoare clasică.
Apăreau, scăpărînd jerbe de metafore, romanele lirice semnate
de Ionel Teodoreanu. Prețuite, e drept, într-un cerc mai
restrîns erau : proza poematică, nostalgic-decadentă, de perfecte
orchestrări stilistice, a lui Matei I. Caragiale (*Remember, Craii
de Curtea-veche*), scriitura introspectivă, sondînd zone abisale,
de subconștient, a lui Ion Vinea (*Descîntecul, Paradisul suspi-
nelor*), romanele publicate de Mircea Eliade, ce lărgeau cîmpul
de observație artistică și îmbogățeau viziunea romanească (*Isa-
bel și apele diavolului, Maitrevi, Lumina ce se stinge, Șan-*

tier etc.). Erau editate romanele veriste, de scene tari, zguduitoare, ce cuprindeau mediile periferice, dar deviind de multe ori în reportaj, ale lui G. M.-Zamfirescu, I. Peltz, Carol Ardeleanu etc. T. Arghezi apare ca romancier (*Ochii Maicii Domnului*, *Cimitirul Buna-Vestire*, *Lina*), cu o faţă scrutînd sarcastic grotescul realităţii, cu alta înflorind în simboluri metafizico-biblice. Se poate observa că experienţele şi direcţiile de dezvoltare ale romanului european, printr-un inevitabil proces de refracţie, au ecouri, mai puternice sau mai slabe, cu întîrzieri şi timidităţi explicabile, şi în romanul românesc de după război. T. Vianu observă, în *Arta prozatorilor români*, că se accentuează, acum, evocarea în dauna naraţiunii. Romanele devin amalgame de procedee lirice şi epice, de jurnal şi de eseu. Northrop Frye consideră că opere reprezentative pentru timpul nostru sînt, de fapt, combinaţii ale celor patru tipuri de proză, stabilite de el : romanul, proza fantastică, satira de tip menipean (sau „anatomy”) şi confesiunea. (Apud V. Nemoianu, *Gazeta literară*, 24/67.)

În acest climat epic postbelic îşi publică M. Sebastian cărţile sale de proză : *Fragmente dintr-un carnet găsit* (1932), *Femei* (1933), *De două mii de ani* (1934), *Oraşul cu salcîmi* (1935) şi *Accidentul* (1940).

Dintre ele, se pare că încă rezistă artistic eroziunii timpului : *De două mii de ani*, *Oraşul cu salcîmi*, *Accidentul*. „Biblioteca pentru toţi” dă la iveală, acum, ultimele două romane.

M. Sebastian a fost un temperament artistic ce a îmbinat trăsături lirice şi analitice. Dorinţa de a da o proză modernă, antipatetică, anticalofilă (era un admirator al lui Camil Petrescu), este conformă cu firea sa lucidă, carteziană. Această pornire este întărită de lecturile sale prelungite şi atente din

romanul european, francez și englez, mai ales. Peste filonul lucidității se suprapun aluviuni lirice, de melancolie și nostalgii, în tonalitate minoră, discretă, ale sensibilității sale. Rezultatul fuziunii intime este o proză de structură poetică supra-vegheată, ce nu atinge nici mari adâncimi psihologice, nici mari desfășurări evocatoare. Inevitabil, azi, unele pasaje ale prozei sale par desuete, facile, „făcute“.

După câțiva ani de activitate ziaristică și de critică literară și culturală de foileton, în cei doi ani petrecuți la Paris (1930—1931), M. Sebastian se pregătește să depășească faza scrisului fragmentar, prin opere de amplă respirație. Sînt doi ani trăiți intens. Studiază asiduu pe Montaigne, A. Gide, Jules Renard, M. Proust, Balzac etc. Este avid de experiență umană, pe care o consideră superioară celei livresce. Plănuiește și redactează principalele sale lucrări în proză (unele, duse pînă la forme acceptabile, altele, în prime variante).

Scrisorile trimise, în această perioadă, lui Camil Baltazar, jurnalul de atelier scriitoricesc (ținut după modelul lui Gide), sînt revelatorii, în acest sens. În jurnal, notează : „Anul acesta e decisiv : voi fi sau nu scriitor“. Și toată această efervescență intelectuală și artistică se desfășoară umbrită de răstimpuri de lipsuri materiale, tristeți și descurajări.

Fragmentele dintr-un carnet găsit refac în plan cvasi-aforistic zbaterea morală a tînărului Sebastian. Carnetul „e găsit“ pe podul Mirabeau, într-o seară de descurajare, ce înclina obscur spre sinucidere. Cugetătorul *Fragmentelor* e un egotist stendhalian, contaminat de soluții gidiene. Un spirit individualist, nonconformist, frondeur intelectual și moral, ce își sublimază fără lamentații singurătatea și ireductibilitatea personalității sale. Comentînd volumul mai tînărului său conorășean,

cu vădită simpatie, Perpessicius sintetizează, în *Mențiuni critice*, IV, : „...prin atitudinea memorialistului, concentrat asupra tainelor sale personale, «carnetul» d-lui Sebastian este stendhalian, prin orientarea lăuntrică precum și prin temele acestei introspecții, el se înrudește mai curînd cu literatura lui A. Gide“.

Fragmentele își au izvorul în adevărul și aptitudinea lui Sebastian pentru o literatură confesivă, de jurnal intim, de o sinceritate nemiloasă, ce revelează liniile meandrice, luminoase și întunecate, mărețe și mizere ale unui suflet, așa cum el le-a întâlnit în paginile lui Montaigne, Renard, Gide, asupra cărora își arată simpatia și admirația în publicistica sa.

M. Sebastian opune durității, vicisitudinilor, contradicțiilor lumii în care trăiește soluții subiectiviste, parcă după sugestia kantiană de a ne clădi lumea din interior, dar cu finalitate gidiană : „*nu te lega în tine decît de ceea ce simți că nu e nicăieri altundeva decît în tine însuși și creează din tine, cu nerăbdare sau răbdare, ah ! pe cea mai ireductibilă dintre ființe*“. Din sfera egotismului, noțiunile morale tradiționale își pierd sensurile ; e o abolire a criteriilor de : bine și rău, în scopul atingerii unicatului : „*Nu cer nimănui să fie bun sau rău, frumos sau urît, canalie sau înger. Îi cer numai să fie ceva, care să nu existe decît o singură dată*“. Toate insuccesele exterioare sînt tămăduite printr-un proces de iluzionare solipsistă și orgolioasă : „...pentru fiecare poartă care mi s-a închis în lume, a fost una care a cedat simplu înlăuntru, în mine. Și am primit schimbul, liniștit, fără părere de rău.“ Asemeni lui Camil Petrescu, din *Jocul ielelor*, moralistul *Fragmentelor* este un antileibnitzian, notînd că „lumea lui Dumnezeu este o operă ratată, că totul e compromis pînă în adîncuri, că tot e mizerabil și meschin și abject“.

Dar alături de asemenea panseuri, în această suită aforistică amară și livrescă, vom întâlni și o altă față, mai luminoasă și mai conformă cu adevăratul artist Sebastian : un poet al bucuriilor solare, campestre și marine : „*Soarele ăsta violent, malul lutos... plaja desfășurată monoton... aerul mirosind a iarbă. udă... din ce pierdută conștiință de animal vine bucuria de a le regăsi pe toate?*” Tendința aceasta, care se va accentua și nuanța în proza și dramaturgia sa ulterioară, am numi-o — fără pretenție de categorisire adecvată în absolut și definitiv — un fel de neorousseauism, sui-generis, ce marchează în scrisul lui Sebastian răspunsul său la alienarea omului modern, alienare simțită acut de atîți artiști din veacul nostru.

Cu volumul de nuvele, *Femei*, din 1933, M. Sebastian trece la proza literară propriu-zisă, prezentîndu-ne strategia erotică a lui Ștefan Valeriu, personajul care apare în toate nuvelele. Moralistul mai vechi nu este „suprimat”, întrucît Ștefan „studiază” cîteva tipologii feminine. Se încearcă, în acest volum, fără reușite demne de reținut, transfigurarea artistică a experienței erotice de vacanță, din vara lui 1930, petrecută de Sebastian la Annecy (Haute-Savoie). O doamnă frumoasă, matură și înțeleaptă îl ține pe Ștefan la distanță afectuoasă (Marthe Bonneau) ; o soție tînără, Renée Rey, nu poate rezista visătorului și rezervatului străin ; o tînără, Odette Mignon, îl vizitează într-o noapte pe Ștefan, simplu și firesc, plecînd apoi din stațiune, fără părerii de rău. Cîteva nuvele se referă și la perioada pariziană. O intelectuală sensibilă, Maria, îi mărturisește lui Ștefan Valeriu, care o iubește, că nu poate renunța la Andrei, un cuceritor jovial, gurmând și puțin vulgar. S-au stabilit între

ei habitudini și contradicții, pe care Maria nu le poate suprima. Eroina e oarecum apropiată de doamna T., din *Patul lui Procust*, de Camil Petrescu, prin inteligență, prin stoicismul cu care suportă tribulațiile erotice ale bărbatului iubit. O altă eroină, Arabella — o prefigurare a Nadiei din piesa *Insula*, prin caldă prietenie acordată bărbaților — după ce părăsește cercul, urmîndu-l pe Ștefan, se va întoarce la vechii prieteni de demonstrații, în arenă : Beb, Dikki și Sam. În fine, într-o altă nuvelă, *Emilia*, Ștefan Valeriu pövestește drama unei fete urîte, Emilie Vignou, devenită soția lui Irimia C. Irimia, un om rămas simplu, necomplexat, care respectă strict principiile morale tradiționale. Emilia moare în timpul nașterii copilului.

Cum a arătat critica literară, volumul acesta e slab din punct de vedere al realizării artistice. Personajele nu prind contur viabil, în ordine estetică. Bunăoară, *Odette* este fantomatică, în comparație cu varianta ei mult mai complexă, ulterioară, Corina, din *Jocul de-a vacanța*, personaj feminin caracteristic pentru literatura lui Sebastian. Reținerea acesteia, discreția, teama de a nu rupe vraja visului din „vacanță”, sensibilitatea ei mo-zartian-îndurerată, îi conferă complexitate artistică.

Dacă în *Fragmente dintr-un carnet găsit* dezbateră morală e, în mare măsură, exterioară și livrescă, o dată cu apariția romanului confesiv, *De două mii de ani*, perspectiva devine interioară, intimă, dureroasă și, ca atare, dramatică. Romanul dezbate, sub forma jurnalului intim, o problemă acută a României postbelice — aceea a minorităților naționale. Prin plasarea în inima problemei, conflictele interioare ale eroului sînt generate în foarte mare măsură de fluctuațiile dure ale atmosferei sociale, dimensiunile cărții amplificîndu-se astfel. Și aici eroul nu poate depăși carapacea individualismului, și aici apare

aceeași perspectivă solipsistă și orgolioasă, pe care am întâlnit-o în *Fragmente...* Eroul se caută pe sine, încearcă să-și justifice atavic și metafizic tristețea, se vrea lucid și ireductibil. Simte că este — și se vrea — deosebit și de colegul S.T.H., preocupat de marxism, și de alt coleg, Winkler, un sionist. Nutrește iluzia că îi depășește printr-o perspectivă largă — rezultatul sondării curajoase și lucide a solipsismului, pînă la limite : „*Dai ochii cu tine și atunci înțelegi cît de inutile sînt toate evadările din această închisoare fără ziduri, fără porți și fără gratii, din această închisoare care este însăși viața ta*”.

„*Nu există vigilență suficientă. Unii simulăm mai bine, alții mai prost, unii cîțiva ani, alții numai cîteva ceasuri ! La capătul lor, vine însă irevocabil întoarcerea la tristețe, ca o re-întoarcere la pămînt.*” Solipsismul lui Sebastian necesită o explicație. Eroul își percepe acut singurătatea, dar în cadrul legilor identității umane, a unui determinism atavic. Această perspectivă îi temperează tristețea, luminînd-o cu sentimentul acceptării solidarității umane. Gîndindu-se la bunicul său — ceasornicarul — Sebastian bănuiește că zilnica receptare a armoniei mecanice a însemnat pentru bătrîn o posibilitate de a-și struni singurătatea, de a evada din eul său : „*Bătrînul neli-niștit, cum simțiam că este, trebuie să fi invidiat nu o dată liniștea acelor ființe de metal, ieșite din mîna lui. Trăia între ele absorbit, ore, zile, ani. Meseria lui tot o evadare trebuie să fi fost, tot un refugiu. Și el fugea poate de el, și el a suferit de spaima de a nu se întîlni cu sine însuși.*” Urmașului nu-i rămîne, în această viziune romantic-consolatoare, decît să fie : „*...coborîtorul lui direct, coborîtorul melancoliei lui fără leac*”.

Inevitabilele variații pe aceleași „*teme*” atavice sugerează, pare-se, ideea adîncirii pînă în matca reducerii la un numitor

comun. Într-un articol, publicat în *Rampa*, oct. 1935, intitulat : *Copiii cântă peste hotare*, Sebastian se entuziasma ascultînd, la radio, un cor internațional de tinere vîrstare : „*Nimic nu e mai miraculos decît să simți că nici școala, nici educația nu pot rupe din ultimele ei rădăcini identitatea ființei umane. Identitatea omului cu el însuși.*” În romanul discutat, Mircea Vieru, personaj configurat după personalitatea lui Camil Petrescu, își exprimă, de asemenea, credința în identitate : „*Cred într-o identitate umană. Cred în valori universale și permanente. Cred în demnitatea inteligenței.*” (Cu toate protestele autorului, privind găsirea de „chei” romanului său, în cazul lui Vieru, ca și al opusului său, Ghiță Blidaru-Nae Ionescu, similitudinile sînt prea evidente pentru a nu fi luate în seamă.)

Pînă tîrziu, în creația sa dramatică, aspectul discutat îi rămîne scump lui Sebastian. În *Jocul de-a vacanța*, Ștefan Valeriu se regăsește cu nostalgie înseninată în adolescentul Jeff, bătrînul Bogoiu, în Ștefan, „identitatea” lor putînd fi formulată matematic : Cos pătrat de $x + \sin$ pătrat de $x = 1$. Armonia determinismului universal, perenitatea neabaterii din drum a astrelor înseninează tristețea și disperarea lui Marin Miroiu :

„Profesorul : ...*Pentru că nici o stea nu se abate niciodată din drumul ei.*

Necunoscuța : *E păcat. E trist.*

Profesorul : *E puțin trist. Dar e frumos...*”

De asemenea, succesiunea anotimpurilor, în curgerea eternă a vremii, înseamnă tot o armonie contrapunctică, consolatoare a nostalgiilor și elanurilor umane neîmplinite. M. Sebastian este departe de disperările adînci și de anxietățile fără leac ale atîtor scriitori din veacul nostru. Fundamental în opera lui

este elogiul adus fericirilor simple și calme, conforme cu legile naturii. Jurnalul său confirmă, o dată mai mult, idealurile și atitudinile sale în fața vieții : „*Simt că a izbucnit primăvara, o simt după multe lucruri, dar mai ales o simt după urgenta mea nevoie de a fi fericit...*” (1 martie 1936). „*Soare și amor. E un rezumat perfect pentru idealul meu de fericire. Ieri la Snagov am văzut exactă imaginea unei astfel de vieți.*” (22 iunie 1936)

De două mii de ani a produs, la apariție, comentarii aprinse, generate de contradicțiile și demagogiile epocii, dar și de confuziile ideologice ale autorului. Polemicile au fost alimentate, de asemenea, de prefața romanului, semnată de Nae Ionescu, în „care, cu un cinism real sau de ocazie, se justificau persecuțiile trecute și viitoare” (Al. Rosetti : *Note din Grecia. Diverse*). M. Sebastian nutrea iluzia că poate analiza aspecte naționale, proiectându-le dincolo de relațiile sociale, într-o perspectivă metafizică. În 1935, prin volumașul polemic : *Cum am devenit huligan*, Sebastian răspunde tuturor celor care l-au atacat, explicându-și ideile și atitudinile din roman.

Dintre judecățile de valoare estetică, emise în epocă, vom consemna pe acelea ale lui Șerban Cioculescu, G. Călinescu, precum și ale scriitorului Ieronim Șerbu. Primul evidențiază : „...*facultatea sa rară de a comunica viața în aspectele ei schimbătoare și multiple. Disprețuitor teoretic al inteligenței, aderent mai ales teoretic al vieții biologice, după doctrine sau numai aspirații temperamentale romantice, d-sa prezintă într-un seducător contrast una din cele mai lucide inteligențe ale momentului*” (*Revista fundațiilor*, 10/1934). G. Călinescu găsea că *De două mii de ani* este „*eseu polemic mai mult*”, ce arată că autorul e un cartezian care ar vrea să înțeleagă clar și distinct

totul. „Fără talent artistic, cel puțin nerevelat (în toate romanele, n.n.), prozatorul posedă o ritmică vie și o frază fin echivocă, de o maliție imperceptibilă” (Istoria literaturii...). La moartea scriitorului, în 1945, Camil Petrescu regreta faptul că marele critic nu s-a oprit cu mai multă atenție asupra operei lui Sebastian. Într-un „profil critic”, Ieronim Șerbu scria : „În-sușirea scriitorului e de moralist, disociativ, operînd în materialul sensibil prin simplificări, prin ordonare, puneri la punct.” (Revista fundațiilor, 5/1945).

În scurta dar fecunda sa perioadă pariziană, M. Sebastian scrie cel mai intens la un roman despre adolescență. Din scrisorile trimise lui Camil Baltazar aflăm că lucrează la o carte despre colegii de școală, din natala Brăilă, „...un târg de liceeni. Eu l-am cunoscut în tot ce poate da și bun și rău.” Este romanul *Orașul cu salcîmi*, publicat peste cîțiva ani, în 1935.

Cartea nu urmărește amplu formarea intelectuală și sufletească a eroilor, ci cuprinde trecerea de la copilărie la adolescență, momentele de criză fiziologică și psihologică, pînă în faza înfloririi adolescenței. M. Sebastian intuiește parcă, în ordine artistică, ceea ce A. Thibaudet sesizează, la modul teoretic, despre romanul adolescenței : „În timp ce romanul copilăriei face să înflorească ampla și multiplă înfățișare a unei vârste, romanul adolescenței, în dezorientarea romancierului și a subiectului său, se reduce la un punct, la o criză, la istoria celor dintîi iubiri. Și atunci psihologia vârstei dispare aproape cu totul sub aceea a dragostei” (Estetica romanului, în vol. *Fiziologia criticii*).

Orașul cu salcîmi este o încercare de a refabula — cu izbînzii și scăderi — primele iubiri, raporturile psihologice ce se

stabilesc între eternii „Paul și Virginia“, folosind o „anumită logică evoluată de poveste ce se desfășoară“ (dintr-o scrisoare către Baltazar), cu abateri caricaturale de la modelul clasic, ce vizează mediul social, dar și personajele principale. Titlul romanului are următoarea semnificație : *Orașul cu salcîmi*, cu salcîmi care înfloresc — orașul D., în care se iscă din copilărie adolescențe : Adriana Dunea, Lucreția Ginulescu, Cecilia Coteanu, Gelu, Victor Ioanid, Buță, Margareta. Sau adolescențe deja înflorite : Elisabeta Donciu, Paul Mlădoianu.

E prezentă, în prima parte a romanului, o analitică poezie a trupului adolescentin, în acea etapă cînd structura fiziologică și, implicit, cea psihologică se încordează într-un „tăcut efort către maturitate“, cînd eroina principală, Adriana, simte „o chemare obscură, o căutare și un efort către ceva intens și exasperat și vag...“ În cronica sa din *Adevărul literar*, G. Călinescu găsea tema „fundamental poetică“, iar primul capitol al cărții : „curioasă și tulburătoare poemă a adolescenței feminine“. Taina ce se petrece în trupul Adrianei e urmărită fără îngroșări sau insistențe biologice, autorul învăluind totul într-o aură poematică.

Din epica destul de sumară a cărții, se desprind cîteva tră-sături ale psihologiei eroilor. Îndrăgostiri subite, cu scurte suferințe de suprafață — Adriana se îndrăgostește de vărul ei, Paul Mlădoianu, după plecarea lui trăindu-și „drama“. Acte de nonconformism juvenil — Victor Ioanid dispăre de acasă, dar se întoarce peste cîteva zile. Trăiri fulgurante, proiecții ale propriilor stări sufletești, în efluvii muzicii — cele două perechi : Adriana-Gelu, Cecilia-Victor, ascultă înfiorați acordurile muzicii lui Cello Viorin, autorul *Cîntecelor pentru blonda Agnes*. Plimbări nocturne estivale, la marginea orașului, „între

Vii“ ; cele două cupluri cunosc înfiorările săruturilor și ale visurilor de iubire. O undă de poezie susură învăluitoare, ca un izvor în noapte, în aceste pagini : „Era o noapte caldă, greoaie. La ceasurile 11 părea a nu fi încă întunerec. Cerul era aburit de cald ce era. Numai stelele aveau o strălucire intensă aproape nereală în atmosfera aceea leneșă, apăsătoare. Se opriră toți patru la un colț, nehotărâți... Tăceau. Urechea li se umplea deodată de acea liniște vegetală. Mirosea a larg...”

Dar perioada viselor adolescente trece. Tinerii se vor trezi în atmosfera tulbure a mediului social, care va produce răsturnări dureroase în psihologia lor, deși autorul, din păcate, nu insistă artistic asupra acestora. Sondajul psihologic e de suprafață, prea des de un crochiu nesugestiv. Cititorul simte, în asemenea cazuri, o insatisfacție estetică. Răsturnările psihologice, de care pomeneam mai sus, se fac simțite, în primul rând, în relațiile și visele erotice. Deși există o diferență de vîrstă, sau poate tocmai de aceea, între Elisabeta Donciu și ruda ei mai îndepărtată și mai tînără, Gelu, se stabilesc anumite raporturi psihologice și o dorință obscură de apropiere fizică. Dar Elisabeta se va logodi și apoi mărita cu fabricantul de prosoape și de articole intime pentru femei, Iliescu-Bardă. Gelu rămîne deconcertat. Paul Mlădoianu se va căsători cu palida Lucreția Ginulescu, dar aceasta nu-l va accepta ca soț, deoarece, se pare că a fost inițiată în alte practici amoroase, de către *sœur* Denise, călugărița-profesoară, de la pensionul din oraș. Căsătoria și drama din menajul Lucreția-Paul o va îngîndura pe Adriana : „I se păreau oricum ciudate ochourile acestei vieți, care făcea din primul ei iubit logodnicul unei camarade și din cea mai înverșunată rivală o verișoară”.

Tendința autorului de a ironiza, prin personaje sau scene de atmosferă, mediul provincial, rămîne neconcludentă sub raport artistic. Șerban Cioculescu crede, pe bună dreptate, că asemenea scene puteau lipsi din roman. Personajele „antipatice” autorului au nume șarjate : Iliescu-Bardă ; despre Cello Viorin ni se spune că este, de fapt, Tache Poporeată, plecat din orașul D. Căsătoria lui Paul cu Lucreția se proiectează în ziua în care : „*Lucreția cîntase la pian o nocturnă de Chopin, singura pe care o cunoștea, și Paul aplaudase exclamînd întocmai : Ce bucată imortală !*” După căsătorie, drama lor intimă este ironizată astfel : „*Către sfîrșitul mesei, fu un moment de destindere. Erau sătui și drama lor nu putea rezista acestei satisfacții.*”

Finalul romanului i se pare și autorului neprevăzut, dar „...hotărît dinainte fără mine, de fatalitatea intimă a poveștii”. Adevărații „Paul și Virginia” sînt Gelu și Adriana ; nici ei, ca și eroii lui Bernardin de Saint-Pierre, nu vor fi fericiți, dar cu totul din alte cauze : iubirea lor nu mai este legătura fatală a cuplului clasic. Aci sînt implicațiile caricaturale viabile, adresate societății burgheze și individualismului omului modern. După nopțile petrecute în camera lui Gelu, la București, Adriana pleacă subit, fără explicații, la D. și se va căsători cu Paul, care divorțase, între timp, de Lucreția.

Romanul lui Sebastian impune cîteva probleme — și aceasta este o caracteristică a întregii sale literaturi, subliniată de critica literară. În ce măsură efervescența sentimentală a adolescentului e o adevărată iubire?... („*Adriana își crea adevărurile pe măsură ce le rostea. Ii spusese lui Gelu că îl iubește și poate că înainte de a-i răspunde, gîndurile ei erau în altă parte și sufletul ei indiferent, dar în acel moment îl iubi.*” Sau,

procesul invers : „Adriana îl asculta cu necaz (pe Gelu, n.n.) : nimic din vorbele lui nu mulțumea așteptările ei. Totul era neutru*.) Plecarea Adrianei și a lui Gelu, pe rînd, la București, înseamnă o rupere de tot ce aparținuse mediului provincial?... Nu pot comunica oamenii în adîncime — intuiții tragice ale modernilor Paul și Virginia?... Gelu, la București, nu face gestul decisiv : căsătoria — „Dar semnul mîna mea nu vrea să-l facă“, spune *Vraciul* modern arghezian. Se pare că Adriana nu descoperise, în iubirea cu Gelu, decît bucuria cărnii : „Ea căuta o îmbrățișare în care să nu rămînă nimic altceva decît fericirea cărnii. I se părea că marele miracol pe care îl trăise în acele zile, singura descoperire pe care o făcuse era că oamenii pot fi goi, că pot avea o frumusețe de animal, că se pot căuta cu o pasiune de fiară albă.“ E aci o formă a disperării, generată de insatisfacții în plan spiritual ? Sau e o undă de misoginism, de dispreț spiritual masculin ? Într-o „notă“ la poezia argheziană : *Morgenstimmung*, Sebastian sublinia orgoliul spiritual masculin, din versul : „Eu veneam de sus, tu veneai de jos“. Cred că edificator, în această privință, este și felul cum reacționează Gelu, după despărțire. Îl aflăm la un concert de muzică simfonică : „Coardele se depărtau cu totul pentru el, nesigure dincolo de fruntariile sufletului : în mijlocul lor, ca în mijlocul unui cadru, acordurile pianului vibran singure, stăpînitoare, fără mister. Le știa : erau ale lui“...

M. Sebastian a conceput *Orașul cu salcîmi* ca „o carte clară, lucidă și simetrică“, trăsătură confirmată și de exegeții săi. În „profilul critic“, menționat mai sus, Ieronim Șerbu scria : „Mai organizat e *Orașul cu salcîmi*, un roman al adolescenței,

fluent, liric, în planuri certe. Adolescența nu e idilică aici ca în *La Medeleni*, ci are un caracter gidian, cu anomalii sexuale, cinisme, fervori intime, care însă la Sebastian sînt atenuate într-o atmosferă de vaporozitate" (*Revista fundațiilor*, 5/1945). Referirea la romanul lui Ionel Teodoreanu : *La Medeleni*, nu trebuie luată ca o comparație de valoare, favorabilă lui Sebastian. O bună primire îi face romanului și Ș. Cioculescu. Criticul atrage atenția, printre altele, asupra depășirii de către autor a „*metodei de brută reproducere a unor evenimente trăite, neînvăluite în ficțiune*". Sebastian a trecut de „*elementarism epic, reușind să transfigureze datele autobiografice. Este un proces de diferențiere epică, de care este bine să se țină seamă*" (*Revista fundațiilor*, 4/1936).

La romanul *Accidentul*, M. Sebastian a început să scrie din 1935 (conf. *Viața românească*, mai-iunie, 1945 — *La moartea lui Sebastian*). În *Jurnalul* anilor 1935—1937 sînt consemnate preocupările autorului în legătură cu acest ultim roman al său : „*...cînd coboram de la P., cu P., să cumpăr cele două sticle de șampanie, am văzut deodată imaginea unui accident, în care mi-ar fi făcut plăcere să mă las antrenat*" (12 dec. 1936). (Tulburătoare atracție spre accident, în plan imaginativ, ca o prevestire obscură a accidentului real, din 29 mai 1945, în care Sebastian, din nenorocire, „n-a fost antrenat" ca spectator, ci ca victimă.)

Accidentul înseamnă o realizare romanescă mai rezistentă artistic, în comparație cu alte cărți ale lui Sebastian. (O primă redactare a romanului îi este furată, la Paris, într-un automobil, cu alte lucruri.) Sînt prezente aci : o mai densă analiză psiho-

logică, o aparentă lipsă compozițională, modernă, perspective interioare (monologuri, amintiri), care întretaie adecvat pe cele exterioare, împletirea lor avînd ca rezultat viabilitatea artistică a personajelor și situațiilor. Curentul subteran poetic nu e zăgăzuit nici în acest roman, dimpotrivă, *Accidentul* ne pare, în fond, un poem al sufletului unui intelectual complexat, ce își vindecă nostalgiile cognitive și erotice, în atmosfera albă și pură a munților iernatici.

O primă secțiune a cărții se înscrie în sfera unui bun roman citadin, de nuanță camilpetresciană. Eroul, Paul, este, artisticeste, un frate mai mic al lui Fred Vasilescu, din *Patul lui Procust*, de Camil Petrescu. Paul trăiește epilogul iubirii și geloziei față de pictorița Ann, într-o stare de blazare și indiferență aparente, ce au rădăcini dureroase în miezul vital, înclinînd spre sinucidere. În această stare sufletească o cunoaște pe Nora Munteanu, profesoara de franceză, ce avusese un accident de tramvai. Eroină specifică pentru proza și dramaturgia lui Sebastian, Nora are și ea acea dorință de protejare a bărbatului, dorință ce depășește eroticul, ca și la alte femei din opera sa. Intuind drama lui Paul, cu răbdare și sensibilitate calmă și inteligentă, Nora îi va trezi resortul voinței, ajutată și de mediul montan, unde plecaseră în excursie.

În această primă parte, stilul dual, „învăluit” și clar, surprinde reacțiile fiziologice și psihologice (a se vedea, printre altele, începutul romanului, unde primele unsprezece fraze sînt concludente, în acest sens), și este cînd amplu, cu înțelesuri subtextuale și nuanțe, cînd scurt, limpede, ritmat. Să dăm doar două exemple, pentru cele două modalități: 1) „— *Nu știu de ce. Privirea dumitale, care nu privește nimic. Surîsul dumi-*

tale pierdut. Ridicarea dumitale din umeri. Și pe urmă, fuga... fiindcă... ai fugit. Altă dată, când pleci dintr-o casă, nu uita să închizi cel puțin ușa după dumneata. Dacă ai ști ce frig s-a făcut în urma dumitale... Se opri o clipă. Spusese ultimele cuvinte cu vocea scăzută, ca și cum ar fi vorbit cu ea singură. Dar reveni imediat la felul ei de vorbă, clar.“ 2) „Ce odihnitor este s-o asculți! I se pare că o cunoaște de mult. I se pare că nimic nu este între ei ascuns. Nici un mister. Nici o întrebare de pus. Nimic de aflat.“

Tot acum Paul „caută timpul pierdut“ — iubirea cu Ann. Eroina nu prinde, totuși, substanță artistică, rămânând în umbră, cu „vinovăția“ ei, dar din perspectiva lui Paul, pentru că apare aci, spre deosebire de Camil Petrescu, o perspectivă univocă : de la Paul la Ann. Se știe că în *Patul lui Procust* perspectiva e plurală : personajele „se luminează“ reciproc, în acest fel gradul de autenticitate și de complexitate a caracterelor crește considerabil.

Întâlnirea cu Nora înseamnă începerea teraputicii singurătății lui Paul. El „îi simțea bătăile inimii rare, distincte. I se părea că aceste bătăi răspund departe în marea lui singurătate.“

Ceea ce se reține în acest roman sînt paginile închinăte munților, elogiul zborului pe schi, văzut ca un joc (sens filozofic și estetic) eliberator de tarele individualismului citadin. Emil Gulian îl considera pe Sebastian „un poet al eliberării“ (*Revista fundațiilor*, 5/1940). *Accidentul* i se pare a fi un roman al descătușării de o obsesie amoroasă, imnul închinat naturii — un dor după o viață simplă. Corespondența și jurnalul scriitorului confirmă asemenea intuiții critice.

Ultima secțiune a romanului este, deci, o poemă a munților și a luminii. Și aci împletirea perspectivei interioare cu cea exterioară se menține. Elemente ale peisajului contrapuntează monologurile schiorului : „*Pata albă de lumină alerga înaintea ei mai repede decât înainte, mereu mai repede. Schiurile pierduseră brusc din greutate și pluteau fără zgomot, fără obstacol. «Ar trebui să frinez», gândea ea, dar genunchii n-o ascultau. Era pe o pantă deschisă care cobora spre câteva umbre de brazi, abia deslușite în întuneric. «Dacă nu opresc sînt pierdută», își spunea Nora, dar i se părea că e vocea unei alte Nore, rămasă în afară de vis și privind de acolo, ca prin fereastră, lucruri pe care nu le înțelegea*”. Lumina îl copleșește și pe Paul : „*Din nou aceeași lumină albă îl copleși. Dincolo de această lumină nu mai era nimic — nici el, nici lumea. Imagini răzlețe — un pom, încă unul, o fată, un fanion roșu — treceau pe lângă el într-o nebunească viteză și piereau în urma lui ca într-un vis*.” Poate că, simbolic, lumina traduce revelația adevăratului sens al vieții, trăită rectiliniu, tinzînd spre înălțimile purității.

Dintre multele pagini de poezie peisagistică, ne vom opri la o singură imagine de ansamblu a munților : „*În plin soare, Postăvarul era de nerecunoscut. Un larg amfiteatru împresura pădurile lui verzi și albe. Lumina era rece, pură, sonoră. Pînă în cele mai depărtate zări, totul se vedea cu o exagerată precizie, ca printr-o nemărginită vitrină de cristal. De la cabana lui Gunther se zăreau printre brazi, departe în vale, case minuscule, acoperișuri negre, drumuri înguste serpuind ca niște fluviu prin pădure. Era Predealul, un Predeal colorat cu mult mov, cu mult albastru*”.

*Bucegii nu mai aveau strălucirea lunară, străvezie din timpul nopții. Păreau niște munți de cretă, sculptați minuțios, cu vîrfurile delicate și exacte. Pe celălalt versant, Țara Bîrsei se desfășura ca o machetă în relief. Munții Făgărașului și ai Cîmcului prindeau în cercul lor violet cîmpia, cu orașe, cu drumuri, cu păduri, văzute de sus foarte mici, dar foarte precise, ca printr-un ochian care micșorează imaginile, dar nu le tulbură. Cele mai depărtate siluete — case, arbori sau stînci — își păstrau conturul în lumina de zi.” E o natură văzută de ochiul unui scriitor educat de legile perspectivelor artelor plastice, printr-o frecventare asiduă și familiarizare cu acestea. Sebastian este „un pictor” iubitor de clarități, de contururi ferme și precise. Iese la iveală și în peisajele sale cartezianismul, simpatia sa pentru lucrurile „clare și distincte” („...totul se vedea cu o exagerată precizie... vîrfurile delicate și exacte... văzute de sus foarte mici, dar foarte precise. Își păstrau conturul în lumina zilei...”). O natură picturală întîlnim și în jurnalul său, cînd se oprește la cadrul în care se desfășoară un meci de fotbal (14 nov. 1936), dar mai ales, în cele trei pagini răzlețe : *La Brașov, într-o zi de iarnă...*, care debutează astfel : „Nici-odată mai mult ca în acea zi de iarnă, Brașovul nu mi s-a părut un oraș de pictură...”*

Episoadele, colorate într-un romantism nordic, referitoare la familia Grodeck din Brașov, la vlăstarul bolnav și nonconformist al acestora, Gunther, la tăcut-întunecatul Hagen (pe numele adevărat Klaus), încarcă puțin parazitar construcția poetică a acestei părți. Singura justificare ar aduce-o nedezmințita aderență a lui Sebastian la adolescență. Poet al adolescenței perpetue, etapă a vieții predominată de non-

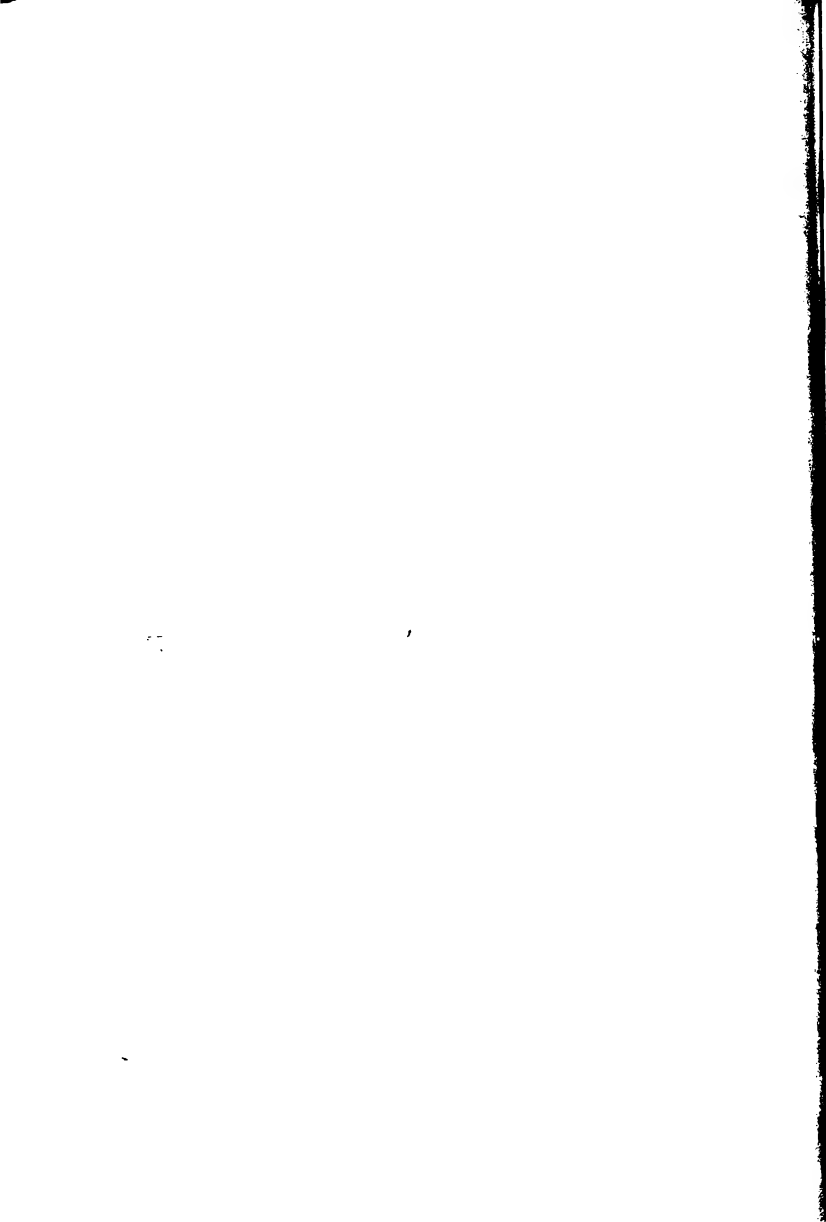
conformism, de ricoșare în vis în fața realităților dure, autorul *Jocului de-a vacanța* nu se dezmințe nici în acest roman. Gunther era, deci, necesar, pentru ca artistul să cînte pe toată claviatura sufletului său, apăsînd leitmotivic, pe clapele esențiale. Mai era, apoi, necesar, pentru conturarea sufletului feminin. Așa cum Corina, spre exemplu, se află la intersecția suflutească a lui Ștefan Valeriu cu Jeff, cu atenții înțelepte, în ambele părți, așa și Nora se află între Paul și Gunther. Femeile din opera realizată artistic a lui Sebastian au această configurație sentimentală : o sensibilitate înțeleaptă, de protejare, oarecum, a bărbatului, atitudine ce depășește eroticul, cum am mai spus. Se tem de prea marile fericiri, au o sfiiciune de căprioară în fața invaziei prea masive a realului în arcanalele visului. În treacăt fie spus, Renée, Odette, Adriana, Mona, Ann sînt mai mult „fiice” ale realității, pe cînd Corina, Magda, Nadia, Nora sînt proiecții ale idealului feminin al scriitorului.

Un ultim cuvînt, despre neorousseauismul de care pomeneam și mai sus, prezent și în romanul *Accidentalul*. La plecarea din munți, Paul o întreabă pe Nora : „— *E posibil, Nora, ca toți oamenii ăștia să se întoarcă la viața lor dinainte ? E posibil oare, după ce au fost în munți, să mai creadă în lucrurile pe care le-au lăsat jos ? de care s-au despărțit ? pe care au vrut să le uite ?* — *Cine a fost în munți e un om liber, răspunse Nora. «Un om liber. Un om liber.» Paul repeta cuvintele ei.*”

Proza lui M. Sebastian nu înseamnă o brazdă fundamentală în epica noastră. Dar chiar în cadrul operei sale, ea nu se ridică la specificitatea tonului și atmosferei artistice din drama-

turgia sa. În oarecare măsură, romanele sale sînt preparații în registru epic, preludii ale pieselor de mai târziu. Prin elogiul simplității și naturalității, prin descifrarea clanului spre vis din sufletele delicate, prin aliajul de claritate și lirism, din păcate, uneori, dintre facilitate și lirism, prin contribuțiile analitice moderne, învăluite într-o poezie nostalgică, de tonalitate mozartiană, în surdină, proza lui M. Sebastian merită să fie cunoscută.

SIMION MIOC

TABEL CRONOLOGIC

1907 În 18 octombrie, se naște, la Brăila, Iosif Hechter, viitorul scriitor Mihail Sebastian. Școala primară și liceul le urmează în orașul natal.

1913—1914 Apar : *Du Côté de chez Swann* (*La Swann*) de Marcel Proust, *Les Caves du Vatican* (*Pivnițele Vaticanului*) de André Gide.

1920—1922 Apar romanele : *Ion* și *Pădurea spînzuraților* de L. Rebreanu, *Ulysses* de James Joyce.

1923 Tînărul de 16 ani dispăre de acasă pentru cîteva zile, producînd îngrijorare familiei, împins de pasiunea pentru teatru. Fuge la București, pentru a vedea spectacolele trupei franceze condusă de Georges și Ludmila Pitoeff.

1925 La examenul de bacalaureat, tînărul Iosif Hechter atrage atenția prof. Nae Ionescu, prin calitatea lucrării scrise la limba română : pre-

ludiu pentru apropierea admirativă față de acesta, cu finalitate dureroasă pentru ucenic.

Apar : *Les Faux-Monnayeurs*. (Falsificatorii de bani) de André Gide, *Ein Prozess* (Procesul) de Franz Kafka (postum).

1927 Îi scrie, disperat, poetului Camil Baltazar, despre necesitatea evadării din mediul provincial : „Vreau să fug de aici. Îmi trebuie un mijloc modest de a-mi câștiga un trai mai puțin decât modest. Chiar dacă aş trebui să muncesc extenuant pentru bani puțini, și încă nu m-aș da în lături. Trebuie să fug. Înțelegeți de ce cuvîntul ăsta e un strigăt ?“ (Brăila, 10 octombrie 1927). În august, același an, începuse lunga colaborare la ziarul *Cuvîntul*, condus de Nae Ionescu, colaborare ce se va transforma în participare directă în redacție.

1926—1927 Hortensia Papadat-Bengescu publică romanele : *Fecioarele despletite* și *Concert din muzică de Bach*.

1928—1929 M. Sebastian colaborează și la alte reviste : scrie cronici literare în *Universul literar* și *Tiparnița literară*. Se apropie de Camil Baltazar și de Camil Petrescu.

1928 Apare : *Punct contrapunct* de Aldous Huxley.

1930—1931 M. Sebastian se află la Paris pentru studii. Își pregătește doctoratul în drept. Perioadă fecundă pentru critic și scriitor. Aprofundează autori preferați : Montaigne, Gide, Renard, Proust, Balzac etc. Scrie și proiectează volumele sale de proză.

1930 Camil Petrescu publică : *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*.

1932 Îi apare *Fragmente dintr-un carnet găsit*, București, colecția „Carte cu senine”.
Colaborează la *România literară* și *Azi*.

1933 Publică volumul *Femei*, București, Edit. Naționala-Ciornei.

Apar : *La Condition humaine* de André Malraux, *Patul lui Procust* de Camil Petrescu, *Drumul ascuns* de Hortensia Papadat-Bengescu.

1934 Sebastian dă la iveală *De două mii de ani*, București, Edit. Naționala-Ciornei, carte care stârnește o furtună polemică.

1935 Apare romanul *Orașul cu salcâmi*, București, Edit. Universala Alcalay.
Răspunde acuzațiilor ideologice și literare aduse romanului *De două mii de ani*, prin volumașul polemic : *Cum am devenit huligan. Texte, fapte, oameni*, Edit. Cultura Națională, f.a.

Apare : *Logodnicul* de Hortensia Papadat-Bengescu.

1934—1940 Bogată activitate publicistică. Sebastian scrie cronică literare și dramatice, „note” critice, articole culturale și politice în : *Revista fundațiilor*, *Rampa* (printre altele, aici, publică seria de articole : *Banca H sau despre o direcție critică în teatru*, sept. 1935), *L'Indépendance roumaine*, *Vremea* (ține o rubrică a cărții franceze — 1935—36 ; tot aci, seria de articole :

Voluptatea de a fi scriitor), *Reporter* (dintre vechii colaboratori, Sebastian rămîne și după ce revista devine o publicație a P.C.R. — 1937, pînă la suprimarea ei, în 1938), *Viața românească* (cronica dramatică, între 1938—1939).

1938 La 17 septembrie are loc premiera piesei *Iocul de-a vacanța*.

Apar romanele : *La Nausée* de Jean-Paul Sartre, *Rădăcini* de Hortensia Papadat-Bengescu.

1939 Sebastian publică studiul : *Correspondența lui Marcel Proust*, București, Fundația pentru Literatură și Artă.

1940 Apare romanul *Accidentul*, București, Fundația pentru Literatură și Artă. Cartea este rescrisă greu, din memorie, deoarece prima redactare i se fură, cu alte lucruri, la Paris, într-un automobil.

1944 La 1 martie se joacă *Steaua fără nume*, semnată, din cauza cenzurii, Victor Minçu.

Publică în *România liberă* ilegală, scrie broșuri antifasciste.

Dramatizează *Potopul* (din idiș) de H. Berger și *Nopti fără lună*, după Steinbeck.

1945 În 25 mai, M. Sebastian este strivit de un automobil, pe fostul bulevard Regina Maria, cu cîteva ore înainte de a inaugura cursul despre Balzac, la Universitatea liberă muncitorească. Gîndindu-se la posibilitățile de afirmare, după

Eliberare, Camil Petrescu încheia o notă-necrolog : „Stea fără nume și fără noroc“ (*Revista fundațiilor*, 7/1945).

1946—1947 Sînt reprezentate piesele : *Ultima oră* și *Insula*.

S. M.

2000

Partea întâi

CAPITOLUL I

ÎNȚIUL SÎNGE

Cînd, într-una din ultimele zile ale acelui februarie cu soare, Adriana, întoarsă la prînz de la școală, se opri în prag și spuse că „nu se simte bine“, doamna Dunea înțelese că ceva neobișnuit se întîmplă cu fata ei.

Nu o durea nimic. Era doar palidă și își simțea ochii calzi.

Încercă a doua zi să se ducă la școală, dar se întoarse din stradă, se uită o clipă spre maică-sa, rămasă în poartă s-o petreacă, și fugi repede pe lîngă ea, pînă în casă, să plîngă pe coada pianului deschis.

Era bolnavă ? Medicina domestică a familiei Dunea rămînea dezarmată în fața acestei paciente fără dureri și fără glas.

— Adriana, spune mamei ce te doare.

Nu ştia. Era soarele de primăvară, prea curînd venită ? Era lumina dublă a dimineţii şi a zăpezii ? Era mirosul acela putred şi nou, a două anotimpuri ce se întîlneau ?

Nu ştia. Toate acestea sau poate altele, mai confuze, o ameţeau. Pasul ei, de obicei mic şi ferm, se deschidea acum leneş, înăbuşit în covoare, şi împiedicat parcă de o trenă imaginară, în scoborîrea unei scări enorme. Adriana căută în registrul modest al cunoştinţelor ei literare o imagine şi o găsi : o infantă care se stinge de tuberculoză şi singurătate, purtîndu-şi rochia de paradă în sala tronului, pustie.

Chemat din oraş, domnul Iuliu Dunea, care nu le cunoştea pe eroinele fetei lui, o întrebă părinteşte dacă nu cumva îi e deranjat stomacul. Nedelicateţă la care fata răspunse cu un hohot de plîns, aruncîndu-se în braţele mamei, care tocmai intra pe uşă. Părinţii se întrebă din ochi, peste capul aplecat cu disperare între ei, şi nu găsiră nici unul răspunsul aşteptat. O clipă plînsul Adrianei stăruia, mai domol, şi înduişat de propria lui tragedie, în odaie...

Prudent, domnul Dunea retează scurt scena, bunul lui simţ neîngăduindu-i să accepte în locul unei dureri de cap sau de picioare, pe care ar fi înţeles-o, o criză de lacrimi din senin.

— Prostii, zise. Am să trimit doctorul.

...Spre seară, cu ziua care se ducea, exasperarea Adrianei scăzu. Se culcase şi — în aşternut, la acea

oră neobișnuită — avu o senzație de moleșală, de maladie ușoară, de convalescență, senzație care îi amintea anumite seri de vacanță, anumite ceasuri petrecute în curte, pe șezlong, în așteptarea somnului care întârzia.

Îi întinse doctorului o mână moale și surîse. El o păstră în mîna lui și își consultă cu destulă neglijență ceasornicul, numărînd bătăile pulsului. Nu era dispus să-și ia în serios bolnava, dar deveni atent cînd îi văzu trupul gol. Era al unui copil și avea totuși în liniile lui drepte o ciudată trăsătură de asimetrie și destindere. Pieptul acela de băiat abia mai răsărit se rotunjea ușor în jurul celor două puncte roșii, și avea în mișcarea regulată a respirației o înălțare aproape voluptuoasă de sîn. Dacă Adriana n-ar fi ținut cu îndărătnicie plapuma mai sus de șolduri, doctorul ar fi văzut același tăcut efort către maturitate și în linia piciorului subțire de la gleznă la genunchi, dar plină și desenată precis pe pulpă.

Ridică ochii spre capătul opus al patului, de unde mama urmărea îngrijorată examenul și zîmbi cu înțeleș.

— Mai nimic, mai nimic. Fata crește.

Și pentru că doamna Dunea ezită să înțeleagă, el stăruie.

— Înțelegeți? Adriana nu mai este un copil. Cîrînd, foarte cîrînd, are să fie o adevărată duduie.

Plictisită de vizita prea lungă a medicului, Adriana nu prinse pe moment înțeleșul vorbelor lui. Și le re-

petă indiferentă în gând și — ca și cum de abia atunci, în murmurul ei interior, ele ar fi prins realmente un sens — tresări.

O căldură moale îi trecu pe obraji și se răspîndi prin tot corpul.

„Vai tu, ce bine!“ ar fi strigat Adriana, dacă în locul mamei, la căpătîi, ar fi vegheat Cecilia, colega ei de bancă, și ar fi bătut copilărește din palme. Încercă gestul. Dar un instinct sigur îi porunci să-l oprească la timp. Nu știa precis de ce, dar simți că este în bucuria ei un lucru nepermis. Vocea corectă a doctorului, zîmbetul stînjedit al mamei, tăcerea ce se făcuse brusc, toate acestea la un loc și încă ceva mult mai puternic și mai adînc decît gesturile lor, ceva care se desprindea din inima fetei și se urca în gîtlej, ca un gîlgîit nedistinct de sînge cald și rîs nebun, îi spuseră că în fond „Adriana nu mai este un copil“, cuvintele acestea simple, care într-un salon ar fi fost luate drept o politeță oarecare, ascundeau un mister pe care o fată cuviincioasă nu trebuie să-l priceapă în fața părinților ei.

Se surprinse deci cu mîna ridicată în aer și nu știu ce să facă cu ea. Căuta un gest convenabil, care să sfîrșească mișcarea începută și pentru că nu găsi, își retrase brațul repede, cu o stîngăcie speriată, de care mama și doctorul făcură haz. Adriana se temea de ei. Voia să fie singură. Se întoarse în așternut încet, lăsîndu-se pe coapsa dreaptă, bucuroasă să-și simtă

greutatea, privi frumos și spuse cu o voce caldă, alintată :

„Mi-e somn, mamă...”

Zilele care urmau întâmplării acesteia fură insuportabile. Adriana amenința casa întreagă cu accesele ei de plîns, gata să se pornească la întâia vorbă, spusă prea tare sau prea încet, în odaia alăturată, în curte sau undeva prin vecini. Nu suferea zgomotele. Nu suferea liniștea. O îndispunea umbra ștearsă a serii, cînd pe la ceasurile șase (era în martie) lucrurile din curte, privite prin fereastră, își pierdeau conturul. O enerva lumina dimineților, albă și crudă ca strălucirea bucății de fosfor, pe care odată, la pension, o tăiase profesoara pe o hîrtie sugătoare. Soarele acela sunător ce inunda străzile ca o enormă revărsare de ape transparente o ametea și îi făcea rău.

Obrajii aveau o culoare veștedă, închisă aproape de ochi, rotunjită acolo în cearcăne mari și descrescînd apoi pînă la colțul buzelor, unde săpa un surîs umbrît.

Dispozițiile fetei variau de la o clipă la alta. Era agitată, temîndu-se de zgomotul cel mai depărtat, îngrozită de propriul ei glas, respirînd sacadat și grăbit ca după o fugă fantastică, privind rătăcit în jur, oprindu-se atentă în mijlocul vorbei, ca și cum ar fi ascultat cum se dezleagă undeva înăuntrul ei o taină, revenind pe urmă cu o grabă care nu se știa bine dacă vrea să scuze oprirea sau vrea să evite o explicație. Se mișca atunci febril, cu gesturi repezi, părăsind un

lucru început pentru altul, de care uitase cu o zi înainte și pe care avea din nou să-l lase peste două minute, neîndemnică și proastă, ținându-și enervarea prin toată casa, peste capul tuturor, pînă ce, obosită de efortul acesta, rușinată de aceste mici mizerii, se oprea brusc și izbucnea în plîns.

Avea atunci impresia că inima i se rupe și că tot sîngele izbucnește de acolo într-o surdă hemoragie. Gîndul o emoționa : se vedea neînțeleasă de toți, singură pe lume cu marea ei sfișiere, sortită să moară la cincisprezece ani ca o floare în prima noapte caldă, prizonieră între pereții casei, între oamenii orașului și pe întinderea pămîntului, tristă și singură, numai ea, săraca. Și ofta.

Dar într-o noapte boala ei ciudată se dezlegă. Dintr-o sfîrșeală, care nu-și dădea seama dacă era leșin sau somn, o trezi tîrziu după miezul nopții un fior. Adriana nu știu ce este : să fi atins din greșeală cu piciorul bara patului și răceala alamei să-i fi trecut pe trup ca o pînză de apă ?

Simțea cum se desprinde înăuntrul ei o linie rece și cum se pierde treptat într-un clocot surd de căldură, cum se împotmolește această șuviță de frig într-o dogoare de sînge și cum ființa ei întreagă se mistuie ca într-o mare și singură văpaie. Era o senzație de alunecare înceată. Nici o asprime în trupul acela destrămat.

Simțea numai cum trăiește fără dimensiuni, într-o aceeași carne blîndă și umedă, la fel de neprecisă pe pulpă, pe brațe, pe obraji, substanță elastică și moale,

miez cald de pîine neîncepută, cartilaj crud de stridie palpitînd într-un sînge care vrea să spargă și nu poate.

Ar fi vrut să strige. Nu de frică, dar i se părea că glasul ei tare ar fi fost acolo singura dovadă că trăiește și că în efortul de a rosti un cuvînt, s-ar fi simțit întreagă cum se încordează și cum se rupe din această agonie, în care avea conștiința neclară că se pierde. Ar fi strigat cu nădejdea de a se regăsi. Tăcu totuși. Nu era capabilă de efort : ar fi istovit-o. Se lăsă prinsă mai departe în acea nesfîrșită oboseală și se sorti învinsă nenorocului ei.

„Dacă mor ?“

O lacrimă tremură între gene. Gîndul o revolta. Nu, nu trebuie să moară aici, singură, fără știrea nimănui, nenorocită în nepăsarea nopții, sfîrșindu-se de o durere fără nume, simțind că se duce și incapabilă totuși să se împotrivească ceasului din urmă, măcar cu un strigăt, măcar cu un suspin.

Își strînse pumnii — și îi găsi. Fu întîia senzație fermă în acea pierdere. Îi lipi de coapse și îi apăsă băietește în carne. Se afla în sfîrșit mădular cu mădular, își refăcea corpul subțire între perne. Era o încordare cruntă, disperată, ce trebuia să-i înfrîngă moleșeala, să-i descurce țesuturile adormite, să-i biciuiască membrele paralizate.

Se îndulci însă ceva în această rezistență și trupul se rotunji ca sub povara unei greutăți dinăuntru. Un alt val de moleșeală zvîcni undeva în sînge, într-o

palpitare domoală, rugătoare. Trebuia să se frângă ceva acolo. Corpul tot se învolbura în acea dureroasă voluptate de carne rănită. Fata încercă slab o ultimă opintire. Apoi căzu moale între perne, depărtă leneșe picioarele, își lăsa capul pe piept și oftă înfrântă de plăcere și tristețe.

Simți cald pe pulpe și — depărtat, obscur — își aminti gustul singelui.

CAPITOLUL II

„DAR NU VEZI CĂ AU ÎNFLORIT SÂLCIMII ?”

Întîmplarea trecuse fără alte complicații sentimentale. Mama Adrianei avea pentru crizele sufletești ale fiicei ei aceeași înțelegere îngăduitoare și oarecum neatență, pe care cu douăzeci de ani în urmă o avusese pentru propriile ei tulburări și taine : știa că au să treacă.

Dacă n-ar fi oprit-o un sentiment neobișnuit de jenă, i-ar fi spus foarte simplu fetei că supliciul acela fusese normal, că spaima are să treacă ușor, că toate acele deznădejdi inutile aveau să fie uitate și că într-o bună zi are să plece și ea din casa părintească, la brațul unui alt Iuliu Dunea și are să rîdă de toate acele prostii, dacă le va mai ține minte.

Prefera însă să treacă peste cele întîmplute și să evite explicații greu de dat. Pentru ea, noua vîrstă a

Adrianei nu însemna decît o schimbare în igiena unui copil. Atît.

La drept vorbind, avusese totuşi o clipă de emoţie. Gîndul că în aceeaşi casă începe să trăiască încă o femeie şi că această femeie este propriul ei copil, trezea în sufletul ei împărţit între un început de gută, un bărbat bun şi o fată cuminte, ceva dintr-o veche cochetărie, care o făcea să simtă nedesluşit şi regretul tinereţii ce pleca pentru totdeauna şi orgoliul părintesc al celei ce se ridica. În faţa patului Adrianei, Maria Dunea îşi aminti, ca la o margine de drum, tot ce fusese viaţa ei obscură de fiecare zi şi oftă încet. Iar Adriana din această tulburare a mamei şi din gravitatea cu care îi spusese să se odihnească, fiindcă trebuie să fie obosită (de unde ştia că are nevoie de odihnă ?) păstră credinţa că în întîmplarea din noaptea trecută era un lucru tainic şi vinovat, un mister asemănător povestei unui unchi plecat de tînăr în America şi a cărui fotografie o ţineau în casă, fără ca vreodată să îndrăznească cineva să-i spună cu glas tare numele, de faţă cu ea.

De aceea poate, seara cînd se culcă, strîngîndu-se toată sub plapumă, avu senzaţia ascunsă că săvîrşeşte un delict.

Cîteva zile mai tîrziu, Adriana se întorcea la şcoală. Nu era nici leneşă, nici alintată. Dar mama ei preferase să o ţină mai mult pe lîngă casă, în timpul acelor zile dificile : cunoştea curiozitatea cu care fetele de

vîrsta Adrianei se adună prin colțuri să-și spună cu voce joasă o mie de prostii pe care nu le înțeleg.

Doamna Dunea nu iubea misterele. Domnul Dunea nici pe atît.

O vreme fata fu ținută în apropierea lor, acasă, la cinematograf, sau la plimbare. Vizitele prietenelor, rare de altminteri, erau primite în prezența întâmplătoare dar infailibilă a unuia din părinți. Cît privește învățătura, nu era nici o primejdie.

Cîteva săptămîni de lipsă de la „Notre Dame d'Avignon“, școală de limbi moderne, pictură și bune maniere, erau o pierdere reparabilă. Nici măcar premiul de la sfîrșitul anului nu era în primejdie. Adriana nu primise regimul acesta cu prea multă părere de rău. Ceea ce se petrecea cu ea însăși o interesa prea mult, ca să umble după o libertate cu care nu avea ce face. Glumele de la școală, rivalitatea sau prietenia colegelor, simpatia lui *sœur* Denise chiar — ce însemnau toate aceste lucruri, cînd ea se simțea gata să moară ! Arunca asupra trecutului — trecutul ei de 15 ani, cu păpuși, caiete și fleacuri — o privire oboșită ca a acelor oameni care se întorc după o mare nenorocire, într-un oraș vesel, luminat și fără griji.

Totuși, în dimineața aceea, se ducea la școală cu bucurie.

Nu era curioasă să vadă : aștepta să fie văzută.

Căci ce puteau să-i spună ei fetele acelea care, toate la un loc, nu știau ce știa ea ? Poate Margareta... Ea a fost totdeauna mai ciudată decît celelalte... Sau poate nici ea... Adriana nu se opri cum obișnuia altă-

dată, în fața liceului de băieți. Nu o mai interesa banda aceea de zănateci, care urlau și se băteau, tocmai când se întorceau fetele de la școală, ca să-i vadă și să-i admire poate. Cîteva pași mai departe, un domn se înclină respectuos din pragul unei prăvălii.

„Am onoarea, domnișoară Dunea.“

Adriana roși. În trecere, își privi în oglinda unei vitrine talia înălțată și obrazul tras. Altădată, nu mai departe decît acum două luni, i s-ar fi spus „bună ziua, drăguță“.

Cînd intră în clasă, *sœur* Denise începuse lecția.

O întrerupse totuși în cinstea ei, coborî de pe catedră, o mîngîie pe păr și o sărută. Era o răsplată, pe care tînăra călugăriță o dădea numai la sfîrșitul trimestrelor elevelor celor mai bune. Toată clasa vui de surpriză și invidie.

Galbena Lucreția Ginulescu, preferata interimară a lui *sœur* Denise, în timpul cît lipsise Adriana, tremură de necaz. Ar fi roșit de mînie : pielea ei galbenă totdeauna nu-i permitea însă variații de culoare. Numai Adriana rămase insensibilă. Ea era deasupra acestor copilării și dacă demnitatea ei de convalescentă i-ar fi permis, ar fi surîs.

În bancă răspunse entuziasmului Ceciliei Coteanu cu o strîngere de mînă obosită. Își scoase, cu mișcări încete, blocul, linia și creionul, dezlipi o hîrtie albă și scrise pe marginea ei de sus, caligrafic, cu litere mari și rare : Adriana Dunea, 8 aprilie. (Aprilie ? Să nu fi înflorit încă salcîmii pe bulevard sau a trecut pe lîngă ei, fără să-i vadă ? E și greu să observi toate lucrurile,

cînd ești atît de obosită. Nici pe domnul Popescu nu l-ar fi văzut, dacă nu i-ar fi strigat el :

„Am onoarea, domnișoară Dunea !” Ce nostim era !)

Din spate o colegă îi strecură o hîrtie. Adriana citi : „mi-a adus *papa* un *jersey* ca al tău, de la București, lavabil și cu dungi roșii. Să vezi ce drăguț. Vii după-masă să-l vezi ?”

Adriana ridică din umeri plictisită și încercă să deseneze.

— Știi ce-a spus Gelu aseară ? Că femeile sînt niște năpîrci și că el...

— Vă rog, Coteanu nu mă lasă să lucrez.

Se făcu un moment de liniște. Adriana își pîra pe cea mai bună prietenă. Toate capetele se întoarseră surprinse spre banca ei.

O rumoare de indignare și satisfacție urmă întîiului moment de uluială : se dovedea deci inima neagră a unei premiante și se despărteau cele mai bune prietene din școală.

Lucreția Ginulescu se miră cu glas tare : „Vai tu, ce scîrboasă !” *Sœur* Denise preferă să nu audă nimic și continuă să corecteze pe catedră un desen. Cecilia, după ce încercase cîteva momente să-și oprească lacrimile încruntîndu-se și privind pe fereastră afară, izbucni în plîns, tocmai cînd calmul se restabilise în clasă. Plîngea frumos și fără zgomot, pentru plăcerea și necazul ei.

Iar Adriana, tristă și ea, dar de o tristețe superioară, continua să deseneze cu o convingere și cu o atenție atît de profundă, încît s-ar fi spus că pentru ea nici

dimineata care năvălea pe fereastră și punea mari pete de lumină pe podele, nici prezența ostilă a colegelor, nici plînsul Ceciliei și nici propria ei ființă nu existau, ci numai linia neterminată pe care vîrfurile creionului o urmărea pe hîrtie...

Totuși Cecilia se apropie de ea în recreație.

— Ce ai cu mine, Adriana ? De ce ești supărată ? De ce ești rea ?

Adriana zîmbi cu bunătate, se gîndi puțin ca un om mare încurcat de întrebarea unui copil, căruia n-are cum să-i răspundă.

— N-am nimic cu tine. Nu sînt supărată. Și cred că nu sînt rea.

Cecilia insistă.

— Ce știi tu ? exclamă Adriana cu un gest vag. Ce știi tu ?

Și pentru că Cecilia rămînea mai departe tristă în fața ei, pentru că ochii îi erau atît de rugători și pentru că ea însăși avea nevoie să spună cu glas tare tot ce se frămînta în mintea ei de atîtea zile și să arate măcar uneia din copilele, care alergau prosteste prin curte, că viața e altceva decît un joc, că e ceva trist și sfișietor și mare, un lucru pe care ea îl știe, pentru că l-a simțit și îl simte, pe cîtă vreme ele nici nu-l bănuiesc, Adriana caută în amintire o vorbă, se uită împrejur cu băgare de seamă, ca și cum de acolo, de la gratiile de fier, de la pietrele străzii, ar fi trebuit să afle ce să spună, ridică ușor capul și, zărind o creangă ce se apleca albă peste poartă, prinse iluminată simbolul și, pe de o parte convinsă că își dez-

văluie astfel toată taina, iar pe de altă parte dezolată de a nu putea spune cu vorbe lămurite adevărul adevărat, strigă înăbușit, cu o voce care cădea ca un om obosit lângă o poartă închisă :

— Dar nu vezi, nu vezi că au înflorit salcîmii ?

Și speriată de propriul ei glas, rușinată de tot ce i se părea că mărturisește, fugi. Cecilia rămase locului, neînțelegînd nimic. Un rîs băiețesc izbucni deasupra ei. Era Margareta care, de la fereastra clasei, ascultase convorbirea celor două prietene.

La amiazi, Adriana plecă singură din clasă, după ce fetele se grăbiseră ca de obicei să alerge spre bulevard, de teamă să nu piardă trecerea liceenilor. Altădată îi plăcea și ei jocul ăsta. Acum...

Mergea liniștită, cu pasul șovăitor, cu privirea gravă. Se opri la colț să respire adînc și să privească. Bulevardul se deschidea larg purtînd în mijloc, între cele două trotuare laterale, un trotuar lat și nepietruit cu două lungi șiruri de salcîmi, ce își uneau coroanele într-un fel de boltă deasă prin care lumina violentă a amiezii trecea filtrată, cumințită. Aerul era înviorător. Dacă n-ar fi știut ea cît e de tristă viața, ar fi rîs și i-ar fi privit pe liceenii care treceau.

Drept în fața liceului, o ajunse din urmă Margareta și o întrebă dacă o supără mergînd cu ea spre casă. Adriana primi cu răceală. Cîțiva băieți care tocmai ieșiseră pe poarta liceului își scoaseră serioși șepcile cînd ajunseră în dreptul celor două fete, dar îndată ce trecură în urma lor, izbucniră cu toții în rîs.

De peste drum un băiat scurt și gros, care observase scena, strigă : „Crailor !“.

— Vai ce obraznic, Buță ăsta, observă Margareta.

— Dar cine ne-a salutat adineauri ? se interesă Adriana, care nu se știa cunoscută.

— Cum, nu-i cunoști ? Alexandrescu, Proca, Victor Ioanid, Gelu. Nu-l cunoști nici pe Buță ? Nici pe Gelu, vărul Ceciliei ?

— Nici.

Adriana ar fi fost bucuroasă să afle care anume fusese Gelu, despre care Cecilia îi povestise mai de mult atâtea lucruri curioase, dar ar fi trebuit să se întoarcă și să privească înapoi, ceea ce nu se cuvenea și, gîndindu-se bine, nici nu o prea interesa. Sînt atâtea lucruri mai grave în lume. Redeveni gînditoare și merse tăcută lîngă Margareta, care și ea păstră o bucată de drum aceeași tăcere, deși era vădit că vrea să spună ceva, numai că nu știa cum să înceapă. Deodată se opri.

— Adriana, știi că și pentru mine au înflorit salcîmii ?

Fu un moment de buimăceală, în care amîndouă fetele nu știură ce să creadă, una neînțelegînd de unde a putut fi aflat secretul ei, cealaltă întrebîndu-se dacă nu cumva se va fi înșelat asupra înțelesului vorbelor surprinse la școală. Pînă la urmă Adriana se dezmetici.

— Nu ? !

— Ba da. Și încă de mult.

Înțelegea în fine singurătatea Margaretei, disprețul cu care privea jocurile și certurile lor, indiferența cu care pierduse iubirea lui *sœur* Denise, aerul ei mîndru și misterios, curajul cu care spunea anumite lucruri, cărțile pe care le citea sub bancă, poeziile pe care și le recita ei însăși ¹, înțelegea mai ales privirea ei ciudată, de atîtea ori melancolică și de atîtea ori sclipitoare, de atîtea ori disperată și de atîtea ori bătătoare de joc.

Ar fi vrut să-i sară de gît, să o sărute mult, mult de tot, să-și ascundă fața în șorțul ei și să-i strige : „Margareta, tu ești adevărata mea prietenă !“

Dar erau pe bulevard. Băieții treceau gălăgioși pe lîngă ele. Fetele se uitau curioase. Nu era aici locul unei asemenea confesiuni. Merseră de aceea mai departe, fără să-și vorbească. Margareta mîndră de succes. Adriana intimidată de veste, amîndouă emoționate, fericite.

Pe pragul porții, aștepta doamna Dunea și le făcea de departe semn.

— Vedeți, v-am adus-o pe Adriana pînă acasă, ca să n-o mănînce lupii.

— Ești o fată bună, Margareta. Eram într-adevăr îngrijorată. Știi, după gripa pe care a avut-o...

Doamna Dunea regretă imediat acest exces de discreție. Observase pe fața fetelor un scurt surîs de înțelegere și, privindu-le, își spusese că oricum sînt prea mari, ca să le păcălească cu întîia vorbă găsită.

¹ În textul de bază : *înșiși*.

Îi fu foarte neplăcut să se vadă învinsă de tăcerea respectuoasă, dar nu mai puțin semnificativă a fetelor. Schimbă de aceea repede vorba, glumi puțin și se duse să-și vadă de treburi. Iar Margareta înainte de a se despărți de Adriana, îi ceru caietul ei de suveniruri și scrise cu o caligrafie de zile mari. această cugetare :

*Tout est vain, tout est instable
Dans ce monde et dans cette vie,
Seule, ma chère, est désirable
L'amitié de ton amie.¹*

Citi cu glas tare și semnă.

¹ În van e totul, toate-s trecătoare
În viața asta și în lumea-ntreagă,
Tu, draga mea dorește cu-nfocare
Prietenia celei ce ți-e dragă (fr.).

CAPITOLUL III

PAUL ȘI VIRGINIA

„Adriana se face frumoasă“, îi spuneau de la o vreme doamnei Dunea cucoanele care o vizitau, cînd din întîmplare, în căutarea unei cărți, fata intra în salon să le spună bună ziua.

„E o fată mică“, protesta mama cu o modestie cochetă.

Iar Adriana, preocupată de cartea pe care venise s-o caute, ca și cum n-ar fi auzit ce se spunea despre ea, ieșea din odaie cu un aer de exagerată absență, neuitînd niciodată, bineînțeles, să se oprească în prag și să surîdă vag, ca unei amintiri. Știa că după ce va fi închis ușa, musafirii vor continua să se mire de frumusețea ei. Ba uneori, după ce făcea cîțiva pași apăsăți, se reîntorcea în vîrfurile picioarelor și asculta la ușă elogiul, căruia rezerva doamnei Dunea îi dădea un aer de mic complot între mamă și fiică.

Dar Adriana se făcea cu adevărat frumoasă.

Nu crescuse. Sau, oricum, nu crescuse atîta încît cine o vedea des să-și poată da seama. Căpătase însă o extremă suplețe în mișcare și, privind-o, aveai impresia nu că s-a înălțat, ci că se înalță atunci, înaintea ochilor. Privit din spate, piciorul fetei, prea drept de la glezne la sfîrșitul fluierului, avea acolo, la îndoitura din dos a genunchiului, o inflexie ușoară, ce părea numai o încordare trecătoare a unui mușchi leneș, un oval fin gata să se destindă și să dispară ca o cută de apă : dar înclinarea aceasta provizorie stăruia și ceea ce păruse un moment o simplă tremurare, rămînea o linie. Amănuntul acesta îi dădea piciorului o expresie zveltă, sprintenă : tot trupul părea că izbucnește hotărît, ca sub apăsarea unei puteri dinlăuntru. Dar acestea nu erau decît detalii de duminică. Fiindcă atunci Adriana schimba șortul de uniformă, sub care trupul își atenua frumusețea, și își punea o rochie de stradă, destul de scurtă pentru ca piciorul ei înalt să rămînă înalt.

E drept însă că împotriva frumuseții ei, care începuse să crească ferm și liniștit, nici un șort din lume și nici un regulament de școală n-ar fi știut să facă mare lucru.

Nimic nu-l oprise bunăoară pe Paul Mlădoianu, vărul bun al Adrianei, băiatul uneia din surorile doamnei Dunea, măritată la Craiova cu un negustor bogat, ca intrînd într-o sîmbătă după amiazi în casa rudelor lui, să recunoască în verișoara îmbrăcată în șort negru o veritabilă duduie, de o veritabilă frumusețe.

Paul venea pentru cîteva zile ca să lichideze, în numele tatălui său, mare fabricant de stofe, un debitor oarecare. Proaspăt licențiat în drept, își începea astfel cariera cu un simplu exercițiu pe care putea să-l piardă, fiindcă suma angajată era neînsemnată. Ce îl necăjea, în acest neprevăzut voiaj, era faptul de a trage la casa unor oameni pe care abia îi cunoștea. Păstra despre familia Dunea amintiri depărtate : o femeie care îl pupa zgomotos pe amîndoi obrazii, un domn care îi interzicea să-i privească peste umeri cărțile la pocher, o verișoară alintată și teribilă.

Surpriza lui fu sinceră.

— Ei, dar nici nu te mai recunosc. Ce verișoară strașnică am ! Da, știi că te-ai făcut frumoasă !

Evident, Adriana știa. Roși totuși și protestă vag.

— O, ești draguț.

Un ceas le fu de ajuns ca să se obișnuiască ; doamnei Dunea pentru ca să servească dulceturi și să întrebze vești de acasă, Adrianei pentru ca să-și vadă mai de aproape vărul și să observe că e brun și înalt, lui Paul pentru ca să ofere cadourile aduse și să-și amintească de unchiul Iuliu.

— Știți, aș vrea să-l văd înainte de a se întoarce el de la birou. Vreau să-i fac și lui aceeași surpriză ca și vouă. Și pe urmă, trebuie să-i cer cîteva relații despre afacerea pe care am venit s-o lichidez. Doamna Dunea se scuza că nu poate să-l însoțească („întelegi, cu gospodăria...“) și o rugă pe Adriana să-l conducă.

Pe stradă, fata fu vorbăreață. Era un fel de panică în graba cu care povestea la întîmplare o mie de

nimicuri, dădea explicații necerute, răspundea întrebărilor nepuse. Cîțava vreme Paul merse calm, fără s-o asculte. Îl dispunea vocea ei emoționată. Își privea verișoara, cum se agită, cum gesticulează, cum zîmbește și, cu un gest simplu, îi luă brațul ca să o țină cuminte lîngă el. Adriana, care pentru moment roșise și se intimidase într-atîta încît avu nevoie să se înece pentru a explica brusca ei tăcere, se obișnuie repede cu acest fel de a merge și îl găsi normal.

Vorbeau acum amîndoi, antrenați de mers, rîzînd zgomotos cînd se întîmpla să-și descopere simpatii de cinematograf comune, supărîndu-se amabil cînd nu se înțelegeau.

Nu un singur trecător își va fi spus în acea zi, oprindu-se în urma lor, că „se vede fata lui Iuliu Dunea se logodește“.

Seara mai ales, după cină, cînd tinerii se arătară tot la braț, în centru, urmați la cîtiva pași de părinții fetei.

Plimbarea trebuia să aibe ceva solemn în acea seară de sîmbătă, cînd între mesele de consumație rînduite pe trotuare pînă spre mijlocul drumului, orașul își desfășura mondenitatea, pasiunile și istoriile discrete.

Adriana știa că „sîmbătă seara“ și „centrul“ răs-pîndea mai ușor un eveniment decît ceaiul „Societății de cultură și patronaj“, mai ușor decît bătaia de flori de la 10 Mai, decît serata liceului. De aceea, înainte de a pleca de acasă, se privise lung în oglindă, potrivindu-și pentru a zecea oară cutele rochiei roze cu fundă mare de catifea neagră pe spate și de aceea, în

ultima privire pe care și-o aruncase din ușă, cuprinzându-se toată în cadrul oglinzii din salon, avusese un surîs vag de melancolie și orgoliu.

Lîngă Paul, la brațul lui, era liniștită. Cînd, din depărtare, zări întiile lumini ale centrului, cînd, apropiindu-se, prinse vag o frîntură din cîntecul orchestrei și din rumoarea scăzută a plimbării, ea își îndreptă din instinct umerii, încetini pasul și se ascunse absentă sub borul gamenului. Trecu printre mese gravă și preocupată, lăsîndu-se ușor pe brațul cavalerului ei și aruncînd deasupra tuturor o privire indefinită, ce părea să se îndrepte departe spre Vii.

Venea de acolo o adiere umedă de apă și plantă, un zgomot depărtat în care se putea distinge, după imaginație, uruitul unei căruțe, șuierul unei sirene de vapor sau foșnetul total, nedistinct al valurilor și al trestiei. Adriana se hotărî pentru ultima impresie, închise ochii și îi șopti vărului ei, cu un glas de confidență.

— E frumos...

— E frumos, observă la rîndul lui Paul, scurt.

Abia atunci, reîntoarsă parcă dintr-o invizibilă depărtare și cu mișcarea grăbită pe care o au oamenii cînd îi surprinzi visînd și îi întorc la realitățile mărunte ale vieții, ea își propti scaunul, se rezemă de spetează, plimbă o privire circulară asupra pieței, schimbă cu răceală cîteva saluturi și într-un sfîrșit se așază.

Părea indiferentă : era mulțumită.

Fusesse văzută tocmai de cine trebuia. Lucreția o privise de la o masă depărtată cu ochii ei mici și vi-neți, iar mai de aproape, într-un grup familiar, Elvira se opri de cîteva ori din vorbă și se uitase ca din întîmplare spre ea, reluînd imediat discuția, ca și cum nici n-ar fi văzut-o. Dar Adriana cunoștea acest fel de a vedea „ca din întîmplare“.

Luni, toată clasa va muri de curiozitate să afle cine a fost tînărul înalt și brun de lîngă ea.

Adriana era fericită. Îi făcea cu adevărat plăcere vărul acesta frumos și elegant cu ghetre albe și baston, mirosind a tutun ca un bărbat și a parfum ca un om galant, vorbind tare cum trebuie să vorbească oamenii puternici, dar știind să aplece capul și să surîdă, cînd avea să-i spună ceva numai ei. Atunci obrazul lui aspru se apropia de al ei, trecînd cu o mîngîiere re-ținută. Fata aspira cu plăcere mirosul de tutun și pastă dentifrice al gurii lui, și, întrebîndu-se ce anume o tulbura în acel parfum, aștepta curioasă să-l vadă iar apropiindu-se.

I se adăuga acestei senzații cîntecul orchestrei. O romanță nouă atît de tristă, încît în toată piața cen-trului se făcuse deodată tăcere și nu se mai auzea de-cît zgomotul fisticului spart și — acoperindu-l — me-lodia aceea legănată. Adriana închise ochii, pentru ca să șteargă din față imaginea meselor cu tapi, scru-miere și alune și reținu, în singurătatea ei de o clipă, numai tremurul. viorii și nedefinita înfiorare a obra-zului bărbătesc de lîngă ea. Reveria îi fu întreruptă de apropierea Ceciliei Coteanu și a părinților ei. Ve-

neau de la o conferință și se opriseră să salute familia Dunea și să povestească scandalul ce se petrecuse acolo. Nici de astă dată, povestea domnul Coteanu, liceenii nu se astîmpăraseră și nu-l lăsaseră pe conferențiar să termine ca lumea : au rîs, au aplaudat cînd nu trebuia și au bătut din picioare.

— E un scandal. Marțea trecută am prăpădit degeaba banii pentru *Hamlet*, că n-am auzit nimic din cauza lor. Astă seară n-am înțeles un cuvînt ca lumea din tot ce a spus doctorul Porovici. E un scandal !

După plecarea familiei Coteanu, doamna Dunea o certă pe Adriana pentru răceala cu care răspunsese salutului Ceciliei.

— Nu i-ai spus nici o vorbă măcar. Înainte îți era cea mai bună prietenă și acum...

„Nu mă înțelege. Și nici dumneata nu mă înțelegi“, spuse tristă Adriana gata să se întoarcă spre Paul, care desigur știa ce înseamnă a nu fi înțeles, cînd deodată zări grupul liceenilor dînd colțul și trecînd pe trotuarul de peste drum, unul după altul. Știa numele tuturor, dar nu-i cunoștea pe fiecare în parte. Erau aceiași băieți pe care îi văzuse într-o zi salutînd-o în fața liceului pe Margareta. Făcură în tăcere ocolul grădinii din față și se pregăteau să-l înceapă din nou, cînd, de la o masă alăturată, Elisabeta Donciu, cea mai bogată fată din D..., făcu un semn unuia din ei, care, după ce ezită puțin, se despărți de grup, trecu drumul și, cu șapca în mîină, se apropie de masă.

Adriana bănuie că este Gelu, căci știa că el și Elisabeta sînt oarecum rude. Cei doi vorbeau în șoapte,

uitîndu-se din cînd în cînd către grupul rămas pe trotuar. Elisabeta Donciu auzise ceea ce puțin mai înainte povestise domnul Coteanu și îi cerea se vede lui Gelu, care și el fusese la conferință, lămuriri despre cele întîmplate, căci acesta, după ce îi spusese încet mai multe lucruri, încheie ceva mai tare :

„Te asigur că a fost conferința unui imbecil“.

Adriana băgă de seamă că ascultase cu prea mare atenție convorbirea lor și îi fu necaz. Avea alături de ea un bărbat frumos, elegant și brun și își pierdea vremea trăgînd cu ochiul spre un licean blond, slab și urît, care mîine se va lăuda poate că a fost fixat de ea. Ridică de aceea din umeri cu o mișcare indignată, ce voia să spună că nu e chip să nu auzi, cînd cineva are prostul gust de a vorbi prea tare, și se întoarce decisă spre Paul. Îl regăsi visător, ascultînd aceeași melodie tristă pe care orchestra o reluase de astă dată în surdînă. Adriana își rezemă discret fruntea în palmă, își legănă capul în ritmul lent al cîntecului și redeveni melancolică. Iar după ce romanța se sfîrși, după ce amîndoi tăcură cîteva clipe, ea îl întrebă :

— Cunoști cîntecul ?

Răspunsul întîrzie. Paul încercă să-și aducă aminte ? Sau, repetînd în gînd vorbele titlului, se întristă odată mai mult de înțelesul lor ? Căci, după o scurtă tăcere, fără a întoarce capul spre Adriana, privind departe spre orizontul pe care o lună oportună prindea să-l lumineze, șopti rar, despărțind silabele :

— Da. *Ne rendez pas les hommes fous.*¹

Adriana ghici o mărturisire în acest răspuns. Sau, oricum, o durere. Și bănuind în cuvintele cîntecului o muștrare ce se adresa intenționat unei umbre iubite, dacă nu chiar ei, îl privi înțelegătoare și plecă încet capul.

Tîrziu, cînd luminile începură să se stingă și cînd, în grupuri rare, lumea se răspîndi spre domiciliu, lăsînd în urmă doar grupul misterios al liceenilor rămași să termine ei ultimul ocol al grădinii, Adriana și Paul, precedați de perechea greoaie a soților Dunea, se depărtară cu pasul ezitînd, el petrecîndu-și mîna sub talia ei și fredonînd cîntecul, ea fericită fără să știe bine de ce.

Acasă, Adriana trebui să cedeze patul ei mosafirului. Ea avea să doarmă pe o dormeză, într-un antret care despărțea dormitorul părinților de dormitorul ei. Se dezbracă repede, nerăbdătoare să se găsească odată în așternut și să viseze.

Îi plăcea de la o vreme patul. Îi plăcea să-și simtă trupul gol cum se destinde între perne, cum își lenevește mișcările, cum se cufundă în propria lui căldură. Se silea să nu adoarmă; mai mult decît amețeața somnului, îi plăcea această legănare nesigură, în care își simțea corpul cum ar fi simțit un corp ce, în același timp, ar fi fost al ei și ar fi fost al altcuiva.

¹ Nu înnebuniți pe oameni (fr.).

Trecea ușor un picior deasupra celuilalt, îl ridica puțin, îl apropia din nou, înfiorată de acest joc întrerupt, pe care numai târziu somnul îl oprea.

Adriana era o fată harnică și doamna Dunea o mamă vigilentă. De aceea, dimineața când se îmbrăca, grăbită ca să plece la școală, ea nu putea să întârzie în fața oglinzii, ca să-și măsoare trupul și să se mire de schimbările ce se adăugau ca peste noapte. La culcare însă, când oboseala zilei făcea jocul acesta mai puțin conștient și împiedica să se nască oarecari obiecții morale, care altfel ar fi supărat-o, Adriana lua cunoștință de ea și într-un fel de surdă identificare cu cele mai intime celule de viață, simțea cum crește.

Mîna se plimba mirată pe sîn și cuprindea rotunjimi noi, nuanțate. Tot ce Adriana simțea că rămăsese băiețesc în ea, era pîntecele : supt, drept și încordat.

Îi fusese teamă în seara aceea că, schimbîndu-și patul, nu va regăsi aceste mici bucurii în așternutul mai aspru al dormezei. Dar după ce se suci puțin sub cuvertură, după ce răvăși pernele și scobi între ele o albie joasă, se culcă liniștită și recunoscuse, în calmul acelei destinderi, fericirea ei de fiecare seară.

Paul, care venise cu ei pînă acasă, se scuzase la poartă și ceruse voie să rămînă încă o jumătate oră în oraș.

„Vreau să mă mai plimb puțin. Mă doare capul... și e atît de frumos afară.“

Adriana nu înțelese de ce, după plecarea lui, domnul Dunea spusese rîzînd, ca și cum ar fi ascultat ceva :

„Ei, tînăr băiatul ! Lasă-l să se ducă. E vremea lui.“ Ea ştia bine că Paul rămînea în oraş ca să uite şi să se consoleze, ca să se plimbe trist între salcîmii bulevardului şi ca să-şi lase fruntea mîngîiată de adierea nopţii. Dacă s-ar fi convenit, ar fi rămas şi ea afară, cu capul descoperit, ca să simtă cum tîmplele i se liniştesc şi cum ameteala inimii, surda ei fierbere şi nodul de căldură ce i se urca în gîtlej, se destramă şi se pierde o dată cu vîntul.

Îl însoţea cu gîndul pe Paul în plimbarea lui şi-l aştepta să se întoarcă. Cu ochii deschişi mari în întu-neric, urmărea ca într-un vis dublu şi ascunsele bucurii ale veghei ei, şi imaginea vărului plecat.

Tîrziu, uşa antretului se deschise încet. Paul se strecură uşor pe lîngă perete, cu respiraţia oprită de teamă să nu trezească pe cineva şi intră în odaia alăturată, ale cărei uşi rămaseră, ca totdeauna, deschise. Adriana se bucură ca de o bună păcăleală.

„El crede că dorm !“

Şi ea nu dormea. Auzi cum dincolo Paul îşi scotea haina, cum punea încet o gheată pe podea, cum o desfăcea pe cealaltă, auzi lunecarea aspră a stofei pe speteaza unui scaun şi zgomotul unui resort de bretele ce se deschidea greu probabil. Auzi mai ales foşnetul cămăşii, care era trasă cu oarecare greutate peste cap, dar atît de lămurit încît Adriana avu senzaţia exactă a acestei alunecări şi simţi parcă răceala pînzei trecînd şi peste umerii ei.

Încercă să facă din toate aceste zgomote mărunte imaginea lui Paul. Cum era ? Cum trebuia să fie ? Fan-

tezia Adrianei nu știuse pînă atunci să vadă nimic precis dincolo de aceste două vorbe : un „bărbat gol“. Și nici nu căutase. Lucrurile o preocupau numai atunci cînd intrau în cîmpul ei de vedere, în viața ei zilnică, amestecate cu detalii evidente, exprimate de semne certe. Deșteptăciunea ei nu era nici neliniștită, nici întreprinzătoare ; nu avea inițiativa întrebărilor pe care și le punea. Dacă întîmplarea îi aducea înaintea o taină, ea se silea să o dezlege, dacă nu, nu. Adriana nu cunoștea probleme : cunoștea lucruri.

Singurele nuduri bărbătești pe care le văzuse erau ale tatălui ei și al lui Apolo. Pe cel dintîi îl vedea de cînd era mică, în fiecare duminică dimineată, umblînd prin casă în izmene lungi și cu bustul gol, de la lavoar la dulapul cu rufe. Pe cel de al doilea îl știa din manualul de istorie a artelor. Nici unul nici altul nu fusese vreodată pentru imaginația ei altceva decît erau : domnul Dunea un tată bun, Apolo o statuie.

Dar tînărul bărbat, pe care Adriana îl auzea cum respiră și se dezbracă în odaia alăturată, o surprindea. Se culca în patul ei, se mișca între perne pe care și ea le simțise, ocupa un loc ce îi aparținea. Cum să nu caute forma acelui trup străin, intrat deodată într-o lume a ei ? Căci își dădea seamă acum că ocolul strîmt al patului ei, acele două-trei perne, acele gratii de alamă, după strălucirea căroră ghicea dimineata ora, acea scoarță aspră de perete făceau cu adevărat o întreagă lume, cu senzații, cu semne și simboluri care îi aparțineau.

Degetele ei știau și pe întuneric să urmărească desenul pe covor, coapsa ei simțea și în somn cutele cearșafului, pulpa iubea mîngîierea zgrunțuroasă a peretelui, gîtul recunoștea după moliciune pernele.

Cît de netedă era pielea omului care dormea acum acolo în toropeala acelor lucruri? Trunchiul lui se subția la fel sub coșul pieptului și se lărgea la fel pe șolduri?

Adriana încercă să vadă, se silea să-și închipuie. Nu era nici o tulburare în acest efort de imaginație: simplă curiozitate. Construia în gînd corpul bărbatului de dincolo, cum ar fi desenat un model pe gherghel. Și cînd, după ce trecînd de limitele decente ale anatomiei, încercă să suplinească lipsa ei de informație cu ajutorul cîtorva presupuneri probabile, dacă se în-crunta era mai puțin din cauza pudoarei ei contrariate, cît din cauza curiozității nesatisfăcute. Jocul închipuirii ei era de astă dată cu totul dezinteresat.

Adriana avea la ora aceea, în pat, aceeași expresie de dezolare pe care ziua o avea cînd trebuia să dezlege o problemă, în fața caietului de aritmetică: o cută scurtă se adîncea între sprîncene.

Între aceste presupuneri abstracte, Adriana fu surprinsă de amintirea parfumului, pe care îl respirase lîngă Paul. Avu aceeași plăcere curioasă, simți că aceeași tărie pe care nu o poate defini îi dilată din nou nările, îi umple gura și îi adîncește respirația. Ghici între gustul aspru al tutunului și nuanța acidă a unei colonii proaste, un miros animat de sudoare bărbătească. De cum izbuti să afle ce anume lucru era străin

În această aromă, se adînci pasionată în căutarea ei, își ascunse capul în perne și o gustă încet, prelung, cu întreruperi scurte ce îi măreau plăcerea, cu întârzieri voluntare și ocolite.

Deschise brațele și, o clipă mai târziu, sfîrși în somn gestul început.

*

A doua zi dimineța, Paul, care se trezise târziu, o găsi pe Adriana în curte, scriind într-un caiet de școală ceva.

Se apropie de ea neobservat, se aplecă din spate ținîndu-și răsufierea și cu o mîină îi fură brusc caietul dinainte. Fata scoase un țipăt scurt. Rămase un moment încremenită și pe urmă se aruncă asupra vărului ei.

— Nu, nu, te rog, te implor, dă-mi-l înapoi. N-ai să-l citești, nu trebuie să citești, nu vreau, jură-mi că n-ai să-l citești.

Vorbea repede, aproape fără să-și dea seama de ce spunea. Era palidă, ochii îi erau aprinși, mîinile rugătoare, trupul agitat. Paul nu înțelegea nimic. Încercase să glumească și mica lui glumă stîrnise o disperate, pe care nu o așteptase, care îl încurca și pe care nu știa cum să o calmeze.

Puse caietul pe masă, fără să-l privească și încercă să se scuze.

— Dar, Adriana, n-am vrut decît să glumesc...

Îi fu mai ales rușine de doamna Dunea, care, la strigătul fetei, ieșise din casă și rămase uimită în prag,

privind scena. Încercă să-i explice și nu știu cum. Putea să-l creadă vinovat și nu era. Se grăbi să stabilească răspunderile.

— Nu eu... n-am știut... ea...

Cearța fu curmată de domnul Dunea, care se întorcea din oraș, bine dispus. „Aide ! aide !“ se mulțumi el să spună după ce cazul îi fu expus și pacea fu restabilită. În timpul mesei Adriana păstră încă o tăcere jignită, rar întreruptă de un sughiț de plîns. Dar mai tîrziu, redeveni bună, încercă să-i arate lui Paul că nu mai e supărată, îi surîse cu melancolie. Ceea ce îi dădu acestuia dreptul de a redeveni glumeț și a-i cere o sărutare. Cererea fusese dezinteresată : era o tachinerie de familie, un joc „de-a verii“ pe care el îl juca distrîndu-se, fără intenții.

Adriana însă tăcu, plecă capul și pe urmă, cu o voce stinsă, în timp ce îi strîngea mîinile ca pentru o despărțire, răspunse :

— Nu, nu acum, nu se poate, nu trebuie.

Paul nu era prea atent. De aceea această abundență de protestări nu îl surprinse. Renunță pur și simplu. Dar Adriana știa cît trebuie el să sufere. Ar fi vrut numai să-i arate, că ea este alături de el, că îl înțelege, că îl iartă, că îl iubește poate. Se apropie de pian, îl deschise, aprinse cele două lumînări electrice (era ziua încă, dar lumina pală a becurilor i se păru potrivită) și porni să cînte rar — fiindcă nu cunoștea notele — romanța din seara trecută. Era, în intenția ei, o probă evidentă.

Paul o înțelese probabil căci, din vesel cum era, deveni deodată grav și atent. Adriana remarcă tulburarea vărului și continuă să cînte, gîndind : „ce fire sensibilă“ !

În realitate nu romanța îl impresiona pe Paul și poate nici amintirile eventuale legate de ea, ci figura palidă a verișoarei lui, buzele ei obosite, ochii aprinși și adînci, prea grei pentru acel obraz de copil. Între lumînări, cu părul căzîndu-i pe spate, cu mîinile arcuite asupra clapelor, ea îi amintea o gravură veche de pe coperta unui roman, pe care îl citise sau îl văzuse într-o vitrină, nu-și mai aducea aminte unde. Imaginea aceasta îl încurca. Cunoștințele lui despre femei erau simple și exacte : femeile pe care le avusese în viața lui de student frumos la București nu aveau nimic de-aface cu romanele, cu enigmaticele și îndoilele. Începea în sfîrșit să simtă că e în casa aceea un aer apăsător și străin, o chemare obscură, o căutare și un efort către ceva intens și exasperat și vag... Revedea scena de dimineată, disperarea nemotivată a fetei, țipătul ei, mîinile ei tremurătoare și mai ales ochii aceia mari, care dogoreau acum în lumina galbenă a becurilor, cu aceeași putere pe care o avuseseră dimineată în alba bătaie a soarelui. Și îi fu frică.

Nici o îndoială că era iubit.

(Se privi în oglindă și își aprobă înfățișarea.)

Dar ce lucru misterios se ascundea în această dragoste, ce taină, ce extaz lunatic ?

„Trebuie să știu tot“, își spuse. Trebuia mai ales să știe ce lucru anume cuprindea caietul de dimineată.

Acolo avea să găsească dezlegarea și, poate, liniștea. Căci, deși măgulit, se temea de violența acestui amor, pe care simpla lui prezență de o zi și jumătate îl deștepta în inima unei fecioare.

Îi fu ușor, seara, să găsească în sfârșit caietul și să-l citească. Sub cuvînt că trebuie să pună la punct diverse acte, pe care avea să le depună a doua zi la tribunal, el se închise în odaia Adrianei. Observase în timpul zilei că fata ascunsese caietul într-un ghiozdan. Odată singur, Paul căută documentul, îl recunoscu după copertile lui verzi și îl ținu cîteva clipe în mîini, fără să-l deschidă. Pe urmă, curajos, gata să întîmpine orice mărturisire, întoarse coperta.

Era un caiet de dictando, cu marginile liniate cu cerneală roșie, cu foile scrise numai pe o pagină, cu titluri mari și citețe. Paul citi sus în capul întîii pagini : *Științe naturale*.

Întoarse nervos cîteva foi și găsi în fine paginile scrise dimineța : cerneala era încă albastră, iar în mijlocul foii rămăsese o pată mare, pe care o făcuse el, cînd îi smucise caietul.

Citi repede, într-o suflare :

„Omul este un mamifer biped. Mamiferele nasc pui vii. Toate mamiferele sînt vertebrate...”

Nu-i venea să creadă. I se părea că nu înțelege. Primul lui gînd fu : „își bate joc de mine“. Cu vremea se liniști însă și redeveni rezonabil. Își aminti că el are 23 de ani și ea 15, își aminti de noaptea dinainte, cînd rămăsese singur în oraș (aici surîse), își aminti că la București îl aștepta patul lui Mimi și pasiunea

ei neîndoielnică, își aminti în sfârșit că Adriana poartă pantofi cu tocuri joase. Ultima constatare îl readuse cu totul la realitate. „E o copilă“, spuse și porni să lucreze.

Luni dimineața, Adriana avu la școală succesul așteptat. Toate fetele o întrebau. Chiar Cecilia Coteanu, fără să se adreseze direct, luă parte la admirația clasei, atestînd cu glas tare :

— E un tînăr foarte frumos.

Adriana le răspunse tuturor cu modestie. Numai cu Margareta vorbi mai pe larg. Avea nevoie de sfatul ei. Îi spuse că n-a dormit toată noaptea de neliniște. Îi era teamă de ce se putea întîmpla. Își da seama că era iubită cu pasiune și nu știa dacă trebuie să răspundă. El i-a cerut o sărutare. Ea a refuzat desigur, dar Dumnezeu unul știe cu ce durere. El ar putea să creadă că din răutate sau capriciu. Tot timpul zilei a fost trist. Seara, s-a închis singur în odaie, spunînd că lucrează, dar ea vedea bine că asta nu e decît un pretext. Cine știe dacă nu se va întîmpla o prostie.

Sîmbătă noaptea, a umblat tîrziu prin oraș. Azi dimineață, l-a văzut palid și necăjit. Abia i-a spus bună ziua, abia a privit-o. Ce să facă, ce să facă...

— Îl iubești ? întrerupse Margareta lunga plîngere a prietenei ei.

Adriana tăcu.

— Te întreb dacă îl iubești.

— Da.

Era un „da“ mic, vinovat.

— Atunci, dacă-l iubești, nu-l lăsa să sufere. Sărută-l.

Și pentru că Adriana păru speriată :

— Eu, în locul tău, așa așa face.

Urmă o mică scenă de jurămintе și îmbrățișări. Adriana se despărți de Margareta, liniștită ; ultimele ei opuneri morale fuseseră înfrînte. Se va lăsa în voia lucrurilor.

★

Acasă nu-l găsi pe Paul. Domnul Dunea trimisese din timp vorbă că vor dejuna amîndoi în oraș, fiindcă trebuiau să fie între 12 și 2 la tribunal. Mulțumită intervenției domnului Dunea, Paul încheiase o tranzație cu debitorul tatălui său și acum urma să retragă acțiunea. Adriana îl aștepta cu oboseala calmă, care urmează unei mari tensiuni.

Cînd îl văzu pe fereastră, venind dinspre capul străzii, nici nu se osteni să-i facă semn. Îl privea cum înaintează și sufletul ei creștea ca un peisaj de cinematograf, cînd obiectivul se apropie.

Paul era fericit. Prima lui „cauză” reușise. La telefon, tatăl lui, căruia îi comunicase rezultatul, îi spusese textual :

„Dragă Paul, sînt mîndru de tine”.

Doamna Dunea, ascultînd istorisirea acestora, lăcrima. Adriana tăcea cu seriozitate. Așteptă să rămînă singură cu el, se apropie, îi puse o mînă pe umăr și îl privi lung.

— Și eu sînt mîndră de tine. Sărută-mă.

Paul, pe care cele din seara trecută îl liniștiseră cu totul, luă vorbele ei drept o glumă și, vesel cum era, o strînse tare în brațe, făcu doi-trei pași de dans fredonînd un fox-trot și pe urmă o sărută.

Simți cum mîinile fetei alunecă de pe umerii lui și cad. Răsuflarea ei adîncă îi mîngîia obrazul lui aspru ca un abur depărtat. Cînd ridică privirea, băgă de seamă că ține în mîini un trup inert : fața Adrianei era palidă, buzele umede păstrau un surîs nesigur, ochii întredeschiși căutau ceva dincolo de el. O aruncă brusc ca pe un obiect, așa cum arunci o lampă care ia foc în mîinile tale. Era o mișcare brutală, instinctivă. Nici el, nici Adriana nu-și dădură seama. Se găsiră, unul în fața altuia, străini.

Peste două ceasuri, Paul era în tren.

Dimineața spusese că va rămîne pînă spre sfîrșitul săptămîinii, ca să se odihnească. Acum găsise repede un pretext oarecare, idiot, neverosimil, își strînse lucrurile și își luă un rămas bun sumar.

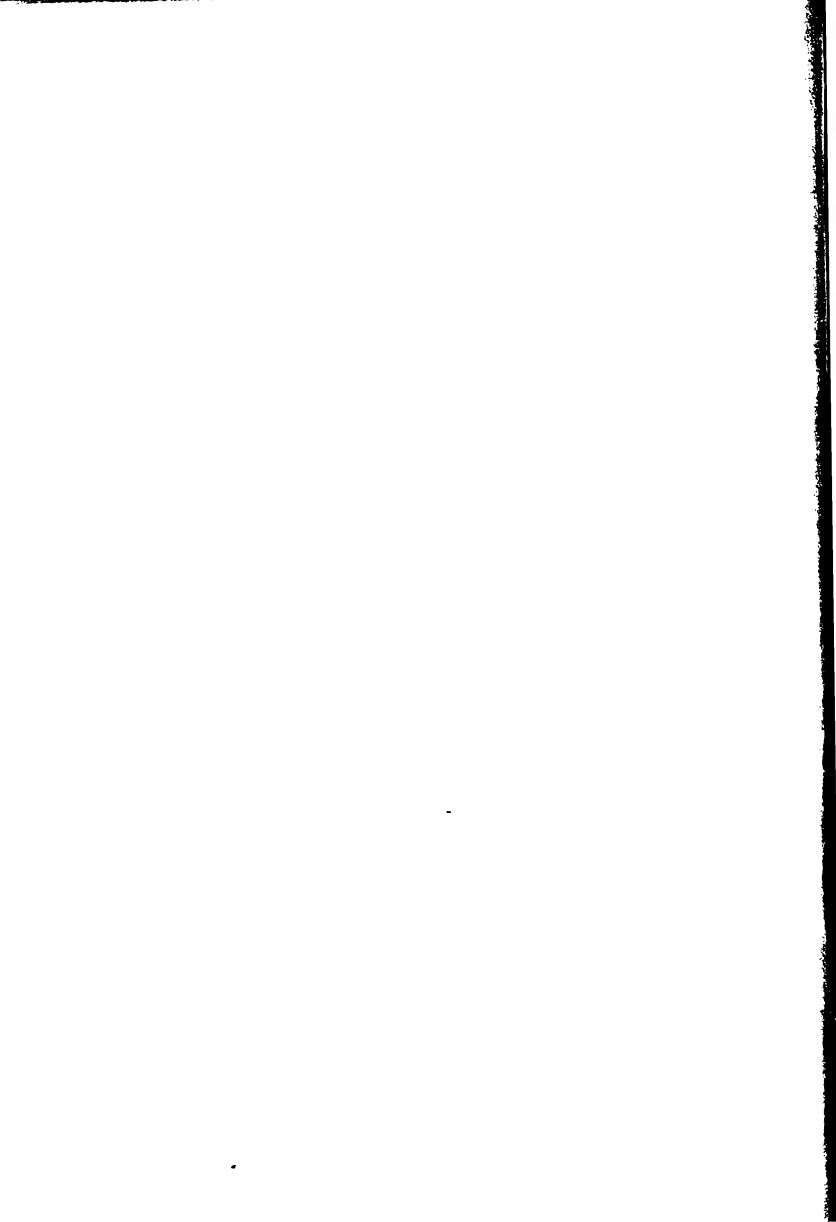
Pe urma lui, Adriana rămase frîntă.

Mai avu puterea să-i scrie cîteva rînduri Margaretei și să i le trimeată. Biletul era semnat : „A ta nenorocită prietenă, Adriana“.

Pe urmă se așeză la fereastră. Se însera. Pe stradă treceau rar oameni, pe care nu-i cunoștea. Un ofițer. Un domn cu umbrelă. De departe, se auzea strigătul unui iaurgiu.

În curte, doamna Dunea îi spunea servitoarei să ia jumătate kilogram, dar să-l guste dacă nu e acru.

Partea a doua

CAPITOLUL I

RECEPȚIE LA PREFECTOREASĂ

Într-o dimineată de duminică, dinspre sfârșitul lui octombrie, doamna Dunea primi o vizită care emoționează întreaga stradă și scoase vecinele pe la porți: doamna Rozalia Donciu, soția prefectului, coborî din automobilul prefecturii.

Gazda fu surprinsă, dar o primi cu simplitate.

— Nu știam că v-ați întors. Toată lumea vă credea la Paris.

— Într-adevăr, m-am întors alaltăieri. Ar fi trebuit să rămân acolo toată iarna, dar de cînd cu nenorocita asta de prefectură, care a căzut pe capul nostru din senin, Constantin n-a mai fost în stare să-și vadă de treburi singur și mi-a telegrafiat să viu.

Doamna Donciu avea o familiaritate protectoare. Spunea „Constantin“ în loc de „soțul meu“ sau „domnul prefect“, dar avea în același timp un mic surîs,

care trebuia să păstreze distanțele și formele. Doamna Dunea nu prinse nuanța și fu măgulită.

După un sfert de oră de conversație, în care timp vizitatoarea se opri la generalități asupra Parisului, asupra educației și asupra copiilor, ea ajunsese la scopul vizitei și îl expuse practic, scurt. Era una din subtilitățile politice ale Rozaliei Donciu, aceea de a vorbi cu abundență despre câte în cer și pe pământ și de a aborda pe urmă brusc chestiunile dificile. Le dădea astfel un aer de amănunt, prevenind neplăcerea unui refuz.

„Știi, chestiunea asta, în fond, n-are nici o importanță“, părea că spune. De astă dată faptul era următorul: ea adusese de la Paris o profesoară de pian pentru fiica ei, Elisabeta. Franțuzaica nu primise să vină, decît cu condiția de a i se garanta ore multe și bine plătite. Doamna Donciu i le promisesese și acum încerca să aranjeze lucrurile.

Îi explică doamnei Dunea că nu era admisibil ca fetele de bună condiție din oraș să fie reduse la cursul de pian de la Notre Dame și că o bună educație fără muzică nu se poate. Se gîndise ea din primul moment la fata doamnei Dunea, pe care o știa talentată. De altminteri dorința ei fusese ca noua profesoară să aibă numai cîteva eleve, dar din cele mai distinse. Pentru ca toată lumea să facă cunoștință și pentru ca să se stabilească orele de lecții, ea a convocat pe duminica viitoare, în casele ei, pe toți părinții interesați cu copilele lor.

Nu așteptă nici un răspuns, nici o aprobare. Îi spuse doamnei Dunea că o va aștepta duminica viitoare („o să luăm ceaiul împreună“) și plecă surîzătoare. Operația continuă în același fel, zilele următoare, în cîteva din cele mai bune familii.

Astfel *mademoiselle* Aurore Vital făcu, duminica următoare, cunoștință cu elevele ei, în salonul familiei Donciu.

Erau de față Cecilia, galbena Lucreția, Adriana, Elvira, Margareta — strînse toate pîlc pe un divan, șoptindu-și din cînd în cînd un cuvînt, chicotind sau dîndu-și discrete lovituri cu cotul. Vizita aceasta era un eveniment. Așadar, aici primea Elisabeta Donciu, aici aveau loc acele elegante ceaiuri, la care nimeni nu știa anume ce se face, fiindcă nimeni din această lume modestă nu era invitat, aici se dansau ultimele dansuri și se cîntau ultimele romanțe venite de la București. Casa aceasta cu geamuri mari și cu o lungă poartă de fier negru, pe lîngă care fetele treceau dinadins duminicile spre seară, ca să audă, cel puțin, prin ferestrele deschise, zgomotul vesel dinăuntru, glasurile tinere care acopereau sunetul pianului, tăcerile scurte ce urmau hohotelor de rîs, casa aceasta de legendă era aci sub ochii lor : umblau prin ea, priveau tablourile de pe pereți, puteau să atingă clapele pianului. Pînă atunci nu știuseră decît lucrurile vagi, pe care Cecilia le afla de la Gelu și le povestea apoi lor.

Elisabeta Donciu fusese totdeauna, pentru ele, o ființă ciudată pe care încercau să o disprețuiască, dar

pentru care, în sinea lor, aveau un respect și o rezervă nemărturisită. Își aminteau de vremea în care ea era încă la școală : în recreații, trecea pe lângă ele, mîndră, absentă, mai înaltă în șorțul de uniformă decît era, mai brună poate și mai frumoasă. De doi ani părăsise școala și de atunci prestigiul acesta crescuse. O vedeau uneori pe stradă, la fel de neatentă, la fel de visătoare, ducînd totdeauna în mîinile ei înmănușate un lucru de nimic, din care făcea ceva grațios, simplu și cuceritor : un pachetel alb, o carte, o poșetă, o floare. Portretul ei de la balul studenților din iarna trecută, cînd se costumase în zîină a zăpezii, era încă expus în vitrina fotografului pe Strada Mare. Și cine nu-și amintea de rochia neagră pe care o purtase la serbarea de binefacere din grădina publică ?

La toate acestea se gîndeau fetele ascultînd lungile cuvinte de introducere ale doamnei Donciu. Atenția lor era îndreptată spre marea ușă din fund : are să intre pe acolo ? are să vină ? de ce întîrzie ?

Între timp se servise ceaiul. Cucoanele discutau animate, se minunau de tot ce le povestea amfitrioana, admirau serviciul de ceai, admirau prăjiturile... Se crease un fel de intimitate, pe care prefectoreasa o prezida cu îngăduință.

Fetele așteptau mai departe și se întrebau dacă nu trebuie să renunțe a o mai vedea cînd, într-un tîrziu, ușa se deschise mare și Elisabeta Donciu se arătă surîzătoare în prag.

— Vă rog să mi iertați, doamnelor, întârzierea, dar am sus la mine cîțiva musafiri și a trebuit să le țin de urît.

Intră. Era urmată de Getta Nelizaratos, grecoaica aceea frumoasă, și de Gelu. Purta o rochie lungă de mătase neagră, simplă, cu mîneci lungi. La mîna stîngă lucea un lanț subțire de argint : era singura ei podoabă.

Schimbă cîteva vorbe cu *mademoiselle* Vital, răspunse modest la întrebările pe care i le puneau, toate deodată, cucoanele („Parisul ? Da, e frumos” și pentru că răspunsul nu satisfăcea pe nimeni : „E chiar foarte frumos”), ridică grațioasă batista pe care o scăpase una din doamne și la mulțumirile ei confuze, răspunse că nu e nimic. Abia după cîteva minute se întoarse către colțul unde se aflau fetele și se apropie de ele.

Le mîngîie pe toate, le spuse că s-au făcut mari, că s-au făcut frumoase, că aproape nici nu le mai recunoștea.

— Dar voi vă mai amintiți de mine ? La școală, în recreații, cînd vă dădeam poze, cînd veneam la voi în clasă să țin liniște, atunci cînd *sœur* Denise a fost rău bolnavă ? Dar *sœur* Denise ce mai face ? Pe cine iubește acum ? Pe tine, Lucreția ? Frumos.

Vorbea cu toate deodată și nu aștepta răspunsul nici uneia. Se întcarse către bruna Nelizaratos :

— Vezi, Getta, ne-au luat locurile. Și noi îmbătrînim.

— La 20 ani, întrerupse Gelu, care rămăsese la o parte, răsfoind o carte luată de pe etajeră.

Elisabeta rîse veselă.

— A, pe tine te uitasem. Nu cunoști pe aceste dudu. Vino să ți le prezint.

Și luîndu-l de mîină, îl duse în fața divanului și îi numi pe rînd pe fiecare din fete.

— Și acum, eu mă duc. Mă așteaptă sus musafirii mei. Vi-l las pe Gelu, dar vă rog să nu mi-l țineți mult. Vino, Getta.

Ieși din odaie simplu, modest, așa cum intrase, dar nu fără un vag aer de principesă, care descinde o clipă din locurile ei și se întoarce pe urmă înapoi.

Rămase singure cu Gelu, fetele îl ascultară bucurătoare. Puteau să fie cu el mai puțin stingherite, rămînînd totuși încă sub impresia scurtei treceri a Elisabetei. Băiatul era volubil și fetele, binevoitoare, răspundeau. Numai Lucreția Ginulescu și Adriana Dunea tăceau. Lucreția tăcea din vocație. Adriana din indignare. O supărase întîi felul Elisabetei de a le mîngîia, de a vorbi cu ele protectoare, de a le privi înduioșată. Faptul de a fi împărțit odată bomboane în curtea școlii, gîndea Adriana, nu îndreptățește pe nimeni să ți se adreseze fără să se recomande. Ea așteptase cu interes momentul în care cineva avea să le pună față în față și să facă prezentările cum se cuvine: domnișoara Dunea, domnișoara Donciu. Or, această scenă, pe care și-o imaginase cu o zi înaintea, de atîtea ori și atît de precis, se transformase într-o mîngîiere glumeată pentru copii. Și o revolta

pe urmă chipul în care 'ele, toate, fuseseră prezentate lui Gelu.

„Nu le cunoști ? Vino să ți le prezint.“ Adriana își amintea vorbele acestea și, uitîndu-se la băiatul de liceu care stătea acum în fața ei, blond, slab, urît în uniformă lui de școală, cu ochii verzi, cu fruntea mică, se întrebă dacă Elisabeta nu voise să-și bată joc de ele sau dacă nu-i socotea, și pe ele și pe el, prea copii, ca să mai păstreze anumite forme de politeță. Îl fixă ostilă și, la cele cîteva vorbe pe care i le adresă, ea răspunse scurt cu da sau nu.

Pe urmă Gelu se ridică, își ceru scuze și plecă din odaie. Se auziră pașii lui repezi pe o scară ce urca probabil spre apartamentele Elisabetei, se auzi din depărtare o ușă care se închidea zgomotos și, meta-litic, slab, sunetul unei plăci de patefon.

CĂPITOLUL II

ZILE DE IARNĂ

Reputațiile se stabilesc lesne la D... În scurtă vreme Gelu deveni un personaj. Faptul de a fi fost văzut în intimitate în casa prefectului era un titlu de glorie prețuit deopotrivă de fiice și mame. Dacă fetele vedeau în prezența lui lângă Elisabeta Donciu dovada unei pasiuni ascunse, cucoanele prețuiau acest fapt pentru seriozitatea și bunele renume ce le presupunea. „Trebuie să fie un băiat de treabă“, își spuneau ele.

În fond, nimic altceva nu îndreptăța bunele relații cu familia Donciu. Rudenia lor era destul de vagă și mai ales nu era un titlu sigur. Mai erau rude de-ale prefectului prin târg, între altele chiar părinții Ceciliei, dar toate fuseseră ținute la o parte, în umbră.

Gelu fu deci scos din rîndul liceenilor scandalagii, care tulburau liniștea serilor de vară în centru sau

împiedicau spectacolele de teatru, și intră în stima publică.

Adriana trebui să accepte această judecată a orașului. Îl întâlnea aproape în fiecare zi la prinz, când se întorcea de la școală și îi plăcea salutul lui serios, larg. Nu era niciodată singur. Trecea cu toți camarazii lui obișnuiți, într-un grup gălăgios. De câteva ori, îl zărise seara umblînd pe strada lor cu Victor Ioanid și mai ales cu Buță, cu pași rari, oprindu-se pe la colțuri, absorbit în nesfîrșite discuții. Adriana se întreba ce or fi avînd ei să-și spună în ploaie, în serile acelea de noiembrie, cînd străzile erau triste și cînd în casă primul foc aducea căldură și lene și ceva nedeslușit ce s-ar fi putut chema fericire.

Ea rămînea la fereastră surîzătoare și calmă. Lecțiile erau făcute, în odaia alăturată se puneă masa, teracota era caldă și afară ploua.

Într-o după-masă, îl întâlni într-o librărie. Ploaia îi surprinsesese acolo și îi ținea în prag. Schimbară atunci câteva cuvinte despre școală, despre anotimp, despre Cecilia.

— O iubești, nu-i așa ? îl întrebase ea.

— Eu nu pot să sufăr fetele. Cu atît mai puțin cînd îmi sînt verișoare.

— Ești rău.

— Sînt.

Cînd, a doua zi, Adriana îi povesti Ceciliei convorbirea aceasta, ea îi răspunse fără surpriză.

— Așa e el. Spune că nu ar schimba nici una din toate cărțile lui pentru toate fetele din lume și că,

afară de Elisabeta Donciu, n-a cunoscut nici o fată care să fie mai deșteaptă decît un scaun. Da' eu nu mă supăr. E un băiat bun și uneori îmi ajută să-mi fac lecțiile. Ții minte compoziția mea despre : „Cum am petrecut vacanța ?“ El mi-a făcut-o.

Cu ce știa din cărți, Adriana citi în cinismul acestui dezamăgit din a șasea clasă de liceu, un amor neîmpărtășit. Nu i se părea probabil numele Elisabetei Donciu, fiindcă era mult mai în vîrstă decît el. Trebuia să fie o poveste ascunsă. Imagina o dramă teribilă, ceva neclar și fatal, o scenă decisivă în care Gelu juca rol de victimă și după care el făcuse jurămint să nu mai creadă în femei. Asta o făcea să se înduioșeze asupra propriei ei soarte și să-și aducă aminte că și ea a avut o dragoste și deziluzii.

„Dacă ar ști el !“ Dar pentru că nu putea să știe, ea se mulțumea să-l privească cu melancolie cînd trecea pe lîngă el, pe stradă. Ar fi vrut să-i cunoască mai de aproape povestea, căci nu era nici o îndoială că avea una. Ce ascundea el în discuțiile lui nesfîrșite, seara, în ploaie ?

Ce făcea el vara trecută în grădina publică, noaptea tîrziu, cînd rămînea cu prietenii lui, singuri după plecarea tuturor ? Ce vorbea el ceasuri întregi joia după-amiază, cînd își chema prietenii în mansarda prefecturii ?

Cecilia îi povestise despre acest din urmă lucru și ea, curioasă, nu se sfîi să-l întrebe o dată.

— Foarte simplu, domnișoară Dunea, foarte simplu. Astă primăvară, cînd a murit Dobrescu-Dinceni, nu știu dacă mai ții minte, a lăsat vreo 2 000 de cărți. Nu s-a ocupat nimeni de ele și nu știu cine le-a îngmădit sus la prefectură, în mansardă. Eu am cerut voie unchiului să umblu pe acolo, să citesc. Mi-a dat voie, mi-a dat și cheile mansardei. E liniștit și comod. Ne întîlnim acolo uneori să stăm de vorbă cîțiva prieteni.

Adriana răspunse că e interesant, că nu e nimic pe lume mai pasionant decît literatura și că ar lua și ea bucuroasă parte la întrunirile lor. Ar putea să vie, de exemplu, cu Cecilia.

— Nu, domnișoară. Lucrurile astea nu sînt pentru fete, îi spuse el privind-o în față, fără să surîdă.

Adriana fu supărată. Înțelegea ea răzbunările unui dezamăgit, dar își spunea că nu e ea făcută să răspundă de greșelile genului femeiesc. Se hotărî să nu-i mai vorbească. Cîteva zile mai tîrziu însă, se întîlniră la cinematograful și, cînd fu să plece, el se apropie de ea și plecînd capul îi privi atent ochii sub borul gamenului.

— Vezi, domnișoară Dunea, ai plîns. Și zilele trecute, cînd ți-am spus că sînt lucruri care nu-s făcute pentru fete, te-ai supărat. Dumneata plîngi la cinematograful ! Și nici măcar nu te ascunzi !

Adriana nu știa de ce nu se supără ea odată pentru totdeauna sau de ce măcar nu-i răspunde la aceste

afară de Elisabeta Donciu, n-a cunoscut nici o fată care să fie mai deșteaptă decît un scaun. Da' eu nu mă supăr. E un băiat bun și uneori îmi ajută să-mi fac lecțiile. Ții minte compoziția mea despre : „Cum am petrecut vacanța ?“ El mi-a făcut-o.

Cu ce știa din cărți, Adriana citi în cinismul acestui dezamăgit din a șasea clasă de liceu, un amor neîmpărtășit. Nu i se părea probabil numele Elisabetei Donciu, fiindcă era mult mai în vîrstă decît el. Trebuia să fie o poveste ascunsă. Imagina o dramă teribilă, ceva neclar și fatal, o scenă decisivă în care Gelu juca rol de victimă și după care el făcuse jurămint să nu mai creadă în femei. Asta o făcea să se înduioșeze asupra propriei ei soarte și să-și aducă aminte că și ea a avut o dragoste și deziluzii.

„Dacă ar ști el !“ Dar pentru că nu putea să știe, ea se mulțumea să-l privească cu melancolie cînd trecea pe lîngă el, pe stradă. Ar fi vrut să-i cunoască mai de aproape povestea, căci nu era nici o îndoială că avea una. Ce ascundea el în discuțiile lui nesfîrșite, seara, în ploaie ?

Ce făcea el vara trecută în grădina publică, noaptea tîrziu, cînd rămînea cu prietenii lui, singuri după plecarea tuturor ? Ce vorbea el ceasuri întregi joia după-amiază, cînd își chema prietenii în mansarda prefecturii ?

Cecilia îi povestise despre acest din urmă lucru și ea, curioasă, nu se sfîi să-l întrebe o dată.

— Foarte simplu, domnișoară Dunea, foarte simplu. Astă primăvară, cînd a murit Dobrescu-Dinceni, nu știu dacă mai ții minte, a lăsat vreo 2 000 de cărți. Nu s-a ocupat nimeni de ele și nu știu cine le-a îngmădit sus la prefectură, în mansardă. Eu am cerut voie unchiului să umblu pe acolo, să citesc. Mi-a dat voie, mi-a dat și cheile mansardei. E liniștit și comod. Ne întîlnim acolo uneori să stăm de vorbă cîțiva prieteni.

Adriana răspunse că e interesant, că nu e nimic pe lume mai pasionant decît literatura și că ar lua și ea bucuroasă parte la întrunirile lor. Ar putea să vie, de exemplu, cu Cecilia.

— Nu, domnișoară. Lucrurile astea nu sînt pentru fete, îi spuse el privind-o în față, fără să surîdă.

Adriana fu supărată. Înțelegea ea răzbunările unui dezamăgit, dar își spunea că nu e ea făcută să răspundă de greșelile genului femeiesc. Se hotărî să nu-i mai vorbească. Cîteva zile mai tîrziu însă, se întîlniră la cinematograful și, cînd fu să plece, el se apropie de ea și plecînd capul îi privi atent ochii sub borul gamenului.

— Vezi, domnișoară Dunea, ai plîns. Și zilele trecute, cînd ți-am spus că sînt lucruri care nu-s făcute pentru fete, te-ai supărat. Dumneata plîngi la cinematograful ! Și nici măcar nu te ascunzi !

Adriana nu știa de ce nu se supără ea odată pentru totdeauna sau de ce măcar nu-i răspunde la aceste

uneori în oraș, în căutarea prietenilor lui, dar se întorcea înghețat și plictisit. Lungile lui plimbări de seară frigul le suprimase. Astfel toți trei reveneau în odaia Ceciliei sau în odaia Adrianei — căci Gelu venea acum regulat în casa Dunea, unde câștigase simpatia doamnei Dunea.

Se învățaseră atât de bine unul cu prezența celuilalt, încît se întîmpla s-o uite.

Fiecare făcea ce voia : Gelu citea, Cecilia lucra, Adriana își repeta exercițiile la pian. Din cînd în cînd, cineva dintre ei tușea, sau spunea un cuvînt, sau întorcea o filă de carte : astfel își aminteau o clipă că sînt împreună și pe urmă continuau să-și vadă fiecare de gîndurile lui.

Numai Gelu, cîteodată, se ridica brusc, își lua paltonul și se scuza.

— Trebuie să mă duc. Am treabă.

— Se duce la Elisabeta, spunea Cecilia.

El nu răspundea nici da, nici nu și era bucuros să nu i se ceară explicații.

A doua zi, se regăseau.

CAPITOLUL III

EVADAREA

Prietenii lui Gelu erau vagabonde. Aveau nevoie de libertatea străzii, de nepăsarea plimbărilor lungi, de spațiul și lumina de afară. Dincoace de o fereastră închisă, el devenea potolit și calm. Dar pe stradă își găsea vioiciunea, gesturile repezi, cuvintele tari. Pe stradă își cunoscuse prietenii, se certase cu ei, își povestise isprăvile și aflate altele noi. Acolo îl găsisese într-o zi pe Buță între doi pungași, jucându-și ultimii bani la arolul și arișca, îl ghicise dintr-un neam cu el și îl dusesese câteva ceasuri, prin târg, lângă el, încercînd să scoată din adîncă lui lene un cuvînt. Acolo îl ajunsese din urmă într-o seară chemarea neconvinsă a unei femei, care îl strigase din obișnuință și din brațele căreia ieșise, un sfert de ceas mai tîrziu, murdar și nedumerit. (Asta e tot?) Acolo, pe străzi, crescuse și începuse să gîndească : avea nevoie de mi-

rosul salcîmilor putrezi sau verzi, de bătaia ghetelor pe caldarîm, de vocile trecătorilor, de culorile violente ale firmelor.

De aceea, cînd primăvara veni să desfunde — tîrziu în acel an — ulițele și să descleșteze viața orașului, Gelu, obosit de o iarnă petrecută în casă între două fete, fugi fericit să respire, să se miște, să vorbească. Drumul era noroios în vale, spre cele două Vii : apele abia se dezghețaseră, balta era inundată, sălciile umede. Dar soarele se amesteca în această mare mlaștină și atîta îi ajungea lui Gelu și prietenilor lui regăsiți. Aveau să-și spună nenumărate lucruri, să-și comunice isprăvi și întrebări. Între Viia vie și Viia moartă, își regăsiră colțul de insulă unde obișnuiau să-și oprească plimbarea, pornită de sus, din oraș. Rămîneau acolo ceasuri întregi și pe urmă se întorceau către seară, prin străzi mărginașe, obosiți, pasionați, neatenți la tot ce se întîmplă împrejur. Erau trei : Gelu, Victor Ioanid și Buță.

Gelu devenea deci nevăzut. Cursele lui nesfîrșite nu-l duceau pe lîngă ferestrele fostelor lui prietene din iarnă. Adriana îl mai întîlnea uneori pe bulevard, la amiază, cînd ieșea de la liceu, dar totdeauna însoțit de Victor.

Trecea pe lîngă ea ca pe lîngă o străină și nici nu se oprea din vorbă, cînd își scotea șapca să o salute. Fetei îi păru rău, dar se resemnă. Primăvara îi aducea alte tristeți. Regăsise o dată cu anotimpul ceva din vechea ei melancolie, același sentiment de plăcere, de presimțiri și dorinți neclare. Dacă ochii i se umezeau

fără motiv, dacă își simțea pleoapele grele de nu știa ce toropeală, dacă își simțea sub rochie sânii înfiorându-se de propria lor rotunjime, fata nu înțelegea nimic, nu aștepta nimic.

Gelu era o amintire ca atâtea altele.

Dar se întâmplă în curînd în oraș un eveniment care schimbă neașteptat mersul lucrurilor.

Victor Ioanid dispăru într-o bună zi de acasă.

Vestea se răspîndise numai printre cunoscuți. Nu trebuia să se afle nimic la liceu, unde întîmplarea ar fi avut urmări serioase. Alarma și cercetările se făceau în cerc închis. Bolnav de ochii lumii, băiatul era căutat de emisarii familiei prin orașele apropiate. Trecuseră opt zile de la evadare și nimic nu părea să vină în ajutorul căutării.

Adriana bănuia că Gelu trebuie să știe. Cunoștea prietenia celor doi băieți și își spunea că o hotărîre mare nu putea fi luată decît printr-o învoială comună.

Îl opri de aceea o dată pe Gelu în stradă și îl întrebă :

— Ei bine, ce vești ai de la prietenul dumitale Ioanid ?

— Nici una, răspunse el scurt și plecă.

Dar brutalitatea răspunsului nu o descurajă pe fată. Chiar a doua zi, întîlnindu-l pe Gelu, îl opri iar.

— Știu bine că nu se poate vorbi omeneste cu dumneata. Răspunzi pe dos și faci tot posibilul ca să fii dezagreabil. Reușești foarte bine de altfel. Vreau totuși să-ți spun că pe mine nu m-ai păcălit și că dacă nu știu unde este Victor, știu cel puțin cine ar putea să ne spună unde e. Dumneata, de exemplu.

Aștepta curioasă efectul vorbelor ei, dar Gelu nu păru de loc surprins. Mergea lângă ea, puțin neatent, puțin necăjit.

— Ai ales un moment potrivit, duduie Adriana. Uite, am să-ți spun. E inutil poate și e copilăros să-ți vorbesc tocmai dumitale, dar istoria asta a început să mă plictisească. Tot are să sfârșească ea o dată : cine știe ? poate ai să ne dai o mână de ajutor. Trebuie numai să fii discretă. Îmi promiți ?

— Da.

— Atunci, uite : știu unde e Ioanid.

Adriana abia tresări. Așcuta cu o gravitate de băiat : încruntată fără gesturi de prisos, fără nerăbdare. Și află astfel tot.

Gelu îl găsisse pe Victor la sfârșitul iernii cu desăvîrșire schimbat. Întunecat, neîncrezător, ascuns. Lipsa de la școală, nu învăța, nu citea nimic. Încercase de câteva ori să-l trezească din această toropeală. Primise răspunsul unui om frînt, care renunțase la viață. Odată îl surprinsese singur între cele două Vii, cu un praf alb în mînă : sublimat.

Ce îl adusese acolo ? Nu știa nici el. O silă neexplicabilă de el însuși, o oboseală subită, fără sens, o adîncă indiferență pentru tot ce se întîmpla sau nu

se întîmpla. Acasă, părinții îi făceau zile amare, fiindcă neînțelegînd nimic din zăpăceala lui, îl întăritau cu tot felul de întrebări și sfaturi.

În ziua aceea, se hotărîse să sfîrșească. Gelu înțelese atunci că Victor avea nevoie să fie scuturat din amărăciunea asta, dus departe de casă, lăsat să-și vadă de necazuri și să-și revină. Îl ajută. Îl duse în mansarda prefecturii. Acolo, Buță adusese de undeva un pat de campanie. Victor, singur, se calmă.

Îl vizitau în fiecare zi, îi aduceau mîncare, îi țineau de urît, jucau șah. Cărți avea destule, reîncepea să citească. Îl credeau lecuit. Dar de cîteva zile au băgat de seamă că nu merge. S-a hotărît să nu mai plece niciodată de acolo și să aștepte. Să aștepte ce ? Nimic.

Sfîrșind istorisirea acestora, Gelu ridică din umeri plictisit și tăcu. Adriana era surprinsă, dar se silea să nu pară. Îl privea peste umăr, discret, mirîndu-se de nepăsarea cu care povestise totul.

— Și acum... ce ai să faci ?

— Nu știu, zău. Deocamdată sînt liniștit : nu bănuiește nimeni nimic. Dar mîine, poimîine s-ar putea afla. Prefectura e în văzul lumii, vizitele mele acolo pot să devină suspecte, vecinii pot să observe. Și eu însumi am devenit imprudent : la ce m-am pus bunăoară să-ți spun toate astea dumitale ?

Fata nu răspunse un moment, se gîndi, absentă, la altceva parcă, și pe urmă vorbi ezitînd, evaziv.

— Eu nu-l cunosc pe Victor Ioanid. Dacă... întîmplător... i-aș vorbi ?

— Dumneata ? La ce bun ?

— Nu pot să-ți răspund precis. E numai o impresie. Poate că dacă ar vedea un om străin, dacă ar vorbi despre altceva decît despre nenorocirile lui, asta i-ar da gust să umble pe stradă, să vadă oameni...

— Mă îndoiesc. Dar drept să-ți spun e în propunerea dumitale ceva care mă interesează. Ar fi totuși o încercare... Și la urma urmelor, lucrurile nu pot sta mai prost decît stau... Să spunem că primesc și că mâine după-masă la cinci, te-aș conduce în mansarda prefecturii. Nu ți-e frică ?

— De loc. O iau cu mine pe Cecilia și viu.

— A, nu. Asta nu.

— De ce ?

— Pentru că Cecilia mi-e verișoară și lucrurile ar lua un aer de familie și cumetrie, pe care nu pot să-l sufăr.

— Atunci, eu altfel nu viu.

Gelu părea acum necăjit de refuzul ei. Propunerea care la început i se păruse absurdă sau cel puțin glumeață, odată primită, devenea indispensabilă. Încercarea trebuia făcută.

— Îți spun cinstit că treaba asta mă supără. Dacă veneai singură, era mult mai simplu. Nici nu-i pot aduce lui Victor o întreagă societate în vizită. Lasă-mă să mă mai gîndesc și să-i cer și lui consimțămîntul. Am să-ți trimit mâine dimineață un bilet cu Cecilia. Vrei ?

— Vreau.

Se despărțiră. Adriana se întoarse spre casă singură, silindu-se să nu se gîndească la nimic. Nu știa de

unde luase curajul să vorbească așa cum vorbise și acum, de vreme ce lucrurile erau pornite, era de prios să li se pună împotrivă.

Toate se întîmplară pînă la un punct, mai simplu decît crezuse. Biletul lui Gelu îl primi a doua zi, la timp. Băiatul accepta toate condițiile ei. Victor Ioanid, pe de altă parte, puțin plictisit de asemenea intervenții neașteptate, nu spunea nici el nu. Cecilia chiar, căreia Adriana îi comunicase planul ei, cu toate menajamentele și cu toată teama, nu se sperie prea tare și, după oarecare ezitare, primi. Abia cînd ceasul convenit se apropie, Adriana avu conștiința primejdiei pe care o înfrunta.

Ce avea să caute în mansarda aceea, în ascunzătoarea unui fugar căutat de o lume întreagă ? Ce avea să-i spună ? Ce capriciu o făcuse pe ea, cuminte, prudentă, morală, să intre de bunăvoie într-o aventură ce nu ducea nicăieri și să ia parte la un mister pe care nu-l înțelegea ?

Aștepta. Stăteau amîndouă, ea și Cecilia, una lîngă alta, fără să schimbe un cuvînt, neștiutoare de ce avea să se întîmple.

Nu se gîndeau la nimic, o vagă neliniște făcea din tăcerea lor ceva apăsător. Cînd ceasul bătu cinci, se priviră, una căutînd în ochii celeilalte un semn de împotrivire, un pretext de a renunța și, negăsindu-l, ieșiră din casă încet, întîrziat. Aveau sentimentul că ceea ce se întîmplă, se întîmplă dincolo de ele, fără

ele. Gelu le aștepta la câțiva pași de prefectură, la un colț ascuns. Își strînseră mâinile în tăcere. Intrarea spre mansardă era dosnică : o scară de serviciu neumblată la ora aceea.

O urcară ținându-și răsuflarea, rezemați de perete, ca să nu greșescă treptele în obscuritate. Ajunși sus, Gelu le făcu semn fetelor să tacă. El se apropie de o ușă și șuieră un arpegiu : întâia notă era apăsată și prelungită, celelalte trei, scurte și rezezi. Se auzi slab șuieratul arpeggiului invers.

Pe urnă o cheie fu răsucită dinăuntru de două ori în broască și ușa se deschise.

Era o odaie enormă, strîmtă dar foarte lungă, cu două ferestre tăiate oblic în tavan, cu pereții goi, nevăruiți. Într-un cui, o șapcă de licean. Mai bine de jumătate mansardă era ocupată de câteva imense lăzi cu cărți. Într-un colț era un pat. Într-altul două scaune.

Victor Ioanid era în mijlocul odăii, palid, înalt, slab, fără emoție aparentă, liniștit aproape și serios. Se priviră lung, mirați, căutînd un cuvînt pe care nu-l găseau.

Gelu făcu cu o falsă îndemînare prezentările. Lucrul acesta distruse prin brutalitatea lui tensiunea și aduse un fel de intimitate, ce trecu repede, ce e dreptul, căci după primele cuvinte de rigoare tăcură iar cu toții.

Vorbeau greu și ceea ce spuneau ascundea numai pe jumătate sentimentele lor confuze. Adriana venise acolo atrasă de misterul situației, îndîrjită de primej-

dia încercării, înfiorată de propriul ei curaj și odată ajunsă, băgă de seamă că efortul ei era de prisos, fiindcă nu înțelegea nimic și nu era nimic de înțeles.

Cecilia o privea pieziș, cu ochii ei mari, înspăimântați.

Convorbirea se urni penibil. Gelu îi spuse lui Victor ce se mai întâmpla la școală. La rîndul lui, Victor se sili să povestească cum își petrecuse ziua. Buță fusese la amiază să-i aducă demîncare. Plecase pe urmă numaidecît, spunînd că are o afacere la gară cu un grec bogat. Nu voise să dea nici o lămurire. Avea să se întoarcă seara de tot.

Adriana îndrăzni și ea să vorbească. Îl întrebă pe Victor dacă nu se plictisește acolo în singurătate. El răspunse că nu e singur. Ziua e cu Gelu. Noaptea citește sau doarme. Ba uneori e vizitat după miezul nopții : Buță se oprește din plimbările lui nocturne, se urcă sus în mansardă, îi aduce țigări, stă un ceas de vorbă și pe urmă pleacă.

— Unde ?

— Pe străzi.

Tăcură iar. Găseau greu subiect de vorbă. Începuse să plouă.

— Tristă primăvara asta, zise Cecilia.

— Da, primăvara trecută a fost mai frumoasă, adăugă Victor ca să spună ceva, cînd după un minut de tăcere văzu că nimeni nu se hotărăște să-i răspundă.

Se auzea ropotul ploii pe olane. Pe fereastră nu se vedeau decît cîteva acoperișuri de casă și, depărate de tot, o turlă de biserică. Se auzi, dincolo de ușă, un

scîrțait pe scară. Ascultară cu toții speriați. Nu era nimic.

— Soareci, spuse Gelu.

— Probabil, reflectă Victor.

Se însera de-a binelea. Abia se mai vedeau unul pe altul : își ghiceau prezența după răsuflarea, care se auzea distinctă, rară. Umbrele lăzilor cu cărți deveneau neprecise în jur. Victor se ridică de la locul lui, căută ceva într-un sertar, strică pe rînd cîteva chibrituri prea umede și aprinse în sfîrșit un capăt de luminare. Era o lumină galbenă, mică. Pe urmă se apropie de fereastră, își lipi fruntea de geam și rămase așa, privind departe.

Atunci, fără bruschete, continuînd parcă unul din zgomotele mărunte din jur, Cecilia începu să plîngă.

Nu încercară s-o oprească sau s-o întrebe. Rămaseră, așa cum erau, atenți la ceva ce părea că se întîmplă.

CAPITOLUL IV

ELISABETA DONCIU

Timpul trecu uitător, cum trece timpul. Întoarcerea lui Victor Ioanid acasă fu discretă. Tîrgul nu observase nimic, iar puţinii iniţiaţi fură împiedicaţi să-şi aducă aminte.

Explicaţiile vagi date de băiat, ajunseseră familiei, prea bucuroasă de revenire ca să insiste. Iar lumea ştiu că Victor fusese bolnav.

Nu rămînea în urma aventurii decît o prietenie care încerca să se lege. Adriana, Cecilia, Gelu şi Victor se simţeau datori faţă de un soi de jurămînt tăcut. Cunoşteau un mister, erau vinovaţi de a-l cunoaşte, trebuiau să-l ascundă. Amintirea acelei serii îi însemna pe toţi patru ca pe tovarăşii unei adunări secrete. Fiecare din ei simţea că ceilalţi trei au luat ceva din independenţa lui, că sînt în stăpînirea unui detaliu ce ar putea să redeschidă azi sau mîine sau

mai târziu o poveste sfîrșită în silă și înainte de vreme. Știau cu toții că o poartă fusese deschisă și aveau sentimentul că trebuie să pășească dincolo de ea, spre un drum care nu știau unde duce, dar care era prea târziu ca să mai fie ocolit.

Era spre vară. Ultima lună de școală îi obliga să lucreze. Se vedeau rar și puțin, pe stradă sau la Cecilia Coteanu, unde rudenia lui Gelu îngăduia cîteva vizite scurte chiar în acest timp. Se fereau să facă vreo aluzie cît de îndepărtată la ceea ce știau. Dar se recunoșteau după tăceri sau priviri, după felul cum își strîngeau mîinile sau cum se salutau de departe. Cînd se întîmpla să fie împreună cu mai multă lume, simțeau limpede după anume semne cunoscute numai lor că erau acolo despărțiți de ceilalți ca într-o paranteză și că nevăzute coarde îi leagă și îi izolează.

Spre sfîrșitul lui iunie, *mademoiselle* Vital își prezentă elevele, în saloanele doamnei Donciu, la o „după-amiază muzicală”. Erau acolo toți patru și le fu rușine să se simtă în mijlocul tuturor, atît de stingheri, încît se căutau din ochi prin toate colțurile, neîndrăznind totuși să se apropie și să-și vorbească. Dacă încercau să se depărteze, să se amestece cu ceilalți, să uite unul de altul, gesturile lor erau silite și se trădau prin exces. Buță, pentru care Gelu căpătase o invitație de la Elisabeta, părăsi un moment bufetul și veni să-i spună între două prăjituri :

— Știi, făceți cu toți o tristă figură : s-ar spune, un menaj de patru.

Gelu nu pierdu prilejul și îl prezintă fetelor.

— Amicul meu Buță.

Adriana ceru să-i cunoască numele adevărat.

— N-am. Sau e atît de lung, încît îl prefer pe ăstălalt. N-o fi el frumos, dar e scurt. Crede-mă du-duie, spune-mi Buță, sau — dacă ții numaidecît — domnule Buță !

Concertul începuse. *Mademoiselle* Vital își distribuise elevele în ordinea inversă a calităților. Începeau cele mai puțin pricepute și sfîrșea ultima, Elisabeta Donciu. Nu asculta nimeni. Era cald, era tîrziu. Singurul lucru ce mai interesa asistența erau aplauzele și florile, pe care fiecare familie le adusese din timp ca să le ofere odraslei respective, după ce își va fi executat numărul. Prefectoreasa prezida serioasă și împărțea laude în ordinea programului, mamelor interesate. Într-un colț, Elisabeta Donciu, în veșnica ei rochie lungă neagră, totdeauna aceeași și totdeauna alta, asculta calmă și privea spectacolul cu un surîs mic, neisprăvit, pe care numai Gelu — fiindcă îl cunoștea — îl observă. Cînd îi veni rîndul, se ridică de la locul ei, se apropie modestă de pian, cum s-ar fi apropiat de un om și întîrzie o clipă în fața clapelor înainte de a începe.

Cîntă o sonată de Bach, decisă să se oprească după întîia parte și să spună că asta era tot. Dar își uită auditoriul după primele acorduri, uită ridiculul situației și cîntă frumos, cu o pasiune pe care nu era nimeni să o ghicească acolo, fiindcă pasiunile ei erau fără gesturi. Primi fără revoltă aparentă felicitările lumii, surîse tuturor și pe urmă, făcîndu-și loc printre

mîini întinse, flori oferite și fețe zîmbitoare, se apropie de vărul ei Gelu.

— Vrei să rămîi astă seară la noi ?

Astfel seara, după masă, în odaia ei, Elisabeta Donciu se răzbună împotriva acelei triste după-amiezi, gustînd o plăcere pe care o cunoștea de mult : să-l asculte pe Gelu vorbind. Fiîndcă din timiditate, ea nu putea să vorbească de rău, avea cel puțin satisfacția de a auzi spuse cu glas tare lucrurile pe care le gîndea.

Gelu era rău și vioi. El vedea ridicolul, unde ei îi scăpa. Îl inventa, îl exagera.

Pînă a-l fi descoperit pe Gelu, pînă a fi văzut adică în acest văr mai mic altceva decît un copil de rude sărace, și pînă a fi avut curajul să facă din el un tovarăș, singurele ei răzbunări erau literare. După o sindrofie asemănătoare acelei după-amiezi, deschidea un roman de Anatole France și i se părea că două pagini din *La révolte des anges* desființa în jurul ei tot ce fusese grosolan și urît. Gelu îi rețelase bucuria de a observa în tovărășie și viciul unui surîs înțeles. Cînd rămîneau singuri, viața redevenea posibilă.

Se regăsiră în seara aceea ca de obicei în camera Elisabetei. Ea deschise ferestrele, lăsase să ardă o singură lampă cu abajur într-un colț și se așezase pe dormeză, rezemată de perete. El ședea pe un taburet, la picioarele ei.

Din stradă, zgomote rare (o trăsură întoarsă tîrziu de la gară, un trecător singuratic, voci ce se apropiau

după colț și se pierdeau pe urmă mai departe...) veneau pe fereastră și liniștea părea astfel mai mare în jur. Dintr-o odaie depărtată se auzeau replicile invitațiilor, jucători de pocher. Uneori se deschidea pe undeva o ușă, se auzea râsul gros al domnului prefect, se bănuia pe coridor trecerea tiptilă a unei servitoare și pe urmă totul reîntra în aceeași largă tăcere de casă mare, cu odăi multe și oameni puțini.

Vorbeau încet, cu pauze lungi, el animat și neliniștit, ea calmă și gînditoare, el lăsat cu totul în voia discuției, ea pe jumătate dincolo de cuvinte, deasupra lor, priveghindu-le cu oarecare ironie. Gelu era un copil și ea i-o spunea. Astfel cu această rezervă la douăzeci și unu de ani, își permitea să aibă un prieten de șaptesprezece.

Îl ducea cu ea printre amicele și curtezanii ei, îi vorbea despre cărțile pe care le citea, îi cînta lucrurile care îi plăceau, îi cerea părerea despre oameni și despre întîmplări și cînd cineva, mirat de această tovarășie, o întreba cine era băiatul blond care o însoțea ca un paj în haine de liceu, ea răspundea cu aerul cel mai firesc din lume, conștientă totuși de cochetăria răspunsului :

„E prietenul meu Gelu“.

Jocul nu era totdeauna lipsit de primejdie.

Băiatul trăia în intimitatea ei, aproape de ea, îi primea mîngăierile neatente, îi pîndea mișcările ascunse, o tresărire a pupilei, o înclinare a gîtului, un foșnet al rochiei.

Simțea Elisabeta cum privirea lui cobora arzătoare pe umeri, cum o învăluia, cum o căuta în cele din urmă detalii, senzuală, neliniștită? Uneori îi surprindea această uitătură curioasă, pasionată și îl întreba nedumerită :

„De ce te uiți așa, Gelule ?“

El nu răspundea sau întorcea vorba. Și ea, gândindu-se la tot ce o desparte de acest copil, râdea de momentana ei îngrijorare și îl lăsa protectoare să-i sărute mâna.

Era oarecare nevinovăție în această cochetărie a ei, dar de asemeni un mic gust de cruzime.

Sub toate aparențele cuviincioase ale situației era totuși un accent de patimă, pe care ea — femeie — nu putea să-l ignoreze. Își făcea socoteli liniștitoare :

„Sîntem veri. E mai mic ca mine cu patru ani. E la urma urmelor un băiat de liceu, abia intrat în clasa șaptea. Eu mai curînd sau mai tîrziu, mă mărit. Nu, nu. E limpede că el nu se poate gîndi la nimic.“

De vreme ce în jocul lor inocența era presupusă, restul nu era decît o copilărie sau un amuzament. Putea deci să-l primească lîngă ea pe acest văr răutăcios, putea să-l asculte, să-i surîdă prietenoasă, să-i păstreze uneori, neatență, mîna în mîinile ei, să-și apropie obrazul de obrazul lui, să se lase sărutată în glumă la jocurile cu gajuri.

Că fruntea băiatului se umbrea, că buzele lui subțiri de copil păleau, că ochii îi ardeau calzi, cine ar fi putut să o asigure că toate astea nu erau simple păreri sau simple capricii trecătoare? Și de altminteri

Îl iubea : așa cum ar fi iubit un frate, dacă l-ar fi avut sau poate nici așa. Avea pentru el o simpatie curioasă, nedefinită.

Îl mîngîia pe păr, ca să-i facă plăcere și cu toate astea plăcerea era a ei, fiindcă degetele ei lungi și subțiri erau înfiorate, cuprinzînd între ele acea frunte dreaptă de adolescent torturat.

„Ești un copil, Gelule.“

Îi spunea acest lucru des, rîzînd, ca să nu fie nici o îndoială asupra glumei lor comune, dar dacă Gelu ar fi înțeles, dacă ar fi plecat, ea ar fi fost poate nenorocită și ar fi dus dorul acelor doi ochi, care o pîndeau din obscuritate cu o nărușinare de copil și cu o pasiune rugătoare de om trist.

Deci în seara aceea, ca în atîtea alte seri, el îi simți mîinile calde pe obraji, îi ascultă respirația liniștită, îi recunoscuse parfumul de violete și carne tînă. Picioarele ei lungi ce cădeau leneșe de pe dormeză, lîngă el, aproape de taburetul lui, se legănau rar și el urmărea în gînd mișcarea aceea, ce trebuia să contracteze întreg trupul întins între perne, acolo, aproape. Îl cunoștea.

Și-l amintea suplu într-o rochie de mătase, voluptuos și plin într-un larg mantou de iarnă, liniștit într-un *peignoir*¹ de lînă, nervos într-o rochie albă de tenis. Îl descoperise sub atîtea înfățișări schimbătoare, același, de o frumusețe fermă, de o senzualitate nesigură.

¹ Capot.

Odată mai de mult, jucaseră la Getta Nelizaratos, unde Elisabeta îl rugase să o însoțească, un joc de societate. Cineva, legat la ochi, trebuia să se plimbe între ceilalți jucători așezați în cerc, să se așeze în brațele unuia sau altuia și să ghicească în brațele cui s-a așezat. Gelu mai ținea minte greutatea acelui trup ce se desfăcuse o clipă în brațele lui, lenea acelei coapse rotunde, ovalul scobit de la îndoitura genunchiului, linia plină a pulpelor ce părea că ezită și întârzie, înainte de a cădea arcuită mai jos de genunchi spre glezne. Avea încă senzația aceea de scurtă ameteală și acum, vorbindu-i, în umbră, aproape de ea, își mușca buzele ca să uite.

„Du-te, Gelule. E târziu.“

El se ridică, îi săruta mâna întinsă în glumă și pleca fără să se întoarcă din prag. Rămasă singură, ea se gîndea încă o clipă la el, îi asculta pașii depărtîndu-se pe scară, deschidea o carte, o răsfoia. Pe urmă își desfăcea, cu gesturi încete, rochia.

CAPITOLUL V

BUTĂ

Cînd fu să închidă poarta, Gelu observă cum din umbra ei se desface o umbră mai scundă și mai neagră. Îl recunoscuse, după lenea pasului, pe Buță.

— Ce faci aici ? Mă pîndeai ?

— Nu, te așteptam. Trecusem din întîmplare. Am văzut lumină sus la fereastră și mi-am închipuit că mai ești acolo. Te plimbi ?

— Dacă vrei...

Ar fi vrut să fie singur, să-și ducă mai departe visul început, să păstreze încă parfumul odăii de unde ieșea. Ființa noduroasă a lui Buță, indiferența lui de bîrnă care respiră, împiedica asemenea bucurii nuanțate.

„Am bani“, spusese el după cîteva minute de tăcere. Și pe urmă, explicativ, dar sobru și fără entuziasm :

— A fost o afacere bună.

— Ce afacere ? se interesă Gelu.

— O afacere.

De unde își scornea omul acesta banii, prietenii lui nu puteau să afle. Avea o sumă de cunoștințe obscure, greci, agenți secreți, barcagii, o întreagă societate misterioasă, pe care el o desemna puțin cam vag : „oamenii mei“.

Îl văzuseră de cîteva ori, seara, la un colț de stradă, îngrămădind într-un zid o umbră deșirată de om, cu care vorbea îndelung, fără gesturi. Uneori dispărea pe cîteva zile, fără să spună un cuvînt, fără să dea o veste. Revenea pe urmă, netulburat, refuzînd explicații : „am bani“.

Cunoscîndu-i obiceiurile, Gelu nu insistă. Merse ră unul lîngă altul, ignorîndu-și reciproc prezența.

Gelu își amintea de răsufierea Elisabetei, carnea ei somnoroasă, rochia ei caldă. Buță mergea : punea în actul acesta toată conștiința lui de vietate. Lenea lui organică nu-i permitea să facă două lucruri deodată.

— Știi, am bani mărunți. Dacă nu s-a dat încă drumul de la cinematograful, am putea să ne jucăm.

Gelu refuză.

— Nu, n-am poftă, astă seară.

Jocul lui Buță era simplu. Lua un pumn de bani mărunți : douăzeci, treizeci de piese de cîte un leu. Se fixa la un colț întunecat de stradă, ferit de lumina felinarelor rare, și pîndea trecătorii. Îi vedea venind spre el, îi aștepta cu discreție, îi lăsa să treacă și pe urmă, de la cîțiva metri depărtare, le arunca mo-

neda drept înaintea picioarelor. Mișcarea era precisă. Banul cădea exact și suna tare pe piatră. De nouă ori din zece, omul se oprea bănuitor, se căuta prin buzunare, privea împrejur, se apleca, se întorcea câțiva pași, aprindea un chibrit, căuta pe jos, pînă ce ridica triumfător moneda. Astfel Buță văzuse mai mult de jumătate din locuitorii orașului, defilînd înaintea lui în căutarea unui ban aruncat. Prefera mai ales ceea ce el numea „familistii și domnii serioși“, oameni pașnici pe care sunetul banului pe asfalt îi oprea din tihnita lor plimbare. Ierarhiile sociale încetau în fața jocului : într-o seară Buță avusese plăcerea de a-l privi pe domnul prefect în persoană, asudînd într-o cursă nesfîrșită pe doi metri pătrați în jurul unei piese de doi lei, care fusese găsită după un sfert de oră, cu concursul gardistului din post.

Gelu și Victor găsiseră jocul prea scump. Ei, care crescuseră onești în respectul banului, se înfiorau de această perversitate. Dar Buță îi învățase cu vremea să fie mai puțin prevenitori cu un lucru pe care el știa să-l scornească din nimic.

— Sînt oameni care-și cumpără cu banii lor covrigi. De ce nu ne-am cumpăra cu ai noștri plăcerea de a umili ?

Și abia rîdea, deși era mîndru de invenția acestui joc, pe care, într-un moment de seriozitate îl numise, ca pe un studiu : „variații asupra instinctului de proprietate“.

Îi păru rău de refuzul lui Gelu și renunță. Nu-i plăcea să se joace singur. Spectacolul nu-l distra decât în tovărășie.

Continuau tăcuți plimbarea, pe aceleași străzi goale.

Într-un târziu, Buță vorbi iar.

— Ai văzut cartea pe care i-am dat-o ieri lui Victor ?

— Da. Mi-a arătat-o. Foarte frumoasă. Trebuie să fie scumpă rău. Nu ți-a fost frică ? E mare și se putea observa ușor.

— Aș. O băgasem în buzunarul dinăuntru și mă plimbam prin librărie foarte calm. Am stat de vorbă cu vânzătorul ăla negru vreo cinci minute și pe urmă am plecat.

— Ești un maestru.

— Nu. Sînt doar un om dibaci. Am văzut azi în vitrină ediția mare din *Les fleurs du mal*. Dacă vrei ?...

— Nu, mulțumesc. Mi-ai dat destule lucruri și pe urmă ți-am mai spus-o : aș vrea să se sfîrșească odată istoria asta.

Buță avu un fel de surîs disprețuitor și ridică din umeri.

— Înțelege-mă, continuă Gelu. Îmi bat joc, ca și tine, de remușcări și scrupule. Dovadă e că primesc tot ce îmi dai, știind de unde vine. Dar au să te prindă. Și nu face.

— De unde știi tu cît face și cît nu ? Îi tăie Buță vorba cu o repezeală ce îi bruscă lenea. Ai încercat

tu vreodată plăcerea asta ? Habar n-ai. Și pe urmă de ce să iau aere de martir : în fond nu înfrunt nici o primejdie. Nici una. Mîinile mi se mișcă atît de ușor, încît uneori mi se pare că vin ele la mine. cărțile, din raft în buzunare. Sînt sigur de mine. Prea sigur chiar : a început să mă plictisească lipsa de risc. Uite, miercurea trecută. I-am luat într-adins pe Vasiliu cu mine. Știam că vrea de mult să-și cumpere tratatul lui Ribot ¹. Știi cît e de gros. Bani își strînge el, dar nu avea destui. I-am spus că i-l dau eu pe nimic, dacă intră cu mine în librărie, numai așa, să stea acolo. A stat mult la îndoială, dar la urma urmelor a primit. De ! tratatul lui Ribot !... Îl luasem cu mine numai fiindcă știam că lui cel puțin îi e frică. Îl priveam cum tremură, galben, netrebnic, și mi-era milă de el. Aveam un gust teribil să mă las prins, numai ca să i-o fac dobitocului ăluia. Dar m-am răzgîndit.

Tăcu. Vorbise repede, cu un accent de pasiune pe care îl avea rar. Se părea că efortul de a explica îl obosise prea tare. Se lăsă cuprins de imensa lui lene, pe care o urnise din loc cîteva momente și rămase la fel ca înainte, indiferent, scortșos, greoi. La capătul Străzii Mari, spre bulevard, le ieșiră gălăgioși înainte un grup de camarazi. Buță se luminează deodată.

— Mă, am bani. Cine vrea o piesă, să se descalțe aici la marginea trotuarului și să se încalțe la loc. De două ori, două piese. De patru ori, un pol.

¹ *Théodule Ribot* (1839—1916), filozof francez ; autorul unor studii de psihologie experimentală.

Vorbea serios și băieții o știau. Avea pasiunea de a-și cheltui astfel banii. Îi întâlnea pe stradă și le propunea cele mai năstrușnice afaceri. Era nebun — asta se vedea bine — dar avea o calitate : plătea imediat.

„Nu cer credit. Uite, ai un pol dacă măninci două kilograme jumătate de plăcintă cu carne.“

Său.

„Zece lei pentru cine se urcă, duminică, pe al treilea felinar din grădina publică.“

Îi privea atunci cum execută treaba comandată, serios, fără să surîdă, fără să aprobe, aștepta să se termine și pe urmă, ca un negustor care știe pe ce își dă banii, scotea hîrțile din buzunare, le număra cu băgare de seamă și plătea.

În seara aceea, operația cerută era mai complicată. Locul era întunecos și era greu de înșirat șireturile acolo pe trotuar.

— Am dreptul să mă duc peste drum lîngă felinar? întrebă unul.

— Nu. Aici. Dacă vă convine, dacă nu...

Oamenii se uitară întrebători unul la altul : păreau că măsoară greutatea lucrului și calitatea prețului. Pe urmă, cu un surîs ce voia parcă să spună : „Cu atît mai rău pentru tine, dacă ești nebun — noi banii n-avem de ce să-i pierdem“, se așezară pe trotuar unul lîngă altul și începură treaba.

Gelu privea amuzat. Amintirea Elisabetei se pierduse pînă la urmă : strada vulgară, îndrăzneată, băiețească îl recîștigase.

Buță se apropie de el și îi șopti :

— Și ei cred că își bat joc de mine.

Făcu socotelile și plăti. Le spuse cu jumătate gură bună seara, nu le întinse mîna și îl luă pe Gelu.

— Hai !

Pe urîină, după cîțiva pași, se întoarse și strigă :

— Nu l-ați întîlnit pe Victor Ioanid ?

— Ba da, răspunse cineva. E pe uliță. L-am lăsat în curte la Marcela.

Buță se uită la Gelu întrebător.

— Vrei ?

— Mi-e totuna.

Porniră absenți, negîndindu-se la nimic. Departee, după colț, începea să se vadă primul felinar. Cîțiva soldați trecură pe lîngă ei. Se auzea spart un cîntec de caterincă.

CAPITOLUL VI

CATREN

Astfel viața continuă obișnuită între aceleași deprinderi, între aceiași oameni. Fuga din primăvară a lui Victor Ioanid și tot ce se legase de ea, nu schimbaseră nimic din mersul lucrurilor. Adriana, Cecilia, Gelu, Victor nu o uitaseră : știau bine că ceva a rămas între ei patru, ceva care trebuie lămurit și dus pînă la un sfîrșit. Dar, neștiind cum să se apropie unul de altul, amîneau întîlnirea sperată și așteptau ca timpul să descurce el greutățile începutului.

Între timp continuau să trăiască așa cum apucaseră. Băieții cu pasiunile lor vechi : cărțile, afacerile tenebroase ale lui Buță, plimbările săptămînale pe „uliță“. Fetele cu misterele lor mărunte. Dacă între arîtea lucruri străine încercau vreodată să-și amintească ceea ce îi apropia pe toți patru și să lege pe această amintire prietenia lor încă nesigură, încer-

careă cădea. Își vorbeau greu, se înțelegeau mai greu. De aceea pe stradă se ocoleau de departe și schimbau doar saluturi speriate.

Noiembrie îi găsi obosiți de așteptare și doritori de un fapt nou. Primiră vremea rea cu bucurie. Anotimpul îi întorcea în casă și îi aduna iar ca altădată. Numai Victor era străin acolo, în jurul acelei mese de ceai din odaia Adrianei, unde se întâlneau acum uneori, spre seară. Ceilalți cunoșteau din anul trecut legile și moravurile acestor întâlniri. Erau ceasuri indiferente, pe care le petrecea fiecare după voia lui, vorbind rar, schimbînd uneori un semn de amicitie, dar rămînînd singur să citească, să scrie, să se uite pe fereastră, să răsfoiască un album.

La început, mai ales din cauza lui Victor căruia îi lipsea experiența, întîlnirile acestea aveau un aer silit. Ceva din ezitățile primei lor întîlniri din primăvară, în mansarda prefecturii, rămînea între ei și îi ținea la oarecare depărtare. Pierduseră obișnuința acelor ceasuri calme. Li se păreau străine și greoaie, așa cum ți se par străine hainele de iarnă, cînd le îmbraci în prima zi de frig. Dar cu vremea te regăsești în ele, deprinzi din nou gesturile instinctive cu care puneai mîna în buzunarele calde, îți încheiai nasturii, le purtai pe tine. Și cum e de ajuns ca într-o asemenea haină să găsești un lucru de nimic uitat acolo, contramarca unui bilet de teatru, plicul unei scrisori vechi, o monedă, o carte de vizită, pentru ca deodată acest lucru să-ți amintească viu tot timpul de care amintirea lui e legată și să-ți readucă în minte îm-

prejurările amănunțite ale unei clipe trecute, biletul de teatru amintindu-ți de rochia femeii iubite cu care ai fost la acel spectacol și rîsul ei alb, plicul vechi readucînd întocmai o durere de altădată, pe care o încercaseși atunci la aflarea unei vești sau la simplul sunet al unui cuvînt aruncat întîmplător în frază — tot astfel era de ajuns ca ei să găsească la acele adunări intime de după-amiază, un mic detaliu din trecut, pentru ca fosta lor bună înțelegere să revie la fel. O scrumieră de sticlă cu o fotografie roșie lipită pe fund și cu o inscripție caligrafiată *Suvenir din Slănic 1905*, un album de familie cu fotografii de domni mustăcioși și de cucoane opulente în imense rochii albe, un serviciu de ceai cu un desen chinezesc, gheșe, umbrele multicolore, fum de țigare, legendă începînd pe ceainic și terminîndu-se pe farfurioara ultimei cești — erau atîtea lucruri acolo, pe care le regăseau intacte și care, dacă lui Victor, nou venit, nu-i spuneau nimic, celorlalți trei le dădea sentimentul de a continua o prietenie abia întreruptă.

Iarna anului trecut cu zăpezile ei mari, cu gerurile ei crunte, cu serile calde din casă, cu tăcerile lungi din jurul mesei, peste care se ridica leneș aburul ceaiului, putea să reînceapă. Ei erau pregătiți să o aștepte.

Poate că oricum Victor n-ar fi întîrziat să intre în această alianță sufletească, pe care o găsea gata făcută între Adriana, Cecilia, Gelu și lucrurile din casa Dunea. Recunoștea o atmosferă specială acolo, pe

care n-ar fi știut să o numească într-un fel sau altul, dar care simțea că există. Cum el nu era un om dificil, ar fi deprins repede, și fără sprijinul cuiva, tonul exact al acelei prietenii. Totuși întâmplarea veni să aducă un ajutor necerut. Ajutorul avea forma unui caiet de muzică, pe care îl adusese domnul Dunea, tatăl Adrianei, de la București. Fusesse acolo în călătorie de afaceri și voind să-i facă fetei o surpriză intrase la Feder și ceruse un caiet de note, cum ar fi cerut o pereche de mănuși.

„Aș vrea un caiet de note, pentru o fată de 16 ani!”

Vinzătorul îi dăduse un album alb, atrăgându-i atenția d-lui Dunea că „este tot ce poate fi mai nou”. Astfel *Cîntecele pentru blonda Agnes* (op. 6) de Cello Viorin ajunseră la D..., într-o după-masă de noiembrie, cînd în casa Adrianei cei patru prieteni se pregăteau pentru o lungă partidă de tăcere în jurul sobei de teracotă.

Adriana deschise caietul cu neîncredere. Cello Viorin? Nu cunoștea. Citise parcă odată într-o revistă din București numele acesta curios, într-o cronică muzicală sau în programul unui simfonic, nu mai ținea bine minte. Își aruncă ochii asupra primei pagini și neavînd curajul să descifreze, lăsă caietul deoparte.

— Am să-l văd eu altă dată.

— De ce nu acum? Încearcă, propuse Gelu.

Adrianei îi era lene să refuze rugămintea, să dea explicații, să insiste și se apropie de aceea de pian. Își plimba mîinile într-o doară pe clape și pe urmă

prinse din mijlocul unei pagini, întâmplător deschise, o frază și o duse pînă la capăt.

Nu era urît. O reluă. Cîteva acorduri simple, o pauză, cîteva arpegii. Un joc mic de sunete, o glumă, un nimic.

— Amuzant, spuse Adriana întorcîndu-se spre ascultătorii ei; văzu cu bucurie că surpriza lor era la fel de mare ca a ei. Cecilia surîdea. Gelu părea mirat și o ruga din ochi să continue.

Fata se hotărî să cînte serios și cercetă cîteva clipe caietul din scoarță pînă în scoarță. Pe alocuri, unde descoperea un fragment mai limpede, îl încerca provizoriu cu o singură mîină și sunetele acestea ciugulite de ici de colo, se urmăreau cu o uimitoare variație de ritm. Era parcă un joc de mici surprize și ar fi fost cu neputință să prevezi modulația melodiei ce avea să urmeze.

Abia cînd această sumară trecere în revistă fu terminată și cînd Adriana cîntă în întregime și în ordinea lor firească toate cîntecele caietului, ea își dădu seama că se înșelase. Nu, nu era un joc de surprize. Nu era nici măcar o suită de mici melodii plăcute. Era ceva mai dificil și mai complex, mai greu de înțeles și poate mai puțin frumos decît i se păruse întîi. Toate acele mărunte bijuterii sonore, pe care le remarcase la prima vedere, nu erau în întregul bucății decît simple detalii, ce treceau aproape neobservate. Note marginale, ornamente secundare.

Accentul cădea pe o frază muzicală mai obscură, care revenea insistent, lipsită de frumusețe, lipsită de melodie.

Era o decepție și îi venea greu să o mărturisească. Ea cânta ca să înțeleagă. Ori aceste *Cîntece pentru blonda Agnes*, clare întii, se complicau pe măsură ce le descifra și se adunau să ascundă lucruri ce scăpau atenției ei.

— Voi pricepeți ceva ?

Nu, nici ei nu pricepeau nimic. Totuși, în ciuda acestei prime încercări, care dăduse greș, *Cîntecele pentru blonda Agnes* deveniră curînd un semn în întrunirile lor. Mai tîrziu, iarna aceea care avea să treacă repede și să aducă schimbări în viața lor, a tuturor patru, avea să fie evocată de una din acele melodii, atunci descifrate. Era de ajuns să asculte o pagină, era de ajuns să-și amintească o frază, pentru ca deodată serile acelea de prietenie nesigură, de așteptări confuze, să reapară într-o imagine veche. Poate numai din curiozitate sau pe urmă din simplă obișnuință, Adriana reluase în zilele următoare caietul lui Cello Viorin și îl cântase prietenilor ei.

Îi plăcea ? N-ar fi știut să spună. Simțea însă în acele acorduri obscure ceva care răspundea liniștii lor. Probabil că nu era muzică adevărată (cel puțin *mademoiselle* Aurore Vital o spunea răspicat și cu toată indignarea unei bune profesoare), dar, cîntîndu-le, Adriana avea impresia că trece pe lîngă un mister nedezlegat, un mister ce se ascunde și se refuză, dar care s-ar putea lumina o dată, dintr-o parte.

Pînă atunci se juca cu el și degetele ei întîrziiau pe clăpe, așteptînd pînă la urmă dezlegarea.

Cîntecele pentru blonda Agnes aveau parcă nehotărîrea prieteniei lor. Erau și între ei patru atîtea lucruri neexplicate ! Ce îi aducea acolo pe ei, atît de deosebiți unul de altul ? De ce, întîlnindu-se, aveau impresia că se ascund, de ce despărțindu-se, aveau senzația că se pierd ?

Rămîneau ceasuri întregi la locurile lor, pe care nu le schimbau niciodată între ei, ca și cum așezarea lor în cameră ar fi avut un înțeles anumit. Așteptau să vină seara, își urmăreau în obscuritate controlul trupurilor ce se stingea. La ceasurile patru, lumina scădea pe fereastră.

Ploaia cădea afară la fel, nici mai tare, nici mai încet de cum începuse, ploaie lungă și indiferentă de toamnă.

Într-un colț al odăii, umbra teracotei creștea caldă, opacă, vibrînd de un zgomot surd ca al ghiocurilor. O mișcare, un pas, o mîină ce se ridică, se auzeau distincte, cu o intensitate disproporționată, ca într-o casă deșartă. Aveau în tăcerea aceea o plăcere neformulată, un fel de voluptate fizică pe care o regăseau ori de cîte ori, ziua pîlind pe fereastră, lucrurile își alungeau umbrele pe covor.

De cîte ori nu încercase Adriana să surprindă acest minut de emoție, ca pe un intrus, și să-l întrebe ?

Dar farmecul era rupt la întîia întrebare și se găseau toți patru, unul înaintea altuia, străini și puțin

rușinați, asemeni unor amanți în fața unui pat răvășit, după o noapte de iubire.

Se despărteau atunci repede, evitându-și privirile.

Iar a doua zi, în același loc, la același ceas, așteptau o mică minune care venea și trecea neschimbată.

Ar fi vrut s-o oprească, dar ea trecea pe alături, asemeni „cîntecelor blondei Agnes“, cînd ultimul lor acord fusese cîntat.

•

•

S-ar fi spus că un cerc despărțitor se strînge în jurul lor. Viața lor de totdeauna rămînea afară, departe. Școală, familie, cărți, întâmplări, toată această mică vîltoare de fiecare zi, nu ajungea pînă la ei decît scăzută, ca de partea cealaltă a unui zid. Nesimțit, legăturile lor cu lumea se desfăceau. Ceea ce se petrece[a] dincolo era indiferent. Totul trecea neaderent, fără urmă, ca un bob de mercur pe o sticlă lustruită. Simburele vieții lor rămînea arzător acolo, între ei, la întîlnirile lor. Realitatea era asta. Restul se adîncea într-un somn nepăsător, ca iarna grea din oraș.

Nu observase nimeni nimic. Numai Buță, fără să priceapă ce se petrece anume, simțea că ceva se ridică între ei și el. Se lovea berbește de o piedică ce-i sta în cale.

El, care știa să-și facă loc cu coatele și să-și introducă ființa lui grea ca un sac cu tărîțe, oriunde, între rochii albe sau între mîini murdare, rămînea neputincios afară.

Pînă atunci se juca cu el și degetele ei întîrziiau pe clăpe, așteptînd pînă la urmă dezlegarea.

Cîntecele pentru blonda Agnes aveau parcă nehotărîrea prieteniei lor. Erau și între ei patru atîtea lucruri neexplicate ! Ce îi aducea acolo pe ei, atît de deosebiți unul de altul ? De ce, întîlnindu-se, aveau impresia că se ascund, de ce despărțindu-se, aveau senzația că se pierd ?

Rămîneau ceasuri întregi la locurile lor, pe care nu le schimbau niciodată între ei, ca și cum așezarea lor în cameră ar fi avut un înțeles anumit. Așteptau să vină seara, își urmăreau în obscuritate controlul trupurilor ce se stingea. La ceasurile patru, lumina scădea pe fereastră.

Ploaia cădea afară la fel, nici mai tare, nici mai încet de cum începuse, ploaie lungă și indiferentă de toamnă.

Într-un colț al odăii, umbra teracotei creștea caldă, opacă, vibrînd de un zgomot surd ca al ghiocurilor. O mișcare, un pas, o mîină ce se ridică, se auzeau distincte, cu o intensitate disproporționată, ca într-o casă deșartă. Aveau în tăcerea aceea o plăcere neformulată, un fel de voluptate fizică pe care o regăseau ori de cîte ori, ziua pîlînd pe fereastră, lucrurile își alungeau umbrele pe covor.

De cîte ori nu încercase Adriana să surprindă acest minut de emoție, ca pe un intrus, și să-l întrebe ?

Dar farmecul era rupt la întîia întrebare și se găseau toți patru, unul înaintea altuia, străini și puțin

rușinați, asemeni unor amanți în fața unui pat răvășit, după o noapte de iubire.

Se despărțeau atunci repede, evitându-și privirile.

Iar a doua zi, în același loc, la același ceas, așteptau o mică minune care venea și trecea neschimbată.

Ar fi vrut s-o oprească, dar ea trecea pe alături, asemeni „cîntecelor blondei Agnes“, cînd ultimul lor acord fusese cîntat.

* *

S-ar fi spus că un cerc despărțitor se strînge în jurul lor. Viața lor de totdeauna rămînea afară, departe. Școală, familie, cărți, întâmplări, toată această mică vîltoare de fiecare zi, nu ajungea pînă la ei decît scăzută, ca de partea cealaltă a unui zid. Nesimțit, legăturile lor cu lumea se desfăceau. Ceea ce se petrece[a] dincolo era indiferent. Totul trecea neaderent, fără urmă, ca un bob de mercur pe o sticlă lustruită. Sîmburele vieții lor rămînea arzător acolo, între ei, la întîlnirile lor. Realitatea era asta. Restul se adîncea într-un somn nepăsător, ca iarna grea din oraș.

Nu observase nimeni nimic. Numai Buță, fără să priceapă ce se petrece anume, simțea că ceva se ridică între ei și el. Se lovea berbește de o piedică ce-i sta în cale.

El, care știa să-și facă loc cu coatele și să-și introducă ființa lui grea ca un sac cu tărîțe, oriunde, între rochii albe sau între mîini murdare, rămînea neputincios afară.

jos pe podele. Fruntea plesni surd și trupul se întinse fără încordare, dintr-o singură bucată, ca un butuc dărîmat. Il ridicară înspăimîntați și îl culcară pe canapea. Adriana aduse apă și colonie. Victor îi desfăcu gulerul tunicii și îl scutură de umeri. Cecilia, palidă, își frîngea mîinile și se plimba cu pași mărunți de la o fereastră la alta.

Numai Gelu rămase într-un colț, încruntat, privind scena. Buță își reveni cu greu. Vorbea împleticit, cu un efort vizibil, cu pauze mari, respirînd greu. Își ceru iertare.

— E o boală veche. Mi s-a mai întîmplat acasă... acum vreo trei ani... doctorul zicea că-s anemic... nu dorm noaptea... citesc prea mult... vă rog să mă iertați... e ridicol... dacă aș fi știut...

Adriana îl implora să tacă. Nu e vina lui doar. Să stea liniștit, să bea o ceașcă cu ceai cald, să se odihnească acolo cît o voi și mai tîrziu, seara, au să-l ducă băieții acasă. El nu avu putere să-i mulțumească, dar îi surîse blînd, recunoscător.

Buță se însănătoși repede și după cîteva zile fu refăcut. Era mai palid însă decît înainte și uneori se vedea că umblă greu, puțin aplecat într-o parte, deși el pretindea că nu mai are nimic. Ceva părea rupt în el. După vreo zece zile, într-o după-masă, tot în casa Adrianei Dunea, avu un acces asemănător, mai grav chiar. Căzu la fel, dezarticulat, plesnind aerul cu brațele lui grele, rupte parcă de trup. Era o cădere de bou înjunghiat, o cădere masivă, grea, înăbușită.

Cînd îl ridicară, avea buzele albe și ochii ficși. Pe obrazul lui gros și mare se săpa o expresie de durere, care îl făcea aproape frumos. Gelu ceru să-l conducă el singur acasă și îi făcu semn lui Victor să-i lase împreună. Îl duse cu greu lîngă el, îl rezemă de brațul lui, îl purtă prin zăpadă cu băgare de seamă. Cînd ajunseră, îl rezemă de poartă, îl întrebă dacă mai are nevoie de ceva și pe urmă, cu același glas, fără tranziție, adăugă :

— Și viitorul acces, potrivește-l să nu mai fie în casa domnișoarei Dunea.

Buță tresări. Un moment se întrebă dacă trebuie să înțeleagă, dacă trebuie să se indigneze. Dar înainte de a putea lua o hotărîre, Gelu adăugă, privindu-l drept în ochi, fără cruzime, camaraderește :

— Renunță. Buță. Nu zic, experiența e frumoasă și aproape izbutită. Dacă n-ai fi făcut exces de simptome ar fi fost chiar perfectă. Dar mi te pui în cale. Și noi doi nu eram obișnuiți să facem experiențe unul pe seama celuilalt.

Fu în iarna aceea ultima vizită a lui Buță în casa Adrianei.

★

Rămîneau deci din nou singuri, liberi să continue jocul început. Nu pentru că ar fi vrut să se ascundă, îl îndepărtaseră pe Buță. Ceea ce făceau, li se părea firesc. Ar fi primit noi tovarăși în jocul lor, dacă ar

fi știut să-i învețe regulile sufletești. Dar Buță n-ar fi știut niciodată să le deprindă. Simpla lui prezență, obtuză, opacă, noduroasă, oprea visul în loc. Îl lăsaseră de aceea dincolo de cerc.

Era desigur mai bine așa. O mobilă deplasată, un obiect nou, un covor pus altfel decât de obicei, îi supăra, îi întârzia, le oprea inutil atenția. Lucrurile făceau parte din tovărășia lor și, găsindu-le totdeauna la fel, ei citeau în această neschimbare exterioară un semn de constanță. Veneau de afară cu senzații vioaie de iarnă și stradă : aflau în acea odaie culori șterse, o lumină scăzută, o căldură moale de alcov. Era acolo un calm fizic. Se lăsau în voia lui cu un sentiment precis de cufundare.

Zgomotele ulițelor înzăpezite din care veneau se pierdeau învăluite, ireale, așa cum gîlgîie apa în urechea înotătorului afund. Erau cele din urmă amintiri dintr-o lume care înceta în pragul odăii lor. Începea o legendă în care credeau și în care fiecă detaliu își avea înțelesul lui.

Nimic nu venea să schimbe această nouă ordine de senzații.

Zilele treceau agale. Cea de azi îi găsea acolo unde cea de ieri îi lăsase. Foile calendarului cădeau una după alta. Minutarele ceasului se învîrteau să măsoare un timp care nu era al lor. Ei rămîneau la fericirea lor fixă. Nu mai aveau nimic de aflat, nu mai era nimic să-i surprindă. Erau porniți pentru un timp ce nu mai trebuia să sfîrșească.

Spre sfârșitul lui februarie, zăpezile începură să scadă. Un soare tânăr scăpa uneori prin pînza cenușie a cerului și lumina deodată orașul. Se auzea apa picurînd pe streșini.

Într-o zi avură brusc senzația că jocul lor se sfîrșește. Era în casă un aer de lenevie și oboseală, pe care nu-l cunoscuseră pînă atunci. Simțeau nevoia — și pentru simbol și pentru mișcare — să deschidă ferestrele.

Gelu observă lîngă el, pe divan, în obscuritate, un trup pe care îl simțea căld de altă căldură decît aceea a odăii.

Pentru că era aproape, întinse mîinile și îl strînse în brațe, pînă întîlni o altă răsuflare. Atunci abia băgă de seamă că o ține în brațe pe Adriana.

O sărută.

CAPITOLUL VII

EVENIMENTE ÎN ORAȘ

Abia atunci, în primăvară, luară cunoștință de câteva lucruri ce se întâmplaseră în oraș, fără ca ei să le fi luat în seamă. Erau ca după o lungă absență, curioși să afle vești noi și amănunte. Câtă vreme ținuse izolarea lor, tot ce se petrecea li se părea străin și neinteresant. Acum reintrau în viața orașului.

Evenimentul mare, discutat pretutindeni, era nunta Elisabetei Donciu. Se mărita cu un om foarte bogat, stăpînul unei imense fabrici de prosoape. Era aproape un nume celebru. Cine nu cunoștea prosoapele moi, cu două dungi *orange* pe margini și cu *marca* (marcă depusă) brodată în colțul din dreapta : „*acesta este un prosop Iliescu-Bardă*“ ? Cine nu văzuse la București pe ferestrele tramvaielor capul acela blond de femeie frumoasă indicînd din ochi inscripția de alături : „*Vrei să fii frumoasă ? Întrebuințează numai*

prosopul Iliescu-Bardă!“ Și cine nu rămăsese puțin visător în fața aceluia afiș, de culoare roșie-pală, evocatoare de alcovuri : „Doamnă, pentru toaleta dv., intimă, prosopul Iliescu-Bardă, e o necesitate“ ?

Poate că în hotărîrea Elisabetei notorietatea acestui nume fusese un argument. Lumea vorbea despre o căsătorie silită : domnul Donciu își vînduse prost cerealele în toamnă, iar guvernarea partidului părea că se sfîrșește. Prefectura nu era o situație stabilă. Gelu ar fi vrut să creadă în adevărul acestui zvon. I se părea imposibil ca vara lui să se mărite de bună voie cu primul venit. Încercă de cîteva ori să-i spună Elisabetei un cuvînt de ironie, s-o întrebe despre logodnicul ei, să observe un gest ridicul sau o vorbă proastă. I se răspunse cu o tăcere îndîrjită, al cărui sens era limpede : glumele s-au sfîrșit. Elisabeta își iubea logodnicul. O spunea și o arăta. Îl săruta în public, cînd venea la D... Îi telefona zilnic și îi scria, cînd se întorcea pentru afaceri, la București. Îi lăuda automobilul, îi expunea cravatele, îi mîngîia freza. Îl asculta cu afecțiune, cu interes, îi repeta cuvintele de spirit, îi cita preceptele.

„Jean a spus...”

Și Jean, măgulit, dar sobru, o bătea pe spate cu un gest de proprietar. Gelu renunță. Ar fi suferit altădată, dar gîndurile îi erau acum altundeva. Îi fu doar necaz. Își rări vizitele în casa Donciu. O ocoli pe Elisabeta, îl ignoră pe logodnicul ei. Unei cucoane, care îi ceruse vești despre verișoara lui, el îi răspunse :

„Domnișoara Donciu ? Se mărită cu un afiș”.

Vorba avu succes și circulă cîteva zile prin oraș. Un binevoitor o comunicase poate în casa prefectului, căci relațiile lui Gelu cu familia Donciu încetară brusc.

Al doilea eveniment al târgului, mai puțin personal, dar la fel de cunoscut, era brusca glorie a lui Cello Viorin. Adriana auzi cu surprindere în casele colegelor ei, *Cîntecele pentru blonda Agnes*. Toată lumea bună le fredona. Toate fetele triste le cîntau. Se spunea la Institut că joia după-masă, cînd *sœur* Denise o primea pe Lucreția Ginulescu, amîndouă cîntau la patru mîini *Cîntecele*. Călugărița directoare le-ar fi găsit o dată plîngînd și le-ar fi certat aspru.

Pe Strada Mare, la fotograf, în timp ce într-una din vitrine era expus ultimul portret al Elisabetei Donciu cu logodnicul ei, în cealaltă vitrină se putea vedea portretul unui domn brun și, pe o bandă albă, o inscripție : „concetățeanul nostru, compozitorul Cello Viorin“.

Într-adevăr se descoperise că tînărul muzician locuise pe vremuri la D... Întîmplarea era puțin penibilă pentru orgoliul orașului, căci Cello Viorin fusese obligat să plece de acolo în împrejurări pe care nu le uitase probabil. E drept că pe vremea aceea nu se chema decît Tache Poporeată și nu era decît funcționar la prefectura județului. Funcționar prost se vede, fiindcă, obsedat de muzica pe care o scria singur,

neștiut în mansarda lui, i se întâmpla uneori să încurce registrele prefectului. Fusesse totuși suportat acolo din obișnuință. Într-o bună zi, partidul domnului Donciu ajunsese pentru prima oară la guvern, pentru exact trei săptămîni. Prefect, domnul Donciu avu în această întâie trecere a sa prin fruntea județului destul timp ca să facă o reformă serioasă : copistul Tache Poporeață fu concediat. Dar desigur n-ar fi fost dacă s-ar fi bănuir că acest funcționar zăpăcit și cu nume ridicul va fi cîndva compozitorul Cello Viorin. Orașul D... își plătea acum ingratitudinea.

Gloria muzicianului era fervent servită. Nu toată lumea înțelegea farmecul curios și puțin complicat al acelor melodii, dar nu era om să nu înțeleagă și să nu compătimizească cu povestea tristă a autorului lor.

„Băiatul ăla slab cu ghetete scîlciate și coatele peticate ? Care trecea în fiecare dimineață peste drum de noi, într-un pardesiu negru ? Care a căzut odată în centru de-a rîs toată lumea ?“

Da, băiatul ăla. Amănuntele acestea emoționau. Gloria lui Viorin era datorită lor. Dacă, ascultîndu-i cîntecele, vreun domn serios sau vreo doamnă grasă se simțeau înduioșați, era nu din cauza melodiei lor, cît din cauza acestor amintiri mărunte. Adriana era iritată de această glorie publică. Se obișnuise cu gîndul că melodiile lui Viorin îi aparțineau. Acum însă, cînd tot orașul spărgea seara în grădină alune, în ritmul lor, ea avea impresia că o dată cu muzica aceea se degradează și amintirile ei.

Era la D... un singur om care nu suferea gloria lui Viorin. Buță. El, de obicei calm și răbdător, se înfură cînd îi auzea numele.

„Ce caraghios, spunea el cui voia să-l asculte. Cello Viorin ! Eu la muzică nu mă pricep, dar știu să miros oamenii după nume. Dobitocul ăsta a avut norocul să se cheme Tache Poporeăță. Gîndește-te la curajul de a purta asemenea nume, de a iscăli cu el un cîntec de dragoste, de a-l pune pe buzele fetelor, de a-l tipări cu litere mari pe afișe. Tache Poporeăță ! Ar fi avut umor. Cello Viorin e sinistru ! nume de contrabas, nu de om. Uite eu nu sînt ambițios. Dar dacă aș vrea să fac ceva de soi în lumea asta, ar fi numai pentru plăcerea de a-mi striga numele în auzul tuturor : Buță ! O fi el urît, dar e bărbătesc. Nu plînge nici o fată pe umărul unui bărbat pe care îl cheamă Buță.“

Dar nu sta nimeni să-l asculte. Era o calomnie sau o glumă. Uneori pe stradă, după-masă, cînd soarele bătea tare și curțile erau deșerte, se auzeau dintr-o casă sau din alta, pe o fereastră deschisă, cîteva note de pian, clape atinse întîmplător de o mîină leneșă, o gamă, un acord și pe urmă, de la sine, cîntecul cunoscut al blondei Agnes se înfiripa și acordurile lui curioase răsunau afară, pe stradă, unde nu era nimeni să le asculte.

Spre vară, fu vorba în oraș de o invitație, care să-i fie făcută oficial compozitorului. Prielejul era bun. De vreme ce Elisabeta Donciu se mărita, audiența muzicală a elevelor domnișoarei Vital nu mai pu-

tea să aibe loc ca anul trecut în casele prefectului. Lumea bună era îngrijorată, dar soluția fu găsită repede. Dacă s-ar crea o asociație muzicală a comunei? Doamna Rozalia Donciu sugera ideea și primi prezenția de onoare.

Astfel, „Societatea Melodia, pentru propășirea gustului muzical“ luă ființă într-o zi de mai. Concertul de inaugurare trebuia să aibe loc spre sfârșitul lunii în sala cinematografului.

Invitat, Cello Viorin primi cu plăcere, fără să amintească măcar pe departe de vechile lui necazuri.

Fu o seară frumoasă. Sala plină pînă la ultimul loc vuia de așteptare și voie bună. Se admirau rochii noi, se schimbau saluturi afabile de la o lojă la alta, se discuta prin semne între loji și parter. Cînd luminile se stinseră, nu se auzea decît o singură răsuflare: ca un singur om, orașul își aștepta eroul. Scena rămase deșartă cîteva clipe și această întîrziere încorda atenția publicului. Cînd în sfîrșit Cello Viorin intră în scenă o salvă de aplauze îl întîmpină.

Omul rămase ezitînd, aproape de culise, și avu un surîs timid, puțin jenat. Se apropie de pian cu un gest ce îi contracta umerii, de parcă ar fi mers lipit de-a lungul unui zid. Era un tînăr cuminte, fără nici un semn exterior care să-i indice calitatea de artist. Ar fi fost chiar frumos, dacă o grimasă ce se plimba între umerii obrazilor, nehotărîtă dacă trebuie să fie zîmbet sau încruntare, nu i-ar fi schimbat trăsăturile. Era vădit că se simte prost. Cîntă nemulțumit de cum cînta și toată lumea găsi că a fost admirabil.

Prefectul cel puțin i-o spuse tare și în auzul tuturor, în antract.

În a doua parte a programului, Adriana Dunea, aleasă între toate elevele ei de *m-elle* Vital, cântă la pian *Cîntecele pentru blonda Agnes*. Cello Viorin chemat la rampă de strigătele publicului, îi mulțumi Adrianei și îi sărută mîna pe scenă.

Sala aceea adîncă, în care nu izbutea să recunoască nici o figură cunoscută, strigătele care veneau de acolo copleșitoare, luminile rampei, rochia ei albă, culisele din jur, pe unde se vedeau umblînd diverși oameni ocupați, pianul negru de care se răzimase și domnul din față, aplecat o clipă asupra mîinii ei — Adriana nu avea să uite nimic din această vîltoare de imagini, care se ridicau de pretutindeni amețitoare.

CAPITOLUL VIII

ÎNTRE VII

Viia vie face aproape de D... un ocol neprevăzut. Firesc, această apă sprintenă, care coboară dinspre izvoare drept, ca pe o largă scară perpendiculară, ar fi trebuit să-și urmeze drumul spre Dunăre și să-l termine în mai puțin de douăzeci de kilometri. Nu era nimic aici să-i fi stat în cale. Totuși, drept la această răscruce, de unde încep întâile uliți mărginașe, apa se domolește deodată, albia i se lărgeste, malurile devin joase. Cursul Viiei face un cot și pe urmă se oprește ezitînd : aici se desface cu o lene vizibilă un braț de apă ce se tîrăște departe între sălcii. Viia moartă. Brațul se adîncește pe un drum chinuit și, ca să reîntîlnească albia principală a rîului, descrie un arc de cîțiva kilometri, închizînd astfel la mijloc o mare insulă cu arbori și plante de apă.

Mai de mult, înaintea războiului, primăria voise

să transforme pădurea dintre Vii într-un parc public. Se începuseră lucrările, se tăiasă o alee principală ce despărțea pădurea în două și o mare alee circulară ce desemna conturul insulei. Lucrările fuseseră însă întrerupte de război și mai târziu proiectul uitat. Prima oară cînd Gelu o duse pe Adriana spre Vii, fusese mai demult, într-o zi de martie. Fetei nu-i plăcuse locul. Bătea un vînt rece dinspre pădure și ramurile goale din jur se loveau cu un sunet rece, lemnos. De pe podul înalt ce ducea spre insulă, priveliștea fusese tristă. Era numai apă împrejur, o apă cenușie și repede ce ducea cu ea ierburi, rădăcini și bucăți de gheață, le învîrtea în ochiuri rare și le izbea pe urmă de mal, la cotitură. Adriana căutase atunci neînștită spre oraș, ca și cum ar fi vrut să se asigure de apropierea lui ocrotitoare. Era acolo, înalt, cu străzile cunoscute, cu oamenii știuți, cu turlele albe ale bisericii.

Gelu îi spusese că nicăiri nu se simte mai liber decît acolo, spre apă, între Vii.

— Nu simți? Miroase a coajă de copac.

Venise acolo de cînd era mic, vîslise, aruncase undița în apele stătătoare ale Viiei moarte, înotase. Îi plăcea vîntul acela rece de martie care îi lovea obraji și îi dilata nările, îi plăcea malul stîng, așa cum era, gol, fără copaci, fără frumusețe.

Adriana se silea să-l asculte cu atenție, dar aprobarea ei era tocmai de aceea prea directă și Gelu, înțelegînd că lucrurile acestea îi sînt ei indiferente, schimbă vorba și nu-i aminti de plimbările spre Vii.

Dar, mai târziu, în vară, revenită, la început din întâmplare, pe urmă câştigată cu totul de liniştea locului şi de frumuseţea lui puţin sălbatică.

Era anume într-o seară de iulie. Ieseau de la cinematograful unde fuseseră cu Cecilia Coteanu şi Victor Ioanid. (Rudenii dintre Cecilia şi Gelu îndreptăţea în ochii lumii ieşirile acestea târzii, în grup.) Era o noapte caldă, greoaie. La ceasurile 11 părea a nu fi încă bine întuneric. Cerul era aburit de cald ce era. Numai stelele aveau o strălucire intensă aproape nereală în atmosfera aceea leneşă, apăsătoare. Se opriră toţi patru la un colţ, nehotărâţi. Se gândea fiecare la odaia înăbuşitoare unde trebuia să se întoarcă, la patul prea cald, la fereastra deschisă prin care nu venea decât o adiere fierbinte de pavaj încins. Dinspre grădină se auzea un marş de muzică militară.

— Dacă am merge spre Vii ?

Propunerea era întâmplătoare, neconvinsă. Fetele o primiră cu entuziasm. Era oricum un lucru de făcut, un ceas de pierdut înaintea întoarcerii acasă. O luară pe străzi lăturalnice. Erau toate goale şi felinarele rare luminau din când în când un zid alb, o curte deşartă.

Adriana şi Gelu mergeau înainte, vorbindu-şi rar, ascultând doar bătaia tocurilor pe asfalt, sunet ce părea la acea oră, în marea tăcere din jur, curios. Din urmă se auzeau paşii Cecilei şi ai lui Victor, într-o cadenţă rară de gamă cromatică. Din când în când zgomotul acesta se oprea, urma o pauză lungă

și pe urmă reîncepea la fel. Adriana bănuiește ce poate însemna o asemenea pauză și la cea mai apropiată oprire întoarce discret capul : drept sub bătaia unui felinar, Cecilia și Victor se sărutau lung, fără precauții.

„Așadar, și ei“, gîndi Adriana. Îi spuse lui Gelu și rîseră împreună. Cecilia și Victor, văzîndu-se descoperiți, grăbiră pasul și, ajungîndu-i din urmă, îi priviră jenați. Pe urmă, înțelegînd, făcură haz toți patru.

— Ei da..., spuse Cecilia, ei da... și nu știu cum să mai continue.

Aproape de Vii noaptea era mai neagră și mai calmă. Casele se răreau, locul se lărgea spre vale. Nu venea de acolo nici măcar foșnetul obișnuit al trestiei. Doar uneori, de aproape, se auzea gîlgîitul apei la ochiuri. Rămaseră pe malul stîng, tăcuți, pînă ce ochii li se obișnuiră cu întunericul. Începeau să distingă dincolo, peste apă, umbrele mai negre ale pădurii. Un copac ieșit afară din rînd, rătăcit la un colț al insulei, se vedea acum bine, cu ramurile deschise lungi spre apă și trunchiul frînt de la jumătate. Era o nemișcare deplină. Cînd trecură podul spre insulă, tăcerea li se păru de acolo vastă, înfiorată.

În pădure, deși mai neagră, noaptea era mai puțin densă. Plutea ceva înviorător acolo sub copaci. Poate aroma vegetală a locului. Poate numai apropierea apei, ascunsă în umbră, dincolo de arbori, dar pe care o ghiceau după bătaile ei rare în mal.

Uneori, cineva călca peste o ramură uscată ce trosnea și Cecilia, sperioasă, țipa neștiind ce se întâmplase. Țipătul ei răsună liber ca o chemare de pisică sălbatică.

— Ce e ? Ce e ?

Nimic. Nu era nimic. Era numai noaptea adâncă din jur, era somnul copacilor, era pulsul surd al apei, era liniștea lor.

Adriana îi luă brațul lui Gelu. El o opri în loc, îi lăsa pe Cecilia și pe Victor să se depărteze și pe urmă, brusc, întoarse capul spre ea să o sărute, dar cum ea nu prinsese de veste și nu avusese când să se îndrepte spre el, buzele lui îi atinseră în grabă umărul obrazului și alunecând, se puseră calde pe lobul urechii ca pe o altă gură. Adriana își înăbuși un strigăt. Era un fior scurt, o linie de frig ce îi trecu pe spate, îi îndoi genunchii, îi opri respirația. Se atîrnă tremurătoare de gâtul lui Gelu și, pentru că îi era rușine să-l muște, îl sărută cu deznădejde.

O întâmplare neașteptată adăugă plimbărilor între Vii un farmec nou. Domnul Donciu pleca în străinătate cu nevasta, ca să-și întâlnească, undeva în Germania, fiica și ginerele, duși mai de mult în voiaj de nuntă. Automobilul prefecturii rămânea liber. Cineva, un binevoitor, îl convinse pe prefect că un automobil neîntrebuințat se strică.

— Sigur, ca viorile și ca gramofioanele. Nu știi d-ta că o vioară de ce cântă pe ea mai mult, de aia se face mai bună ?

Prefectul nu știa, dar află atunci. Căută deci un om de încredere și tocmai când era mai necăjit, neștiind cui ar putea să-i încredințeze pe vară mașina, Gelu se oferă dezinteresat.

— Uite, am să-mi fac eu timp și am să ies din când în când cu șoferul.

Domnul Donciu îi fu recunoscător.

„Cine spunea că Gelu a vorbit-o de rău pe Elisabeta ? reflectă el. E un băiat foarte de treabă.“

Gelu își îndeplini cinstită promisiunea și chiar mai mult decât cinstit, căci scotea automobilul în fiecare seară și îl punea la dispoziția prietenilor lui.

Se întâlneau toți patru la Cecilia. De acolo venea să-i ia șoferul. Se așezau în mașină, cuviincios, „fete cu fete și băieți cu băieți“, sub privirea vigilentă a tuturor vecinilor din stradă, ieșii afară în fața casei, la răcoare. Era, până ce se depărtau spre mahalale, un lung defileu de observatori. Pe la porți ieșeau, ca din întâmplare, domni în cămăși țărănești de noapte, trase peste pantaloni, copii care alergau după automobil, mame care își strigau înspăimântate odraslele pornite în luptă cu monstrul. Uneori un câine îi lătra lung și dintr-o curte îi răspundea un gramofon cu pîlnie. Pe urmă, orașul se liniștea, zgomotele se pierdeau departe, luminile se răreau în urmă și sclipceau mișcătoare ca de la o fereastră de tren. Brusc, ca și cum botul mașinii ar fi deschis-o, valea Viilor

se deschidea în față. Se opreau acolo puțin, ca să-și schimbe locurile.

Adriană trecea lângă Gelu. Mică, Cecilia intra întreagă în brațele lui Victor, de unde nu-și mai arăta, decât când automobilul o zguduia la cotituri, zulufii ei blonzi.

Tăceau. Urechea li se umplea deodată de acea mare liniște vegetală. Mirosea a larg. Automobilul urca întâi pe țărmul stîng în sus, de-a lungul apei și despărțea astfel priveliștea în două : de o parte casele depărtate ale orașului, de alta umbrele pădurii. Pe urmă se întorceau pînă la pod, îl urcau cu băgare de seamă și intrau în insulă. Plimbarea acolo era monotonă și fără surprize.

Făceau înconjurul insulei pe o alée circulară, ce le era cunoscută în cele mai mici detalii. Înclinarea unui pom, desenul unei crângi de salcie, un luminiș, un ocol. Puteau să urmărească cu ochii închiși drumul automobilului și Adriana se distra uneori să-l ghicească. Își lăsa capul pe pernele capotei și privea spre cer, urmărind după așezarea stelelor mersul plimbării. Știa astfel dacă se afla la un colț sau altul al insulei. Era un spectacol odihnitor această lungă trecere printre arbori negri.

Silueta lor se desena în întuneric cu o precizie de decor și, dacă n-ar fi fost bătaia vîntului pe obraji, dacă n-ar fi fost ticăitul regulat al motorului răspîndit pe toată valea, ceasurile dintre Vii ar fi fost nereale. Nici un om, nici o vietate. Doar, departe, luminile orașului scăpînd uneori printre ramuri.

Nici unul din ei n-ar fi știut să spună ce anume le plăcea în aceste plimbări monotone. Poate chiar monotonia lor. Serile erau, sus în oraș, apăsătoare, prăfuite, pline de zgomote, cîini care lătrau, gramofioane, lăutari. Aici însă, între Vii, noaptea era intactă, misterul ei vegetal era întreg.

Opreau mașina în mijlocul pădurii și coborau să facă pe jos cîțiva pași. Cînd zgomotul motorului înceta, liniștea locului devenea imensă și, ascultînd-o, Adriana își spunea că ascultă însuși somnul pămîntului. Se rezema toată de un copac, lăsîndu-și trupul să cadă ca o tulpină prea grea. Simțea că acolo, în locul acela, cu rochia ei albă desfășurată în vînt, cu capul înclinat pe umăr, cu mîinile subțiri mîngîind coaja aspră a copacului, ea intra în mărimea nopții, ca un mic detaliu, ca o mică podoabă.

La picioarele ei, întins în iarbă, Gelu se juca cu pantofii ei, îi săruta genunchii, își plimba obrazii de-a lungul ciorapului ei alunecos de mătase. Îi plăcea să-l știe pe Gelu alături de ea și ar fi rămas așa ceasuri lungi cu el, în noapte. Dar curînd se auzea apropiindu-se rîsul sprinten al Ceciliei, care dispăruse după arbori cu Victor : era semnalul de plecare.

Își reluau locurile în automobil și zgomotul repezit al motorului răsuna iar pînă departe, la fel. Defilarea pomilor negri reîncepea. Lîngă ea, în obscuritate, Adriana asculta respirația Ceciliei, gîfîită, întreruptă de lungi oftaturi și de rare mișcări. Cînd se întorcea în brațele lui Victor, se auzea foșnetul rochiei

și foșnetul acesta de mătase alunecînd pe piele o enerva pe Adriana.

Uneori, cînd mașina se smucea din drum, Cecilia scotea un țipăt scurt, alarmată de zguduirea aceasta, care, dînd deoparte pardesiul ce o învelea, putea să descopere situații riscate. Întîi Adriana fu necăjită de libertățile prietenei ei, dar, privind-o, era mirată de ochii ei nevinovați, de aerul copilăros și sincer pe care îl păstra totdeauna. Cînd cobora din automobil, Cecilia își aranja liniștită rochia, cu gesturi mărunte, și bătea băiețește din picioare ca să și le dezmoștească, cu simplitatea infinită cu care Adriana văzuse că găinile tinere, în curte, băteau scurt din aripi pe urma cocoșului ce le călcase. Era un gest în-tîmplător, neatent. Pe urmă rîdea.

Adriana se mira numai cum din gravitatea acelor ore calme, cineva putea să aleagă asemenea plăceri echivoce și să fie mulțumit cu ele. Ea se simțea copleșită, supusă. Se rezema de Gelu, care o îmbrățișa. Locul prea strîmt îi obliga să stea apropiați unul de altul. Îi ghicea prin tunică bustul de băiat și se gînde-a la al ei, alb, rotund, leneș.

Era poate numai greutatea acelor seri de vară, sau singurătatea locului, sau aroma ierburilor ude, dar Adriana avea senzația că brațele îi cad obosite din umeri, că trupul i se desface din încheieturi, că, torturată, carnea așteaptă dogorită de doruri, îndurerată de așteptări. Atunci, cunoscînd parcă deznădejdea acelui trup, Gelu îi săruta buzele arse, îi mîngîia

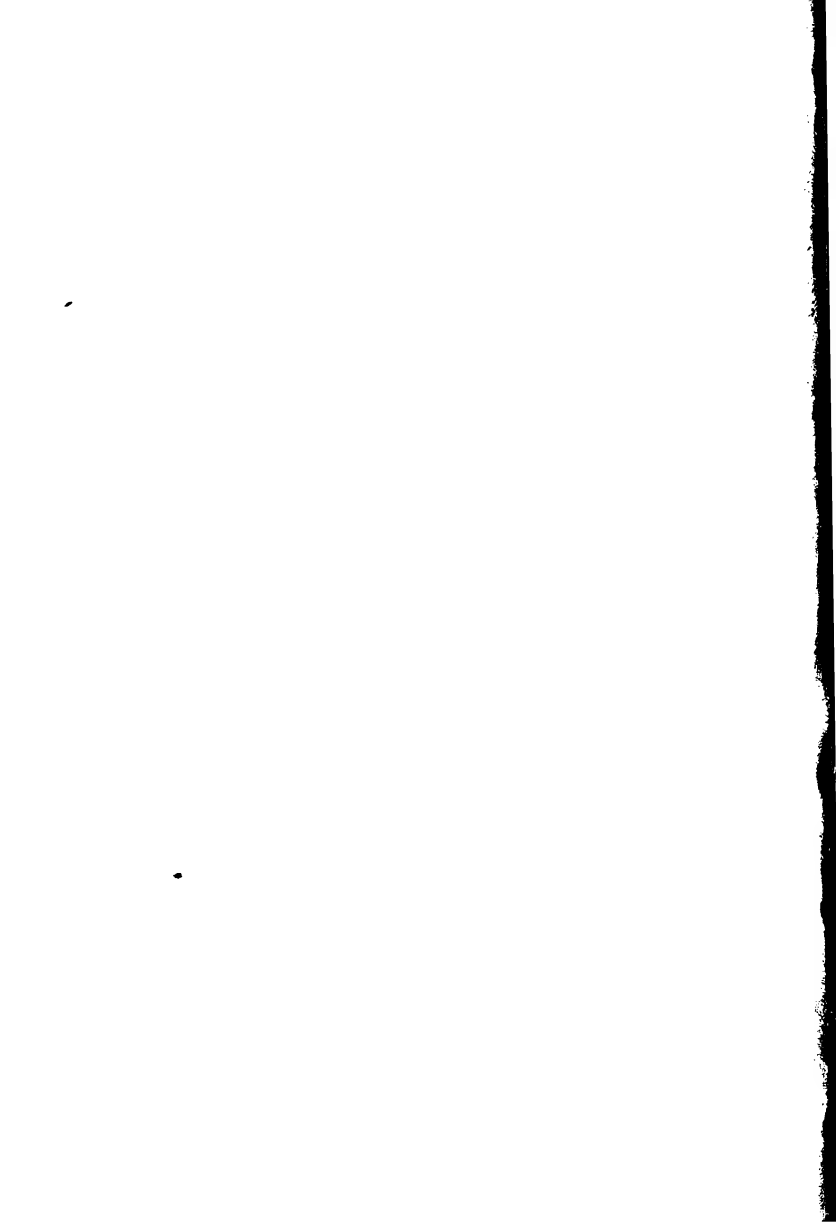
obrajii, își plimba gura pe gîtul ei alb și cobora jos, pe linia oblică a sînilor.

Tîrziu, cînd se întorceau spre casă, Adriana cobora amețită. Pașii îi erau nesiguri, ochii aveau o strălucire ostenită ce se stingea greu. Nu avea curajul de a se întoarce acasă. I se părea că patul acela mare, în care se regăsea seară cu seară, singură și fierbinte, o îmbolnăvea.

Umbla de aceea pe jos o parte din drum. Răspundea vag întrebărilor, întorcea neconvinsă sărutările. Uneori se oprea din mers, își ridica un colț de păr ce-i căzuse pe frunte, întîrzia gestul și surîdea fără curaj, inutil.

La culcare, goală în fața oglinzii, plîngea văzîndu-se frumoasă.

Partea a treia

CAPITOLUL I

PAUL ȘI LUCREȚIA

În toamnă, la Institut, galbena Lucreția nu răspunse la apel. Se logodea.

Era întâia care pleca dintre ele și fetele fură întristate de această primă despărțire. De ce întâmplarea o alegea din acea clasă de fete sănătoase, tocmai pe ea, fetița palidă și tăcută, cu trupul drept ca o scîndură și cu ochii vineți, neînfiorați de nici o chemare ? Era o glumă tristă.

Nici Margareta, care nu se sfîia să le spună lucrurilor pe nume și care odată, mai de mult, strigase în clasă, în gura mare, că salcîmii n-au înflorit niciodată pentru Lucreția și n-au să înflorească vreodată, nici ea nu cutează să rîdă.

Lucreția se logodea cu Paul Mlădoianu, vărul Adrianei Dunea. Se cunoscuseră vag, de demult. Paul o văzuse în urmă cu doi ani la D..., într-o seară de

sîmbătă, în centru. I-o arătase Adriana și o uitase. Pe urmă, o întîlnise într-o vacanță de Crăciun la București, în casa unor prieteni. Lucreția cîntase la pian o nocturnă de Chopin, singura pe care o cunoștea, și Paul aplaudase exclamînd întocmai :

„Ce bucată imortală !“

Gazda, o doamnă afabilă, cugetă că din această comună pasiune pentru muzică s-ar putea naște o căsnicie. Averile tinerilor se potriveau. Lucreția avea zestre mare, Paul era un tînăr de viitor. Se vorbi mult timp în familie despre această și lucrurile se tărăgănu, tocmai pentru că erau prea ușor de făcut și pentru că nimeni nu se împotriva.

Pe urmă hotărîrea fu luată deodată, într-o bună zi. Paul tot trebuia să se însoare mai curînd sau mai tîrziu. Lucreția tot trebuia să se mărite.

Fata fu chemată telegrafic din Bucovina, unde își petrecea cu *sœur* Denise, ca în anii trecuți, sfîrșitul vacanței, la o mănăstire de maici. Răspunsul întîrzie cîteva zile. Nu se știa bine ce se întîmpla acolo, de vreme ce nu venea nici o veste. Se spunea că *sœur* Denise ar fi căzut bolnavă la pat, că Lucreția ar fi plîns, că superioara mănăstirii n-ar fi lăsat-o să plece. Legende desigur, căci după două săptămîni tatăl ei, care se dusese după ea, veni cu Lucreția, puțin mai palidă decît înainte poate, dar gata să-și iubească logodnicul și să-și vadă de trusou.

Sœur Denise însă nu se mai întoarse. Fetelor necăjite, călugărița directoare le spuse că frumoasa lor soră a rămas acolo, la mănăstirea din munți, să înde-

plinească o misiune creștinească și că se va întoarce, într-o zi, mai târziu, spre iarnă, dacă o vrea Dumnezeu...

Adriana fu surprinsă de întâmplare. I se păreau oricum ciudate oculurile acestei vieți, care făcea din primul ei iubit logodnicul unei camarade și din cea mai înverșunată rivală o verișoară. Cine ar fi spus, cu doi ani înainte, în seara aceea de vară, când în centru fusese fericită lângă brunul ei văr și când recunoscuse în lume, la o masă depărtată, ochii vineți ai Lucreției, cine ar fi spus că vremea va schimba lucrurile astfel ?

Nu era tristă. Paul încetase de foarte mult să-i mai placă. Rîdea gîndindu-se la eleganța lui de manechin, cu guler colțat și cravată lungă, roșie, cu ghetre albe și baston, cu părul lucind de cosmetic și cu ochii închiși pe jumătate, cînd voia să fie distins. Nu-l regreta deci. Dar rămînea puțin gînditoare în fața acestor schimbări neașteptate.

Uneori se vorbea în familie cu indiferență, în trecere, despre o fată sau alta din oraș : „S-a măritat“. Vorba era aruncată ca atîtea altele, dar de la locul ei, Adriana o prindea ca pe o cheie de mister, o păstră în gîndurile ei, o desfășura într-o serie de imagini, ce o tulburau. „S-a măritat“ nu-i evoca festivități de nuntă, voiajuri, trusouri. Căsătoria nu era pentru ea, ca pentru toată lumea, o instituție, ci o taină. O taină,

care în cazul special al Lucreției și al lui Paul devenea cu atît mai tulburătoare, cu cît amîndoi îi erau cunoscuți. Își amintea trupul subțire al Lucreției, așa cum îl văzuse odată la baie, ud, cu apa curgîndu-i șiroaie pe umeri, pe spate, de-a lungul coapselor trase. Nu știa de ce, dar între brațele păroase ale lui Paul nu și-o putea închipui decît ca atunci, udă, lunecătoare, gata să-i scape între degete. Imaginea aceasta o înfiora. Se gîndea, cu o emoție confuză, că întîmplarea ar fi putut să o aleagă pe ea, că dezlegarea ei trupească ar fi fost apropiată, că visurile ei torturate din fiecare noapte ar fi luat acolo sfîrșit.

Ochii îi ardeau mari și pleoapele stăteau să cadă.

— De ce îți sclipesc ochii, Adriana ?

— Pentru că te iubesc, iubitele.

Adriana își crea adevărurile pe măsură ce le rostea. Îi spusese lui Gelu că îl iubește și poate că înainte de a-i răspunde, gîndurile ei erau în altă parte și sufletul ei indiferent, dar în acel moment îl iubi. Își îndreptă spre el privirea și îl găsi în fața ei surîzător. Îi fu recunoscătoare pentru dragostea lui evidentă, pentru bucuria ce i se citea în obraz, pentru încrederea ce o păstra în ea. Îl sărută și fu fericită. O măgulea oricum gîndul că cineva trăiește pentru ea și că o viață străină se îndreaptă după a ei.

„Am început să citesc timpul după tine“, îi spusese el într-o zi, cînd intrase pentru cîteva minute să-i spună ziua-bună și o găsisese într-o rochie cu mîneci lungi.

„Uite, abia acuma văd că a venit toamna, și doar erau pe stradă destule frunze căzute, ca să mi-o arate N-am să-ți mai sărut brațele pînă târziu, în primăvară. E trist, nu ?“

Rîse totuși și îi spuse că rochia aceea de lînă îi plăcea. Era scurtă și genunchii se vedeau rotunzi în mers. Avea o culoare gri ștearsă, care îi dădea stofei din apropiere o nuanță caldă, dogoritoare.

Începea iarna, timpul lor.

Adriana fu consolată. Reluă obiceiuri vechi, care îi erau plăcute. Acele după-amiezi de iarnă, întrunirile lor știute, rîsul scurt al Ceciliei, aroma ceștilor cu ceai, intrările rare ale lui Buță, care poposea cinci minute din hoinăreala lui eternă, spunea un cuvînt misterios și pleca, toate aceste lucruri mărunte o preocupau destul. Erau bucurii certe, pe care nimeni nu le amenința, bucurii casnice, fără patetism, fără crize. Poate că era mai bine așa. Nu se vorbea în oraș, pe ascuns, că logodna Lucreției avea să aibă urmări triste, că lucrurile erau din capul locului încurcate, că tînăra pereche are să fie nenorocită... ? Ea cel puțin, Adriana, nu avea decît regrete nesigure. Încolo, totul era simplu și așezat. Se lăsa în brațele lui Gelu mulțumită, răspundea sărutărilor lui cu plăcere.

Cumpărase pentru patefon *Cîntecele pentru blonda Agnes*, care tocmai apăruseră în patru plăci la o editură străină și le ascultau des împreună. Era curios cum, cîntate de Viorin, cîntecele își schimbau complet înțelesul. Nu mai aveau nimic din tulburarea pe care ei o simțiseră mai de mult, pe vremea cînd

Adriana le descifra întâia oară. În plăcile lui Viorin melodia era mai sigură și ascultătorul o reținea ușor. Adriana, dimpotrivă, îi adăuga nuanțe mici, potolea sunetele, acoperea cîntecul. Reieșea ceva foarte diferit, probabil, de intențiile compozitorului, dar era singura versiune, pe care ei doi o recunoșteau. Era a lor.

„Nici nu știu dacă muzica asta îmi place, îi spunea Gelu într-o zi, după ce ascultaseră ultima plăcă. Mi-ar fi greu să spun, dacă o cred frumoasă. A devenit cu vremea un simplu semn de dragoste. Te iubesc pe tine și o iubesc deci așa cum îți iubesc rochiile, sau brățara, sau odaia.“

Ea tăcea, neștiind să vorbească și răspundea pe urmă cu un sărut, cu o încruntare, cu un gest alintat...

Într-o zi de decembrie, cum se oprise în fața unei librării, lui Gelu i se păru că o recunoaște, oglindindu-se în geamul jumătate înghețat al vitrinei, pe Adriana, trecînd tocmai strada, spre celălalt trotuar. Se-ntoarse surprins și văzu, că într-adevăr era ea. O recunoscuse după mantou, căci fata își ascundea obrazul, voind parcă să-l evite. Trecu repede de partea cealaltă și o ajunse din urmă.

— De ce fugi, Adriana ? S-ar spune că mă ocolești.

— Într-adevăr. Te ocoleam.

Rîse. Avea mîinile încărcate cu diverse pachete și Gelu trebui să-i ia cîteva, pentru ca să-i poată strînge stînga, pe care ea i-o întindea grăbită.

— Uite, spuse ea încurcată, era vorba de un secret. Un complot. Nu insista, fiindcă n-am să-ți spun.

— Totuși..., încercă Gelu să insiste.

— Nu vi se pare că sînteți prea indiscret, domnule? întrerupse fata ingenuă.

Și pe urmă, cu glasul ei firesc :

— Fii cuminte. Am să-ți explic mai tîrziu. Deocamdată am o întîlnire și încă una misterioasă.

— Cu cine ? nu se putu el opri să întrebe, dar răspunsul deveni inutil, căci, în aceeași clipă, Cecilia le ieșea drept înaintea. Fetele schimbă un mic semn de complicitate și Cecilia, mirată de prezența lui Gelu, izbucni în rîs.

— Așadar știe ? A aflat ?

Nu mai puteau să-i ascundă nimic. Era vorba de o petrecere, pe care Adriana o aranja acasă numai pentru ei de revelion. Doamna Dunea îi ceda casa și îi dădea voie să primească pe cine voia. Făceau acum pregătirile (mai rămîneau doar cîteva zile pînă atunci) și decideau ultimele detalii. Ar fi vrut să-i facă întreagă surpriza aceasta, dar acum, fiindcă tot s-au trădat, cel puțin să le fie de folos.

— Are să fie frumos, ai să vezi. Am cumpărat un brad mic și l-am pus în odaia mea. Vino după-masă să vezi. Are să-ți placă. Miroase a rășină în toată casa. Ar fi mai frumos, dacă ar ninge, dar nu cred.

După-masă Adriana îl așteptă cu nerăbdare pe Gelu. Vorbea repede, mai mult decît de obicei, animată, se plimba în jurul bradului, îi arăta lucrurile făcute, îi spunea ce mai are de făcut.

Era fericită între acele lucruri mărunte, și gravă totuși, fiindcă era conștientă de răspunderile ei de gazdă. Trecea dintr-o odaie într-alta, își amintea de un lucru prost așezat, îl muta, lovea în trecere clapele pianului și, tot în trecere, îl săruta pe Gelu, care privea liniștit agitația ei zgomotoasă. O ajută să așeze diverse lucruri : îi spuse că bradul este prea încărcat și desprinse de pe ramuri cîteva jucării, care i se păreau de prisos.

— Un brad, fie și de Anul nou, tot brad trebuie să rămînă. Nu crezi ?

Ba da. Adriana credea. Credea tot, primea tot, era fericită de tot.

— Să vezi ce frumos are să fie. Să vezi...

În ajunul sărbătorii, Gelu ieși în oraș, să facă ultimele tîrguieli. Intrase într-o florărie să cumpere cîteva mlădițe de vîsc și tocmai mîngîia acele frunze verzi, pe care o vînzătoare i le strîngea frumos în buchet, cînd văzu pe fereastră cîteva fulgi albi. Deschise ușa și rămase în prag să privească. Nu ningeă încă. Erau doar vagi puncte albe, care se pierdeau în aer. Gelu întinse palma. Simți un bob de răceală și abia avu timpul să distingă o mică stea care se topi imediat.

Se grăbi spre casa Adrianei. Venea cu întâii fulgi albi și credea în acest semn bun. Căci nu lipsea bucuriei lor decît zăpada aceasta albă, care aburea geamurile și înveselea strada. Îi strigă Adrianei, din prag, vestea bună.

— Ninge, iubito, ninge !

Dar nu termină bine, cînd fata îi ieși înainte, grăbită, cu obrazii roșii, cu ochii sclipitori, bătînd din palme.

— Nu știi vestea cea bună ? Plec. Plec la București. Chiar acum, chiar deseară. Uite. O telegramă. Ei tot se duc în străinătate și casa rămîne singură. Să vezi ce frumos are să fie. Vai tu, ce bine. Nici nu visam. Ssst ! Să nu-i spui nimic Ceciliei, e o surpriză. *Maman !* să iau rochia roz ?

Și apoi tot către Gelu, fără ca să mai aștepte răspunsul lui maman, care era ocupată în altă odaie :

— Cine ar fi spus ? A venit așa, deodată, și nici n-am mai avut timp să mă gîndesc. Telegrama... și agita o hîrtie albă, pe care o punea pe masă și pe urmă nu mai știa de unde s-o ia.

Gelu rămase în prag, întâi surprins, pe urmă deprimat. La început, nu pricepu nimic. Pe urmă, nu din cuvintele Adrianei, ci din mișcările ei dezordonate, înțelese că se sfîrșise ceva. Bradul nu mai era în casă. În locul lui era o valiză în care Adriana își așeza lucrurile în timp ce-i vorbea. Văzu pe deasupra un teanc de cămăși albe și dantela lor, care îi amintea căldura unui trup acum străin, îl făcu să surîdă. Nu încerca să spună vreun cuvînt de pro-

testare. Simțea în bucuria Adrianei ceva dezlegat, ca o mică nebunie de copil.

Gelu lăsa deoparte buchetul de vîsc, cu care venise, de teamă ca Adriana să nu-l observe și să nu-l ia drept o muștrare. Prudență inutilă, căci fata nu vedea nimic, ocupată cum era cu o mie de treburile.

— Să vezi ce frumos are să fie, să vezi. Sînt baluri, teatre, concerte. Și am să fiu liberă să mă duc unde vreau, am să fiu singură. (*Maman! unde ai pus pantofii de antilop...*) Am să mă plimb, am să patinez...

Își așeza lucrurile în valiză și nu se oprea din vorbă decît atunci cînd voia să-și amintească ceva. Ducea atunci mîna la frunte să îndepărteze colțul de păr, ce cădea rebel pe ochi și Gelu suferi recunoscînd acest gest obișnuit al ei, care avusese altădată nu știa ce cuminte frumusețe. Încercă să-i vorbească Adrianei calm. Nu din orgoliu și nici din răzbunare, ci pentru că își dădea seama că veselie ei trece inconștientă peste orice.

— Cît privește planul nostru de revelion, cred că nu ți-e greu să renunți...

— Nu, sigur că nu.

Într-un tîrziu, se ridică să plece. Adriana îl duse pînă la poartă și, cum se făcuse tîrziu, îl sărută. Buzele îi erau reci, și multă vreme, pe stradă, Gelu păstră această singură amintire.

CAPITOLUL II

CELLO VIORIN

Adriana nu mințise. Plecarea ei la București era o surpriză. N-o așteptase, nu o ceruse. Dar când invitația de a se duce acolo pentru vreo două luni sosi la D..., ea o primi bucuroasă, fără a cere timp de gândire. Avea să fie găzduită în casa tânărului menaj al lui Paul și al Lucreției Mlădoianu.

Nunta lor avusese loc de curînd, după o lungă întârziere. Fusese amînată de cîteva ori sub diverse pretexte și tocmai cînd lumea începea să se îndoiască de rezultatul unei atît de lungi logodne, hotărîrea fu luată prin surprindere și cununia aranjată în grabă. Tînăra pereche plecă îndată după nuntă în străinătate, într-o călătorie de cîteva luni. Între timp i se cumpărase lui Paul din zestre o casă la București și, în lipsa lui, familia trebuia să se ocupe cu mobilatul. Doamna Mlădoianu, mama lui Paul, venise

de aceea într-adins la București să locuiască în noua casă și să supravegheze de aproape lucrările. Fiindcă îi era urât singură, în acea mare clădire deșartă, ea telegrafie la D... și rugă să-i fie trimisă nepoata Adriana.

Cîtăva vreme la București, Adriana nu-și regăsi liniștea obișnuită. Avea continuu senzația de a fi între două plecări. Zilele treceau repezi, schimbătoare, puțin agitate, și ea, care avea deprinderi vechi, nu știa cum să le reia acolo între lucruri noi, între oameni necunoscuți. Trecea pe străzi uluită de zgomote și lumină, se întorcea acasă obosită și parcă îndoindu-se de realitatea acelui timp. Nici odaia în care dormea nu avea înfățișarea unei odăi, în care rămîi singur cu tine, apărât de amintirea străzii și de larma orașului. Pereții miroseau a ulei proaspăt, mobilele a lemn dat de curînd la rîndea. Avea sentimentul de așteptare și de mică neliniște, pe care ți-l dă o casă nouă, în care lucrurile sînt așezate provizoriu și prost, gata să fie schimbate dintr-un loc în altul. Sertarele dulapului erau goale, fotografiile de familie aruncate pe unde se întîmpla, coșurile cu flori de la nuntă mai rămîneau încă prin colțuri. Ceva din atmosfera ostilă a unei odăi de hotel, închiriată cu noaptea, era în toată casa și lucrul acesta mărea dezorientarea Adrianei, care se simțea străină și departe. Nu regreta de loc plecarea de la D... și nu se gîndea să se întoarcă. Era mulțumită de plimbările ei agitate, de cunoștințele noi pe care le făcea, de diminețile aspre pe care le petrecea dimineața la pa-

tinaj, în Cișmigiu, de serile strălucitoare petrecute în sălile albe de spectacol. Dar uneori, înainte de culcare, își spunea că e obosită ; ar fi vrut să se oprească din cursa aceea zilnică și să rămână un ceas sau două liniștită, ca la D...

Se gîndea cu oarecare plăcere, deși nu le ducea dorul, la după-amiezile de acolo, la întrunirile zilnice în jurul mesei de ceai ce continuau probabil tara ea, și își spunea că ar trebui într-o zi să le scrie prietenilor de acolo, lui Gelu sau Ceciliei.

„Mîine neapărat“, hotăra Adriana. Dar a doua zi se găseau atîtea lucruri de făcut, se iveau atîtea piedici mărunte, încît ea amîna cu bună-credință proiectul de a scrie pentru o altă zi, care o dată tot trebuia să vie.

Între timp zilele treceau la fel. Nenumărate, grăbite. Doar cărțile poștale ilustrate, pe care Paul și Lucreția le trimiteau din străinătate la intervale regulate, îi aminteau Adrianei că șederea ei la București se va termina într-o zi. Încolo s-ar fi crezut intrată într-o nouă viață, despărțită pe totdeauna de ceea ce fusese înainte.

Întîlnea uneori pe stradă oameni de la D... și îi întreba din obișnuință despre cele ce se mai întîmplau în tîrg, dar curiozitatea ei era întîmplătoare și neconvinsă.

Într-o seară, Adriana aștepta tramvaiul în față la Carpați. Se întunecase și gerul care fusese aspru toată

ziua se îndârjea la acea oră. Din blană fata își descoperea doar ochii, atît cît trebuia ca să privească tramvaiele venind și să le citească de departe numărul. Al ei întîrzia. Privea cu nerăbdare luminile colorate din fruntea vagoanelor și înainte de a putea distinge în brumă numărul, cineva, un domn din spate, îl anunța cu glas tare și pe urmă, văzînd-o pe ea enervată de faptul că tramvaiul ei tot nu venea, izbucnea în rîs, ca și cum întîmplarea aceasta ar fi fost pentru el o satisfacție personală.

— 16, striga tare omul din spate, cu o intonație ce ar fi vrut parcă să-i spună anume Adrianei: „Vezi, ți-am spus eu, nă e vagonul dumitale“.

Adriana era furioasă dar se stăpîni totuși și nu se întoarse să-l privească pe acel domn bine dispus. Își văzu în sfîrșit tramvaiul. Se repezi pe scară, dar o dată cu ea puse piciorul pe treaptă domnul din spate. Lumina de pe platformă cădea pe obrazul amîndurora și o clipă ei se priviră, Adriana cu minie, el cu o subită mirare.

— Cum, dumneata ? exclamă omul și își scoase pălăria neștiind cum să continue. Lumea din spate, enervată de această oprire, îi împinse pe amîndoi și, cum ei ezitau să se urce, fură scoși afară din rînd și rămaseră singuri pe trotuar, în urma tramvaiului plecat.

Adriana simți că ar fi trebuit să fie indignată. Dar figura omului de lîngă ea avea o expresie atît de sincer dezolată, încît ea nu se putu opri să zîmbească.

— Așadar nu sînteți supărată, domnișoară ?

— Ba sînt, domnule, dacă nu-mi explicați ciudata dv. purtare.

— Cum? nu mă recunoașteți?

Faptul îl dezamăgea probabil, căci fața lui se încruntă mai tare. Abia atunci, privindu-l bine, Adriana îl recunoscuse pe Cello Viorin. Nu semăna cu domnul frumos, despre care își amintea din seara neuitată a concertului, dar avea în schimb exact trăsăturile fotografiei expuse pe Strada Mare la D...

— Domnul Viorin?

— Vezi bine. Mă bucur sincer că nu m-ați uitat totuși. Eu m-am gîndit mult la dv. din seara concertului și mi s-ar fi părut nedrept să fiu uitat.

Erau ceasurile cinci. Aveau amîndoi vreo două ceasuri pînă la cină.

— Mă întorceam spre casă, fiindcă nu aveam ce face, mărturisi Adriana, cînd el o întrebă dacă e ocupată. Primi bucuroasă să intre într-o cofetărie.

Cello Viorin nu mai era domnul timid, care pe scenă la D... avusese aerul unui evadat ce se simte pîndit și caută în jur o poartă de scăpare. Dimpotrivă. Vorbea tare, o privea pe Adriana drept în ochi, îi aștepta răspunsurile autoritar. Ea îi ocolea privirea și se ferea să intre în discuția prea intimă, pe care el părea să o caute.

— V-am admirat adineauri, domnule Viorin, așteptînd tramvaiul. Cum izbutiți să citiți de la 200 de metri un număr, pe care eu abia îl văd de la 10?

— E un secret al meu, răspunse el modest.

Adriana se sili, spre necazul lui evident, să flecărească tot timpul despre lucruri mărunte, să schimbe vorba cînd subiectul angajat i se părea prea grav, să întrerupă o frază lungă cu o remarcă întîmplătoare și să rîdă. El nu părea a fi un om uricios, căci se supuse pînă la urmă dispoziției ei și rîse cu ea de o seamă de lucruri întîmplătoare. Îi ceru voie s-o însoțească pînă acasă și ea primi, măgulită de asemenea tovarășie, mai ales cînd, trecînd pe la Capșa, cîțiva domni pe care ea îi bănuia scriitori sau actori, îi salutară adînc de la fereastră.

A doua zi dimineța, Viorin sună la poartă și, oricît de greu i-ar fi fost Adrianei ca să-i explice mătusei ei această vizită, trebui să-l primească.

— Aseară, domnișoară Dunea, te-ai purtat ca un copil. Ce e curios, este că abia după ce ne-am despărțit mi-am dat seama de asta. Dumitale îți place să glumești. Mie nu. Și cu toate astea, uite, ieri am făcut haz, o dată cu dumneata. Dar să vorbim serios. Vrei ?

— Să încercăm.

— Pentru început cîntă-mi la pian *Cîntecele blondei Agnes*.

Adriana se scuza. Pianul Lucreției era închis și de altfel dezacordat.

— Păcat. Așteptasem cu nerăbdare să te ascult. Dacă vrei să fii sincer, uite, pentru asta am venit la dumneata.

Adriana făcu un semn de neînțelegere și Viorin întârzie puțin explicația, ca și cum și-ar fi căutat vorbele.

— Vezi, domnișoară, ce m-a surprins pe mine atunci la D..., în felul dumitale de a cînta *Cîntecele blondei Agnes*, era un accent, care nu-mi aparținea, pe care îl pusesesi dumneata, de la dumneata. Simțeam că se întîmplase ceva cu melodiile mele, că ele asistaseră la un lucru de care eu eram străin. Am fost atunci emoționat ca de o muzică nouă, pe care aș fi ascultat-o pentru întâia oară. Am încercat pe urmă, acasă la mine, să regăsesc aceleași nuanțe. Pianul meu nu voia să mi le dea. Spune-mi de ce?

Adriana ridică neștiutoare din umeri.

— Iartă-mă. Întrebarea mea e indiscretă și simt că merge departe. Dar trebuie să înțelegi. *Cîntecele* acelea aveau un sens pentru mine. Am trăit cu ele o întîmplare, care a decis de multe lucruri în viața mea. Credeam că blonda Agnes era o realitate. Dumneata mi-ai dovedit că nu era decît o umbră. Căci ai înlăturat-o din cîntece și ai pus alte vieți în locul ei, ai adus în casa aceea a mea alți oameni și alte lucruri. Înțelegi de ce m-am gîndit des la dumneata? De cîteva ori am vrut să-ți scriu. Mi-am spus însă că e zadarnic. Oamenii se înțeleg și așa destul de greu. Dar uite că Dumnezeu mi te aduce în cale — și acum nu te mai las.

Adriana era surprinsă de această vorbire directă. Îl întîlnise pe Viorin cu o seară înainte, schimbase cu el cîteva cuvinte glumețe și acum era înaintea ei,

privind-o hotărît, vorbindu-i deschis, cu o căldură pe care o simțea sinceră, cu o pasiune convinsă. Nu știa cum să-i răspundă. Nu-i plăceau vorbele decise și se temea de răspunderi. Surîse de aceea nehotărîtă, lăsîndu-l pe el să înțeleagă ce voia. Fu oricum draguță și la plecare îl lăsă să-i păstreze mîna într-a lui mai mult decît ar fi trebuit.

Nu era propriu-zis emoționată. Mulțumită, da. Măgulită chiar. Oricum, el era Cello Viorin, compozitor aproape celebru. Cu un an înainte, pe vremea cînd ea descifra la D... caietul lui de muzică, numele lui avea ceva legendar, nefiresc. Spunea pe atunci: Cello Viorin, cum ar fi spus Alfred de Musset. Colegele ei de școală îi ascundeau portretul în șorț și îi scriau numele pe marginea caietelor. Ori acum, acest bărbat brun și frumos, la care visau fetele și pe care îl laudau revistele, venea să o vadă, îi vorbea pasionat, îi cerea rugător un răspuns. Adriana nu putea să nu fie sensibilă la asemenea omagii. Ar fi vrut să împartă cu cineva acest orgoliu, să spună cuiva împlinirea. Un moment se gîndi să-i scrie lui Gelu și să i-o povestească, dar se opri avînd impresia că ar fi o indiscreție penibilă. Nu-și bătea capul să știe dacă nu era în această taină un început de infidelitate și se hotărî să o păstreze. Era mai simplu.

Cîteva zile nu avu nici o veste de la Cello Viorin. Despărțindu-se de ea, el nu-și luase nici o obligație, ce e dreptul, și nici nu-i spusese că ar să revină, dar Adriana aștepta și tăcerea lui o intriga. Cu fiecare zi ce trecea, nerăbdarea ei se mărea și devenea cu

atît mai greu de suportat, cu cît ea nu îndrăznea să şi-o mărturisească. Voia să se convingă că lucrul îi e indiferent şi că nimic nu se întîmplase. Totuşi, deschise cu o nestăpînită bucurie plicul care îi sosi într-un târziu din partea lui.

„Vei găsi, domnişoară, în plic, două bilete pentru simfonicul de duminică. Dacă n-ai cui să-l dai pe cel de al doilea şi dacă prezenţa mea nu ţi-e cu totul neplăcută, voi fi fericit să ascult în tovărăşia duminicăle Petruschka. Voi fi la 11 fără un sfert în hol-ul Ate-neului.”

Adriana îl găsi într-adevăr duminică pe Cello Viorin şi, cum ea îi făcu de departe semn, el se grăbi spre ea vădit bucuros. Pe scări, pînă sus, el trebui să strîngă nenumărate mîini, ce i se întindeau şi îi numea Adrianei pe toţi aceşti cunoscuţi care îl opreau. Erau nume pe care ea le ştia din reviste literare sau afişe de teatru şi era impresionată văzînd acolo o lume la care ea se gîndea altădată cu o naivă admiraţie. În sală îi puse întrebări multe lui Viorin, îi ceru amănunte, se miră de tot ce află. El primea jocul cu voie bună.

Era acolo un răsunet larg de sală populată, zgomote ce veneau de afară prin uşile deschise, strigăte amicale de la un fotoliu la altul, semne mici între cunoscuţi. Pe scenă muzicanţii începeau să vină şi sunetele acelea de instrumente ce se acordează se răspîndeau vioaie în sală mărindu-i larga rezonanţă.

Adriana privea puțin uluită. Rochiile din jur, fețele multe și necunoscute, panica întârziatălor care nu-și găseau locurile, fotoliile ce se deschideau zgomotos și repetat, totul o mulțumea.

Întorcea capul vioaie într-o parte sau alta, să surprindă aici un surîs, dincolo un gest de enervare, o exclamație, o strângere de mână ascunsă. Viorin râdea privind-o.

Întîia parte a programului se termina cu *Petruschka*. Fata asculta cu plăcere dar nu pricepea nimic. Asta o necăjea, căci vecinii ei dădeau semne vădite de înțelegere. Ea abia izbutea să lege pe alocuri două frînturi una lîngă alta : încolo muzica i se părea risipită și grea.

În pauză, Cello Viorin, care simțise se vede nesiguranta ei, îi ceru voie să-i explice bucata cîntată. Cum se luminau în vorbele lui pasajele obscure ale muzicii ! Cum deveneau de clare acele tresăriri ale alămurilor, care ei i se păruseră brutale și nemotivate. Vedea acum tabloul pe care el îl descria : un bîlci, un vraci, trei păpuși...

Cînd se întoarse acasă, Adriana găsi pe masă, în camera ei, un plic. Recunoscî din prag scrisul lui Gelu și bucuria cu care venise din stradă căzu brusc. Își scoase cu mișcări încete mînușile și ținu cîtva timp plicul între degete, fără să-l deschidă. Nu-l așteptase.

Așadar lucrurile rămîneau așa cum le lăsase, acolo, în târg. Îi fu rușine. Un moment cel puțin simți oarecare repulsie pentru ușurința ei, pentru inconștienta ei bucurie, pentru tot ce uitase, pentru tot ce făcuse.

Tot ce făcuse ? Dar era vinovată de ceva ? Trădase ceva ? Nu, desigur că nu. Nu scrisese, fiindcă avusese și ea necazurile ei, nevoile ei și grijile ei. E asta un motiv ca cineva să-și bată joc de ea și să-i trimeată ironic scrisori, pe care ea nu le cerea ? Căci era lămurit că numai din dorința de a o umili îi scria el acum, numai pentru ca să-i arate orgolios cît e el de bun și cît este ea de rea.

Adriana se simți deodată nedreptățită, insultată și avu poftă să plîngă, să plîngă tare, să plîngă mult, ca să protesteze împotriva acestei cruzimi, care venea să o lovească neomenește, tocmai într-o dimineață în care crezuse că ar putea să fie veselă. Dar nu : ei nu i se permitea asemenea bucurie și nevinovata plăcere de a fi ascultat un concert ea trebuia s-o plătească greu, imediat, fără întîrziere.

Cît era de nenorocită și cum se ridicau toate împotriva ei ! Se lăsă așa cum era, cu paltonul pe ea, cu pălăria în cap, cu plicul nedeschis între degete, pe speteaza unui scaun, descurajată. Dintr-o odaie depărtată se auzea zgomot de farfurii : se puneă masa. Hotărîrea ei fu nemiloasă : nu avea să mănînce. Nu avea să mănînce, de vreme ce și acest lucru ar fi putut să-i fie imputat. Era mai bine așa, să rabde, să sufere, să se îmbolnăvească poate, dar să păstreze

pînă la urmă conștiința nedreptății ce i se făcea, pînă cînd într-o zi vor vedea ei, vor vedea, dar nu vor avea timp să repare nimic.

Se întinse pe dormeză, își îngropă capul în mîini și își ghemui trupul zguduit de sughițuri. Lacrimile îi curgeau rare pe obraji și ea avea blînda durere de a fi făcut un sacrificiu, încă unul.

Fusesse vorba ca Viorin să treacă pe la ea într-o după-masă și să o ia la o expoziție, dar în dimineața zilei fixate el trimise cîteva rînduri de scuze: era invitat la ceai la palat, unde trebuia să cînte în intimitate pentru principese. Altădată, într-o seară în care hotărîseră să se ducă împreună la teatru, el veni de asemeni să se scuze în ultimul moment: era o seară de gală la legația Olandei și nu-l putea refuza pe ministru, prieten personal și mare admirator al muzicii lui.

Adriana se simțea cu atît mai măgulită de vizitele, oricît de rare ale lui Viorin, cu cît știa că sînt disputate. Cine știe ce ambasador sau ce doamnă din marea societate fuseseră refuzați, pentru modesta plăcere de a veni să o vadă pe ea? — se întreba Adriana, cînd Cello Viorin suna la poartă. Il recunoștea după felul lui de a suna lung și apăsător. Cobora chiar ea să-i deschidă, căci îi plăcea intrarea lui zgomotoasă de om ocupat, care a venit din întîm-

plare, schimbă cîteva cuvinte și pe urmă dintr-o dată îți propune luminat o aventură sau alta.

— Vrei să umblăm împreună ?

Îleseau în stradă și acolo Viorin, care era un vagabond, era ca la el acasă. Vorbea tare, rîdea, se oprea la vitrine, răspundea unui salut, povestea o istorie pe care o lăsa neterminată la jumătate. Umbla enorm de mult, fără să o întrebe pe fragila lui tovarășă dacă nu obosește. Din instinct parcă se îndrepta spre marginile orașului, unde casele rare și cerul se lărgeste. Plimbarea lor pornită de pe calea Victoriei sfîrșea la Șosea dincolo de vila Minovici sau în partea opusă, afară, spre Filaret.

Era curios omul acesta și nu o dată o intriga pe Adriana. Era în viața lui ceva misterios și neclar. Molesție ? inaptitudine pentru descrieri precise ? orgoliu ? Fapt e că, deși el vorbea mult și abundent, ea nu izbutea să afle nimic sigur despre el. Nici măcar unde locuia nu află.

Îi vorbise el despre o casă ascunsă undeva între copaci, cu o arhitectură specială, cu mobile vechi, cu fîntîni arteziene, cu o terasă italiană, îi dăduse chiar o seamă de amănunte complicate dar lucrul cel mai simplu și mai la îndemînă nu i-l spusese : strada și numărul acelei case. Nu că s-ar fi ascuns, dar mergea firesc către mister, așa cum un om de cifre ar merge spre claritate. De aceea i se întîmpla uneori să se contrazică, să dezmință azi un lucru spus ieri, să afirme mîine un lucru negat azi.

Adriana nici nu se obosea să-i atragă atenția asupra acestor mărunte inconsecvențe, știind că în viața lui diversă și bogată ele nu pot avea nici o însemnătate. Și mai ales era sigură că el nu minte în sensul vulgar al cuvîntului. Cînd un om ducea o viață ca a lui, nimic n-ar mai fi putut fi născocit spre a o înfrumuseța. Dimpotrivă, Viorin încerca să micșoreze importanța relațiilor lui, vorbea în trecere despre ele, nu insista.

— Cine e doamna care a trecut ?

— Principesa Bogdan.

— Ți-a surîs amabil cînd ai salutat-o.

— Ți se pare.

Uneori, luat cu vorba, începea să povestească el însuși despre un eveniment monden la care asistase, dar deodată, probabil din discreție și din teamă de a nu da impresia că se laudă, se oprea scurt și refuza să continue.

— Închipuie-ți că miercuri seara prințul Bogdan mi-a spus... Dar nu. Să vorbim mai bine despre altceva.

Adriana stăruia zadarnic, căci el refuza să se explice și schimba neglijent vorba. Dar cînd i se întîmpla să fie antrenat, povestea cu plăcere și atunci felul lui de a vorbi, deși vag și lipsit de amănunte exacte, avea o putere de evocare curioasă. O lume nedecisă, de condiție socială nefixată, de o psihologie puțin fantastică, defila înaintea Adrianei și Viorin

o descria cu atîta patimă, încît, ascultîndu-l, fata nu se mai silea să ştie cît era de verosimilă întîmplarea.

Verosimil ? Era acesta un criteriu într-o existenţă ca a lui Cello Viorin, care la prînz dejuna la palatul regal iar seara termina în silă o cafea cu lapte într-o lăptărie murdară de pe calea Griviţei ? Adriana îl văzuse odată acolo prin geam şi nu-i venise să creadă. Ce căuta acolo ? Întrebarea o munci într-atîta, încît i-o puse a doua zi cînd îl întîlni. Răspunsul nu fu simplu şi Viorin se scuză neputînd da multe precizuni : era oricum vorba despre un colonel rus refugiat, care servea în acel local infam şi Viorin se dusesese acolo ca să-i vorbească şi să-i propuie o situaţie mai demnă.

Dar toate acestea erau lucruri fără importanţă în prietenia dintre Adriana şi Viorin. Însemnată nu era decît însăşi această prietenie, nesigură încă şi schimbătoare, fără obiect cert, fără desfăşurare limpede, prietenie care părea să fie într-o zi un simplu joc de buni camarăzi, iar în altă zi o înceată înclinare spre pasiune. Adriana aştepta cu prudenţă, fără să-l încurajeze, fără să-l respingă. Dar cînd se despărţea de el, după o lungă plimbare în doi, simţea o uşoară ameţală, ca după o cupă de şampanie subtilă.

Ameţală ce putea să nu fie decît oboseala drumului făcut, dar care mai putea fi şi altceva.

Oricum, ea aştepta să fie surprinsă de mersul întâmplător al faptelor şi pînă atunci se lăsa în voia lor.

Erau încă într-o perioadă de strîngere de mînă pe furiş, cînd într-o zi Viorin îi spuse dintr-o dată, fără introducere, că o iubeşte. Se întîlniseră din întâmplare pe calea Victoriei. El se ducea tocmai să asculte, la un magazin de muzică din apropiere, o nouă placă de patefon pe care o înregistrase de curînd şi trebuia să sosească atunci.

— Vii cu mine, duduie Adriana ?

— Bucuroasă.

Un funcţionar îi duse într-o cameră de audiţie la etaj şi îi lăsase singuri. Ascultară placa lui Viorin, el nemulţumit şi sceptic, ea încîntată.

„E superb, e superb“, îi spunea Adriana din ochi, aplecată deasupra patefonului, atentă să nu piardă vreo nuanţă a discului.

— Exagerezi, răspunse el neîncrezător. E poate o bucată de muzică agreabilă, dar e oribil cîntată. Ce vrei ? Eu sînt un pianist mediocru. A ! dumneata e altceva, e cu totul altceva.

Pe urmă, zăbind într-un colţ al sălii un pian, strigă triumfal, ca şi cum ar fi avut pe loc intuiţia unei mari descoperiri.

— În sfîrşit ! În sfîrşit ai să cînţi. Că, uite, pianul ăsta nu e nici închis, nici dezacordat.

O duse autoritar la pian, îi indică scaunul, căută într-un vraf de note *Cîntecele blondei Agnes* și i le deschise înainte.

— Aștept.

Adriana cîntă cu oarecare dificultate, căci nu mai revăzuse caietul lui Viorin de la plecarea ei de la D..., dar tocmai această mică ezitare în cîntec avea un farmec necăutat, de care ea abia își dădea seama. Melodia se desfășura dibuitoare, ea și cum ar fi fost improvizată atunci, pe măsură ce ea o cînta.

Cello Viorin o asculta liniștit. Cînd ea, terminînd, se întoarse spre el ridicîndu-și în aer palmele și arătîndu-le, așa cum fac copiii cînd au terminat o ispravă, el se apropie, îi sărută mîna și se înclină s-o îmbrățișeze. Adriana se desfăcu surprinsă, dar fără bruschete.

— Să mergem.

— Nu înainte de a-ți spune că te iubesc. Și nu înainte de a-mi răspunde.

Ce să-i fi răspuns? Cuvintele lui îi făceau plăcere și asta se vedea poate. Oricum, nu putea să-i sară de gît. Era ceva în educația ei, care îi recomanda anume ezitare, anume atitudine vagă, anume tristețe.

Adriana făcu deci un gest nesigur, ca și cum n-ar fi îndrăznit să vorbească lămurit. Trebuia totuși să spună ceva și atunci cu un mic oștat mărturisi:

— Vezi că în viața mea mai e cineva...

Nu spusese vorbele acestea pentru înțelesul lor precis, ci pentru rolul lor decorativ în acea convorbire. Era o paranteză. Era o reticență, o mică obiecție

sentimentală, peste care se putea trece, dar pe care ea o ridica din patetism și dintr-un naiv sentiment de eleganță.

Dacă ar fi înțeles, Cello Viorin ar fi luat-o în brațe, ar fi sărutat-o și lucrurile ar fi fost clare. El însă o crezu pe cuvânt.

— Bine. Am să încerc să uit, vorbi el resemnat.

Adriana se întoarse singură pe stradă. Lucrurile se întâmplaseră atât de repede, încât, coborînd scările, ea se întreba dacă nu se înșelase și dacă nu înțelesese prost. Repedeă renunțare a lui Viorin o descumpănea. Se întreba tristă dacă nu făcuse o faptă rea, dacă omul nu era nenorocit acum, dacă n-ar fi fost mai bine să se întoarcă spre el, să-l privească simplu în ochi și să-i spună că dragostea lui îi face plăcere.

Dar nu. Mai era vreme pentru asemenea mărturisiri. Aveau să se mai vadă, aveau să-și mai vorbească. Pe urmă gândul de a fi credincioasă îi dădea un mic aer de tragedie, care îi plăcea.

CAPITOLUL III

SOEUR DENISE

Cînd se întoarse seara acasă, un zgomot prea mare pentru casa aceea largă și goală o vesti din josul scării că se întîmpla ceva neobișnuit. Se auzeau pași grăbiți sus la etaj. În antret, pe cuier, erau haine pe care nu le recunoștea. Urcă repede treptele, trecu prin vreo două odăi în care nu găsi pe nimeni, strigă servitoarea și, fiindcă nimeni nu-i răspunse, alergă neliniștită spre dormitor de unde venea un plîns agitat, care la apropierea pașilor ei încetă brusc.

Deschise ușa. Întinsă de-a latul celor două paturi o fetiță subțire cu rochia în dezordine, ridicată sus pe pulpe, își ascundea capul în perne și plîngea cu umerii contractați, cu brațele deschise de o parte și de alta a trupului zguduit.

Adriana o recunoscuse după paloarea pielii pe Lucreția. Surpriza o înmărmurea. O știa în străinătate

cu Paul pentru multă vreme. Când venise ? De ce ? Şi ce însemna disperarea aceea, rochia ruptă după ea, valizele aruncate în mijlocul odăii ? Se apropie de pat stîngace. De Lucreţia nu o legase niciodată marea prietenie care i-ar fi dat acum dreptul să i se arunce în braţe, s-o întrebe, să o consoleze. Dar nici să plece de acolo fără un cuvînt, nu putea.

— Lucreţio, chemă ea întinzînd mîna cu gîndul să o mîngîie pe păr, fără a sfîrşi totuşi gestul.

Lucreţia ridică obosită capul. Ochiul ei vineţi îşi pierdeau de tot culoarea sub lacrimi. Îşi şterse ochii cu mîneca şi, privindu-se, îşi acoperi cu un gest de panică pulpele dezvelite. Încolo rămase cu părul ciufulit, cu ciorapii curgînd din picioare, cu faţa murdară de lacrimi şi pudră. Părea că vrea să vorbească şi Adriana aştepta cu o nelinişte abia stăpînită, cînd uşa se deschise.

Paul, intrînd, nu făcu nici un semn de surpriză găsindu-şi verişoara acolo. Era slăbit, neras, cu hainele neîngrijite şi în tăcerea lui era un calm nefiresc, ce lovea mai direct decît un strigăt. Era urmat de mama lui. Blînda faţă a doamnei Mlădoianu arăta deodată o mare nedumerire şi o nestăpînită furie. Toţi patru se priviră străini, ostili. Fură cîteva momente de tăcere, care Adrianei i se păsură îngrozitoare. Se ştia nechemată între ei şi simţea că prezenţa ei acolo măreşte durerea faptului ce se va fi întîmplat. Să plece nu îndrăznea însă, căci se temea să nu strice liniştea care se făcuse şi care, oricum, prin faptul că există

deja, i se părea mai suportabilă decît orice ar fi putut urma plecării ei din odaie.

Într-un târziu, Paul, care, rezemat de perete și frînt parcă de la mijloc avea o privire absentă ce nu se oprea nicăiri, vorbea ca pentru sine.

— Și acum, ce o să ne facem ?

Vorba nu îi era adresată, dar Adriana nu pierdu prilejul acestei schimbări și ieși repede pe ușă. Era tulburată de tot ce văzuse și, fără să înțeleagă ceva lămurit, avea presimțiri ce o înfiorau trupește. Amintiri vechi, vorbe auzite mai de mult la școală, imagini curioase îi reveneau în minte. Își aminti iar — de ce ? — corpul subțire al Lucreției ieșind din baie, tremurător și neted sub șiroaiele de apă ce se prelingeau pe umeri și avu ca altădată aceeași senzație de alunecare fizică.

Adriana rămase pînă noaptea târziu în camera ei. Servitoarea îi adusese acolo mîncarea, spunîndu-i că ceilalți nu cînează, dar nici ea nu o primi. Era într-adevăr prea agitată și aștepta un sfîrșit măcar provizoriu, acelei neliniști. Târziu, aproape de miezul nopții, mama lui Paul veni la ea în odaie. Îi vorbea simplu fără să-i dea vreo explicație, dar de asemeni fără să-i spună minciuni, lucru pentru care Adriana îi fu recunoscătoare, căci amîndouă simțeau că nici aparențele nu mai pot fi salvate. O ruga pe Adriana să-i cedeze lui Paul camera ei pentru acea noapte.

— Nu te supăra, Adriana, dar bietul băiat e obosit de drum și nu poate să se culce astă seară în dormi-

torul nevastei lui. Uite, ți-am pregătit ție canapeaua din odăiță.

Adriana o urmă fără să-i răspundă. Se culcă repede, înțelegînd că ceilalți vor fi mulțumiți să rămînă singuri, dar nu adormi decît greu și foarte tîrziu. Se auzeau, depărtate, felurite zgomote prin odăi, zgomote care altădată i s-ar fi părut firești, poate, dar pe care acum le urmărea atentă, căutîndu-le un înțeles : aveau ceva misterios și solemn ca într-o casă în care cineva e bolnav grav și în care se așteaptă, de la un moment la altul, să se petreacă ceva.

O văzuse pe mama lui Paul intrînd în dormitorul Lucreției și cum odăița unde se culcase era vecină, auzea acum de dincolo frînturi vagi dintr-o convorbire. Erau cuvinte înăbușite, opriri lungi și pe urmă accese de plîns nesfîrșite, monotone.

— Dar bine, drăguță, el e bărbatul dumitale și între bărbat și femeie nu încape... auzi o dată Adriana o frază mai lungă, dar o ușă ce se închidea zgomotos în altă parte o întrerupse acoperind vocea scăzută a mamei lui Paul.

Adriana veghe tîrziu și tot ce gîndi atunci fu încurcat și penibil. Jocul ei de imagini senzuale o mulțumea de obicei. În noaptea aceea însă, o chinui, nu din decență, ci din cauza sentimentului că se petreceau acolo, alături de ea, lucruri triste și josnice.

A doua zi, Adriana avu cu Paul o convorbire care o încurcă mai tare. Nu mai înțelegea nimic și n-ar fi îndrăznit să-i ceară tocmai lui lămuriri.

— Pe tine te-a iubit *sœur* Denise înaintea Lucreției, nu-i așa ? o întreabă el fără introducere, simțind poate că orice abilitate era de prisos, în situația lui.

— Da, răspunse fata mirată, fără să vadă legătura.

— Uite ce e, Adriana. Ți-aș fi îndatorat dacă ai vrea să mă asculți și să-mi răspunzi, fără să mă întrebi. E ceva stricat în căsnicia mea și, după cîte ai văzut aseară, n-ar mai fi nevoie să ți-o spun. Tu mă poți ajuta într-un fel. Vrei ?

Ea nici nu răspunse, atît i se părea de natural să primească.

— Ei bine, atunci spune-mi ce însemna dragostea asta a lui *sœur* Denise. Ce... făcea ea cu voi... cu tine ?

— Nimic, ce vrei să fi făcut. Îmi dădea cadouri, îi dădeam cadouri. Mă săruta pe frunte în fiecare dimineață și mă lua uneori cu ea în capelă, cînd se ruga. Joia după-masă o vizitam la ea în chilie. Stăteam de vorbă despre școală, despre lecții. Uneori cîntam amîndouă la pian. Cînta frumos *sœur* Denise și spunea că din gură cînta și mai frumos, dar n-a vrut niciodată să-mi cînte. Spunea că pentru o călugăriță nu se cuvine.

Adriana se opri, se gîndi puțin, încercînd parcă să-și amintească și pe urmă încheie :

— Asta e tot.

— Dar tu n-ai fost cu ea la mănăstire în Bucovina ?

— Nu, niciodată.

— Și nici celelalte fete, pe care le-a iubit înaintea ta ?

— Ba da, unele. Margareta, de exemplu, și mai înainte, demult, Elisabeta Donciu. Pe mine n-a vrut să mă lase mama. Îmi amintesc că am plîns mult atunci.

— Era mai bine așa, te asigur, îi spuse el fără să o privească.

— Paul, nu vreau să te contrazic, dar cred că te înșeli. *Sœur* Denise e un suflet bun.

— Era.

— Cum era ?

— Ce, tu nu știi că a murit ?

Adriana nu avea să înțeleagă mai târziu cum de nu tipase în momentul acela. Vestea aceasta oribilă, spusă cu un glas indiferent, ca o întâmplare oarecare ! Poate tocmai durerea bruscă, ce o cuprindea, îi încheșta gura și o oprea să plîngă. *Sœur* Denise moartă ! Pe moment, pricepu că dacă vrea să afle un cuvînt mai mult despre acest lucru, trebuia să-și păstreze calmul.

— Ba da, știu, șopti ea tremurînd; dar vezi... vezi...

— Dar ceea ce nu știi și nu știam nici eu pînă ieri, este că *sœur* Denise a murit în ziua în care Lucreția se mărita. Accident, se zice. Dar e un accident care explică multe lucruri. Te rog să mă crezi, fată dragă.

Paul căzu pe un scaun, obosit parcă de tot ce spusese. Își ținea capul în palme și îl legăna cu o ușoară mișcare de jale sau de neînțelegere. Adriana se strecură de lîngă el și se duse la ea în cameră să se închidă și să plîngă.

Nu vedea de loc ce căuta *sœur* Denise în nenorocirile vărului ei și era sigură că presupunerile lui, oricare ar fi fost, erau greșite. Din toate aceste lucruri, ea nu reținea decât vestea brutală a morții. Obrazul acela rotund, mâinile acelea lungi, subțiri, melancolia acelei tinereți întemnițate, toată tristețea de floare palidă pe care *sœur* Denise o purtase în ochii ei de adolescentă necrescută, erau sfârșite. Fusesse o călugăriță numai, dar rochia ei neagră nu avea nimic auster și vorbele ei blânde nimic religios. Uneori, când își rezema fruntea de gratiile chiliei, spre seară, avea o curată înfățișare de copil trist și nu o dată Adriana ar fi vrut s-o mângâie și să-i spună un cuvânt de înțelegere. Ce ascundea *sœur* Denise în călugăria ei? Avea douăzeci și șase de ani și părea să aibă optsprezece. Odată, când Adriana îi spusese acest lucru, ea zîmbise cu tot obrazul luminat.

La prînz, când coborî în sala de mîncare, Adriana încercă să-și dreagă obrazul plîns, grijă inutilă, căci ceilalți nu o luau pe ea în seamă. Îi găsi pe toți în jurul mesei. Tăceau.

Lucreția avea ochii limpezi de astă dată și rochia îngrijită, dar privirea încurcată în jos, conștientă parcă de o mare vină. Doamna Mlădoianu tăcea cu autoritate. Paul cu indiferență, obosit. Numai Adriana era acolo lucidă, dar tocmai acest lucru îi făcea ei situația mai greu de îndurat, căci dacă ceilalți, ocupați cu durerea lor, nu își mai dădeau seama de nimic, ea simțea, privindu-i, cât era de apăsătoare acea

mare liniște. Se auzea doar zgomotul farfuriilor schimbate și asta făcea pe urmă tăcerea mai penibilă.

Era un aer de ceremonie acolo și Adriana își aminti de un dejun pe care îl luase mai demult în casa unei rude, a doua zi după o înmormântare : aceeași deprimare căreia faptul brut de a mânca îi dădea ceva înconștient și animal.

Mîncau serioși, îndîrjiți și Adriana, ascultînd zgomotul pe care îl făceau maxilarele mestecînd, simțea că și acest lucru poate fi un semn de deznădejde. Ea, care nu știa ce anume se întîmplase în casa aceea, avu abia atunci, la acel ospăț mașinal și grav, sentimentul unui lucru tragic.

Către sfîrșitul mesei, fu un moment de destindere. Erau sătui și drama lor nu rezista acestei satisfacții. Paul își aprinse o țigară și, după ce ezită puțin, spuse o glumă. Nu avea haz, dar rîseră cu toții știind că trebuie să rîdă.

Era cald în casă, ningeă afară, cafeaua neagră ridica aburi adormitori, mîncarea fusese bună. Paul vorbi din nou. Povestea o năzbîtie văzută la Viena la un teatru și se lăsa antrenat de hazul istoriei. Pe urmă, fie că în subita lui bună dispoziție nu mai lua seama la ce făcea, fie că se credea apărat de masă, puse mîna pe genunchiul nevestei lui și, tot continuînd să povestească, o strecură sub rochie. Adriana observă gestul și îi făcu rău surîsul mutilat al Lucreției. Era în obrazul ei galben o expresie de oroare, o revoltă abia stăpînită. Bărbatul ei se fo-

losea de prezența mamei lui și a Adrianei, pentru ca să-și siluească nevasta.

Adriana nu putu să sufere murdăria situației și se ridică brusc de la masă. Se făcu iar tăcere și atmosfera penibilă dinainte reveni.

Urmară ceasuri lungi de încordare, în care se simțea surdă lupta dintre bărbat și femeie, ascunsă la început, dar pe urmă exasperată și fără rușine. Lucreția trecea speriată pe uși, tresărea la orice pas apropiat, se închidea cu cheia în odaia ei, răspundea bănuitoare întrebărilor. Paul era rugător sau brutal, dar și într-un fel și într-altul, trivial. Avea gura crispată și privirea insistentă, căutătoare, lipsită de rușine.

Între doamna Mlădoianu, care plîngea neputincioasă și Adriana care privea spectacolul cu un sentiment amestecat de curiozitate și dezgust, cursa lor în jurul patului conjugal era întăritată și exasperată de oboseală.

Se auzeau uneori uși trîntite, lucruri aruncate pe jos, pași agitați în sunetul lor curios ca într-o casă nelocuită. Din odaia ei, Adriana pîndea aceste zgomote și urmărea după ele desfășurarea lucrurilor. Ar fi putut să plece de acolo, să iasă în stradă, să uite, și uneori era ispitită de gîndul acesta, dar pînă la urmă rămînea : ceea ce se întîmpla, avea pentru ea o ciudată ispită, o oribilă plăcere, de care nu putea să se despartă. O ușă deschisă, un cuvînt surprins, îi lumina deodată o parte a acestui mister și jocul acesta de bănuieli și ezitări o pasiona.

Coborîse spre seară în salon, unde era pianul, cu gîndul să cînte, dar se opri în prag : camera era obscură și dinăuntru se auzea grăbită răsufllarea a doi oameni. Într-un colț, pe dormeză, Adriana ghici trupurile lui Paul și al Lucreției. Femeia se zbătea fără cuvinte, dar cu o deznădejde fizică. În timp ce bărbatul o ținea de umeri și o întreba stupid, fără să priceapă :

— De ce ? de ce ? de ce ?

Era aproape un cîntec în întrebarea lui repetată : uneori glasul avea intonații rugătoare, domoale, alteori era gutural.

Adriana, care rămăsese țintuită în prag cîteva clipe, se retrase în umbră, tulburată de acele vorbe ce se repetau monoton. Atmosfera îi devenea de nesuferit. Tîmplele îi băteau puternic. Dacă ar fi avut în brațele cui, ar fi plîns.

A doua zi dimineată, sosi, neașteptată, doamna Dunea, mama Adrianei. Fusesse poate chemată în taină de soră-sa. Prezența ei aduse o pauză în tensiunea menajului. Prima ei grijă fu s-o îndepărteze pe Adriana, care urma să-și petreacă ziua la cinematograf. Pe urmă doamna Dunea avu lungi convorbiri cu Paul, cu Lucreția, cu mama lui Paul, îi asculta pe fiecare în parte, încercă să lămurească totul și să liniștească ce se putea.

Adriana avea încredere în tactul mamei ei, și întorcîndu-se seara acasă, după o zi liniștitoare, pe-

trecută pe străzi, privind galantarele și rîzînd de căderile patinorilor în Cișmigiu, era sigură că va găsi o căsătorie refăcută. Îl căutase zadarnic pe Cello Viorin la cafenea, unde știa că vine el uneori, dar fu oricum mulțumită negăsindu-l, căci în tulburarea ei, era preferabil să rămînă singură.

Acasă găsi într-adevăr liniște, dar nu liniștea pe care o așteptase. Era o tăcere moartă, ca aceea ce urmează situațiilor definitive, o tăcere de deznodămînt. În camera ei, Adriana o găsi pe maică-sa. Era obosită și părea a fi îmbătrînit în acele cîteva ore. O strînse mult în brațe și o mîngîie pe păr. Nu îndrăznea s-o întrebe, dar aștepta vădit un răspuns. Îl avu.

— Plecăm mîine dimineață acasă, fetiço.

— Bine, mamă.

Se sfîrșea deci acea vacanță de iarnă. Atîtea așteptări, atîtea bucurii, care treceau deodată, cu un singur cuvînt, în amintire ! Ar fi plîns poate trei zile mai devreme, dacă ar fi știut. Acum era obosită și hotărîrea o găsea indiferentă, mulțumită poate.

— Bine, mamă.

Se culcă lîngă maică-sa și se strînse tare la pieptul ei, fericită că în acea mare tristețe poate să se întoarcă iar ca altădată lîngă ea și să uite.

★

În dimineața următoare, la gară, cînd trenul se urni din loc, o arătare de om izbucni la fereastra vagonu-

lui și îi strigă Adrianei cîteva cuvinte încurcate, din care ea nu înțelese nimic. Era Cello Viorin. În mîini avea o hîrtie, pe care o agita și despre care probabil era vorba în ceea ce voia el să spună.

Adriana îl salută amical cu mîna. El îi întinse hîrtia și pe urmă, cum trenul își grăbea mersul, rămase la capătul peronului, descoperit, urmărind pînă departe fereastra Adrianei, fără să facă vreun semn.

De unde aflase de plecarea ei? De ce venise la gară?

Hîrtia adusă era un manuscris muzical. În fruntea paginii, titlul — „cîntec pentru o plecare“ — era scris de o mînă neliniștită. Notele se încurcau pe portativ, ca literele unei scrisori de copil.

— Ce e hîrtia asta, Adriana?

— Nimic, mamă. O glumă, răspunse fata ascunzînd hîrtia. Și pe urmă, ca să schimbe cu totul vorba:

— Mamă, e adevărat că a murit *sœur* Denise?

— De unde știi tu?

— Știu.

— Ei da, e adevărat.

Doamna Dunea îi povesti atunci, amănunțit, întîmplarea. *Sœur* Denise murise în decembrie la mănăstirea ei din Bucovina. Un accident, spunea călugărița directoare. *Sœur* Denise ieșise din mănăstire să ducă, în acea duminică de decembrie trecut, unei bolnave din sat lemne. Voise să taie din drum și, în loc să treacă pe podul de peste Bistrița, ca de obicei, o luase peste apa înghețată. La mijloc gheața se sparse și ea alunecă prin acel ochi, afund. Cîteva zile,

pletele ei blonde fluturaseră deasupra gheței, pînă ce tîrziu, țăranii coborîți din munte, trecură din întâmplare pe acolo și o scoaseră cu membrele inerte, cu ochii astupați de nisip, cu ierburi ude prinse de rochia ei neagră. O îngropaseră acolo în munți, în curtea mănăstirii. Întîmplare nenorocită.

— Și dumneata crezi că asta a fost numai o întâmplare ?

— Adriana, ce-ți vine de vorbești așa ?

— Mamă dragă, știu tot. Mi-a povestit Paul. *Sœur* Denise a murit în ziua nunții lui Paul cu Lucreția.

— Fată dragă, ești o proastă și nu-ți dau voie să vorbești despre lucruri pe care nu le înțelegi. Pe care n-ai dreptul să le înțelegi, m-ai auzit ?

Doamna Dunea avu un gest energic, retezător. Adriana plecă ochii și pe urmă ieși din compartiment, să privească pe fereastra culoarului, afară. Abia mai tîrziu, cînd se apropiau de D... mama ei spuse, revenind parcă la o discuție încheiată :

— Știi, Adriana, că n-ai să te mai duci la institut. Ai învățat și așa destul. E timpul să vezi de altele decît de carte.

CAPITOLUL IV

O ÎNTOARCERE ȘI O PLECARE

Pînă la întoarcerea ei la D..., Adriana nu se gîndise ce întorsătură vor trebui să ia legăturile ei cu Gelu. Scurta idilă cu Cello Viorin' întâi, iar mai tîrziu ultimele două zile de la București precipitate ca într-un vârtej tragic, o făcuseră să uite de el.

La D... erau însă atîtea lucruri care implicau prezența lui Gelu încît din primele ceasuri simți nevoia să-l vadă. Nu avea de loc de gînd să renunțe la el : își spunea că în ciuda acelei despărțiri de două luni, prietenia cu el putea fi reluată exact de acolo de unde fusese întreruptă. Era mai comod așa. I-ar fi fost greu să părăsească obiceiuri vechi, întâlniri știute, plimbări comune, ceasuri de flecăreală amicală, care toate la un loc făceau viața ei la D... Mai ales acum cînd încetase să se mai ducă la școală.

Nu vedea nici o piedică în faptul că între timp intervenise mica glumă sentimentală cu Cello Viorin. Dimpotrivă, i-ar fi fost agreabil să primească scrisori pasionate de la București și să continue între timp la D... o iubire mai veche.

Dar Gelu nu se arăta. Trecură câteva zile fără ca să dea vreun semn de viață și abia atunci Adriana înțelese că lucrurile nu aveau să fie chiar atât de simple.

Așadar el era supărat? Cu atât mai rău. Vor avea o scenă de explicații, el îi va face reproșuri, ea se va apăra, amândoi își vor cere iertare și gata. Într-un fel Adrianei îi plăcea mai mult o asemenea revedere patetică. Femeie, știa că simplitatea e o stare dificilă și cu primejdii.

Dar așteptările ei fură dezamăgite. Îl văzu pe Gelu abia după vreo două săptămîni pe stradă și întâlnirea lor nu fu decît cordială. Gelu nu părea supărat, ceea ce o dezorientă pe Adriana în primul moment. Dacă ar fi fost rece, sau brutal, sau melancolic! Nu: era numai corect, prietenos, bine dispus, fără să exagereze într-un sens sau într-altul.

— Mă bucur că te văd, Adriana. S-ar spune că tu ne-ai adus primăvara. Uite ce frumos e astăzi.

— Te înșeli, Gelule, nu puteam s-o aduc eu, de vreme ce sînt la D... de mai bine de două săptămîni.

— Da, ai dreptate. Mi-a spus Cecilia, dar nu mi-a fost cu putință să te vizitez. Dacă ai ști cît de ocupat sînt acum cu școala. Bacalaureatul ăsta care se apropie... Dar văd bine că am greșit. Să te văd pe tine e

o plăcere care întrece toate cărțile de matematică din lume.

Vorbea calm, fără grabă, fără aluzii. Îi propuse să o conducă pînă acasă și tot timpul pe drum fu amical, se interesă de ce făcuse ea la București, o întrebă despre drum, despre cărți citite, despre oameni cunoscuți. La poartă o lăsă cuviincios și îi repetă încă o dată că fusese foarte bucuros să o vadă.

Dar Adriana nu se înșela. Era în prietenia lui o rezervă pe care ea nu i-o cunoscuse pînă atunci. Nu știa cum s-o explice și era neliniștită. S-o fi putut ca Gelu s-o fi uitat ?

Gîndul îi făcea rău.

Îi ceru într-o zi să-i vorbească despre oraș, despre el, despre prietenii lui.

— Credeam că Cecilia ți-a povestit tot.

— Cecilia mi-a vorbit despre istoriile ei. Eu vreau să le cunosc pe ale tale.

— Nu merită, crede-mă. Sînt monotone și fără surpriză. Am lucrat, am citit. Cred că n-au mai rămas multe cărți pentru mine în mansarda prefecturii. M-am dus uneori la cinematograful. Am coborît de cîteva ori spre Vii să văd apele înghețate. M-am distrat uneori cu Cecilia și Victor. L-am văzut mai des ca altădată pe Buță. Cam asta e tot.

Adriana îl asculta cu neșază : nimic în vorbele lui nu mulțumea așteptările ei. Totul era neutru. Ea ar fi vrut să-i vorbească despre dragostea lor. El îi povestea despre Buță.

— Uite unul care are să te surprindă. A luat în primul rînd o hotărîre eroică. Nu se mai prezintă la examenul de capacitate. La vară ar fi fost pentru a noua oară. Pe urmă a început să studieze. Nu știu lămurit ce, dar e vorba de ceva practic, simplu și genial, care să-i producă lui Buță cîteva milioane pe an. Întîi am crezut că vrea să descopere o formulă magică, dar m-am înșelat. Se pare că e o problemă de mecanică. De altminteri, dacă îl vezi, întreabă-l. Are să-ți spună poate. Dar să vorbim mai bine despre tine. Eu ți-am spus tot. E rîndul tău.

Adriana tăcu. Făcu un gest vag de protestare și rămase gînditoare.

— Nu. Să lăsăm asta. N-am să-ți pot spune, n-ai să mă poți înțelege... Au fost cîteva lucruri penibile și vreau să le uit.

Recurgea din instinct la mister, știind că o minciună absolută apără mai bine decît un adevăr parțial. Nu voia să dea nici un amănunt asupra întîmplărilor de la București, de teamă ca astfel explicațiile ei să nu pară insuficiente și să dea loc la bănuieli. De altfel Adriana știa că misterul o prinde : îi dădea o melancolie depărtată, la care el ar fi trebuit să fie sensibil. Aștepta ca Gelu să insiste, să ceară lămuriri și vedea apropiindu-se scena de explicații, pe care o dorea și din care nu puteau ieși decît împăcați. Gelu nu stăruia însă și se despărțiră fără a fi făcut vreun pas spre o nouă înțelegere.

Adriana nu pricepea nimic. Ceea ce se întîmpla era atît de neașteptat, încît ea se întreba dacă nu e o

glumă care trebuie să se sfîrșească dintr-un moment într-altul. Gelu o iubea. I-o spusese de atîtea ori înainte. De ce în două luni s-ar fi schimbat? Ea fusese poate vinovată de oarecare neglijență, dar nu îl iubea mai puțin. Observa acum, cînd el părea să se depărteze, că gîndul de a-l ști pe el apropiat îi este necesar și consolator, că iubirea lui era singurul lucru de preț în acea viață monotonă și veche. Erau gesturi care îi plăceau, erau cuvinte cu care se obișnuise, erau glume pe care le aștepta. Cîtă vreme le avusese în chip firesc, nu își dăduse poate seama cît îi erau de dragi, dar acum, cînd era pe cale să le piardă, își spunea că fără ele nu va putea trăi.

Ce să fi pus în locul acestei pasiuni care se ducea? Amorul lui Cello Viorin? Fusesse o glumă care își avusese farmecul ei de o zi, acolo, într-un oraș străin, între lucruri trecătoare, în cîteva clipe de vacanță.

Dar Gelu era aici, îl întâlnea pe stradă, auzea vorbindu-se despre el. Totul o întorcea spre el: spaima de a-l pierde, amintirile anilor trecuți, primăvara ce venea albă. Ar fi vrut să-i vorbească, să-i spună totul, să-l readucă spre ea, să-l păstreze. Dar el trecea pe alături, nu pricepea aluziile ei, nu răspundea cuvintelor ei cu două înțelesuri. Exasperată, Adriana îl întrebă o dată, în mijlocul vorbei, în timp ce el povestea o întâmplare din tîrg :

— Spune-mi, de ce nu mă mai iubești?

El își căută cuvintele, ca să răspundă.

— Crezi că dacă m-ai fi întrebat acum șase luni de ce te iubeam, aș fi știut să-ți răspund? Te iubeam.

Nu te iubesc. E zi acum. Are să fie noapte mai târziu.

Adriana avu un surîs înjunghiat de femeie care nu ştie să vorbească bine, dar care simte cu inima falsă abilitate a unei judecăţi. Pe Gelu îl surprinse expresia ei de sinceră tristeţe.

— Trebuie să înţelegi, Adriana. Erau între noi doi nenumărate lucruri mici care ne legau. Puteau să pară uneori fără importanţă, dar de ele ţinea totuşi dragostea noastră. Veneam la tine zilnic, îmi vorbeai despre felurite copilării, plîngeai uşor, spuneai prostii şi, cînd mă sărutai, aveai un aer mirat şi virtuos, pentru care te-aş iubi încă o dată, dacă s-ar putea. Orice făceai avea pentru mine un înţeles. Duceai mîna la frunte, uite ca acum, ca să-ţi dai deoparte un colţ de păr şi mişcarea asta îmi spunea mie nenumărate lucruri. Pe urmă ai plecat şi ai rupt firul întîmplărilor în două.

— Dar bine, ce vină aveam eu dacă trebuia să plec ?

— Nici una poate. Dar asta nu schimbă nimic. Fiindcă nu e vorba de lucruri şi de fapte, ci numai de păreri şi nuanţe. Sînt mai tari, crede-mă.

Aici se opri convorbirea lor, care fu ultima încercare a Adrianei de a se explica. Gelu se întoarse cu încăpăţinare la munca lui. Ea căuta să uite lucrînd. Îi ceru lui *mademoiselle* Vital să vie zilnic pentru lecţia de pian şi exersa ceasuri întregi fără întrerupere. Făcea asta ca pe o muncă, nu ca pe o distracţie şi nici nu cînta altceva decît exerciţii şi studii. Chopin,

Debussy, Cello Viorin rămîneau neatinși în bibliotecă și locul lor pe pian fu luat de diverse caiete cu game.

Adriana era singură, ceea ce mărea poate durerea ei, dar o mulțumea lipsind-o de consolări utile. De cînd nu se mai ducea la școală, nu-și mai întîlnea decît foarte rar camaradele. De altminteri, cum moartea dubioasă a lui *sœur* Denise fusese cunoscută în tot orașul, mamele bune nu-și mai lăsau fiicele să se ducă la Institut. Încetul cu încetul cea mai mare parte din eleve dezertaseră, așa încît, pe la jumătatea lui aprilie, rămas fără eleve, suspectat și defăimat, Institutul Notre Dame își închise pe totdeauna porțile.

Venise vremea frumoasă și cu ea singurătatea era mai greu de suportat. Întîia rochie fără mîneci Adriana o puse plîngînd. Nu avea Gelu ochi pentru frumusețile ei mărunte. Chiar cînd îl întîlnea pe stradă era distrat și grăbit. Spunea că lucrează mult, ceea ce era adevărat, dar altădată lucrul acesta nu l-ar fi împiedicat să vie să o vadă. Adriana renunță. Nici nu se putea umili insistînd, nici nu credea că stăruința ei ar sluji la ceva. Cecilia, care cunoscuse avantajele unui amor permanent, își imagina necazurile unui sfîrșit, încerca să-l înduplece pe Gelu.

Se apropia vara și plimbările de noapte între Vii puteau fi reluate ca altădată. Ea avea mare încredere în ispita acestei amintiri: Gelu o respinse însă ca pe atîtea altele.

Într-o seară, cum Gelu trecea singur pe o stradă dosnică, ducîndu-se spre casă, un automobil îl ajunse din urmă și se opri lîngă el.

În întineric vocea Ceciliei Coteanu se agita păsărește :

— Urcă, domnule. De cînd te căutăm.

Nu putea să refuze, căci nu-i plăcea să facă publică o ceartă care îl privea doar pe el. Adriana îi făcu loc sperioasă și se ghemui într-un colț, temîndu-se să nu-l atingă, ca nu cumva să-i dea lui impresia de a fi fost prins într-o cursă. Îl privea doar uneori, cînd socotea că el nu ar putea să o vadă.

— Spre Vii ! comandă Cecilia și pe urmă îi explică lui Gelu că noaptea era atît de frumoasă, încît ea luase pe neașteptate hotărîrea acestei plimbări. Era ideea ei, numai a ei, a nimănui altuia. Insista asupra acestui lucru, voind să-i îndepărteze bănuielile probabile. Dar el nu părea curios să știe și Cecilia tăcu ca un pui, pierzîndu-se în brațele lui Victor. Adriana și Gelu rămaseră singuri, silindu-se să nu se apropie prea mult unul de altul și stînjeniți amîndoi cînd, la cotituri, zdruncinăturile mașinii îi arunca în colț.

— Iartă-mă, spuse fata cu o voce albă, nevoind să se creadă că această înclinare spre el era intenționată. El fu zguduit de acest glas înfrînt și voi să facă un gest simplu de prietenie. Îi luă mîna. Pe urmă, fiindcă nu mai știa cum s-o lase, fără ca s-o supere pe fată, o păstră în mîna lui.

Urcau acum de-a lungul Viiei vii spre pod. Noaptea era calmă.

Acceași noapte, singura, pe care o cunoscuseră acolo. Caldă, însetată, puțin înfiorată de apropierea apei, puțin misterioasă din cauza zgomotelor stinse ce ve-

neau de sus, din oraș. Pe pod îi întâmpină freamătul mai rece al pădurii. Îl recunoșteau ca pe un om.

Regăseau deodată toate lucrurile așa cum le lăsa-seră, neschimbate, fixe, de o egalitate care îi surprindea, nevoină să creadă că într-un an de zile, în care se întâmplaseră atâtea mici și mari evenimente, undeva, într-un colț al pământului viața stătuse în loc nepăsătoare de trecerea vremii. Era o impresie curioasă, fizică aproape, ca aceea de a schimba două locuri de tensiune atmosferică diferită. Se simțeau recâștigați de o emoție, care nu era probabil a lor ci a ceasului aceluia de seară, a amintirilor, a locurilor.

Mîna Adrianiei deveni mai grea într-a lui. Nu se auzea decît rar rîsul scurt ca un spasm al Ceciliei și pe urmă zgomotul regulat al motorului continua mai departe monoton, cunoscut.

Adriana își rezemă capul de perne și rămase așa să urmărească pe cer cursa lor în jurul insulei. Gelu o privi atunci înțîia oară și observă cu tristețe că era frumoasă. În întuneric, gîtul ei alb lumina mat, moale. Era lîngă el ca altădată și i se părea ridicul să nu o poată îmbrățișa, fiindcă întâmplări străine, voiseră așa, întâmplări care nu aveau nici o însemnătate acolo unde viața era vegetală, vastă și inconștientă.

Îi petrecu mîna după umeri și o strînse spre el. Ea îi primi sărutul fără curaj. Nici nu îndrăzni să-l mîngîie bine pe păr, gest pe care îl dorise mult, ci abia îi trecu mîna deasupra capului, ezitînd, fără să-l atingă. Știa atît de bine că totul nu era decît o iluzie, ce avea

să sfîrșească dincolo de pădurea Viilor, cînd automobilul va fi trecut podul spre oraș.

La sfîrșitul plimbării, Cecilia, sărind sprintenă din mașină, îi spuse Adrianei că e bucuroasă văzîndu-i împăcați. Ea însă ridică tristă din umeri, fără să răspundă. Niciodată nu se simțise mai singură și mai depărtată.

Într-adevăr seara acea nu avu urmări. Nu se mai întoarseră spre Vii, temîndu-se de chemarea acelor locuri.

Între ei doi lucrurile erau pe totdeauna așezate și de ce le-ar fi schimbat din drumul lor ?

Vara trecu monotonă.

În toamnă, Gelu plecă la București.

CAPITOLUL V

SINGURĂ

Adriana își recăpătă dintr-o dată liniștea. Așteptase o mare durere, se crezuse pierdută, se întrebase dacă avea să supraviețuiască plecării lui. Și nu fu nimic. Era surprinsă de marele calm ce urmă. Nici nu-i venea să creadă.

Își spunea în gând, ca să se încerce : „Gelu a plecat“ și aștepta să vadă dacă gândul acesta nu o durea, asemeni omului care în luptă a auzit șuierînd pe aproape un glonte, s-a trîntit la pămînt și pe urmă, ridicîndu-se, abia îndrăznește să se miște, nu cumva să descopere o rană pe care n-a simțit-o și care sîngează totuși.

Nu. Nu se întîmplase nimic. Glonteile trecuse pe alături. Adriana rămase întreagă, obosită și fără curaj poate, dar liberă. Se mira găsinîd lucrurile la locul lor, se mira de simplul fapt că viața continua așa cum

o apucase. Totul era preferabil nesiguranței în care trăise pînă atunci și chinului de a se convinge că e iubită, cînd știa bine că nu era. Reîncepea să trăiască monoton, plictisitor, dar fără mari tensiuni și fără așteptări.

Se întoarse la ocupațiile ei mărunte și se adînci în ele serioasă, hotărîtă să creadă că a exersa cinci ceasuri pe zi la pian, a citi un roman în două zile și a da uneori o mîină de ajutor în casă, este un fel de a trăi.

I se vorbi în acea vreme despre căsătorie. O cerea un doctor din oraș. Ea nu răspunse nici da, nici nu, și lăsă să se-nțeleagă că va face ce i se va cere.

În oraș Adriana ieșea rar. Nu mai avea pe cine să întîlnească pe acele străzi pustii și gîndul că, după nici un colț de stradă, la vitrina nici unei librării, de nicăieri silueta lui Gelu nu putea să-i iasă înainte, îi făcea rău. Niciodată nu crezuse că lipsa unui om poate fi mai reală și mai vastă decît prezența lui. Gelu, cînd era, era într-un singur loc. Acum, cînd lipsea, lipsea de pretutindeni.

Totuși, într-o zi, cînd ieșise după cumpărături, Adriana avu un moment de emoție. Recunoscuse înaintea ei, după mers, o siluetă familiară și asta îi făcu inima să-i bată mai tare. Era Buță și Adriana îl întîmpină cu o bucurie exagerată, care îl miră puțin pe băiat. În definitiv ducea și el ceva din existența lui Gelu și în mîna lui noduroasă, Adriana strînse altă mîină decît pe a lui.

— Mă bucur că te văd ! Ce faci ? De ce nu te mai vezi ? Ai uitat de prietenii dumitale ? De ce nu mai dai pe la noi ?

Îl întreba vioaie, neștiind nici ea că bucuria ei trecea de capul colțuros al lui Buță și se îndrepta aiurea către altcineva. Nici nu îl privi ca lumea. Altfel ar fi văzut că poartă același pardesiu străvechi, cu buzunarele pline cu cărți, aceeași șapcă de liceu roasă și l-ar fi părăsit repede, rușinată să rămână în mijlocul străzii, în văzul tuturor, lângă el.

Buță vorbi tărăgănat și leneș. Lipsise din oraș. Avusese o afacere de curînd, undeva. Lucrase mult la un proiect, pe care îl pregătea el în ascuns și despre care se va afla mai tîrziu. De aceea nu prea ieșise pe stradă decît noaptea, cînd probabil ea, Adriana, dormea. Dar pentru că tot s-au întîlnit, ar fi bucuros să se plimbe cu ea puțin. Adriana primi.

— Vezi, rămînem singuri în tîrg, îi spuse ea. Dumnezeu, Cecilia, eu... Sîntem ca bătrînii care rămîn la poartă, să-i privească pe cei ce pleacă. Poate că nici lui Gelu, acolo unde este, nu i se întîmplă mare lucru, poate că nici el nu duce altfel de viață, dar deosebirea e că el este acolo și noi aici. Și e o deosebire tristă, mi se pare.

Un moment, Buță voi să-i răspundă cumsecade. Era și el amărît de plecarea prietenilor lui, duși în alte locuri, spre o nouă viață, în timp ce el rămînea un licean bătrîn, de douăzeci de ani. Ar fi vrut să-i vorbească Adrianei, așa cum el nu știa vorbi : simplu, lăsat în voia tristeții lui, adevărat.

Dar se încurcă după o ezitare orgolioasă și schimbă sensul cuvintelor lui, subit, așa cum un ac 'întors schimbă mersul unui tren de pe o linie pe alta.

— Poate că ai dreptate pentru dumneata, domnișoară Dunea. Întrucît mă privește pe mine, eu mă simt bine unde mă aflu. Gelu s-a dus ca orice băiat de treabă la studii. Ce mare ispravă a făcut cu asta? Mai interesant mi se pare să-ți crezi o aventură a ta proprie într-un oraș ca ăsta al nostru. Și mi se pare că eu reușesc...

— A, știu. Am auzit despre proiectul dumitale misterios, dar nu știu prea bine ce e. Mi-a povestit Gelu. Nu cumva vrei să fabrici aur?

— Gelu e un nătărău și eu nu sînt un alchimist, răspunse el scurt.

Pe urmă, după un lung moment de tăcere, reluă vorba cu oarecare ezitare, ca și cum s-ar fi întrebat dacă trebuie să continue sau să tacă.

— Uite, am să-ți spun dumitale un lucru pe care nu l-am spus nimănui. Îți cer doar să fii discretă. Mi-ai răpi altfel jumătate din bucuria triumfului.

Se opri iar că să marcheze însemnătatea cuvintelor ce aveau să urmeze.

— Ai văzut dumneata vreodată o ruletă?

Adriana întîrzie răspunsul, neștiind dacă nu e o glumă.

— Da.

— Ți se pare că e un joc de noroc.

— Evident.

— E evident poate, dar nu e de loc sigur. Căci bunăoară este evident că soarele se mișcă în jurul pământului și cu toate astea... Descoperirea mea pleacă de la principiul că ruleta nu e un joc de noroc, ci unul de calcul. O problemă, care deocamdată n-a fost rezolvată. Un joc de forțe cu o constantă nedescoperită încă. Un raport de forțe. Rămîne să calculez raportul ăsta și misterul se sfîrșește. În ziua în care am să captez hazardul într-o ecuație descoperirea mea va fi gata. Cu o sută de franci la Monte Carlo lumea va fi a mea, și ziua aceea nu mi se pare să fie departe.

Se opri și așteptă cu aerul modest al unei gazde, care servește un *liqueur* excelent și pe urmă îl pîndește pe musafir, întrebîndu-l parcă din ochi : „Ei, ce zici ?“

Adriana tăcu jenată, neîndrăznind să creadă, neîndrăznind să rîdă, cuprinsă mai mult de un sentiment de milă decît de poftă de a se amuza. Nu, Buță nu era nebun, dar, oricum, misterul lui trecea dincolo de așteptări. Nu-i răspunse deci și încercă să schimbe vorba. El înțelese, îi spuse cu jumătate gură ziua bună și plecă înainte, netulburat, fără a întoarce capul, ca un om care știe bine încotro merge. Adriana îl privi din urmă cîteva clipe. Se gîdea cu oarecare melancolie la el. Era singur în acel oraș [avînd] să rămînă ne-schimbă, așa cum îl cunoscuse, leneș, tenebros, superior, fără ca vremea trecînd să-i adauge sau să-i ia ceva din imensa lui naivitate, din nepăsătoarea lui mizerie.

Nu era un simbol șapca aceea de licean, pe care o purta încă, la douăzeci de ani ? Și nu spunea ea că el singur, când toți foștii lui prieteni se răspîndeau în lume și în viață, că el singur rămînea ca totdeauna să creadă liber ce vrea și să apere ce nu poate, să-și bată joc de oameni și să rîdă de ceea ce lumea cu-minte numește realități ?

I se păru atunci Adrianei că numele acela uscat și fără sunet interior : „Buță“ e trist, ca o glumă nereușită într-o casă de oameni necăjiți și, privind cum omul se depărta cu pasul lui lăbărțat, cu mîinile prea mari ca să încapă în buzunare, cu capul înțepenit pe grumaji, avea impresia că are în fața ei un soi de stindard zdrențuit al unei lumi care era pe totdeauna sfîrșită și care fusese adolescența lor.

Săptămînile treceau agale. Nici o veste de la Gelu. O singură dată Adriana primi o carte ilustrată cu salutările și semnătura de rigoare, scrise în grabă cu creionul pe verso și ea, care îl știa pe Gelu ordonat, văzu în neîngrijirea aceasta schimbări pe care nici nu îndrăznea să le bănuiască.

Ținuse vreme multă cartea aceea colorată în mîini și o privise atentă. Era *Ateneul român*. Fotografia era veche, dinainte de război probabil și cele cîteva cucoane care se opriseră în fața obiectivului, purtau rochii lungi și pălării imense cu pene albe, așa cum Adriana văzuse într-un album de familie. Imagine

veche de cincisprezece ani a unui alt oraș decît acela în care trăia Gelu acum, ilustrația Ateneului român avea un humôr trist ce spunea deșertăciunea tuturor zilelor ce trec. Ce amantă primise cu cincisprezece ani în urmă aceeași poză verde, în care încerca să-și imagineze existența altui iubit ? Ce amantă o va prini peste alți cincisprezece ani cînd durerile de acum vor fi fost de mult uitate și doar Ateneul român își va afirma liniștit eternitatea ?

Adriana trecuse de epoca disperărilor mute, de vreme ce putea să glumească, oricît de trist, pe seama lor. Așteptările ei se cumișteau : treceau în rîndul lucrurilor zilnice, obișnuite, neschimbate și deveneau suportabile ca tot ce se leagă de monotonia vieții.

Poate că altfel, fără această tristețe, viața ar fi fost, mai greu de dus, mediocră cum era, lipsită de accidente, goală de sens. Adriana trăia în amintirile ei ca într-o altă existență și număra zilele după un calendar unde erau înscrise aniversări personale pe care le sărbătorea ea singură în felul ei. Se chinuia să restabilească o dată, să corecteze o amintire, să adauge un detaliu. Din evenimentele ce trecuseră altădată la întîmplare, ea făcea acum o poveste cu un început și un sfîrșit, cu perioade de umbră și lumină, poveste pe care o re trăia acum din nou, încet, cu voluptatea de a ști că nimic nu mai poate fi schimbat, că totul îi aparținea ei pe totdeauna. Ce ar fi putut face Gelu împotriva amintirilor ei ? Că ar fi iubit-o sau nu, că s-ar fi întors ca altădată spre ea sau că ar fi

rămas departe cu alți oameni, nimic nu s-ar fi schimbat din istoria ei. Într-un fel Adriana îl uitase.

Exista undeva, departe, într-un oraș mare, un om care ducea o viață a lui, cunoștea lume, umbla pe străzi necunoscute, muncea, se ducea la teatru, se culca cu femei străine și omul acela îi era indiferent și uitarea lui îi era totuna și viața lui toată îi era străină. Fiindcă, într-un singur ceas, la aburul unei cești de ceai, ea retrăia, de la un capăt la altul, o viață din care nimeni nu mai putea să evadeze, după cum nimeni nu mai poate să evadeze din amănții zugrăviți pe tablouri.

În această perioadă de resemnare, sosi într-o zi, neașteptată, o scrisoare din partea lui Gelu. Scrisul acela clar, drept și geometric, contrazicea numai ca imagine chiar, dispoziția de suflet vagă a Adrianei.

Era o scrisoare cordială, simpatcă, în care Gelu dădea scuze valabile pentru întârziere, povestea cu voie bună ce făcea, cerea vești, trimitea salutări.

În post-scriptum două rînduri o neliniștiră pe Adriana.

„Pe cine crezi că am cunoscut mai alaltăieri ? Cello Viorin. I-am fost prezentat din întâmplare și am impresia că îl interesez. M-a chemat la el.”

CAPITOLUL VI

„CINTECELE BLONDEI AGNES“

Într-adevăr Gelu îi fusese prezentat lui Viorin, întîmplător, în casa unor prieteni comuni. Ferdinand Graz, un mecanician neamţ meloman, care îi era coleg la un curs liber de matematici, îl întoarse pe Gelu într-o seară să asculte un concert de familie.

El cînta la flaut, iar nevastă-sa — săsoaică blondă dintr-un burg transilvănean — la vioară.

— Vino. O să-ncercăm un fragment din al doilea concert brandenburghez. Şi pe urmă, ştii, avem un pianist celebru. Nu-ţi spun cine. Vino şi ai să vezi.

Pianistul celebru era Cello Viorin.

Gelu îl găsi instalat într-un totoliu, lîngă sobă, sălînd pe genunchi odraslele gazdei, un băiat şi o fetiţă care se jucau între timp cu tabacherea, nasturii şi urechile lui.

— Iartă-mă, domnule, că nu-ți pot întinde cum trebuie mîna, dar, uite, nu mă lasă plozii ăștia.

Avea un zîmbet mare, deschis, care îi lumina toată fața. Gelu îi spuse cîteva vorbe respectuoase despre admirația ce o purta muzicii lui și despre plăcerea de a-i face personal cunoștința. Viorin rîse cu simplitate. Se bucura poate de acele cuvinte amabile, dar le primea cu modestie, cu oarecare scepticism.

Seara trecu ușor în conversații fără importanță, pe care de altminteri nevasta gazdei le întrerupea autoritară, bătînd cu arcușul în pupitru.

Era semnalul de începere și atunci Viorin își lua locul la pian, Graz își pregătea flautul, nevasta lui își prôptea de pieptul ei opulent vioara. Gelu asculta cu plăcere, deși acest tablou de familie i se părea puțin naiv în armonia lui. Femeia, o Gretchen îngrășată, bătea tactul cu piciorul (un picior lat, încălțat cu o gheată masivă de box, ce suna tare pe podea) și de la pupitrul ei își controla cu o privire severă partenerii. E drept că, dintre toți trei, ea cînta cel mai bine. Bărbatul ei, cînd făcea vreo greșală, apleca ochii să se ferească de privirea ei răzbunătoare, iar Viorin tremura terorizat.

Gelu surîdea distrat de această scenă idilică, dar o felicita în gînd pe intransigenta nevastă a lui Ferdinand Graz, căci mulțumită ei asculta în seara aceea un concert de Bach, poate prea masiv și lipsit de nuanțe, dar limpede și precis executat. Pe încetul se crease în acea cameră o atmosferă deosebită, în care el se pierdea de bună voie, deși simțea într-un fel

ridicului nemțesc al situației. Violonista avea mâinile jupuite de la bucătărie : cînta acum o sonată și un ceas înainte curățase poate cartofi.

Se făcea târziu și mica orchestră schimbase de cîteva ori o bucată de Bach pentru una de Beethoven, o bucată de Beethoven pentru una de Bach.

— Ce-ar fi să cîntați *Cîntecele blondei Agnes*, propuse Gelu pentru variație.

Ferdinand Graz acceptă cu entuziasm și Viorin încercă primele acorduri. Dar nevasta lui Ferdinand lovi scurt cu arcușul în pupitru și spuse retezător :

— Nu.

Bărbații se uitară unul la altul și se supuseră. Femeia le deschise fiecăruia în parte un caiet de Mozart, le indică cu vîrfurile arcușului pagina aleasă și dădu semnalul de începere.

Nimeni nu crîcni.

Sedînța se sfîrși târziu, după miezul nopții. Viorin îl luă pe Gelu de braț.

— Dacă nu ți-e somn, vino cu mine să ne plimbăm. Îți place să umbli ?

Erau amîndoi puțin amețiți de muzică și ezitau în poartă neștiind încotro s-o ia, ca și cum ar fi ieșit de la dineu cu femei frumoase și șampanie bună. Merseră o bucată de drum, fără să schimbe vreun cuvînt.

— Trebuie să mă ierți. Mi-ai cerut adineauri să cînt la pian *Cîntecele blondei Agnes* și te-am refuzat. E o muzică de care mă feresc. Deși e a mea și deși e atîta vreme de cînd am scris-o, nu o pot asculta fără adîncă emoție.

Gelu voia să-i răspundă că nu el era vinovat de acel refuz, ci teribila doamnă Graz, care îl oprise, dar văzîndu-l pe Viorin melancolic și neatent renunță să mai facă această observație de detaliu.

— Da, domnule, e curios și poate greu de crezut, dar cîntecele acestea ale lui Agnes sînt cea mai grea durere a mea. Dumneata și alții ca dumneata nu vedeți în ele decît o bucată de muzică frumoasă sau urîță. Pentru mine însă asta nu are nici o importanță. Căci Agnes a existat. Te-ai gîndit dumneata, care spui că-mi admiri cîntecele, te-ai gîndit vreodată că ele ascund un om care a trăit în realitate ca dumneata și ca mine ?

Gelu fu surprins de acest brusc ton de confidență.

— Mărturisesc că nu.

— Ei, vezi ? Dumneata ascuți pentru plăcerea dumitale de meloman. Hm ! Ca și cum pentru plăcerea dumitale de meloman a murit Agnes. Fiindcă, mă înțelegi ? Agnes a murit, a murit de adevăratelea, a murit cum mor oamenii și cum mor cîinii.

Gelu îl privi speriat, neștiind dacă Viorin, în violența cu care vorbea, nu-și pierduse mințile. I se părea ciudat omul acesta pe care abia îl cunoscuse și care acum, din senin, se pornise să strige pe stradă, ca și cum s-ar fi luptat cu cineva.

Omul merse iar o bună bucată în tăcere și pe urmă vorbi calm, cu resemnare.

— Uite cum a fost. Agnes trecea în fiecare dimineață în fața casei mele. Era o fată blondă, înaltă,

miraculos de frumoasă. O cunoscusem într-un salon monden și nu o luam în seamă. Credeam și am crezut pînă la moartea ei că era o domnișoară frivolă, căreia îi place să flirteze cu oamenii celebri. Mi-a spus de cîteva ori că mă iubește. N-am crezut-o. Mi-a scris lungi scrisori disperate, prin care îmi cerea numai să mă vadă. Mi-a jurat că ar fi fericită doar cu o privire blîndă, doar cu o mîină întinsă pe care să mi-o sărute. Am rîs. Mi-a spus că are să se omoare. Am rîs iar. Pînă cînd, într-o zi de toamnă, pe terasa casei, am găsit-o cu buzele încleștate pe pragul ușii, cu ochii sticloși, cu părul ei blond desfăcut.

Gelu asculta bănuitor. Faptul era desigur adevărat, căci glasul lui Viorin tremura și ochii îi luceau înlăcrimați, dar i se părea cu totul neverosimilă această confesie necerută, neașteptată, nepregătită, poveste de un tragic neprecis și sumar. Îi era penibil să meargă alături de acest om zguduit de plîns și la a cărui durere bruscă nu putea lua parte fiindcă nu o cunoștea și fiindcă îi era indiferentă.

— Înțelegi, domnule, de ce îmi bat eu joc de admirația pe care mi-o mărturiseai adineauri în casa lui Graz? Admirație și glorie? Hm! Mizerie. Dacă ai ști, dacă ai putea pierde pentru o singură clipă liniștea dumitale de om satisfăcut și dacă...

Dar de ce stau eu să-ți povestesc toate astea. Du-te domnule și te culcă. Noapte bună!

Viorin se întoarse scurt pe călcii și se pierdu cu pași repezi după colț.

A doua zi, la facultate, Ferdinand Graz se apropie de Gelu și îl rugă să prânzească cu el la un restaurant din apropiere. Avea să-i vorbească și, într-adevăr, de îndată ce fură singuri, începu.

— Aș vrea să cer scuze pentru cele ce s-au întâmplat aseară. Femeia mea e o nevastă de treabă, dar, cum să spun eu ? prea energică uneori. Uite, ieri, când d-ta ai cerut lui Viorin să-ți cînte, ea s-a purtat urît. Ai avea dreptul să fii supărat.

— Nu, zău că nu sînt. Și pe urmă... am primit deja o serie de explicații pentru treaba asta.

— Nu, nu. Lasă-mă să termin. Vreau să rămînem prieteni și de vreme ce sper să mai vii la noi în casă, e mai bine să te previn. Știi d-ta cum o cheamă pe nevasta mea ?

— Doamna Graz, cred.

— Agnes Graz. Agnes !

— Frumos nume.

— Da. E un nume care trebuie să-ți fie cunoscut. Ia gîndește-te.

Gelu îl privi lung, neîndrăznind să creadă.

— N-ai să mă faci să cred că nevasta dumitale e... În sfîrșit că Viorin...

— Ba da. Agnes e Agnes și cîntecele lui Viorin au fost scrise pentru ea. Sînt vreo 6 ani de atunci. Ne mutaserăm tocmai la București și nevastă-mea era însărcinată cu al doilea copil. Nu cunoșteam pe nimeni aici și întîmplarea a făcut să mă împrietenesc cu Cello

Viorin, care pe atunci nu era încă prea cunoscut. Mîncam amîndoi la aceeași lăptărie. Am aflat că e muzician și cum muzica e singura pasiune a familiei mele l-am invitat acasă. De atunci am luat de altfel obiceiul seratelor noastre muzicale. Din nefericire Viorin s-a amoretat de nevastă-mea. Fără știrea mea, desigur, i-a propus să fugă cu el. Femeia mea însă e, cum ți-am spus, o nevastă cumsecade. Nu e nici romanțioasă și nici tristă. E vrednică, îi place să lucreze zdravăn și nu cunoaște decît o dragoste : aceea pe care i-a permis-o pastorul. În plus, pe vremea aceea era însărcinată în a șasea lună. Nici astăzi nu pricep cum de s-a amoretat Viorin de ea. Fapt e că femeia i-a spus să se astîmpere, iar pe mine m-a întrebat dacă n-ar trebui să-i închidem lui Viorin ușa casei noastre. La ce bun să fi făcut atîta scandal ? Mie Viorin mi-a fost drag și am lăsat lucrurile să treacă în voia lor. De atunci n-a mai fost vorba de amor și am rămas buni prieteni. Numai că, disperat, Viorin a scris : *Cîntecele pentru blonda Agnes*. Le cunoști, nu-i așa ? După părerea mea mai frumoase lieduri nici Schumann n-a scris. Agnes, nevastă-mea, nu le poate însă suferi. Zice, mai ales, că-i e rușine să le asculte în fața mea.

Gelu era uimit. Nu că ar fi pus un moment la îndoială povestea lui Graz. El vorbea cu simplitate și cu un umor de om așezat, care mărturisea adevărul. Dar era atît de mare deosebire între legenda romanțioasă a lui Viorin și între această istorie de buni burghezi, încît nu știa ce să creadă și ce nu. Îi povesti lui

Graz convorbirea pe care o avusese în noaptea trecută cu Viorin.

— O cunosc, îi răspunse el. Mi-a povestit-o și mie. Să nu crezi că Viorin e un mincinos. E un om cu imaginație doar. El, cel puțin, crede în ceea ce spune și poate că atîta lucru e de ajuns. Și, în fond, de ce să nu-i ierți atîta slăbiciune. Domnule, eu fac muzică de la vîrsta de 8 ani și știu ce se cheamă a avea talent. Ei bine, Viorin îl are și asta ajunge pentru ca să mă închin în fața lui, uite așa, pînă la pămînt. Iartă-i și dumneata naivitățile.

Ferdinand Graz avea dreptate. Oricît de ridiculă era istoria acestui amor, Gelu simți instinctiv o caldă simpatie pentru Viorin.

Ar fi trebuit să rîdă gîndindu-se la opulența lui zîină, la pieptul ei de Brunhildă războinică, la mîinile ei de menajeră melomană. Altădată, la D..., cînd asculta în tovărășia Adrianei acele cîntece, își imagina o Agnes de mit, un chip de icoană, tras, serafic, nepămîntesc. Acum era poate puțin iritat cunoscînd realitatea, dar își spunea că Viorin trebuie să fie un copil admirabil, de vreme ce fusese capabil de asemenea naivități.

Îl revăzu de cîteva ori. Era totdeauna preocupat, entuziast, vibrant, gata să povestească o aventură, să improvizeze un motiv pentru pian, să dezmință un lu-

cru afirmat cu o zi înainte, să inventeze o tragedie desigur autentică. Nu lua niciodată precauții pentru garantarea fanteziilor lui și nu ezita să spuie la interval de cinci minute două lucruri contradictorii.

— Nu te mai vezi pe stradă, domnule Viorin.

— O, dragul meu, mi se întâmplă un lucru extraordinar. Închipuiește-ți că duminică veneam spre dumneata, cum ne fusese vorba, ca să te iau la simfonic. Deodată văd un Rolls-Roice, se oprește drept înaintea mea și de la volan o doamnă îmi face semn cu mâna. Nu o cunoșteam și credeam că i se adresează altcuiva. Mă uit curios pe de lături și nu văd pe nimeni. Atunci femeia coboară din automobil și se îndreaptă către mine. „Domnule Viorin, îmi spune ea, fă-mi plăcerea și ia loc lângă mine în mașină.“ — Nu înțelegam nimic, desigur, dar am urmat-o. Mi-a povestit atunci că îmi cunoaște muzica de multă vreme, că vrea să mă cunoască de aproape, că mă roagă să o vizitez în vila ei de la șosea. Ei bine, ce să-ți spun, de duminică până azi n-am mai scăpat de ea. Ce e dreptul, e o femeie superbă, dar oricum, trei zile și trei nopți de dragoste continuă, e cam mult.

De obicei însă Viorin, care nu avea spiritul frivol, istorisea aventuri mai triste, cu deznodăminte grave, cu eroi tragici. Și ce era deconcertant în imaginația lui, era că nu rămânea absolut în fantastic, că dădea uneori detalii veridice, probabile, ba chiar absolut sigure. De câteva ori, câteva istorii, pe care Gelu le crezuse inventate, se dovediseră riguros exacte. Așa încât el nu mai știa să deosebească adevărul de legendă și-l as-

culta pe Viorin curios, cum ar fi citit un roman feuilleton.

— Am cunoscut multe femei, dar nici una nu mi-a lăsat o amintire mai emoționantă decît o tînăra provincială, pe care am văzut-o acum un an aici la București. Am fost prieteni și cine știe dacă pînă la urmă n-am fi fost amanți ! Îndeobște mă feresc de „admiratoare“. Fata asta însă, de cum mi-a trecut pragul, mi-a plăcut. Avea o expresie de afecțiune pe care n-am văzut[-o] decît pe obrazul ei frumos. Și să știi de la mine, că obrazul nu minte.

Să vezi. Într-o dimineață cineva îmi bate la ușă. O femeie foarte tînăra, foarte frumoasă mai ales mă întreabă dacă-mi poate vorbi. O primesc, desigur. Îmi spune că nu e din București, că a venit din orașul ei de provincie ca să mă vadă și să-mi ceară o favoare : aceea de a cînta la pian înaintea mea *Cîntecele blondei Agnes*.

Dragul meu, a fost un miracol. Niciodată nu s-a cîntat o melodie cu mai multă simțire, cu mai mult adevăr. Eram zguduit. Au urmat pe urmă două săptămîni de fericire. Simțeam cum pe fiecare zi fata își pierde siguranța ei personală, cum se apropie de mine irezistibil, cum se adîncește în pasiune fără voie. Șovăia, cum trebuie să șovăie un șarpe, care ar vrea să scape de vrajă și nu poate.

Pe urmă, într-o zi, a fugit. Cred că a plecat de teamă. Cînd am aflat, era prea tîrziu. În noaptea aceea n-am dormit : am scris atunci un cîntec de dra-

goste, cum nu cred să fi scris al doilea. Dimineața am alergat la gară și abia am avut timp să i-l întind prin fereastra vagonului, care se urnea tocmai din loc.

Era bună, liniștită, gravă și uneori visez că avea carnea caldă ca pîinea.

— Cum o chema ?

— Adriana. Adriana Dunea.

CAPITOLUL VII

/

BUȚĂ PRIZONIER

Adriana aștepta cu teamă întoarcerea lui Gelu la D... Întâlnirea lui cu Cello Viorin o neliniștea. Dacă vor fi vorbit despre ea? Dacă Gelu la întoarcere îi va cere lămuriri asupra unor lucruri pe care ea altădată le tănuise?

Se gîndi să-i scrie, ca să-i povestească tot și să-l prevină. În fond nu se întîmplase nimic serios între ea și Viorin. Ea făcuse însă imprudența de a nu spune totul din timp. Crezuse că era mai comod și mai simplu așa. Întîmplarea complica lucrurile abia acum, un an mai tîrziu.

Nu-i scrisese totuși. Îl aștepta și se hotărî să lase lucrurile în voia lor. La început părea că totul se aranjează. Gelu venind la D... de Crăciun fu amical, o vizită de cîteva ori, o însoți la plimbare în oraș, nu făcu nici o aluzie supărătoare. Era rezervat și uneori

rece, dar Adriana se obișnuise cu această purtare de cînd el îi spusese răspicat că nu o mai iubește. E drept că acest calm aparent o neliniștea mai mult pe Adriana, fiindcă se gîdea că cearta ar putea porni dintr-un moment într-altul pe neașteptate, surprinzînd-o. O dorea chiar : altfel nu-l putea privi în ochi pe Gelu, știind că între ei doi rămîne continuu o înîmplare penibilă, pe care o cunosc amîndoi, fiecare simulînd însă că o ignorează. Scenele tari cu exclamații și replici violente, Adriana le suporta mai ușor decît această surdă înveninare de fiecare ceas.

De aceea, o dată, fără a fi premeditat, Adriana izbucni.

— Gelule, spune-mi ce ți-a povestit Viorin despre mine ?

Un moment, Gelu fu ispitit să răspundă cu perfidie :

„Viorin ? dar de unde îl cunoști tu pe domnul ăsta ?“

Dar se răzgîndi văzînd cît era de galbenă Adriana, așteptîndu-i răspunsul. Îi istorisi atunci, fără grabă, fără reproșuri dar cu oarecare melancolie, tot ce știa.

Adriana rămase uimită. Nu se mai recunoștea în versiunea lui Viorin. Totul era fals, totul era inventat, schimbat, interpretat greșit și cu rea voință. Ceea ce nu fusese decît o mică glumă devenea o fatală pasiune. Viorin mințise cu inconștientă. Nu, nu-i ade-vărat că ea s-ar fi dus să-l viziteze acasă. N-a fost niciodată la el și nici nu s-a gîndit niciodată s-o facă. El a oprit-o pe stradă. El i-a vorbit, el a insistat.

Adriana protestă cu mînie. Cum ? Gelu a putut să creadă în povestea asta de prost gust ? mistificare ieftină și copilăroasă ? Cum ? s-a putut îndoi de ea ? N-a văzut ața albă din cusătura asta grosolană ?

Plîngea de indignare, se plimba agitată prin casă, își frîngea mîinile.

El vorbește, mereu calm.

— Poate că ai dreptate, Adriana. Sigur că ai dreptate. Viorin a mințit, fiindcă așa minte el de obicei. Ei și ? Se schimbă cu asta ceva ? Am eu nevoie de investigații ? Ai tu nevoie de scuze ? Tu nu înțelegi că din momentul în care împlinirea asta a fost cu puțință tot restul nu mai interesează ? Că te-ai dus tu la el sau a venit el la tine, că te-a iubit el sau că l-ai iubit tu, că v-ați îmbrățișat sau că nu v-ați îmbrățișat, crede-mă, toate astea mie îmi sînt tot una. Eu nu sînt un procuror. Altfel ți-aș putea spune că indignarea ta e cel puțin întîrziată. Fiindcă rămîne stabilit bunăoară că tu l-ai cunoscut pe Viorin anul trecut și mi-ai ascuns faptul ăsta. De ce ? Te-ai plimbat cu el, te-a condus la gară, ți-a dat un cîntec scris anume pentru tine.

Mie nu mi-ai spus nici o vorbă despre ce s-a petrecut atunci. Nu, nu protesta te rog. Știu că ai putea găsi o explicație, știu că ai putea găsi zece explicații, toate bune, toate plauzibile. Ei și ? Nu vezi, fată dragă, că eu nu judec pe fapte și întîmplări și istorii ? Îmi bat joc de ele. Eu aveam nevoie numai de o anumită împăcare intimă, pe care nu mai o am. Ești tu în stare să o clădești din nou cu „argu-

mente⁶ ? Dacă ai ști ce oroare am de bănuieli și confruntări și dezmințiri ! Îți poți tu imagina prăpastia care există între pur și impur ? Te-ai cutremura poate. E ceva absolut și fără putință de întoarcere. Ceva e curat sau nu e. Cea mai slabă umbră, cea mai ușoară spărtură e de ajuns pentru a trece de la o lume la alta. Eu îți vorbesc despre un sentiment. Nu îmi răspunde vorbindu-mi despre o situație.

Ascultă-mă pe mine, Adriana. Să lăsăm explicațiile, că nu ne duc nicăieri. Faptul e mult mai simplu și mai trist. Era un timp în care tu dețineai pentru mine rostul unei vieți întregi. Astăzi nu ești decît o fată frumoasă. E mult poate, dar nu e destul.

Adriana plîngea zguduită, înțelegînd că totul era pierdut. El o îmbrățișă prietenește și îi șterse lacrimile ca unui copil.

— Gata ?

— Gata.

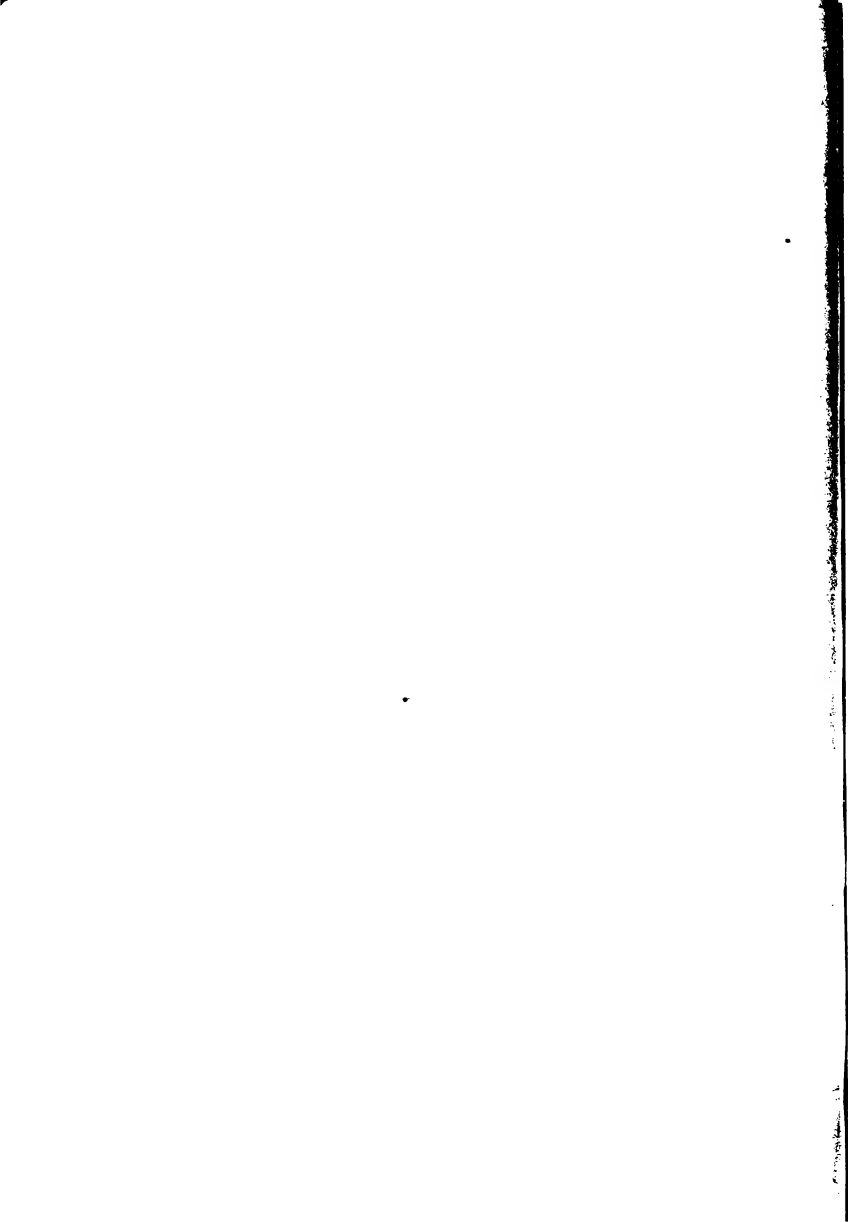
Se despărțiră la începutul lui ianuarie, convinși că era pentru totdeauna. Gelu se întorcea iar la București, vacanța fiind sfîrșită. Adriana rămase cîtva timp încă la D... din lene, din oboseală. O chemau diferite neamuri să petreacă sfîrșitul iernii într-un orașel de munte, în Moldova, dar ea se gîndea la o călătorie, ca la o aventură imensă de care nu se simțea capabilă. Pețitori de tot felul treceau zilnic aproape prin casă.

Într-adevăr, Adriana răspunse părinților ei că nu refuză să se mărite. Doamna Dunea cerceta acum cu vigilență titlurile pretendenților. Ezita între doi mai ales, dar Adriana, nevoind să-i vină în ajutor cu o părere, sub pretext că ei oricine îi era tot una, decizia doamnei Dunea se tot amîna. În sfîrșit, o dată cu vremea care începuse să se îmblînzească pe la jumătatea lui februarie, Adriana plecă din oraș. Se ducea pentru cîteva luni în acel mic oraș din munți. Un lucru mărunț și de altminteri fără nici o legătură cu ea, o hotărîse la această dezertare :

Buță fusese luat la armată.

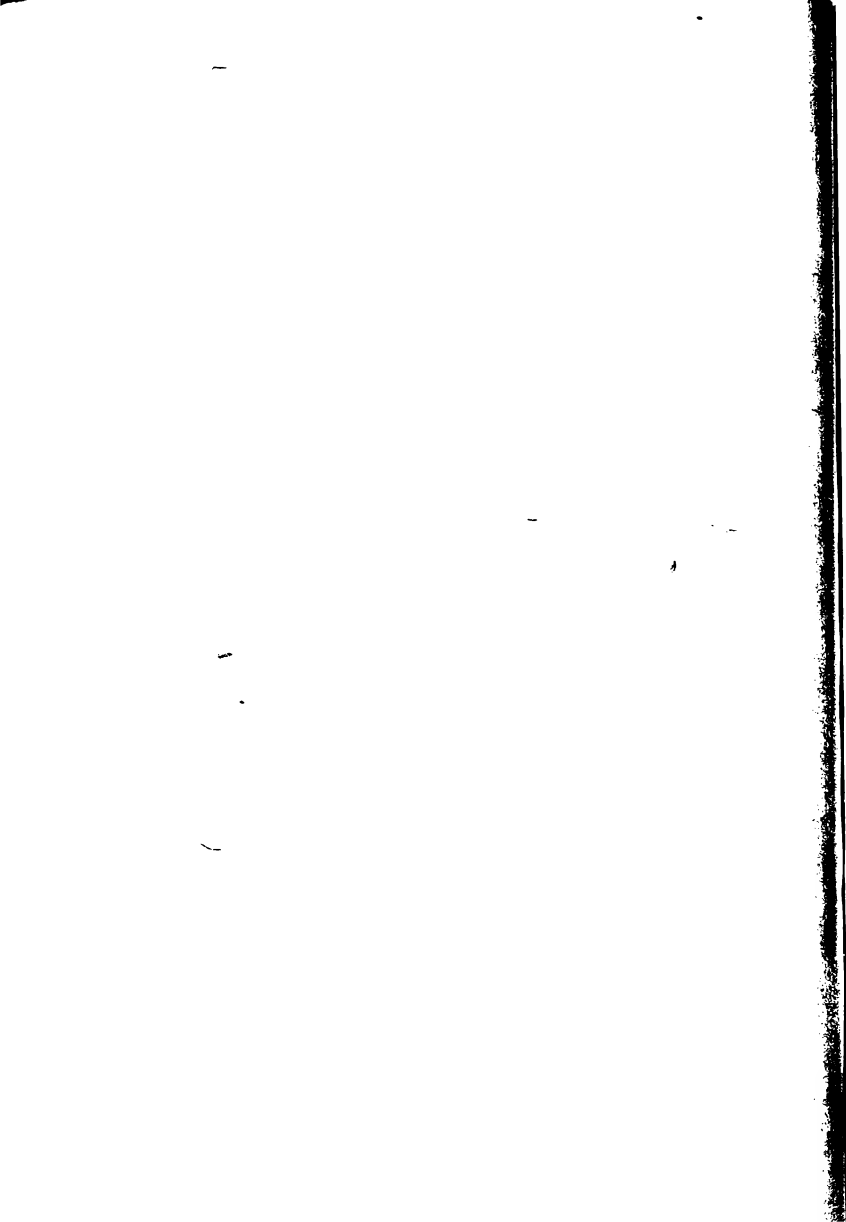
Într-o zi, o hîrtie albă îl căutase acasă. Băiatul fusese surprins de acest lucru, pe care altfel ar fi trebuit să-l aștepte. Încercase să fugă. Se gîndea chiar, în disperare, să se ascundă între Vii, unde știa el o vizuină. Dar fusese încolțit și într-o zi apăru pe stradă în haine verzi prea largi pentru el, cu părul tuns chilug, cu o capelă largă ce îi cădea peste urechi și cu brațele bălăbănindu-se dezorientate în căutarea unei libertăți pierdute.

Adrianei îi făcu rău expresia lui de fiară prinsă. Era ultimul erou al unei povești, care, vedea ea bine, era definitiv terminată. Soarta lui Buță semăna puțin cu soarta dulăilor de mahala, care umblă ani întregi pe străzile tîrgului, liberi și lățoși, pînă cînd într-o zi, în aplauzele copiilor, în huiduielile gospodinilor și chelălăitul cîinilor din cotigă, lațul hingherului i se strînge deodată după gît.

Partea a patra

4

CAPITOLUL I

ÎNTR-O ZI DE IULIE...

Într-o zi de iulie, cum Gelu ieșise în oraș să se plimbe, o voce cunoscută îl strigă pe nume din depărtare, de la colțul străzii. Se întoarse surprins și văzu venind spre el o femeie tânără, pe care nu o recunoștea, dar care desigur nu era străină, căci îi făcea semne amicale cu mâna.

Nu vedea din depărtare decît o rochie albă, ușor agitată în mers. Capul era umbrit sub borul unui gamen alb de pînă și Gelu ghici abia, ca pe o lumină răsfrîntă, un surîs ce se ascundea. Nu recunoștea nimic în mersul acela și pînă a fi aproape de tot, curiozitatea lui fu crescîndă. Abia atunci, la cîțiva pași de ea, avu impresia că se găsește în fața Adrianei, dar gîndul îi trecu întîmplător prin minte, fără să insiste. Nu, nici talia, nici înălțimea, nici expresia acelui trup nu îi erau cunoscute. Privi bănuitor, aproape speriat.

Ezită un moment înainte de a o recunoaște.

— Ești tu ?

— Eu.

Hotărât se întâmplase ceva cu Adriana. Era desigur ea, căci îi ardeau acum ochii strălucitori, fruntea mată, obrazul rotund. Dar era ceva schimbat în toată înfățișarea ei, n-ar fi știut să spună ce anume, un aer străin, o expresie fizică, un detaliu. Nu înceta să se mire. O măsură cu o privire directă, care ar fi fost agresivă și supărătoare, dacă n-ar fi avut în același timp o nuanță de imensă uimire.

Adriana nu știu să răspundă întrebărilor lui.

— Nu, te asigur, nu văd nici un fel de schimbare. Și m-am uitat bine în oglindă, te rog să mă crezi. Sau... știu eu ? Poate pantofii...

— Ce pantofi ?

— Pantofii ăștia albi de pânză, fără tocuri.

Gelu nu o lăsa să termine și porunci scurt ca un judecător de instrucție, care se vede în posesia unui indiciu și vrea să-l verifice imediat :

— Umblă.

— Cum ?

— Umblă, te rog. Mergi. Înaintează.

Ea nu înțelegea nimic, dar se supuse încurcată, făcând câțiva pași și uitându-se întrebătoare spre el.

Gelu se luminează brusc. Găsise.

Tot ce se schimbase în Adriana era pasul. Îl știa sprinten și nesigur, mângâind abia podeaua pe care trecea, ca un lăstun ce atinge apa în zbor. Descoperirea acum schimbat un pas ce se lipea de pământ,

un pas leneș, moale, larg, care cădea pe toată talpa și se rezema pe patru laturi de pământ. Era numai un amănunt, dar schimba cu totul liniile corpului. Adriana devenea mai scundă, umerii coborau, mâinile se destindeau ca după o lungă încordare. Era mai puțin suplă decît înainte, dar avea o expresie de mare liniște fizică, de odihnă totală. Tot corpul părea să se desfacă dintr-o strînsoare și să se potrivească după mișcări instinctive.

— Mergi, Adriana, mergi.

Fata se oprea din cînd în cînd, nedumerită, întorcea capul și îl întreba din ochi.

— Încă ?

— Da. Mergi.

Era în bucuria lui de a o privi un strigăt nestăpînit, care îi mărea ochii : avea impresia că pentru întîia oară o cunoaște pe Adriana, că o descopere abia acum. Simpla deschidere a pasului era senzuală, caldă, fără rușine, răspîndind în jur o inconștientă fericire a cărnii, sub soarele alb al zilei.

Treceau oameni și trăsurî, se opreau copii în loo să-i privească, îi salutau cunoscuți, dar toate acestea se întîmplau neobservate, pe de lături și singurul lucru care exista era minunea aceea bruscă, ce i se revela la zece pași de el. O privea cu doi ochi scînteietori, care o speriară pe Adriana și îi aduseră un val de sînge în obraji.

Căci știa ce înseamnă acea privire.

Se întoarse scurt spre el.

— Să lăsăm glumele, Gelule. Haide !

Merse lângă ea fără să-i vorbească. Ea îl urma nesigură, uluită de bruscheta emoției lui și intimidată ca altădată, într-o dimineață de demult, când îi bătuse la ușă îndrăzneț, cu ochii deschiși mari și pumnii strînși.

O luară după colț, înapoi spre casa Adrianei. Abia în fața porții băgară de seamă că se întorseseră. Trecură amîndoi pragul, nesiguri de ce avea să se întâmple. Când ușa se închise în urma lor, căzură unul în brațele celuilalt.

Carnea fetei era fierbinte, părul avea o aromă neștiută. Sub rochie, trupul se desfăcea din încheieturi, moale. O culcă pe divan și îngenunchie lângă ea. Își puse fruntea pe sînul ei stîng, care ieșea rotund dintre dantele albe, mai alb decît ele. Îi ținu în mînă genunchiul și surîse, recunoscîndu-l. Își purtă buzele pe cusătura ciorapului ei, ca să reînceapă o glumă veche și o urmă atent, cu o seriozitate de copil, pînă unde țesătura puțin aspră, rece și lunecoasă a mătăsii, contrasta brusc cu carnea fierbinte și moale ce se dezvelea.

Adriana îl privea obosită și întinse mîna să-l mîngîie pe păr.

★

Părea că începe un timp nou. Nu era numai un ocol al unei iubiri, care revenea din amintiri și din

obișnuințe, din legături uitate și vechi, dar persistente și vii încă. Nu. Era curios cum în acele prime zile de dragoste subită, în îmbrățișările lor, în cuvintele lor rare, în privirile lor întâmplătoare, nu regăseau nimic din fosta lor pasiune, nici măcar gustul depărtat pe care îl păstrează sărutările vechi. Nu se recunoșteau și bucuria lor era amestecată cu un sentiment de continuă mirare.

— Ești o iubită nouă, Adriana. Ți mai rămîne doar numele și gestul liniștit cu care îți mîngîi fruntea.

Exagera, desigur. Căci îi mai rămînea Adrianei același lob de ureche mică, subțire, slab desemnată, pe care buzele lui o căutau sub păr, cu precisa senzație că acolo carnea ei era mai goală. Îi mai rămîneau mîinile lungi cu oasele subțiri, pe care i le simțea la încheietură gata să se frîngă între degetele lui de bărbat. Și îi mai rămînea tot, afară de gustul intim al trupului, schimbat, aroma nedefinită, neprecisă, ezitantă a cărnii și a părului, căldura aceea după care recunoști într-o îmbrățișare o femeie iubită, căldura aceea ce venea din ritmul sîngelui, din înfiorarea nărilor, din moliciunea buzelor, din bătaia rară a pupilei. Atîta lucru se schimbase în Adriana — aproape nimic, o părere, un abur, o nuanță — și fusese de ajuns ca să facă din ea o altă ființă.

Era în descoperirea lui Gelu, în noua lui dragoste, ceva violent. Trecea peste amintiri, judecăți, piedici.

Adriana se temea de iubirea lui bruscă. Era în exuberanță, în nerăbdarea, în entuziasmul lui, un exces

care o neliniştea, poate fiindcă asta dezorganiza simţul ei de echilibru sau poate, mai degrabă, fiindcă simţea că o pasiune bruscă nu este o pasiune stabilă. Ea ar fi vrut să fie iubită mediocru, fără accese de mare patimă, dar de asemeni fără căderi subite şi lungi, să fie iubită cu o dragoste zilnică, sigură, aşezată.

În faţa pasiunii lui prea vii, ea avea un gest ascuns de ezitare, asemănător surîsului descurajat al oamenilor trişti, când le dai o veste în care le e teamă să creadă, fiindcă li se pare prea frumoasă. Ar fi vrut să răspundă sărutărilor lui cu aceeaşi sclipire de scurtă nebunie, să-l aibe în braţe cu aceeaşi desăvîrşită fericire, dar se temea să nu înainteze prea mult pe căile norocului, pe care le ştia — de altă dată — ocolite, scurte, înşelătoare.

Se strecura deci prin mâinile nervoase ale lui Gelu, cu un mic zîmbet speriat, ce punea pe cuvintele lui de dragoste un accent de îndoială şi amintea, deasupra jurămintelor lui, sentimentul de a şti că totul trece. Era poate în acel surîs reticent al ei o vagă umbră de ironie, care nu-i aparţinea ei propriu-zis, dar care era pur şi simplu ironia întâmplărilor şi a destinului. Era ciudat cum această slabă rezistenţă a ei (rezistenţă sufletească numai — fiindcă altminteri se lăsa în voia braţelor lui poruncitoare) o înfrumuseţa.

Adriana era în acea vară înaltă, odihnită, calmă, ca o simplă fată de ţară, umblînd desculţă prin ier-

buri : avea o gravitate care uneori lui Gelu i se părea exagerată, fiindcă o făcea nemlădioasă, puțin stîngace, puțin rigidă. Era o frumusețe ca a serilor de vară, fixă, adîncă, fără treceri nesimțite, fără schimbări și nuanțe.

Numai uneori o înfiora gîndul că totul se poate sfîrși.

CAPITOLUL II

ROCHIA NEAGRĂ

Foarte târziu, într-o vreme în care lucrurile erau de mult așezate și iubirea lor sfârșită, Adriana avea să încerce a-și aminti amănunțit zilele acelei veri, fără să izbutească totuși să vadă ceva cu precizie. Acolo memoria ei se oprea brusc, sărind două luni de viață și reîncepînd pe urmă numai decît din toamna aceluia an, întocmai ca o frescă ștersă la mijloc de o pată ce întrerupe episodul pictat și îl desparte în două bucăți dispartate, de o parte și de alta a unui loc gol. Ce reprezenta anume acest loc alb într-o vreme în care fresca va fi fost întreagă, se putea poate înțelege și reconstitui abstract din atitudinea eroilor rămași întregi pe zid, dar culoarea, expresia, viața lor erau definitiv pierdute și încercînd să le caute sub cuvinte, ea se ostenea zadarnic, ca și cum ar fi căutat sub cenușă un jar de mult stins.

Uneori surprindea scurte imagini, pe care le recunoștea după gustul lor sufletesc a fi făcut parte din acea vreme, dar ele îi apăreau subit ca sub bătaia unei reflector puternic și dispăreau iar, cu neputință de reținut, cu neputință de înțeles în jocul lor dezordonat.

Rămînea doar pe urma acelei vremi un aer de irealitate, sub care și puținele detalii precise ce Adriana izbutea să le păstreze cu destulă trudă în memorie, prindeau o patină de legendă și se depărtau într-o lume neprobabilă, care va fi existat poate, dar care la fel de bine putea să fie numai o părere.

Cîtă vreme Gelu rămăsese la D... prezența lui fizică dovedea oarecum realitatea acelei fericiri. Dar mai tîrziu, după întoarcerea lui la studii, la București, Adriana, rămasă singură, avu lămurita senzație de a fi la capătul unui vis ce se sfîrșește și încă o dată se resemna să creadă în moartea amorului lor. Nu îndrăznea să-și spună că iubirea lor din august era un fapt care i-ar fi dat ei dreptul să-i ceară lui în mod logic o anumită atitudine, un fapt pe care putea să-l amintească și în numele căruia să pretindă, măcar ca pe o elementară consecvență sufletească, să fie iubită și să iubească.

Dacă, întorcîndu-se la D..., Gelu i-ar fi dat bună ziua cu indiferență, dacă ar fi refuzat să o vadă și nu ar fi vrut să o sărute, ea n-ar fi găsit ce să-i reproșeze, căci nici un moment nu crezuse că dragostea lui din vară ar fi fost altceva decît o scurtă nebu-

nie, căreia ea i se supunea, cum te supui vînturilor, știind că au să treacă.

De aceea, venind în iarna aceea, de Crăciun, la D..., Gelu o găsi pe Adriana așa cum o lăsase : cu un surîs umbrit în colțul buzelor, același surîs descuiat, reticent și neîncrezător, dar în ochi sclipind aceeași învăluitoare dorință de a crede totuși și de a se da.

Purta în acea zi de decembrie o rochie neagră, lungă, cu două revere înguste de mătase galbenă, ce desemna oblic decolteul, auster în rochia cea neagră, mulată drept pe șolduri și căzînd — cum se purta în acel an — rotundă și arcuită în jos, după genunchi. Părea puțin surprinsă cînd el, luînd-o în brațe, își lipi obrazul de al ei. Gestul lui era însă atît de liniștit, încît Adriana știu, fără să-l întrebe, că era iubită. Niciodată, decît poate în primele timpuri ale iubirii lor, dar atunci din timiditate sau poate din resturi de pudoare fizică, pe cînd acum dintr-un sentiment de întreagă liniște, niciodată întîlnirile lor nu fuseseră mai simple.

Luau în fiecare seară ceaiul împreună, singuri la o masă scundă din odaia Adrianei, vorbind, tăcînd, schimbînd lungi și moi sărutări, privindu-se mult, rîzînd rar, mulțumiți unul de altul, siguri unul de altul, uniți împotriva timpului, pe care îl știau totuși de mai de mult, înșelător în trecerea lui. Se iubeau, așa cum dorise pe vremuri Adriana, cu o pasiune îmbîlînzită, cu elanuri ocolite.

„Ca doi bătrîni“, glumea ea.

Glumă, desigur, căci simțea toată patima ce vibra în pacea lor aparentă. În timpul scurt al lipsei lui de la D..., din toamnă pînă la Crăciun, Gelu nu mai era de recunoscut. În hainele bine tăiate, pe care le purta cu oarecare neglijență, era înalt și dădea o impresie de forță reținută și de tinerețe fizică puțin stingherită parcă de propriile ei puteri, dar sinceră, nouă, împăcată.

— Te-ai făcut frumos, Gelule, îi spunea plimbîndu-și degetul arătător pe sprîncenele pe care el le avea arcuite, bine desemnate și subliniate de o ușoară asimetrie.

Nu, Gelu nu era frumos. Avea însă una din acele fețe cu trăsături nesigure și schimbătoare, din care o lumină căzînd oblic, un surîs, o umbră, o încruntare, poate să facă orice, ca două mîini abile dintr-o bucată de mătase moale. „Obraz anonim“, observase răutăcios Buță odată și Adriana, cu oarecare amărăciune (căci era în vremea în care despărțirea lor părea definitivă) îl corectase: „Obraz trădător“.

— Da, Gelule, te-ai făcut frumos.

Îi lua capul în mîini, îl apropia de ea, îl privea cu o curiozitate afectuoasă, atentă, înainte de a-l săruta, ca și cum ar fi ales locul pe care buzele ei să coboare și să se oprească. Nu erau sărutările nervoase și violente de altădată, ci îmbrățișări lungi, de o voluptate ocolită, de o plăcere nuanțată. Fiecare sărut era o rană, în care buzele, răsuflarea, dinții, vârful limbii se înecau umede, calde și pe urmă se desfăceau

întîrziat, cu o ultimă ezitare, lăsînd între o gură și alta, un surîs șters, aburit.

Dacă buzele, despărțindu-se, se rupeau prea brusc, dacă îmbrățișarea fusese stîngace și sărutul neterminat cum trebuie, îl reîncepeau de la capăt, cu seriozitate, ca și cum ar fi trebuit să îndeplinească un lucru exact, ca și cum, dincolo de plăcerea lor, ei aveau să desăvîrșească ceva rotund, perfect, mare și întreg în acea sărutare.

„Nu e bine“, observa unul sau altul, cum ar fi observat o greșeală într-un exercițiu la pian, și reluau îmbrățișarea întreruptă.

Într-o seară Gelu îi ceru să cînte la pian.

— Dacă domnu vrea muzică..., spuse ea, ca să glumească, și, apropiindu-se de patefon, luă la îndeplinire o placă ce se găsea pe deasupra și o puse. Erau *Cîntecele blondei Agnes*. Le recunoscuseră abia după cîteva măsuri, căci nu le mai ascultaseră de foarte multă vreme și, surprinsă, ridică cu un gest de panică diafragma.

Fu o clipă de lungă tăcere.

— Te-ai speriat ?

— Da.

Revedea atîtea amintiri rele, gata să le strice fericirea lor prezentă.

— Dacă ai ști, Adriana, cît sînt de departe de mine toate copilăriile astea prea vechi.

Ea tăcu mai departe, căci accidentul acesta schimbase deodată ordinea gândurilor ei, așa cum o mică alunecare de straturi afund răstoarnă un mal de pământ, aducînd la suprafață colțuri vechi și adînci.

— Îl mai vezi pe Cello Viorin ?

— Da, uneori, la București. Sîntem prieteni.

Adriana se sili să rîdă, cu o intenție de ironie, căci această prietenie între Gelu și Viorin îi era penibilă, ca o alianță împotriva ei.

— Cînd spun că sîntem prieteni, vreau să spun cu nu sîntem dușmani. Viorin e amuzant. Uneori înduioșător. E un copil zănatec, puțin mincinos, puțin lăudăros, puțin indiscret, dar bun și simplu cînd trebuie. O duce greu acum. S-a încăpățînat să scrie muzică simfonică și nu vrea să vadă că nu e capabil de asta. Ai citit în jurnale că a fost fluierat în noiembrie, cînd și-a dirijat *Schița simfonică...* Dacă nu renunță, se pierde. „Columbia“ i-a reziliat contractul, fiindcă noile lui plăci au rămas nevîndute. Ar putea să se refacă repede, dacă ar vrea să se întoarcă la pian și vioară și să lase pe totdeauna orchestra. Dar nu vrea și între timp duce o viață de mizerie, se hrănește cu mere, face amor cu croitorese, pe care mie mi le dă drept femei din lumea mare, își mută pianul de la o gazdă la alta și cînd are o sută de lei își cumpără flori.

Gelu vorbea indiferent ca despre oricine altul și, din glasul lui cumpătat, Adriana înțelese că într-adevăr întîmplările de altădată trecuseră fără urmă.

Își aminti atunci că are într-un dulap între mai multe hîrtii uitate un manuscris de-al lui Viorin, cîntecul pe care i-l dăduse el, cu doi ani în urmă, la plecarea ei din București. Căută și găsi hîrtia aceea : era boțită și ruptă la colțuri, dar notele se mai puteau citi.

— Să-l încerc ?

Gelu se apropie curios de pian, urmărind peste umărul ei notele. Era într-adevăr un cîntec : o singură linie melodică ce urca și cobora egală, fără nici o complicație. Uneori mîna dreaptă trecea singură pe clape și era vădit, după scrisul dezordonat al paginii, că acolo cel care scrisese urmărise din urmă o frază ce se desfășura singură înainte și că, de teamă să nu o piardă, nu mai avusese timp să adauge acompaniamentul mîinii stîngi. Era un cîntec făcut din cîteva note, din cîteva pauze : acorduri tari, clare, fără acele variații de tonalitate care dădeau celorlalte cîntece ale lui ¹ Viorin, deși frumoase, un aer de romanță.

Adriana, sfîrșind, nu întoarse capul. Simțea în spate, apropiat, cum respirația regulată a lui Gelu se oprise. Nu putea să vorbească și nu suferea totuși tăcerea aceea, care i se părea apăsătoare. Reluă cîntecul și îl duse pînă la capăt.

Într-un tîrziu, Gelu o întrebă liniștit, ca și cum ar fi fost vorba de o poveste cu totul străină :

— Te-a iubit ?

— Nu știu. Crede-mă.

¹ În original : *Cîntecele lui*.

Chiar în timpul Crăciunului doamna Dunea plecă la București unde o telegramă a surorii ei o chema neapărat. Menajul Lucreției și al lui Paul Mădoianu, care pînă atunci avusese parcă o perioadă de calm relativ, intra iar în criză. Se vorbea de divorț și doamna Dunea era ultima nădejde de împăcare.

Astfel Adriana rămase singură în întreaga casă, căci tatăl ei nu venea decît la prînz, iar seara rămînea tîrziu pînă după miezul nopții la club, să discute politică.

Fata își primea acum iubitul cu un adevărat orgoliu de amfitrioană și faptul de a se ști singură în acea casă ca într-o casă a lor a amîndurora făcea din întîlnirile lor oarecum cuminți un lucru misterios și mai vinovat decît era. Era, în plus, o iarnă năpraznică, cu imense zăpezi troienite în fața porții și asta mărea parcă singurătatea lor. Cînd se întorceau din plimbările pe care înadins le făceau pe acel timp aprig, știind că nu va fi nimeni pe stradă să-i vadă, îi întîmpina din prag o căldură moale de casă în care trăiește o femeie tînără, o aromă tulburătoare de colonie, de teracotă încinsă, de pat abia strîns. Dacă n-ar fi fost imaginea proaspătă a zăpezii strînsă la fereastră, atmosfera aceea senzuală ar fi fost apăsătoare și odaia de „jeune fille“ a Adrianei ar fi luat un aer de alcov. Dar așa, rămînea acolo, în cadrul alb al ferestrelor înzăpezite, un accent de joc sprin-

ten, care, dacă nu era cast în gesturi, era cast în intenții și în sincera lui rezonanță sufletească.

Gelu o purta pe brațe pe Adriana, de la masa lor de ceai la dormeză și înainte de a o arunca între perne ca pe o tânără panteră adormită, ea își arunca din picioare, agitându-le, pantofii care cădeau zgomotos într-o parte sau alta. Rochia se șifona în acea zbatere și o dezvelea pînă dincolo de coapse, lăsîndu-i în dezordine ciorapii, jartierele, cămașa, și Gelu, îngropîndu-și fața în această orgie de mătăsurii și carne, rămînea acolo în timp ce ea protesta cu o ploaie de pumni repezi și mici.

Pe urmă, bosumflată, după ce scăpa de el, umbla în ciorapi prin odaie să-și caute lucrurile aruncate și astfel, desculță, devenea scundă, amintindu-i lui Gelu imaginea nouă din vara trecută, cînd o întîlnise pe stradă în pantofi fără tocuri.

Își spunea, privind-o acum, că nimic, nici goliciunea întreagă nu-i dă mai mult unei femei frumoase un aer de mică fiară domesticită.

CAPITOLUL III

STRADA CERBULUI

Geniul bun al doamnei Dunea aranjase încă o dată lucrurile în menajul Paul-Lucreția. Cu destulă greutate căsnicia amenințată fusese din nou refăcută, convalescentă desigur, debilă încă, amenințată la fiecare pas dar oricum pusă pe picioare. Doamna Dunea socoti că tînăra pereche are nevoie, pentru a-și modera luptele intestinale, de prezența unui martor în casă. Se hotărî să o trimeată pe Adriana.

Cîteva zile la București, Adriana și Gelu nu se văzură.

Erau ocupați amîndoi : ea cu vizitele de rigoare la rude, cu diverse tîrguieli mărunte de provincială venită în capitală, el cu școala unde avea în fiecare zi cursuri și lucrări practice. Fără s-o mărturisească, era oarecare ezitare, dacă nu de-a dreptul teamă de a se întîlni acolo, într-un oraș fără amintiri comune,

unde fiecare dusesse, în timpuri diferite, o viață necunoscută bine celui alt și unde nimic din micile lor superstiții, nimic din simbolurile mărunte, zilnice, puerile ale iubirii lor nu era de față, ca să le înlesnească revederea.

Se întâlneau totuși într-o zi de duminică din întâmplare, la un colț de stradă, unde își ieșiseră înainte, lovindu-se aproape în mers. Fură amândoi de o bucurie exuberantă. Adriana avea obraji roșii de frig și mergînd se înveselea de orice, de zgomotul mașinilor, de semnele agenților de circulație, de scîrțitul șoșonilor în zăpadă.

Coborau pe Bulevardul Elisabeta spre Cîșmigiu și schimbau cuvinte întâmplătoare despre orice le ieșea în cale, jucîndu-se cu vorbele cum s-ar fi jucat cu bulgării de zăpadă. Se opreau să vadă fotografiile la cinematografele din drum, să citească cu glas tare afișele, să se mire de fructele fabuloase ce se vedeau în lăzi cu vată în vitrina unui magazin din colț. Rîsul Adrianei suna distinct și se lovea parcă de aerul rece, ca de un clopot de sticlă.

Era în stradă o sonoritate, limpede, netă, așa cum trebuie să fie pe culmi de piatră, iarna: vorbele treceau prin aer materiale, sunetul tramvaielor rămînea undeva suspendat în văzduh, şuieratul gardistului era lung ca un lanț de gheață căzînd pe piatră. Adriana, înfruntînd gerul, își lăsa în jos gulerul mantoului de blană, ca să prindă, pentru curata bucurie a urechii, acel joc de sunete albe.

Multă vreme întâlnirile lor fură ca în acea zi, întâmplătoare, lăsate în voia norocului lor, care nu-i trăda, ce e dreptul. Erau plimbări de recunoaștere pe străzi necunoscute, erau seri petrecute împreună la teatru sau la concert, erau întârzieri lungi în sălile de expoziții, în fața unui tablou descoperit.

(La una din aceste expoziții îl întâlnește coborînd scările, în timp ce ei le urcau, pe Cello Viorin. Omul avusese un gest de uimire, se oprise în loc și era gata să se îndrepte către ei, când Adriana își continuă drumul, trăgându-l după ea discret, dar autoritară, pe Gelu, ca nu cumva el să se oprească.)

Gelu era și el bucuros de aceste plimbări comune dar, gîndindu-se la serile lor de la D..., ar fi vrut s-o aibe iar alături de el pe Adriana, în casă, aproape, să-i privească ochii neascunși de gulerul mantoului și să-i sărute părul, pe care el îl scutura frumos, cînd, altădată, își scotea cu un gest alintat pălăria. Îi ceruse de cîteva ori Adrianei să vină la el. Ea refuzase. Nu de teamă, spunea ea, și nici pentru că nu i-ar face plăcere.

— Atunci de ce ?

— Așa.

El știa că din toate argumentele ei, „așa“ era cel mai rezistent, și de aceea nu insistase. Înțelegea puțin ezitarea aceasta de a veni în casa lui, vagă reminiscență din moralitatea ei de fată educată la călugărițe.

Adriana ar fi vrut în schimb să-l primească pe Gelu la ea, dar trebui să renunțe după întâia încercare. Tocmai în ziua aceea, de față cu ei doi, Paul

se dedase la o scenă de tandreță conjugală, pe care nevastă-sa, Lucreția, o suferise cu o repulsie evidentă.

Trebuia așadar să fie mulțumiți cu ceasurile puține și grăbite ale plimbărilor pe stradă, ale spectacolelor, ale expozițiilor vizitate în doi, și Adriana puneă toată afecția ei pentru ca din aceste întâlniri în cadru anonim să facă ceva personal, intim, care să le aparțină numai lor, care să-i bucure numai pe ei. De cele mai multe ori reușea. Dar seara târziu, când se despărțeau și când împreună așteptau la un colț de stradă tramvaiul Adrianei, Gelu tăcea brusc, fără intenții ostile, dar cu o tristețe adîncă ce-i umbrea fruntea. Adriana o simțea, făcea tot ce-i sta în putință să piardă un tramvai după altul și să rămînă lîngă el o clipă, încă una, fără ca el să bănuiască această păcăleală. Dar pînă la urmă tot trebuia să plece și în urma Adrianei Gelu rămînea cu sufletul greu, absent în larma străzii. Umblau în anul acela pentru prima oară tramvaie noi, cu scările și ușile automate și cînd, în urma Adrianei care se strecura pe platformă, scările se ridicau singure, înainte ca ea să-i mai fi putut face semn, el avea senzația că această închidere tăcută a porților îl lăsa dincolo de o lume ce continua să viețuiască fără el, între acele geamuri înghețate și luminate viu dinăuntru.

Totuși Adriana veni.

Într-o zi în care gîndul acesta îi trecu întîmplător prin minte și în care luă hotărîrea de a se duce, așa

cum lua ea de obicei hotărârile : fără ca vreun motiv aparent, fără ca ceva nou să fi intervenit în socotelile ei, cu simplul sentiment că avea să facă ceva ce trebuia făcut.

Nu-l găsi pe Gelu acasă. Știa totuși că trebuie să se întoarcă, fiindcă îi spusese că lucrează zilnic între anumite ore. Se hotărî să-l aștepte, mulțumită că rămîne singură în camera aceea pe care o știa a lui. Privea curioasă în jur, muta lucrurile cînd nu-i plăcea cum erau puse, cerceta hîrțiile de pe masă, toate acestea cu o indiscreție inconștientă de femeie care iubeste, și pentru care lucrurile iubitului fac parte în mod firesc din viața ei însăși.

Crezuse altădată că n-ar putea intra decît emoționată în casa lui Gelu, că trebuie să fie în acest simplu fapt un anumit mister, că ceva esențial ca o revelație va fi schimbat în dragostea ei. De cîte ori trecuse prin fața casei părinților lui la D..., inima îi bătea mai tare privind acele ferestre de casă nouă, netencuită încă, dincolo de care se desfășura zilnică viața omului iubit, între atîtea lucruri necunoscute. Odată, cînd Gelu fusese într-o iarnă bolnav, ea își luase inima în dinți și bătuse la ușa lui să ceară vești. Cineva, o femeie bătrînă, din familie poate, îi răspunsese bănuitoare din prag și îi închisese pe urmă ușa în față, lăsînd-o pe ea deznădăjduită ca la o margine de lume.

Își amintea acum de toate acestea și era mirată de simplitatea cu care rămînea acolo în odaia lui, la

masa lui, fără să resimtă altceva decît o liniștită bucurie, așteptînd ca dintr-un moment într-altul ușa să se deschidă și în prag să rămînă, uimit de surpriză, Gelu.

Și totuși el nu fu surprins. O întrebă, văzînd-o, cu un glas simplu, de parcă nimic neobișnuit nu s-ar fi întîmplat, dacă îl aștepta de mult. Își scoase liniștit paltonul, pălăria, își puse frumos lucrurile în cuier și pe urmă abia se apropie de ea și luîndu-i mîinile într-ale lui i le sărută pe amîndouă, rar, fără grabă.

— Știam că ai să vii. Astăzi sau mai tîrziu, dar e mai bine astăzi decît altă dată, fiindcă, uite, n-am poftă de lucru, fiindcă te iubesc și fiindcă e un ger groaznic afară.

Gelu locuia în cartierul Schitu-Măgureanu, undeva aproape de Cișmigiu, pe o stradă curioasă ce se deschidea acolo, după un rînd de case vechi. Strada Cerbului.

Avea în pragul ei o mică piațetă rotundă, cu vagi intenții de scuar, dar care părea mai mult o curte de casă particulară. Drept în centru, se ridica pe un stîlp strîmb un candelabru cu trei becuri de gaz, din care numai unul ardea seara cu o flacără albastră, nesigură. De acolo strada se vedea nudă, schematică, puțin misterioasă, ca un decor de teatru, așa cum se montau exterioarele pe scenă prin 1922, pe vremea expresionismului.

Era un peisaj neverosimil. Poate din cauza aceluia felinar strîmb ce își lungea seara umbrele pe zăpadă,

poate din cauza caselor mari și rare, atît de mari că păreau nelocuite sau poate din cauza liniștii ce domnea acolo nefiresc de adîncă. În fiecare zi la căderea serii, la același ceas, un om mărunț trecea după colț cu o lungă sulită pe umeri, se oprea în fața felinarului, bîjbîia ceva acolo și pleca apoi, lăsînd în urmă o flacăre ce se zbătea să nu se stingă.

„Stradă de Studio“, îi spusese Gelu Adrianei o dată, cînd ea rămăsese cîteva minute cu fruntea lipită de geam să privească prin fereastră cum ninge.

Aveau de acolo, din camera aceea așezată la marginea unei aripi de casă ce ieșea din rînd ca să domine restul străzii, impresia de a fi departe de oraș, singuri, cum ar fi fost într-un adăpost de munte, surprinși de o avalanșă ce închide toate drumurile de întoarcere. Iarna avea pe ulița aceea ceva fabulos ca în poveștile de stepă, proporții mari de legendă ca în iernile imense de la țară. În căldura odăii trupul Adrianei se mișca leneș, fără încordare, cu o molcomă întindere de animal tînăr, pe care somnul îl ajunge din urmă și îl învinge. Dacă se rezema de teracotă sau dacă se oprea o clipă lîngă fereastră, dacă își ducea mîna la frunte să-și îndrepte un colț de păr rebel sau dacă ridica numai brațul, doar pentru lenea acestui gest, dacă își petrecea mîinile după gîtul lui Gelu sau dacă în-genunchea la gura sobei să privească focul, oricare din aceste mișcări o dezgolea, îi desprindea parcă din umeri rochia lăsînd-o să cadă în jurul corpului ei greu, adormit. Ea știa din ochii lui sau dintr-un

înstinct de pudoare originală că rochia nu o mai ascundea și atunci se ghemuia într-un colț, se ascundea sub speteaza unui fotoliu, făcându-se mică și privind-l de acolo rugătoare, decisă să se apere.

Îi porunca să rămână la masa lui să lucreze. Îi plăcea să-l privească cum, sub lumina ce cădea oblic din spate, el rămânea aplecat deasupra planșelor, cu umerii largi și liniștiți, continuându-și lucrul. Ea rămânea vreme îndelungată în colțul ei privind-l și era fericită să se creadă instalată în viața lui zilnică, nebăgată în seamă, ca un lucru cunoscut, ca o mobilă, ca atâtea din fleacurile mărunte ce țin de existența unui om, pe care el nu le ia în seamă, dar care îi sînt indispensabile și într-un fel, din obișnuință, dragi.

Se apropia totuși uneori de masă și urmărea din spatele lui, cu oarecare admirație naivă, jocul compasului pe hîrtie.

Gelu o lua pe genunchi și îi spunea vorbe de dragoste, care nu însemnau nimic.

— Ce mică ești tu, fată dragă, și cum nu te recunosc în casă. Pe stradă mă tem de tine. În blană, ascunsă în guler ca o mică fiară în vizuinea ei, mă intimidezi. Un fel de urs alb care se împiedică din mers. Ai atunci un fel de majestate mitologică. E greu să cred că în șoșonii ăia largi se ascund picioarele astea mici (o descălța între timp și o lăsa, pentru demonstrație, în ciorapi) și sub pieile mantoului corpul ăsta mai mic decît o glumă.

Ea abia zîmbea. Gelu o purta în brațe pînă la pat, încerca să o dezbrace vorbindu-i într-una, cum îi vorbești unui copil somnoros cînd vrei să-l culci, îi săruta sîinii, genunchii, pînă cînd ea prindea de veste, se zbătea, îi scăpa dintre mîini și se răstema la el cu o furie sinceră :

— Răule !

Și pentru că insulta nu i se părea suficientă, adăugă, cu credința greu de explicat că această vorbă trebuie să-l rănească adînc.

— Inginerule.

El rîdea.

— Degeaba vrei tu să mă necăjești că n-ai să fii niciodată atît de frumoasă cît una din spiralele mele.

Afirmație pe care ea ar fi vrut să o spulbere imediat, desfăcîndu-și rochia și rămînînd albă înaintea, gata să înfrunte comparația cu spiralele lui de hîrtie și tuș, dacă n-ar fi fost prea tîrziu, dacă n-ar fi trebuit să plece și dacă, mai ales, n-ar fi fost sigură că el minte.

Își puna șoșonii, intra în blana imensă de jder, își ascundea capul în gulerul ridicat. Redevenea majestatea mitologică de care Gelu se temea, și mica femeie ascultătoare ce umblase zece minute înaintea prin casă cu pasul moale dispărea, lăsînd în urma ei îndoiala sinceră, dacă cumva fusese cu adevărat.

Afară îi întîmpina gerul sticlos și strălucitor al aceluia timp. Deșartă, strada Cerbului rămînea sub

bătaia felinarului din cap, albă, tăcută, păstrându-și un mister pe care ei îl simțeau alăturat iubirii lor.

*

Erau la punct de fericire fixă. Nu se întrebau ce avea să urmeze. Nu se gîndeau la ce fusese. Nici pe Cello Viorin nu-l mai ura Adriana. Ba chiar într-o zi, întîlnindu-l întîmplător pe stradă, deși el părea că de această dată voia s-o evite, ea veni spre el și îi întinse mîna împăciuitoare.

— Ai la mine, domnule Viorin — îi spuse ea între altele, fiindcă îl vedea abătut și știind prin Gelu cît de prost îi mergea în acea vreme, voia să-i spună ceva drăguț și încurajator — ai la mine un cîntec vechi, pe care mi l-ai dat mai de mult. E una din cele mai frumoase melodii din cîte cunosc. Nu vrei să ți-l înapoiez ? Sau nu vrei măcar să-l asculți odată ?

Viorin refuză. Pe urmă, după o tăcere, cum Adriana se pregătea să-l lase, el se explică.

— Cunoști dumneata, duduie, plăcerea de a pierde ? De a pierde pur și simplu, fără regrete, așa bunăoară cum un pom își pierde fructele ? Nimeni nu le știe. Nimeni nu le ridică. Și ele totuși există.

Cînd Adriana îi povesti lui Gelu acest răspuns, care pe ea o mișca, în ciuda tuturor amintirilor rele despre Viorin, el îi răspunse :

— Da, ăsta e Viorin. Capabil să facă un gest atît de frumos și capabil să facă două minute mai tîrziu

unul la fel de urât. Și pe urmă, știu eu ? Poate că era trist în ziua aceea... Poate că era soare afară... Poate că i-au plăcut numai vorbele și ți le-a spus tocmai fiindcă îi plăceau. Știu eu unde sfârșește la el poza și unde începe sinceritatea adevărată ? Unde sfârșește Tache Poporeată și unde începe Cello Viorin ? Dar să-l lăsăm mai bine...

Și îl lăsau pe el, cum îi lăsau pe atîția alții, fiindcă nimic nu avea un interes real în viața lor de fiecare zi, care se strîngea între ei doi, în afara faptului de a trăi. Serile din strada Cerbului se urmau liniștite, ca faptele într-o poveste cu sfîrșit cunoscut. Nici o surpriză. Numai tîrziu, cînd în odaie se făcea de-a binelea întuneric, geamul înghețat prindea să scli-pească sub bătaia felinarului de afară și strălucirea aceasta sticloasă îi întrista.

CAPITOLUL IV.

ELISABETA INGRĂȘATĂ

Pe neașteptate, Adriana trebui să se întoarcă la D...

Era totuși simplu și de prevăzut : Paul și Lucreția divorțau. De astă dată în mod hotărât, fără nici o putință de împăcare. Doi ani aproape trăiseră o viață oribilă de tortură zilnică, la început în văzul lumii, pe urmă cu anumită resemnare și cu dorința de a-și ascunde bine nenorocirile între ei doi. Erau momente când lucrurile puteau să pară aranjate : Paul încerca să fie mai puțin exigent, Lucreția mai puțin rece. Ajunseseră la un regim de tandreță echivocă, ce putea să înșele poate pe străini, dar care ascundea în dormitorul lor ceasuri penibile, jocuri rușinoase, încercări brutale de siluire.

Jocul sfârși în cele din urmă. Din oboseală. Paul, îndobitocit de o lungă și oribilă abstenență, mărturisea fără ocol că lui îi trebuie o femeie. Iar Lucreția

își luă într-o zi bagajele, se urcă în tren și, ajunsă la D..., intentă proces de divorț pentru „nepotrivire de caracter“. Formulă de involuntară ironie.

După doi ani de căsnicie, ea pleca din casa bărbatului ei așa cum venise, cu ochii vineți, cu trupul închircit, la fel de galbenă, la fel de tristă și — cum spunea un unchi chefliu din familia lui Paul — „aproape la fel de virgină“.

După ce primele formalități ale divorțului fură împlinite, Lucreția plecă în Bucovina să îngenuncheze la mormîntul lui *sœur* Denise. Lumea spunea că avea de gînd să se călugărească, lucru care totuși nu se întîmplă.

Desigur, divorțul acesta era urmat de o seamă de complicații și schimbări familiale. Cea mai tristă era că Adriana rămînea fără gazdă și că odată revenită la D..., o întoarcere la București devenea pe viitor imposibilă.

Despărțirea de Gelu în acel timp era de nesuportat.

Atunci își aminti Adriana de talentele ei muzicale.

Nu se vorbise mai de mult în casă despre o eventuală educație mai serioasă a gustului ei pentru pian? Nu-i spusese Cello Viorin, cu doi ani înainte, că ar fi ușor primită la conservator în anul patru sau cinci? Avea 18 ani. Timp de măritat rămînea destul și de altminteri domnul Dunea nu se grăbea de loc să se despartă de milionul, care pus la bancă pentru zestrea

fetei, îi aducea între timp procente bune. Doi ani de studii puteau fi plăcuți, ușori și mai ales îi dădeau libertatea de a trăi la București, aproape de Gelu.

Adriana începu atunci o luptă metodică și decisă pentru a câștiga consimțământul mamei ei. Nici un argument nu fu cruțat: exemplul fetelor din oraș care studiau dreptul sau medicina la București, laudele prietenilor casei, indiferența placidă a domnului Dunea. Fu un război de atacuri zilnice, care trebuia să-l înfrângă pe adversar, în speță doamna Dunea, prin uzură. Gelu nu știa nimic despre eforturile eroice ale iubitei lui, care de altminteri voia să-i păstreze pînă la urmă surpriza. Primi doar o scrisoare prin care Adriana îi cerea să ia anumite informații și să i le comunice urgent: îl întreba dacă mai era timp de înscriere la conservator, căci cursurile începuseră de mult și dacă, trecînd un examen special, ar putea fi acceptată în penultima clasă de pian. Gelu avu atunci prilejul să afle încă o dată cît de vagă și incertă era influența lui Viorin chiar în lumea muzicală.

Două săptămîni îl purtă cu vorba.

— Lucrul e ca și făcut, domnule, înțelegi? Mie nu mi se refuză nimic la conservator.

Pe urmă, printr-o întîmplare, Gelu află că Viorin nu cunoștea pe nimeni în mod precis acolo și că, dimpotrivă, așa-zisa lui influență putea să facă imposibilă chestiunea cea mai ușoară. Un inspector din Ministerul artelor, pe care Gelu îl cunoscuse inciden-

tal, aranjă lucrurile în jumătate oră. Adriana putea să treacă examenul cerut.

— Ce făcuși, domnule ? Mi-ai trimis acolo un ăla bîlbîit, nu știu cum Doamne iartă-mă îl cheamă, de l-au dat afară, în două vorbe jumătate. Păi asemenea protectori ai d-ta ?, îl certă jovial inspectorul, comunicîndu-i vestea cea bună.

Gelu îi scrisese îndată Adrianei. Trecură două săptămîni fără a primi vreun cuvînt și, tocmai cînd credea că fata va fi renunțat la planul ei, într-o bună dimineată primi o telegramă. Îi anunța sosirea pentru seara aceea și îl ruga să-i oprească provizoriu o cameră la hotel.

El nu-i cunoscuse Adrianei energia aceasta de a lua hotărîri, de a înfrînge piedici, de a ține cu îndrîjire la un lucru dorit. Îl măgulea stăruința aprigă, pe care o pusese ea ca să-l poată vedea. Și gîndul că în seara aceea chiar o va avea în brațe, îi va auzi rîsul senzual, îi va frînge în mîini degetele ei subțiri, îl tulbura fizic. Ieși pe stradă ca să umble, ca să-și dea impresia că face ceva, să-și ocupe în sfîrșit ceasurile care rămîneau pînă seara și care i se păreau imens de lungi. Știa prea bine ora la care sosea trenul de D... și totuși se duse la gară să ia informații, pentru că se temea — superstiție puerilă — ca tocmai atunci orarul să nu se fi schimbat sau o piedică oarecare să nu se fi ivit din senin.

Nu citise el chiar cu o zi înainte că în regiunea Si-retului circulația era întreruptă și liniile înzăpezite ? Erau, ce e dreptul, vreo 120 de kilometri de la gura

Siretului pînă la linia ferată D... — București, dar nu poți ști niciodată unde se termină o înzăpezire.

Oricum, el își lua toate precauțiile și întrebă de cîteva ori pe cîțiva funcționari diferiți ora exactă a trenului.

Pe urmă, în tramvai, întorcîndu-se spre Teatrul Național, băgă de seamă că ceasul nu era decît 11, că mai rămîneau încă două mari ore pînă la dejun și pe urmă încă alte zece pînă la tren. Se întreba tot-mai ce are să devină el în răstimpul ăsta mare cît un secol, cînd dădu cu ochii de un afiș, lipit lîngă el, pe fereastra vagonului.

„Un cadou util este un cadou plăcut. Oferiți de sărbători prosopul Iliescu-Bardă !”

Gelu recunoscă în întorsătura aforistică a reclamei, stilul vărului Jean, bărbatul Elisabetei. Elisabeta Donciu ! Ce va fi devenit ea în acești trei ani de cînd n-o mai văzuse ? Știa din auzite că era fericită, că avortase de cîteva ori ca să-și păstreze silueta și că patrona în cartierul ei o societate de binefacere. Atît. Odată i se păruse că o vede la un teatru într-o loje, dar cum el era cu Adriana, nu se putuse apropia. Și nici nu îl interesa. Dar în momentul acela, fiindcă reclama prosopului Iliescu-Bardă îi schimba deodată șirul gîndurilor și fiindcă perspectiva celor 12 ceasuri de așteptare febrilă îl înspăimînta, primi ușor gîndul care îi trecu întîmplător prin minte : „Dacă m-aș duce să o văd pe Elisabeta ?”

Cobori din tramvai, trecu pe Calea Victoriei peste drum de palat, unde era depozitul central al pro-soapelor Bardă, ca să întrebe de adresă și pe urmă, amintindu-și de vechea pasiune literară a Elisabetei pentru Anatole France, cumpără de la prima librărie întâlnită, *Thaïs* într-o mare ediție ilustrată. Era mulțumit sunînd la acea poartă.

Întîi, văzînd-o pe Elisabeta, nu băgă de seamă cît era de schimbată. I se părea abia mai gravă decît altădată. Pe urmă, abia după o jumătate oră de convorbire, Gelu își dădu seama că gravitatea Elisabetei nu era ca altădată semnul unei rezerve, pe care i-o cunoscuse, ci de-a dreptul o oboseală de gospodină. Remarca pe încetul că se îngrășase. Capul îi era încă mic, mai puțin bine desenat, dar frumos. Contrasta însă supărător cu trupul lărgit de la șolduri și cu bustul opulent. Poate dintr-un exercițiu de cruzime, al cărui gust îl păstra din adolescență sau poate dintr-o sinceră nevoie de a se întoarce către trecut, Gelu glumi spunîndu-i Elisabetei un cuvînt amabil și echivoc, unul din acele cuvinte care sînt nevinovate și indifereente, dar care pot fi personale și adînci, cuvinte luncătoare pe care le lași să treacă dacă vrei, dar pe care nu le uiți niciodată, dacă le-ai oprit din drumul lor.

Femeia nu înțelese sau nu voi să înțeleagă. Vorbea despre grijile ei, despre bărbatul ei, despre relațiile și rochiile ei. Uneori, cînd amintea o întâmplare din trecut de la D..., dinaintea căsătoriei, părea că în

privirea ei ștearsă tresărea o scurtă lumină ce îi dilata pupila. Dar lucirea aceasta se stingea repede.

După un ceas sosi bărbatul ei. Jean Iliescu-Bardă era un domn jovial...

— Rămii la noi la masă, îi spuse el lui Gelu, luându-l de braț ca să-l ducă spre sufragerie. De! când ești student o masă pe gratis nu e lucru de lepădat.

„Gelu păli. Se întoarse spre Elisabeta, să vadă dacă imensa grosolănie a bărbatului ei o îndurera cît trebuie. Ea surîdea însă afectuoasă, vădit mulțumită de gluma familiară a lui Jean. Gelu strînse pumnii. Nesimțirea Elisabetei îl îndârjea mai mult decît platitudinea bărbatului. Unul din motivele pentru care altădată la D... avusese pentru ea un sentiment de mare respect, fusese tocmai acesta, că știuse să treacă peste deosebirile lor de avere și să le ignoreze cu simplitate. Într-o singură clipă, el avu atunci intuiția exactă a decăderii ei. Vorbele îi sunau încă în urechi.

„De! o masă pe gratis nu e de lepădat când ești student.“

— Dar de unde știi dumneata cum e când ești student, că doar n-ai fost niciodată.

Spuse cuvintele apăsător, privindu-i pe amîndoi în față, ca să nu mai fie nici o îndoială asupra intenției lui de a-i jigni și aștepta liniștit să fie dat afară. Nu se întîmplă însă nimic. Amîndoi se așezară la masă și îl poftiră să facă același lucru. Lui nu-i venea să creadă. Își dădea însă seama că totul era firesc, odată acceptată absoluta lor nesimțire. Vorbele lui

treceau deasupra lor, ca glonte de pușcă ce țîn-tește prea sus.

În timpul prînzului, Jean Iliescu-Bardă nu încetă să-și laude mîncărurile, mobila, nevasta.

— Ei, ce zici ? Așa-i că-i bun ? Așa-i că-i frumoasă ? Ce zici ?

— Nu zic nimic, răspundea cu nevinovăție Gelu.

După-masă, Jean, la cafea, făcu cîteva confidențe de afaceri. („Rămîne între noi, nu-i așa ?“) Pregătea pentru începutul anului viitor o lovitură : lansarea unei noi mărci de chiloți de damă. Își limitase pînă atunci afacerile la fabricarea prosoapelor și crease o marcă europeană. Voia acum să utilizeze acest nume gata făcut pentru un articol de lux.

— „Chiloții Iliescu-Bardă“ ! Ai ? Ce zici ? Are să fie o lovitură. Deocamdată pregătesc campania : la fabrică se lucrează zi și noapte. În februarie am să năpădesc piața cu un depozit enorm. Marfa e pe jumătate gata : o țin la secret. Numai nevastă-mă i-am dat cîteva perechi. Ia, arată, dragă, chiloții tăi.

— Nu sînt de loc curios, spuse Gelu încurcat.

— Fii fără grijă, că nu ți-i arată ea pe ăi după ea. Șmechere !

Elisabeta scoase dintr-un dulap un vraf de mă-tăsuri și îl puse înaintea lui Gelu, care, mașinal, conștient însă de ridiculul enorm al gestului, luă între mîini o pereche de chiloți și îi pipăi.

— Bun, spuse el.

— Te cred. Acuma, ce e dreptul, asta e, ca să zic așa, un fel de ediție specială pentru Bimbirc.

— Bimbiroc ? !

— Da, așa îmi spune el, interveni calmă Elisabeta, cînd vrea să mă necăjească.

Pîna la urmă, Gelu păstră o tăcere înmărmurită. Nu-i venea să creadă. Nu regăsea acolo nimic din fosta Elisabeta, nici atîta cît pentru logica vieții un om trebuie să păstreze în nesfîrșitele lui schimbări. Căuta atent, doar-doar va descoperi în ochii ei un accent de melancolie, o reticență, o scuză. Ar fi vrut să citească în gesturile ei un semn de neliniște, care să spună că ceea ce el vedea acolo era o renunțare, nu o fericire, o supunere, nu o existență. Ar fi putut să-i vorbească simplu și el ar fi înțeles-o. Ar fi putut să-i spună bunăoară că a îmbătrînit-o căsătoria, că a trăi zi și noapte lîngă un om care sforăie și scuipă și nădușește, care îți intră în pat cînd pofteste și se duce cînd vrea, a trăi zi cu zi din micile lui mizerii, din micile lui ambiții, din micile lui pofte, e ceva care distruge tinerețea și teșește dorințele, pîna ce te reduce, te mutilează, te domesticește.

Dar nu. Surîsul Elisabetei era mulțumit și nu ascundea nimic decît buna satisfacție de a trăi.

„Ar fi Elisabeta capabilă de adulter ?“ se întrebă Gelu privind-o și tot el își răspunse că nu. Pentru asta o femeie trebuie să aibă imaginație și era tocmai coarda care plesnise.

Ieși de acolo necăjit, de o tristețe nepersonală, căci în fond nu avea nimic cu Elisabeta, nu o iubea, nu o iubise și nu regreta nimic. În stradă abia observă că

volumul lui Anatole France, pe care îl adusesese în dar, era tot în mâinile lui și că uitase să-l dea.

Amintirea Adrianei îi făcu bine : ea era acum la zenitul tinereții, unde cu ani în urmă fusese Elisabeta, curajoasă, surîzătoare, liberă, gata de toate nebuniile, ca un animal tânăr ce n-are nimic de apărut decât elementara lui frumusețe.

Seara, pe peron, Adriana îi sări de gât și îl îmbrățișă lung. Era lume multă, lumină.

Puteau să o vadă oameni de la D...., veniți cu același tren, și atîta ar fi fost de ajuns pentru un scandal.

Îl înfrunta nepăsătoare pentru un sărut.

Îl duse pe Gelu în bătaia unui felinar și îl privi mult.

CAPITOLUL V

NOPTILE CELE DINTÂI ȘI CELE DIN URMĂ

Se întorceau într-o seară de la un concert. Era devreme încă și întârziiau pe străzi, deși era frig și umed. Le venea greu să se despartă după cele două ceasuri petrecute împreună, în sala de spectacol de unde ieșeau. În jurul lor perechi grăbite treceau spre case, pe care Adriana le vedea idilic, cu fotolii largi, cu un cămin cald, cu lumini abia bănuite dincolo de storurile trase.

Gelu vorbea și ea îl asculta fără să știe despre ce îi vorbește. Puțin aplecată spre el, îi ținea brațul și se lăsa dusă. Coborau pe strada Cîmpineanu, deși Adriana locuia în partea opusă, undeva pe bulevar-
dul Brătianu. Intrară în Cișmigiu din obișnuință, căci casa lui Gelu era prin apropiere și făcuseră împreună mai de mult, de cîteva ori, drumul acesta, ziua. Copacii negri, goi, se înșiruiau prea bine desemnați în

lumina albă a becurilor și umbrele lor cădeau fixe pe lacul înghețat.

La ieșirea dinspre Schitu-Măgureanu, un trecător se uită lung după ei. Tăceau amîndoi. Adriana privea în întuneric vîrfurile aprins al țigării lui Gelu, parcă ar fi urmărit în arderea aceea o mică dramă.

Nu se gîndea la nimic : să meargă cu el, la brațul lui, la acea oră de noapte, la el acasă, i se părea un lucru simplu, deși nu știa ce se va întîmpla și nici nu se obosea să se întrebe. Urcă scările cunoscute, aprinse lumina, se apropie de fereastră să privească de acolo casele adormite în zăpadă. Anotimpul se oprea în pragul casei. Era cald în odaie, lucrurile erau prietenoase, lumina becului desemna pe masa lui o circumferință albă și, în jur, un mare cerc de slabă obscuritate. Adriana își scoase mantoul.

— Dacă ți-e somn, Gelule, spune-mi să mă duc.

— Ești o proastă.

— Sînt. Dar vreau să rămîn la tine o jumătate de oră, aici, la gura sobei, să vorbim cuminte, foarte cuminte și gata. Da ?

Își aprinseră țigări. Se auzea parcă din stradă o vastă tăcere înghețată. Adriana deschise porțița teracotei și pîlpîirea tare a focului acoperi totul.

Flăcările creșteau vioaie. Adriana le privea lung, obișnuită cu jocul lor : ea știa să distingă un întreg șir de imagini în jar, așa cum uneori se citesc în nori alegorii și chipuri. Erau acolo armăsari ce se opin-

teau fluturîndu-și coama de aur curgător, erau prăbușiri de edificii incandescente, erau alegorii metalice, fluide. Fumul de țigară se albăstrează sub lumina lor puternică.

Tîrziu, fata se ridică, făcu cîțiva pași nesiguri prin odaie, se apropie iar de sobă rezemîndu-se de perete și își duse brațul după gît. Sub rochie, linia șoldului se rotunjea fermă.

— Stinge lumina, Gelule.

Acum flacăra din sobă bătea luminoasă înaintea, împărțind odaia în două : de o parte un întuneric negru deplin, de alta o lumină tare de scurtă viață. Adriana se ascunse într-un colț aproape de pat.

Gelu rămase la locul lui nemișcat, cu fața spre flăcări, liniștit așa cum sînt oamenii la o întorsătură necesară a vieții. Știa că totul se va întîmpla cu simplitate și aștepta. Auzea din spatele lui cum Adriana se dezbrăca încet, cu gesturi întîrziate, cu opriri lungi, calmă, și era sigur că ea se gîndește la altceva, la vremea de afară, la focul din sobă, atîta trebuia să i se pară naturală întîmplarea. Fata își trăgea ciorapii din picior și zgomotul acesta de alunecare, care pe Gelu îl înfiorase ori de cîte ori îl auzise în alte împrejurări, cu femei de o noapte chiar, cu cocote, cu midinete, avea atunci pentru el o frumusețe nesenzuală.

Adriana se zbătea ca să se descurce în așternut și după ce izbuti, rămase liniștită cu ochii deschiși mari, în întuneric, să-l aștepte. Cînd îl simți lîngă ea, se strînse în jurul trupului lui, tăcută. Îi căuta numai

gura, ca să-l recunoască. Căci, altfel îi era străin corpul acela bărbătesc prea legat, prea dur, prea bine încheiat, prins parcă în întregime de omoplați, calm, stăpîn pe reflexele lui. Al ei era sperios, tremurător și se împletea în jurul lui cu o căutare oarbă de plantă. Ar fi vrut să rămînă așa lîngă el, nemișcată, cu capul pe umărul lui gol, înfiorată de liniștea acelui trup, intimidată de puterea lui reținută, fericită de faptul de a se ști mică, fragilă, pieritoare, în vecinătatea lui. Dar îi simțea ochii lucind în întuneric și se temea. Cu o șiretenie, pe care o găsisese femeiește, din instinct, își plimbă mîna pe pieptul lui încordat și îl mîngîia fricoasă, ca și cum ar fi vrut să-l măgulească și să-l înduplece.

De cîteva ori el o luase toată în brațele lui, acoperind-o sub răsufarea lui caldă. Îi auzea zvîcnirea sîngelui, tare, ritmat. De cîteva ori ea se desfăcuse ușor de el și îi trecuse printre degete nesimțit. Murmura fără înțeles un șir de vocale stinse ca pe un descîntec și vocea ei înmuiată era copilăroasă, cerînd o întîrziere, încă una... Era un fel de implorare în mîngîierile ei timide, un fel stîngaci de a căuta voluptatea și de a întîrzia.

Îi urmărea cu buzele, într-un sărut lung și umed, conturul umerilor, linia gîtului pînă jos pe coșul pieptului, îl descoperea atentă cu gura, cu degetele ei subțiri, cu sînii ei mici, și cînd simțea că trupul omului se răsucesce parcă în sinea lui, zguduit de o strigare pe care ea nu mai știa cum s-o oprească, se retrăgea înspăimîntată într-un colț al acelui pat larg,

cu mîna la gură ca să nu strige, îngrozită cum trebuie să fi fost, în poveste, ucenicul vrăjitorului, cînd și-a dat seama că uitase cuvîntul de vraje ce poate să strîngă iar apele dezlănțuite.

Pe urmă jocul reîncepu la fel, nesigur, primejdios, ocolind deznodămîntul atunci cînd el părea de neînlăturat, adulecîndu-l atunci cînd se depărta.

În zori, obosită, Adriana se supuse.

Seara îi găsi pe amîndoi în același pat, îmbrățișați într-un fel de amețeală care nu era somn și care nu era oboseală. Trupurile lor domesticite de lungi ore de pasiune își aminteau parcă de nebuniile trecute și le păstrau căldura încă prezentă, într-o îmbrățișare cuminte. Adriana își culcase capul pe pieptul lui și gîngăvea același cîntec stins din seara trecută.

Buzele ei se jucau cu un surîs neterminat.

Gelu se depărtă ușor de ea și se strecură din pat. Avea nevoie să iasă în stradă și să umble. Își amintea de asemeni că Adriana nu mîncase nimic de aseară.

Cînd se întoarse peste o jumătate de ceas, aduse de afară un aer rece de februarie și o pungă cu portocale. Adriana dormita încă. El își lipi obrazul înghețat de al ei. Fata se scutură înfiorată : nu-i venea să creadă găsindu-l înaintea ei, îmbrăcat gata, cu fața împrosătată, surîzător. Îi fu rușine, goală cum era în mijlocul pernelor răvășite și al lucrurilor ei aruncate întîmplător primprejur, pe scaune... Își ascunse capul sub plapumă, de unde el o scoase plim-

bîndu-i pe sub nas o portocală. Era fructul ei preferat și mai de mult Gelu îi spusese că gustul acesta al ei era o perversitate onestă. Într-adevăr, privind-o pe Adriana cum desfăcea o portocală, el avea senzația unui fel de siluire figurată. Ea tăia coaja groasă în cîteva felii, pe care le desfăcea ca pe niște petale, despărțind ușor fibrele albe ale coajei de carnea fructului, care rămînea în mijloc fraged, rotund.

„Ești sigură, Adriana, că ție îți plac portocalele ca fruct și nu ca simbol ?“

Ea răspundea oprind felia de portocală între buze și sorbindu-i suculeț încet, prelungit. Dar în seara aceea mîncea fără lăcomie, îngîndurată.

— Ce e [cu] tine ? Remușcări ?

— Ești un prost.

^Era numai puțin obosită de nesomn și plăcere : o moleșeau pernele calde încă. Trebuia de asemeni să treacă pe la ea acasă, să-i explice gazdei lipsa din noaptea trecută și lipsa din nopțile ce aveau să urmeze. (O camaradă bolnavă pe care o îngrijea.) Îl rugă să facă întineric și se îmbracă. Cînd fu gata în rochie, redeveni o fetiță castă, mai suplă decît îi era corpul gol, mai tînără chiar.

În stradă, aerul rece o trezi întîi. Trecerea prin Cișmigiu i se păru curioasă, nereală, gîndindu-se că găsește grădina neschimbată, cum o lăsase cu o seară înainte și că totuși dincolo de această nemișcare a lucrurilor viața ei trecuse de la o lume [la] alta. Abia pe Bulevard, cînd dădu de lumină, simți că ceva se schimbase totuși. Sunetele străzii veneau pînă la ea

învăluite, luminile scăzute ca din ceață. Erau senzații pe care nu le recunoștea. Dacă n-ar fi fost brațul sigur al lui Gelu, s-ar fi crezut în vis. Toate luau alt sunet, altă înfățișare.

Se întoarseră pe străzi lăturalnice, fiindcă ei îi făceau rău acele lumini prea vii și umblară mult înconjurînd de cîteva ori aceleași locuri, ca să obosească. Într-un restaurant obscur, unde îi chema dinăuntru un gramofon cu pîlnie, mîncară înfometati, după gustul ei. Lumea din jur îi privea cu o curiozitate neascunsă. Un copil se apropie de masa lor să-i privească bine. Erau străini acolo și asta se vedea nu numai după hainele lor prea bune, dar după felul cum se priveau și își vorbeau de aproape.

Adriana, dezmeticită acum, fără să fie de-a dreptul vioaie, avea mici gesturi de afecțiune, făcute întîmplător, neatent, îi turna în pahar, îi îndrepta cu un gest mărunț reverele hainei, trecea mîna pe frunte, preocupată între timp de ce spunea, neștiutoare de înțelesul gesturilor ei proprii, care lui Gelu îi plăceau desigur, dar care de asemeni îl încurcau puțin, fiindcă lumea dimprejur observase și fiindcă ei nu-i păsa de nimic.

Se întoarseră iar prin Cișmigiu. De undeva de sub zăpadă răzbea un miros de frunze putrede și ude, puternic, răvășit. Dinspre lac bătea un vînt rece. Adriana își lăsă gulerul mantoului ca să primească drept în față bătaia aceea ascuțită, usturătoare : căci simțea, apropiindu-se de casă, cum o moleșeală caldă o cuprinde iar și voia să lupte împotriva ei, să ră-

mînă trează, conștientă pînă la urmă de voluptatea îmbrățișărilor ce aveau să urmeze.

Cîte zile trecură astfel ? Nu știa. Fusesse la început o dezlănțuire care o copleșea, îi tăia orice legătură cu viața din afară, îi lua elementara conștiință că timpul trece. Se adîncea în pasiune ca în somn. Pe o margine a realității, ea trăia ceasuri nesigure, ce nu lăseau nici o amintire. Avea uneori senzația trupului ei vag, neformulată, așa cum trebuie să-și simtă carnea moale un melc. Încolo nu știa nimic. Și schimbarea regulată a luminii și a întunericului avea atunci pentru ea un mister original, de care, dacă ar fi putut, s-ar fi mirat.

Trupul ei găsisese noi mișcări, un anumit fel de a se îndoi, de a crește, de a se arcui pe creștetul capului și pe călcîie, de a cădea inert ; era un animal care își găsisese reflexele. Ani de-a rîndul își trăise viața toată în două-trei surîsuri, în două-trei încruntări : trebuise să exprime visurile, așteptările și patimile ei pe un obraz cît un pumn, cînd avea pentru asta un trup întreg, divers, necunoscut, ascunzător de mari strigăte. Se descoperea în sfîrșit, trezită din adîncuri, și toată gama ei de grații, surîsuri și palori devenea săracă, artificială pe lîngă răsucirile ei trupesti.

Ce surîs al ei știuse vreodată să descrească așa cum descreștea linia rotundă a sînilor, jos, spre pîntecele alb, umbrît ? Ce lacrimă a ei fusesse mai grea decît coapsa ce se ridica și cădea între perne obosită, așteptînd...

Avea uneori momente de liniște. Rămînea goală de-a lungul patului, cu brațele căzînd moi de o parte și de alta a corpului, cu ochii deschiși, cu aripile nărilor calme.

Părea atunci că nu este decît un motiv decorativ al locului, asemeni unui mic palmier de interior.

Sau umbla prin odaie, trăgînd după ea un petec de cămașă, o pijama, amintire dintr-o pudoare trecută. Sau se apropia goală de sobă, să rămînă acolo pe un scaun scund în fața flăcărilor și să le privească. Pe brațele ei reflexe de văpaie se jucau între violet și roșu.

Dar tresărea, simțind privirea lui Gelu fixînd-o.

Nu voia să-l știe liber, lucid, despărțit de ea privind-o ca pe un obiect din afară de el, admirînd-o, făcînd comparații. I se părea că e un fel de trădare în acest fel de a iubi.

Ea căuta o îmbrățișare în care să nu rămînă nimic altceva decît fericirea cărnii. I se părea că marele miracol pe care îl trăise în acele zile, singura descoperire pe care o făcuse era că oamenii pot fi goi, că pot avea o frumusețe de animal, că se pot căuta cu o pasiune de fiară albă. Ce îi păsa ei de nuanțele lui Gelu, de inteligența sau prostia lui, de admirația lui ! Îl avea gol și dur între brațele ei leneșe, îi mîngîia coapsele lui osoase, își apleca fruntea pe pîntecele supt. Ar fi vrut să-l știe înfundat în pasiune ca într-o mare : apa să-i gîlgîie surdă în urechi, ochii să-i fie închiși, mișcările corpului instinctive, desperate, inconștiente. Dar, în zori, cînd pe fereastră prindea să se

lumineze o dimineată murdară de iarnă, el își îndrepta privirea spre acel ochi de lumină și Adriana simțea că, o dată cu noaptea, se duce miracolul acelei pasiuni, și că în brațele ei nu mai păstrează decât un prizonier, nu un amant. Dar n-ar fi consimțit să întrerupă cursul acelui timp de patimi, să revină la o viață așezată, cu momente de cumințenie și momente de amor, distribuire imposibilă de virtuți și pofte. Se simțea intrată într-o perioadă de scurtă nebunie. Voia să o trăiască. Nu făcuse socoteli, nu ezitase. Dar odată aici, în această dezlegare de impulsii și doruri, nu ținea de loc să se întoarcă, să ia precauții, să se orienteze.

Și amantul ei trebuia să rămână lângă ea pînă la urmă.

Într-o dimineată cînd, în lumina scăzută a zorilor, Adriana îl privi bine pe Gelu și în ochii lui se privi pe ea însăși, observă că amîndoi erau obosiți, palizi de nesomn.

Trecuseră multe zile?

— Ne-am făcut urîți amîndoi, Gelule.

Seara, la întoarcerea lui acasă, Gelu nu o mai găsi.

Pe un scaun atîrna o cămașă de a ei, pe care o uitase în grabă.

„Mă întorc la D... Nu-mi scrie nimic.”

CAPITOLUL VI

SUITĂ PENTRU PIAN ȘI MICĂ ORCHESTRĂ (OP 6)

Scrisoarea prin care Adriana îi anunța logodna ei cu Paul Mlădoianu Gelu o primi într-o dimineată de aprilie, o dată cu un plic din partea lui Cello Viorin. Recunoscuse scrisul amîndurora, dar deschise întâi plicul Adrianei. Trecuseră aproape două luni de la plecarea ei și de atunci nici un cuvînt, nici un semn nu venise să explice acea evadare. Gelu scrisese de cîteva ori, ceruse lămuriri, telegrafiasse. Toate insistențele lui de a căpăta o veste fuseseră inutile. O tăcere deplină urma apelurilor repetate. Diverși oameni de la D... veniți întîmplător la București, și pe care el îi întreba, îi spuneau că domnișoara Dunea se vede rar în oraș. Se zicea că lucrează.

Și după această lungă tăcere, această veste curioasă ! Logodită cu Paul Mlădoianu ! Îi comunica faptul în puține cuvinte.

De la divorțul lui de Lucreția, Paul o ceruse de câteva ori. Răspunsul părinților ei fusese evaziv. Ezi-tau să-și dea fiica după un om cu un trecut atît de trist și oricît era el de nevinovat în tot ce se întîm-plase în primul lui menaj, rămînea pe urma acelei povești ceva impur și întunecat. Ii comunicaseră Adrianei cererea vărului ei, cu toate menajamentele, asigurînd-o că e liberă să refuze și e tocmai ceea ce ei ar sfătui-o să facă. Spre surprinderea tuturor ea primi, fără să ceară timp de gîndire.

O săptămînă de la întoarcerea ei la D... fusese hotărîtă să se omoare. Pe urmă se lăsase în voia obișnuinței de a trăi.

Era mama, erau ceasurile de exercițiu la pian, erau treburile mici prin casă, cărțile, plimbările. Află atunci că e mai ușor să te desparți de viață, într-un moment tragic, cînd o vezi în mare, puțin abstract, puțin nereală, decît să te desparți de o mie de lucruri, care fiecare în parte nu înseamnă nimic, dar toate la un loc fac o existență.

Atunci veni Paul. Adriana spusese „da“, fără en-tuziasm, cu oarecare oboseală.

„Ai să înțelegi, desigur, de ce tocmai Paul. E singu-rul bărbat care n-are să ceară explicații. Are el însuși atîtea lucruri de uitat, că va fi bun, mulțumit să nu bage de seamă și să nu mă întrebe. El vrea o femeie : are s-o aibe. Eu vreau liniște : o voi avea.“

Primul gînd al lui Gelu, sfîrșind acele rînduri, fu unul de mîmie. Nu-și putea opri emoția. Faptul, așa

cum era spus, în liniștea aparentă a vorbelor, îl descumpănea : nu înțelegea pe moment nimic altceva decît că pierdea deodată, brutal, pe totdeauna, o femeie care fusese a lui și care ținea în așezarea existenței lui un echilibru. Se simți prădat, deasupra unui gol, cu ceva ce rămînea deșert în el. Cum ? Femeia aceea care surîdea la un anume cuvînt al lui și plîngea la altul, care intrase supusă în traiul lui, fără secrete, ca un dulap cu sertarele trase, fără orgoliu, fără refugii, femeia aceea care nu păstrase nimic neștiut, nici o îndoitură a buzei, nici o dilatare a pupilei, nici o tremurare a mîinilor, se rupea de el și trecea pe alături, în altă lume, cu alți oameni !...

Îi era intolerabilă imaginea Adrianei la brațul altui om. Revolta lui era reflexă, ca gestul cuiva care recunoaște la gîtul unui trecător fularul pierdut deunăzi. Faptul i se păru absurd.

Ieși din casă neliniștit, incapabil să gîndească, copleșit de veste, ca de o durere fizică, pe care nu o judeci, ci o porți numai. Umblă fără țintă, pe străzi pe care nu le recunoștea, intră într-un cinematograf și ieși înainte de a se termina.

Tîrziu, cînd fu în stare să-și aducă aminte și să cugete, își spuse, fără ironie, că această revoltă personală era un detaliu secundar. Că drama, dacă dramă era, se petrecea aiurea, în afară de el. Socotind cîstit, Adriana n-ar fi fost niciodată soția lui. El n-ar fi consimțit să facă din fetița aceea ingenuă o a doua

Elisabeta Donciu, pierdută într-o căsnicie nici mai bună, nici mai rea decît toate căsniciile. La sfîrșitul iubirii lor stăteau, ca o văpaie de aur și cărbune, ultimele nopți din strada Cerbului și pe cenușa unor asemenea amintiri el știa bine că nu se clădesc nici odată căsnicii, ci doar legende uneori.

Își amînti că primise tocmai în dimineța aceea un plic din partea lui Viorin. Buimăcit de vestea logodnei Adrianei, uitase să-l deschidă. Era o invitație la un concert. Cello Viorin îi vorbise mai de mult de o asociație pentru muzică de cameră, ce urma să se alcătuiască la București și care i-ar fi înscris în program cîteva opere inedite. Gelu nu-l crezuse. Cu atît mai puțin cu cît numele instrumentiștilor erau dintre cele mai cunoscute. Îl știa pe Viorin lăudăros, lipsit de relații personale, depreciat ca autor.

Totuși era adevărat. Invitația anunța precis crearea acelei asociații muzicale și anunța o serie de concerte într-o sală cunoscută prin caracterul ei sobru. Întîiul concert avea loc în chiar seara aceea. Gelu, care nu îndrăznea să se întoarcă în camera lui deșartă și voind să întîrzie clipa în care se va găsi singur în casă, față în față cu durerea lui surprinsă, se duse acolo cu gîndul de a se pierde în voia bună a sălii ~~aceleia~~ populată. Voia să vadă lume, să vorbească, să uite.

Îi făcu într-adevăr bine atmosfera de spectacol, cu public cunoscut de la alte concerte, cu femei fru-

moase, cu lumini scăzute. Absența femeii iubite era localizată : acolo, în fotoliu, lângă el, ar fi fost surizătoare, calmă, cu mâinile albe lucind mat pe rochie.

Concertul lui Viorin trecea în a doua parte a programului. În pauză, Gelu îl căută în culise să-i spună bună seara și nu îl găsi. Se amestecă atunci în lumea din foaier, bucuros să asculte larma aceea scăzută de voci femeiești, risete scurte, chemări. Într-un colț, lumea se îngrămădea în jurul unei mese, pe care se deschisese un registru, unde semna oricine voia să primească la vreme programele viitoarelor concerte.

Se apropie și el. Semnă și pe urmă, într-o doară, parcurse cu privrea pagina aceea, plină de iscălituri și adrese. „Câte femei !“ gândi el. Ar fi vrut să rețină un nume, ar fi vrut să fixeze un gând. Ce Adriană ascunde între aceste nume străine, o necunoscută chemare ! Poate chiar femeia aceasta în negru, oprită singură în fața unui tablou și apăsînd în mâini, nervoasă, o tabacheră mică de argint. Poate femeia aceastălaltă, rezemată ușor de umărul bărbatului în smoching, care îi spune ceva la ureche, ceva îndrăzneț și intim probabil, fiindcă ea surîde și clatină din cap, refuzînd. Sau oricare din femeile tinere din jur, oricare din femeile acestea în rochii fosnitoare de mătase, cu surîsuri sclipitoare, cu priviri neatente, cu pași leneși, cu mâini albe...

Gîndurile lui fură întrerupte de o melodie cunoscută. Nici nu băgase de seamă cînd se sfîrșise pauza, cînd se

întorsese în sală la locul lui, când reîncepuse concertul... Și melodia aceasta pe care o știa, pe care o mai ascultase... Deschise programul intrigat : Cello Viorin — *Suită pentru pian și mică orchestră, op. 16* (primă audiere).

Totuși cunoștea fraza aceea simplă, pe care pianul o repeta fără modulații, monoton, egal, în timp ce motivul muzical trecea de la violă la vioară, amplu, puternic. Ar fi vrut să urmărească jocul viorilor, dându-și seama că în el se desfășura linia principală a bucății, dar chemarea pianului îl ținea în loc. Ce sens personal aveau acele acorduri — patru, cinci — care se repetau la fel, închise în aceeași frază ? Vioara le acoperea vibratoare și totuși el le distingea chiar sub acest voal melodic suprapus, le aștepta să se limpezească și pe urmă le regăsea, aceleași, simple, egale, ca patru pietre albe.

Închise ochii. Coardele se depărtau cu totul pentru el, nesigure, dincolo de fruntariile sufletului : în mijlocul lor, ca în mijlocul unui cadru, acordurile pianului vibrau singure, stăpînitoare, fără mister. Le știa : erau ale lui. Le cîntase mai de mult, într-o seară de decembrie, Adriana, la D..., descifrînd un manuscris vechi al lui Viorin. *Cîntecul pentru o plecare*, cum se chema atunci, intra neschimbat în suita pentru orchestră. Cum de îl reconstituise Viorin, el care uitase de mult acel motiv și nu-l mai revăzuse niciodată ?

S-ar fi spus că încă o dată întîmplarea așeza ea singură piesele unui miracol, care, sfîrșit pentru tot-

deauna, își căuta deznodămîntul din urmă și îl găsea oportun în acea seară de concert. Viorin, care trecuse străin prin viața Adrianei, aducea tot el, fără de voie poate, ultimul mesaj.

ianuarie 1929—ianuarie 1931

CUPRINS

Mihail Sebastian, prozator	V
Tabel cronologic	XXVII

PARTEA ÎNTII

Capitolul	I	Întîiul sînge	3
Capitolul	II	„Dar nu vezi că au înflorit salcîmii ?”	11
Capitolul	III	Paul și Virginia	21

PARTEA A DOUA

Capitolul	I	Recepție la prefectoreasă	43
Capitolul	II	Zile de iarnă	50
Capitolul	III	Evadarea	57
Capitolul	IV	Elisabeta Donciu	67
Capitolul	V	Buță	75
Capitolul	VI	Catren	82
Capitolul	VII	Evenimente în oraș	96
Capitolul	VIII	Între Vii	103

PARTEA A TREIA

Capitolul	I	Paul și Lucreția	115
Capitolul	II	Cello Viorin	125
Capitolul	III	Sœur Denise	143

Capitolul	IV	O întoarcere și o plecare	156
Capitolul	V	Singură	166
Capitolul	VI	„Cîntecele blondei Agnes“	174
Capitolul	VII	Buță prizonier	185

PARTEA A PATRA

Capitolul	I	Intr-o zi de iulie...	193
Capitolul	II	Rochia neagră	200
Capitolul	III	Strada Cerbului	209
Capitolul	IV	Elisabeta îngrășată	220
Capitolul	V	Noaptea cele dintîi și cele din urmă . . .	230
Capitolul	VI	Suită pentru pian și mică orchestră (Op 6)	240

Redactor responsabil : ION NISTOR
Tehnoredactor : ION TUDOR

*Dat la cules 31.10.1967. Bun de tipar 31.01.1968.
Apărut 1968. Tiraj 100 160 ex. Hîrtie ziar de 50
g/m². Format 700×920/32. Coli. ed. 9,71. Coli tipar
8,75 A. nr. 16 165/1967 C.Z. pentru bibliotecile
mari și mici 859—3.*

Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii“, Piața
Scînteii 1, București — Republica Socialistă
România

